

ספריי - אוצר החסידים - ליובאוויטש

קובץ

י"א ניסן

- שנת הקו"ף יו"ד בי"ת -

יוצא לאור על ידי מערכת
"אוצר החסידים"

ברוקלין, נ.י.

770 איסטערן פארקוויי

י"א ניסן

שנת חמשת אלפים שבע מאות שבעים ושלוש לבריאה
מאתיים שנה להסתלקות כ"ק אדמו"ר הזקן

KOVETZ
YUD-ALEF NISSAN
SHNAS HAKUF THEIS

Published and Copyrighted by

Vaad L`hafotzas Sichos

788 Eastern Parkway, Brooklyn, New York 11213

Tel: (718) 774-7200 ● Fax: (718) 774-7494

5773 ● 2013

Printed in the HOLY LAND

פתח דבר

לכבוד יום הבהיר, יום עשתי עשר לחודש ניסן - חודש הגאולה - נשיא לבני אשר, אשר "הוא יתן מעדני מלך",³

יום הולדת הקי"א והתחלת שנת הקי"ב של כ"ק אדמו"ר מלך המשיח שליט"א, מהרה יגלה אמן כן יהי רצון,

בו מתחילים לומר מזמור קי"ב בתהלים, על פי תקנת הבעש"ט לומר מזמור תהלים המתאים למנין שנותיו,⁴

הננו מוציאים לאור קובץ הכולל: מזמור קי"ב עם מפרשים⁵ (כפי שנדפס בספר "יהל אור"), עם ליקוט ביאורי רבותינו נשיאנו⁶ על פסוקי מזמור זה.

ויה"ר שנוכה תיכף ומיד ממש לביטול ופריצת גדרי הגלות, ובעיני בשר נראה בקיום נבואתו העיקרית של כ"ק אדמו"ר מלך המשיח שליט"א, נביא דורנו - בשורת הגאולה "בשעה שמלך המשיח בא עומד על גג בית המקדש והוא משמיע להם לישראל ואומר ענוים הגיע זמן גאולתכם" - "הנה זה משיח בא" "לאלתר לגאולה", ו"מלך ביופיו תחזינה עיניך" בהתגלות מלכותו לעין כל תיכף ומיד ממש.

מערכת „אוצר החסידים"

ימות המשיח⁸ י"א ניסן ה'תשע"ג
ברוקלין, נ.י.

- 1) שמו"ר פט"ו, יא.
- 2) לשון הכתוב - נשא ז, עב.
- 3) לשון הכתוב - ויחי מט, כ. וראה לקוטי לוי יצחק אגרות-קודש ע' שכד-ה. ע' תיט.
- 4) מכתב כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ - נדפס ב"קובץ מכתבים" לתהלים ע' 214. אגרות-קודש שלו ח"י ע' נג. וש"נ.
- 5) לתועלת הרבים, נוסף על הצילום מהקאפיטל כפי שהוא מופיע ב"יהל אור", העתקנו מחדש את המפרשים על הקאפיטל, והוספנו עליהם את פירוש הרד"ק והמלבי"ם.
- 6) רשימת הספרים והמקומות (העיקריים) שמהם לוקטו ביאורים אלו: כתר שם טוב. אור תורה להה"מ. תניא, תורה אור ולקוטי תורה. מאמרי אדה"ז. תורת חיים, פירוש המלות, שערי אורה, שערי תשובה - לאדמו"ר האמצעי. מאמרי אדהאמ"צ. ביאורי הוהר, אור התורה - להצ"צ. מאמרי אדמו"ר מהר"ש. מאמרי אדמו"ר מהורש"ב. מאמרי אדמו"ר מהוריי"צ. לקוטי לוי יצחק. שיחות ואגרות קודש כ"ק אדמו"ר שליט"א. וכמובן - מכתבי האריו"ל.
- 7) לפעמים נכפל אותו פירוש בפסוקי המזמור בכמה דרושי ורשימות רבותינו נשיאנו, אבל מכיון שכל נשיא הוסיף ביאור ופירש הענין בסגנונו המיוחד - העתקנו בכ"מ גם פירושים הדומים (ומיוסדים) זה לזה. חלק מביאורי הפסוקים המופיעים בספר זה - נכתבו במקור כביאור על אותם פסוקים בפרקים אחרים בתהלים. גם בפרק זה עצמו יש מילים דומות וחלק מהפירושים הובאו על הפסוק הראשון בו מוזכרת מילה זו וחלק מהפירושים הובאו על הפסוק השני.
- 8) חלק מהביאורים הועתקו מספר "תהלות מנחם" על התהלים שבהוצאת וועד להפצת שיחות.
- 9) ראה סה"ש תנש"א ח"ב ע' 792
- 10) ע"פ מענה מיי"א ניסן תנש"א, וראה סה"ש ה'תשנ"ב ח"א ע' 173: "בימינו אלה - ימות המשיח - שבהם נמצאים עכשיו".

מפתח

- 1 תהלים מזמור קי"ב
3 פירושים על מזמור קי"ב

ביאורי רבותינו נשיאינו על מזמור קי"ב

קי"ב, א – הללויה אשרי איש ירא את ה' במצותיו חפץ
מאד:

האריז"ל

12. א. ספר שערי קדושה - חלק ב שער ז

הרב המגיד

12. ב. או"ת סל"ו
14. ג. או"ת סער"ד

כ"ק אדמו"ר הוקן

15. ד. תו"א וישב ל, א
15. ה. תו"א ויחי נג, ב
15. ו. תו"א שמות נג, ב
15. ז. לקו"ת שה"ש כה, א
15. ח. סה"מ תקס"ג ח"א ע' קמו
16. ט. סה"מ תקס"ה ח"ב ע' א"ד
16. י. סה"מ תקס"ו ח"א ע' קסא ואילך
17. יא. סה"מ תקס"ו ח"א ע' תיב
17. יב. סה"מ הקצרים, ע' רלג ואילך

כ"ק אדמו"ר האמצעי

18. יג. שערי אורה יח, ג
18. יד. שערי תשובה מח, ג
19. טו. פירוש מלות עו, ד

19. טז. תו"ח בראשית רכו, ב
19. יז. תו"ח בראשית רלה, א ואילך
19. חי. תו"ח שמות ו, ב
20. יט. תו"ח שמות רצג, א
20. כ. דרך חיים הקדמה ע' 4
20. כא. דרך חיים ע' סג, ב
20. כב. דרך חיים ע' פב, ג ואילך
21. כג. סה"מ שמות ח"א ע' רו
21. כד. סה"מ שמות ח"א ע' רכד
21. כה. סה"מ ויקרא ח"ב ע' תתמו
21. כו. סה"מ ויקרא ח"ב ע' תתמט
22. כז. סה"מ במדבר ח"ב ע' תקלה
22. כח. סה"מ במדבר ח"ב ע' תשכה
22. כט. סה"מ במדבר ח"ג ע' א'רסח
22. ל. סה"מ במדבר ח"ה ע' א'תרכא
23. לא. סה"מ דברים ח"ג ע' תתקט
23. לב. סה"מ הנחות תקע"ז ע' קמח ואילך
23. לג. סה"מ הנחות תקע"ז ע' שנג
23. לד. סה"מ דרושי חתונה ח"א ע' קנח
23. לה. סה"מ דרושי חתונה ח"ב ע' תרלא ואילך
24. לו. סידור עם דא"ח ע' צא

כ"ק אדמו"ר הצי"צ

24. לז. יהל אור עה"פ ע' תלה
25. לח. דרך מצותיך קנא, א
26. לט. אוה"ת בראשית ח"א ע' רג
26. מ. אוה"ת שמות ח"ה ע' א'שסב
27. מא. אוה"ת שמות ח"ז ע' ב'תשלג
27. מב. אוה"ת שמות ח"ח ע' ב'תתקלט
27. מג. אוה"ת שמות ח"ח ע' ב'תתקסז
27. מד. אוה"ת ויקרא ח"ד ע' אימח ואילך
28. מה. אוה"ת ויקרא ח"ד ע' א'קסח
28. מו. אוה"ת דברים ח"א ע' לד
28. מז. אוה"ת דברים ח"ב ע' תתפא

28. מח. אוה"ת דברים ח"ה ע' א'תקצג
29. מט. אוה"ת נ"ך ח"ב ע' תקסח
29. נ. אוה"ת נ"ך ח"ג ע' א'ערה
29. נא. אוה"ת נ"ך ח"ג ע' א'שמח
29. נב. יהל אור ע' שס
30. נג. אוה"ת רשימות על שיר השירים ע' לו ואילך
30. נד. אוה"ת שיר השירים ח"ב ע' שצג
30. נה. ד"ה והתהלכתי בתוכם תרט"ו

כ"ק אדמו"ר מהר"ש

30. נו. סה"מ תרכ"ז ע' פו ואילך
31. נו. סה"מ תרכ"ז ע' קכ
31. נח. סה"מ תרכ"ט ע' נט
31. נט. סה"מ תרכ"ט קנה
31. ס. סה"מ תרכ"ט ע' של
31. סא. סה"מ תר"ל ע' רמט

כ"ק אדמו"ר מהורש"ב

32. סב. המשך תער"ב ח"ב ע' תתפד

כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ

32. סג. סה"מ תרפ"ט ע' 462

כ"ק אדמו"ר מלך המשיח שליט"א

33. סד. סה"מ מלוקט ח"ג ע' נב
33. סה. שיחת אחש"פ תשכ"ה

קיי"ב, ב - גבור בארץ יהיה זרעו דור ישרים יברך.

כ"ק אדמו"ר מלך המשיח שליט"א

33. סו. שיחת בדחה"ס תשי"ב
34. סז. שיחת בדחה"ס תשי"ט
34. סח. שיחת ב' דהג הסוכות תש"כ
35. סט. משיחת פורים ה'תשט"ו

VIII

- ע. משיחת י"ט כסלו ה'תשכ"א 36.
עא. משיחת יום ב' דחה"ס ה'תשכ"ג 37.
עב. שיחת שמחת בית השואבה תשכ"ג 40.

כ"ק הרה"ג הרה"ח וכו' המקובל מוהר"ר לוי יצחק

- עג. לקולו"י ח"ג ע' ריח 41.
עד. לקולו"י ח"ג ע' שכה 42.

קיי"ב, ג - חזן ועשר בביתו וצדקתו עמדת לעד.

האריז"ל

- עה. פע"ח שער השבת - פ"ד 42.
עו. ספר שערי קדושה - חלק ב שער ז 42.

הבעש"ט

- עז. כש"ט הוספות סקס"ד 42.

כ"ק אדמו"ר הוקן

- עט. תניא אגה"ק סל"ב 43.

כ"ק אדמו"ר האמצעי

- פ. סדור עם דא"ח ע' 514 44.

כ"ק אדמו"ר הצ"צ

- פא. אוה"ת סדור תפילה ע' צג 44.
פב. אוה"ת מארוז"ל ע' מו 45.
פג. קונטרס מאמרים על מס' ב"מ וב"ב ע' 7-8 45.
פד. יהל אור תרכ"ב 45.
פה. יהל אור ע' תרנא 46.

כ"ק אדמו"ר מהורש"ב

- פז. סה"מ תרמ"ו-תר"ן ע' תקן 47.
פח. סה"מ תרס"ט ע' רפ ואילך 47.
פט. סה"מ עת"ר ע' רעה 47.
צ. המשך תער"ב ח"ב ע' א'קו 48.

- צא. סה"מ עטר"ת ע' תרסז 48.
 צב. אג"ק ח"א ע' קיד 48.

כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ

- צג. סה"מ תרפ"א ע' קיה 49.
 צד. סה"מ תרפ"ז ע' מח 49.
 צה. סה"מ תרפ"ז ע' רטו 49.
 צו. סה"מ תרח"ץ ע' קס ואילך 49.
 צז. סה"מ תרצ"ט ע' 116 50.
 צח. סה"מ תרצ"ט ע' 161 50.
 צט. סה"מ אידיש ע' 90 51.
 ק. סה"מ תש"ג ע' 100 ואילך 51.
 קא. סה"מ ה'שי"ת ע' 276 52.
 קב. סה"מ תש"ה ע' 78 52.
 קג. שיחת י"ט כסלו תרצ"ג אות יז 53.

כ"ק אדמו"ר מלך המשיח שליט"א

- קד. לקו"ש ח"ה ע' 444 53.
 קה. משיחת ש"פ בלק תש"נ 53.
 קו. סה"ש ה'תשנ"ב ח"ב ע' 377 54.
 קז. ד"ה אל יפטר אדם מחבירו תשכ"ב 54.
 קח. משיחת ח"י אלול ה'תשכ"ב 55.
 קט. שיחות קודש תשכ"ז ח"א ע' 230 55.
 קי. שיחות קודש תשל"ד ע' 276 ואילך 56.
 קיא. שיחות ער"ח מנ"א תשל"ה 57.
 קיב. שיחת ש"פ עקב תשמ"א 57.
 קיג. שיחת י"ט כסלו ה'תשד"מ 58.

קיי"ב, ד - זרח בחשך אור לישרים חנון ורחום וצדיק.

כ"ק אדמו"ר הוקן

- קיד. תניא אגה"ק ס"ח 58.
 קטו. תו"א שמות נא, א ואילך 58.

כ"ק אדמו"ר האמצעי

59. סטז. סה"מ ויקרא ח"א ע' פט

כ"ק אדמו"ר מהר"ש

60. קיז. לקו"ת לג' פרשיות כג, ג

כ"ק אדמו"ר מהור"י"צ

60. קיח. סה"מ תד"ש ע' 124

ספר הערכים - חב"ד

60. קיט. ספר הערכים - חב"ד, ח"ג ע' ת

כ"ק הרה"ג הרה"ח וכו' המקובל מוהר"ר לוי יצחק

62. קכ. לקולו"י הערות לתניא ע' מב

63. קכא. לקולו"י הערות לתניא ע' מב ואילך

קיי"ב, ה - טוב איש חונן ומלוח יכלכל דבריו במשפט.

כ"ק אדמו"ר האמצעי

36. קכב. תו"ח שמות רלט, ב

36. קכג. תו"ח שמות קעג, ד

65. קכד. סה"מ נביאים וכתובים, ע' תקפא

כ"ק אדמו"ר הצ"צ

65. קכה. אוה"ת שמות ח"ד ע' א'קנא ואילך

66. קכו. אוה"ת שמות ח"ו ע' א'קסו

67. קכז. אוה"ת שמות ח"ו ע' א'תתנג ואילך

68. קכח. אוה"ת שמות ח"ו ע' ב'תריט

כ"ק אדמו"ר מהר"ש

72. קכט. ד"ה טוב איש חונן תרל"ח

72. קל. סה"מ תרל"ח ע' כח ואילך

73. קלא. סה"מ תרל"ט ח"א ע' קצז

כ"ק אדמו"ר מהורש"ב

75. קלב. סה"מ עת"ר ע' צג

כ"ק אדמו"ר מלך המשיח שליט"א

75. קלג. סה"ש תשמ"ט ח"א ע' 293 ואילך

קיי"ב, ז - משמועה רעה לא יירא נכון לבו במוח בה'.

כ"ק אדמו"ר הצ"צ

77. קלד. ביאורי הזהר ע' קצ ואילך

78. קלה. ביאורי הזהר ע' קצד

קיי"ב, ט - פזר נתן לאביונים צדקתו עמדת לעד קרנו תרום
בכבוד.

האריז"ל

78. קלו. שער הפסוקים ספר תהלים

78. קלז. שער מאמרי רז"ל מסכת בבא בתרא

79. קלח. לקוטי תורה ספר תהלים

79. קלט. ספר לקוטי תורה - ספר תהלים

80. קמ. ספר עץ הדעת טוב - פרשת ויקרא

כ"ק אדמו"ר הזקן

80. קמא. תניא אגה"ק ס"ג

80. קמב. תניא אגה"ק סל"ב

81. קמג. לקו"ת שמיני יט, ב

81. קמד. לקו"ת אמור לד, ד

81. קמה. סה"מ הנחות הר"פ ע' נז-נח

82. קמו. סה"מ כתובים ח"א ע' רכד ואילך

כ"ק אדמו"ר הצ"צ

83. קמו. אוה"ת בראשית ח"א ע' רנג

83. קמה. אוה"ת בראשית ע' 518

83. קמט. אוה"ת שמות ח"ב, ע' תרעט ואילך
84. קנ. אוה"ת שמות ח"ב, ע' תרפו
85. קנא. אוה"ת שמות ח"ה ע' איתלג
85. קנב. אוה"ת במדבר ע' תקמה ואילך
86. קנג. אוה"ת במדבר ע' תקסו
86. קנד. אוה"ת דברים ע' ארת
87. קנה. אוה"ת נביאים וכתובים ח"ב ע' א'קסו ואילך
88. קנו. ביאורי הזהר להצ"צ ע' תסג-ד

כ"ק אדמו"ר מהר"ש

89. קנו. סה"מ תרל"ב ח"א ע' עז
89. קנח¹. סה"מ תרל"ב ח"א ע' רלז
90. קנח². ד"ה פור נתן תרמ"ב

כ"ק אדמו"ר מהורש"ב

104. קנט. סה"מ תרנ"ח ע' לג
104. קס. סה"מ תרמ"ג ע' כ ואילך
105. קסא. סה"מ תרמ"ו-תר"ן ע' תקו
105. קסב. סה"מ תרמ"ו-ן ע' תצו
105. קסג. סה"מ תרמ"ו-ן ע' תצו ואילך
106. קסד. סה"מ תרמו"ן תקכד ואילך
106. קסה. סה"מ תרע"ח ע' רדע
106. קסו. אגרות קודש ח"א ע' צו-ח
109. קסז. אגרות קודש ח"א ע' קיד

כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ

123. קסה. ד"ה פור נתן ב' ניסן תרפ"ז
123. קסט. סה"מ תד"ש ע' 197

כ"ק אדמו"ר מלך המשיח שליט"א

123. קע. סה"מ מלוקט ח"ה ע' קפה
124. קעא. ד"ה פור נתן תשח"י
131. קעב. לקו"ש ח"א ע' 58 ואילך
132. קעג. לקו"ש חי"ד ע' 405
132. קעד. שיחת פ' וישב תשח"י

132. קעה. תהלות מנחם עה"פ ע' נ
133. קעו. תהלות מנחם עה"פ ע' נ ואילך
134. קעו. תהלות מנחם עה"פ ע' נא
135. קעט. תהלות מנחם עה"פ ע' נב
137. קס. תהלות מנחם עה"פ ע' נד ואילך
140. קסא. ש"פ ויגש ה'תשמ"ו
140. קסב. שיחת ש"פ מקץ תשכ"ז

כ"ק הרה"ג הרה"ח וכו' המקובל מוהר"ר לוי יצחק

145. קסג. לקלו"י ח"ב ע' רס
145. קסד. לקלו"י ח"ג ע' קפו - קצ ואילך

קיי"ב, י - רשע יראה וכעס שניו יחרק ונמם תאות רשעים
תאבד.

האריז"ל

148. קסה. שער הפסוקים - ספר תהלים
148. קסו. ספר לקוטי תורה - מגילת איכה
148. קסז. שער הפסוקים - מגילת איכה

קובץ

י"א ניסן

– שנת הקו"ף יו"ד בי"ת –

מפרשים על המזמור

(א) הללויה אשרי איש ירא את ה' במצותיו חפץ מאד:

מצודות דוד: הללויה אשרי וגו' - הללו את יה ואמרו בהלול אשרי איש וגו' כי הדבר הזה יחשב הלול לה'. ירא וגו' - מלעבור על ל"ת. במצותיו וגו' - לקיים מצות העשין:

אבן עזרא: הללויה אשרי איש - הללויה דבר המשורר כמוני ואמרו אשרי איש ירא ה' ששמר נפשו ממצות לא תעשה לא בעבור תולדתו או פחד מלך או על דבר חרפה ובזיון רק בעבור יראתו מהשם ית': במצותיו חפץ מאד - הם מצות עשה וטעם מאד כי בכל מאדו יעשה:

רד"ק: הללויה אשרי איש ירא את ה' - גם זה המזמור באל"ף ב"ת שתי אותיות בפסוק ובשנים פסוקים האחרונים שלוש. גם זה המזמור נכבד מאד, מספר על מדות האדם הישר אשר גמולו מאת ה' שלם בעולם הזה ובבא. ואמר הללויה, ואמר אשרי איש ירא את יהוה, שירא האל ית' וישמור על מה שצוהו ומנעהו לעשות. והנה נשמר במצות לא תעשה מיראת האל עליו לא מיראת בשר ודם. והנה נשמר מהם בסתר כמו בגלוי. במצותיו חפץ מאד, המצות עשה עושה אותם בחפץ לבבו, לא להתגדל בפני אדם ולא לקנות שם, אלא בחפץ לבבו, באהבת האל יתברך, שצוהו לעשות. לפיכך אמר מאד, שלא יתערב בחפץ לבבו שום חפץ ואהבה אלא אהבת האל לבדה. ואמר גם כן מאד, כלומר, שרודף אחר המצות ומתאמץ לעשותן בכל כחו, בגופו וממונו. ואמרו רז"ל (ע"ז יט, א): במצותיו חפץ מאד, במצותיו ולא בשכר מצותיו, כלומר שאיננו עושה על מנת לקבל פרס. וזה האיש ראוי לומר עליו אשריו. ובדרש (שוחר טוב, קיב) במצותיו חפץ מאד זה אברהם. אמר לו הקב"ה, לך לך מארצך וממולדתך, מיד: ויקח אברהם את שרי אשתו. אמר לו הקב"ה, המול, מיד: בעצם היום הזה נימול אברהם. קח נא את בנך את יחידיך, מיד: וישכם אברהם בבוקר.

(ב) גבור בארץ יהיה זרעו דור ישרים יברך:

רש"י: דור ישרים - אשר יבורך יהיה זרעו:

מצודות דוד: גבור - לא זה בלבד שאשרי לו כי גם לזרעו ייטיב ויהיה כ"א גבור בארץ ואף כל אנשי הדור של הישרים יהיו מבורכים כי מכריעים את העולם לזכות: אבן עזרא: גבור - חסר כ"ף כמו ועיר פרא והטעם כגבור נודע בדורו כן יהיה זרעו:

דור ישרים - הוא האב והבן והברכה היא:

ד"ק: גבור בארץ יהיה זרעו - ובעבור מעשיו הטובים ישלם האל יתברך גם לבניו אחריו. וזרעו יהיה גבור בארץ, שבני אדם יראוהו ויכבדוהו! כמו שייראו בני אדם האדם הגבור. ורבותינו ז"ל (עדות ב, ט! ירושלמי קידושין א, ז) פירשו שיהיו בניו בעלי כח, כי זה מברכת האדם בעולם הזה, ואמרו (שם) בחמשה דברים אדם זוכה לבניו, בכח, בעושר, בנוי, בחכמה, בשנים, ואמרו בכח שנאמר גבור בארץ יהיה זרעו. דור ישרים יבורך, ישרים, האב והבן, והוא דוד ושלמה וברכס האל יתברך בתוספת טובה. והדרש שמפרש הפסוק שלמעלה מזה באברהם, מפרש זה הפסוק ביעקב אבינו. ואמר גבור בארץ יהיה זרעו, זהו יעקב. ומהו גבורתו, (הושע יב, ה) וישר אל מלאך ויוכל. דור ישרים יבורך, אלו השבטים.

(ג) הון ועושר בביתו וצדקתו עומדת לעד:

מצודות דוד: הון ועושר - עם כי יקבל גמול טוב בזה העולם ויהיה הון ועושר בביתו עכ"ז שכן צדקתו עומדת לעד ושמורה לו לעוה"ב:
אבן עזרא: הון ועושר בביתו - וההון שיש לו לא עשהו בחמס וגזל רק בצדק על כן וצדקתו:

ד"ק: הון ועושר בביתו, לו ולבניו בעולם הזה. וצדקתו עומדת לעד, לעולם הבא. ויש מפרשים בעולם הזה, ופירוש לעד, לבניו ולבני בניו עד עולם.

(ד) זרח בחשך אור ל'ישרים חנון ורחום וצדיק:

רש"י: זרח בחשך אור - כמו הזרית, ומדרשו הוא עצמו כביכול נעשה להם אור כמו ה' אורי וישעי (תהלים כ"ז):

מצודות דוד: זרח בחשך - בעת בוא חשכת הגיהנם יזרית המקום אור ל'ישרים כי הוא חנון וכו' ולא ינכה להם מה שקבלו גמול בעוה"ז:

אבן עזרא: זרח - הצרות דומות לחשך כמו העם ההולכים בחשך והישועה לאור על כן כי אשב בחשך ה' אור לי והנה בבא הצרות על העולם יזרח אור ל'ישרים והוא השם שהוא חנון ורחום וצדיק או יהיה אור מושך אחר עמו כאילו הוא אור חנון:

ד"ק: זרח בחושך - בעת שיש חושך בעולם, והוא צרה, ל'ישרים יזרח האור. והאור הוא הרוחה. חנון ורחום וצדיק, כי הוא בדרכיו חנון וחונן הטובים, ורחום ומרחם עליהם ומציל אותם מן הצרה בעת הצרה, וצדיק, כי צדיק וישר הוא, ונותן לטובים כפי דרכיהם ולרעים כפי מעשיהם, לפיכך יזרח אור ל'ישרים. וזרח, פועל יוצא, ואפשר שהוא פועל עומד, ויהיה פירושו חנון ורחום על האדם הישר שלמד ממידת בוראו.

(ה) טוב איש חונן ומלואו יכלכל דבריו במשפט:

רש"י: טוב איש חונן ומלואו וגו' - שחונן דלים ומלואו להם ואינו מדקדק לומר אין

יכולת בידי, ואת דבריו הצריכין לו במאכל ובמשתה ובכסות מכלכל במשפט ובמדה
וחס על נכסיו. יכלכל דבריו במשפט - מנהיג חפציו:

מצודות T11: טוב - לזה טוב להאיש אשר חונן עניים ומלוה להם בעת החקם וצרכי
ביתו מכלכל במשפט הראוי וחס על נכסיו כי בהיות כן כפולה זכותו על כי מקמץ
לעצמו ומפזר לעניים:

מצודות ציון: יכלכל - ענין ספוק הצורך כמו וכלכלו את המלך (מ"א ד):
אבן עזרא: טוב - כמו הפוך איש טוב כמו כל רבים עמים כי הכל נכון בלשונינו
או טעמו מה טוב וככה הוא טוב הוא איש שהוא חונן ואמר חונן ללכת אחרי השם
שהוא חונן ומלת יכלכל כפול כמו וכל בשליש: במשפט - כאשר הוא ראוי לעשות,
ויש אומרים כי יכלכל כמו יכלכל מחלהו:

T12: טוב איש חונן - ספר ממדת האדם הישר, מדת הצדקה, ואמר טוב איש, כמו
(מזמור א, א) אשרי האיש, ואומר שהוא חונן, כלומר נותן לעניים, ומלוה, "לעניים
הצנועים שלא יקבלו מתנה, ילוה אותם. יכלכל דבריו במשפט, שכל מתנותיו
והוצאותיו יעשה אותם במדד. שוה בצדק ובמשפט, שלא יהיה פרוש מהנאות ותאות
העולם מכל וכל, ולא ירבה בהם, אלא במדה שוה. וכן בנותנו לעניים, לא יפזר כל
כך ממונו כדי שיצטרך הוא אחר כך לבריות. ויתפרש גם כן יכלכל דבריו במשפט,
על שאר מדות האדם גם כן, שמתנהג בהם על דרך האמצעי, ועל הדרך הראוי כפי
מה שיהיה, וזהו: במשפט. והמדות הן כגון: האהבה, והשנאה, והשמחה, והדאגה,
והנדיבות, והציקנות, והגבורה, והמורץ, והדומים להם.

(ו) כי לעולם לא ימוט לזכר עולם יהיה צדיק:

מצודות T11: לא ימוט - לא יהיה נוטה לנפול. לזכר עולם - אף בעוה"ב יזכר
לצדיק ויקבל עוד גמול:

מצודות ציון: סמוך - ענין השענה:

אבן עזרא: כי - הזכיר כי אחריתו טובה וזה הוא כי לעולם לא ימוט הצדיק יעמוד
זכרו כדרך וצדיק יסוד עולם:

T12: כי לעולם לא ימוט - כי לעולם יעמוד ממונו בידו, ויהיה בריא בגופו. לזכר
עולם יהיה צדיק, כי לעולם אפילו לאחר מותו יזכר לטובה.

(ז) משמועה רעה לא יירא נכון לבו בטח בה:

רש"י: נכון לבו - נאמן לבו ליוצרו:

מצודות T11: משמועה רעה - עת ישמע בעולם שמועה רעה לא יירא ממנה ולבו
יהיה נכון בטוח בה' שלא תגע בו הרעה:

אבן עזרא: משמועה - שהיא כללת עמו או מדינתו והזכיר למה לא יירא כי לבו
בטוח בשם והוא תאר על משקל עצום וככה:

T12: משמועה רעה לא יירא - היפך הרשע שנאמר בו (איוב טו, כא) קול פחדים
באזניו. אבל הצדיק לא יירא, כשישמע שמועה רעה מבניו או מקרוביו שהם במדינה

אחרת, או אם ישמע שיבואו עליו אויבים לא יירא, כי נכון לבו ובטוח ביהוה, ולא יבטח בעשירו וברוב חילו, ולא ברוב אוהבים וקרובים אלא בה' לבדו ישים בטחונו, לפיכך לא יירא.

(ח) סמוך לבו לא יירא עד אשר יראה בצריו:

רש"י: סמוך לבו - נשען ובטוח על הקב"ה:
מצודות דוד: סמוך - כ"כ יהיה לבו סמוך בה' ולא יירא עד יתן לב לראות בהרעה הבאה על צריו כי כשהאדם הוא בפחד אינו גותן לב לראות נקמת צריו:
אבן עזרא: סמוך לבו - בצרה שתבא עליו לבדו מאויביו:
רד"ק: סמוך לבו לא יירא - לבו סמוך ונשען בה', לפיכך לא יירא מאדם. והולך ובוטה באל בכל עת, עד אשר יראה בצריו, הרע שירצה לראות בהם. וכן (מזמור נד, ט) ובאויבי ראתה עיני, עיני ראתה בהם מה שרציתי.

(ט) פזר נתן לאביונים צדקתו עמדת לעד קרנו תרום בכבוד:

מצודות דוד: פזר - בעבור פזור הממון אשר נתן לאביונים יהיה שכר צדקתו שמורה לעוה"ב וגם בעוה"ז תרום ממשלתו בכבוד:
מצודות ציון: קרנו - חזקו וממשלתו:
אבן עזרא: פזר - לא הזכיר פעול פזר גם נתן כי הוא נודע כי מלת לאביונים תודיענו, וטעם צדקתו כי מדרך צדק לעזור בני גילו או על דרך וצדקה תהיה לנו:
רד"ק: פזר נתן לאביונים - פיזור ממנו ונתן לאביונים, וטעם פזר, שנותן לזה ולזה ולכל האביונים שהיו לפניו ושידע בהם. אבל אינו אומר שמפזר במתנות גדולות עד אשר ישאר הוא עני, כי אין זה מדרך הצדיק, כמו שפירשנו. אלא פזר, שנותן לזה ולזה, והמתנות כפי כחו שיוכל לסבול. ואמרו רבותינו זכרונם לברכה (כתובות סו, ב) המכזבו אל יכזבו יותר מחומש. צדקתו עומדת לעד, עומדת לו ולבניו אחריו, כמו שכתוב (שמות לד, ז) נוצר חסד לאלפים. או פירושו לעד, שתעמוד לו צדקתו לעולם הבא. קרנו תרום בכבוד, חוזקו ותוקפו. וכן (מזמור עה, יא) תרומנה קרנות צדיק. וברשעים להיפך. (שם) וכל קרני רשעים אגדע.

(י) רשע יראה וכעס שניו יחרק ונמס תאות רשעים תאבד:

רש"י: רשע יראה וכעס - לשון פעל כמו ויכעס לפיכך נקוד חציו קמץ וחציו פתח וטעמו למטה:
מצודות דוד: רשע - כאשר יראה הרשע את זאת יכעוס בעצמו לגודל הקנאה ויחרוק שניו כדרך המתקצף ולבבו ימס בקרבו ברוב הקנאה אולם תאות של הרשע מהרשעים תהיה אבודה ולא יוכל למלאותה לעשות אל הצדיק שהוא מאומה רע:
מצודות ציון: יחרק - ענינו שחיקת וטחינת השנים אלו באלו בהתקצף האדם על חבירו כמו ויחרקו שן (איכה ב):

אבן עזרא: רשע - הפך הצדיק בראותו עושר הצדיק יכעס ברוב הקנאה: שניו - כפי מחשבתו שיחרוק עוד שניו להנקם וזה יהיה כי ימס כל זה שיחשוב וככה תאות רשעים שיתאוו רע לטובי:

רד"ק: רשע יראה וכעס - כשיראה הרשע בכבוד הצדיק, יכעס מרוב הקנאה, וכן שניו יחרק, עליו. אילו היה בו כוח להאבידו היה עושה. ונמס, ימס לבבו מן הקנאה. על דרך (משלי יד, ל) ורקב עצמות קנאה. תאות רשעים תאבד, מה שמתאווים הרשעים לראות ברעת הצדיק תאבד אותה התאוה. כי לא יראו לעולם ברעתם, או פירוש תאות רשעים, הטוב שמתאווים לעצמם, אבל בצדיקים נאמר (שם י, כד) ותאות צדיקים יתן.

**ביאורי רבותינו נשיאינו
על מזמור קי"ב**

קובץ י"א ניסן שנת הקי"ב

קי"ב, א – הללויה אשרי איש ירא את ה' במצותיו חפץ מאד.

האריז"ל

א

מזכי לחיביא . . ובספר הזוהר ריש פרשת תרומה (קכ"ח ע"ב) הגדיל לספר בשבח מצוה זו ואמר, זכאה בעי למרדף בתר חיבא ולמקני ליה באגר שלים וכו' ודא איהו שבחא דיסתלק ביה יקרא דקודשא בריך הוא יתיר משבחא אחרא ואסתלקותא דא יתיר מכלא וכו', ועל דא כתיב באהרן (מלאכי פרק ב') ורבים השיב מעון, וכתיב (שם) בריתי היתה אתו החיים והשלום וגו', ואיהו אסתלק בשלשה סלוקין מה דלא אסתלק הכי בר נש אחרא, ועל האי בר נש כתיב בריתי היתה אתו החיים והשלום, וזכי למחמי בנין לבנוי, וזכי בהאי עלמא וזכי לעלמא דאתי ועאל בתליסר תרעי ולית מאן דימחי בידיה, ועליה כתיב (תהלים קי"ב ב') גבור בארץ יהיה זרעו וגו', הון ועושר בביתו וצדקתו עומדת לעד, ורח בחשך אור לישרים. כדין מלכא קדישא בריך לדיוקנא דהווא בר נש בכל ברכאן דברוך לאברהם כד עבד נפשין דחיביא וכו' ואיהו עאל לשבעין עלמין גניזין דלא זכה בהו בר נש אחרא. ואלמלא הוּו ידעי בני נשא כמה תועלתא וזכו גרמי לצדיקיא וזכאן בגינייהו, הוּו אזלי אבתרייהו ורדפי כמאן דרדיף בתר חיינ וכו'.

תרגום - בספר הזוהר תחילת פרשת תרומה אמר זכאי צריך לרדוף אחר אנשים חייבים ולקנות אותם בשכר שלם וזה הוא השבח שיתעלה בו כבוד הקדוש ברוך הוא יותר משבח אחר, ועלייה זו היא יותר מהכל, ועל זה כתוב באהרן, ורבים השיב מעון. וכתוב בריתי היתה איתו החיים והשלום, ואותו בן אדם מתעלה בשלשה עליות מה שלא עולה כן בן אדם אחר. ועל בן אדם זה כתוב בריתי היתה אתו החיים והשלום וזוכה לראות בנים לבניו וזוכה בעוה"ז וזוכה לעוה"ב, ועולה בשלש עשרה שערים ואין מי שימחה בידו ועליו כתוב גבור בארץ יהיה זרעו. הון ועושר בביתו וצדקתו עומדת לעד ורח בחושך אור לישרים, כאשר המלך הקדוש מברך לדיוקן של אותו בן אדם מברך אותו בכל הברכות שבירך לאברהם כאשר עשה נפשות לחייבים, והוא עולה לשבעים עולמות נעלמים שלא זכה בהם בן אדם אחר, ואילו היו יודעים בני אדם כמה תועלת וזכות נמשך לצדיקים וזוכים בעבורם, היו הולכים אחריהם ורודפים כמי שרודף אחר חיים:

הרב המגיד

ב

בפסוק ויגדל האיש וילך הלוך וגדל עד כי גדל מאוד. והנה יש לדקדק למה קורא אותו בפסוק זה אי"ש והלא בכל הפרשה קורא אותו יצחק וכאן קראוהו אי"ש. ועוד מהו כפל הגדלות. וכפל ההליכה וא"ל על פי מ"ש בגמ' הללו אמרו אשרי ילדותינו שלא ביישה את זקנתינו והללו אמרו אשרי זקנותינו שכפרה על ילדותינו ואלו ואילו אומרים אשרי מי שלא חטא וכו' הנה יש לדקדק אומרם זקנותינו שכפרה כו' הלשון משמע שאותן היו הבעלי תשובה שעשו תשובה בימי זקנותם א"כ מאי אשרי הלא דהמע"ה אמר אשרי האיש ואמרו רז"ל אשרי מי שחזור בתשובה כשהוא איש ואמרו בגמ' מפני שיבה תקום וגו'. ועוד אמרו שכפרה ילדותינו דיו להפקיע א"ע מעת תשובתם והלאה ועוד אלו ואלו אומרים אשרי מי שלא חטא א"כ בדבר הזה מביישים לאותם ששבו בימי זקנותם ועוד מה שמסיימין ומי שחטא ימחול לו והלא כבר אמרו זקנותינו כיפרה על ילדותינו ואיזה מחילה הם צריכים ואפשר לומר פשוט דאפליגו בגמרא ח"א במקום שצדיקים גמורים עומדים אין בע"ת יכולים לעמוד וח"א במקום שבעלי תשובה עומדים וכו' וי"ל מר אמר חדא וכו' ולא פליגי כי הלא ידוע מ"ש רז"ל השב מאהבה וזונות וכו' והשב מיראה וזונות נעשו כשגגות מ"ד שצדיקים גדולים יותר מבע"ת מדבר מאותם ששבו מיראה כי בוודאי זכיות צדיק מנעוריו מרובים הם יותר מבע"ת ומ"ד שבע"ת הם יותר גדולים מדבר באותן ששבו מאהבה שזונות נעשו לו כזכיות ובוודאי לזה יש יותר זכיות משל צדיק גמור כי הוא הרבה לחטוא בעודו רשע מסתמא היו לו זונות הרבה ועתה כשעשה תשובה מאהבה נהפכו לו לזכיות ועוד הזכיות שעושה אחר התשובה נמצא כי יש לו יותר זכיות מן הצדיק ושמעתי טעם א' שהבע"ת יותר גדול מפני שכבר הכיר חימום והתלהבות העונות וכשעושה תשובה ועוסק בתורה ובמצות עושה הכל בהתלהבות וחשק גדול מפני שידוע היטב ההתלהבות משא"כ הצדיק שלא הכיר זה מעולם ועוד אמר מורי ורבי הטעם מפני שאצל הצדיק נעשו מעשים טובים ולימוד תורה הרגל ואינו עושה כל כך בהתלהבות אבל הבע"ת אצלו הוא דבר חדש ועוד אם לא יעשה הכל בדביקות יפול ממדרגתו לכך מן ההכרח הוא לו לעבוד בוראו ית' בהתלהבות גדולה. וא"כ לפי טעמים הנזכר גם השב מיראה הכיר ההתלהבות אך עכ"ז ידוע הוא כי עיקר ההתלהבות הוא מגודל האהבה משא"כ העובד מיראה אע"פ שיש לו אש ההתלהבות אינו כ"כ גדולה כמו הצדיק העובד מאהבה. ועל פי זה י"ל ג"כ הללו אומרים אשרי זקנותינו מיירי נמי באותן ששבו מאהבה ובוזא וודאי כיפרה ילדותם ואף ששבו בימי השיבה עכ"ז גדולה תשובתם שעשו מאהבה ומכח זה גדלה ההתלהבות שלהם ודבקותם מפני הטעמים הנזכרים ובוזא בוודאי כיפרה להם מכל וכל ואין בהם רושם חטא כי אדרבא נעשה זכיות מהם. ומה שאמרו אשרי מי שלא חטא כי אלו ואלו מזהירין ומוכיחין לשארי בע"ת ששבו ועליהם אמרו אשרי מי שלא חטא וגם היו צריכין מחילה וכפרה כי הרי הזדונות נעשו להם כשגגות והשוגג צריך כפרה וז"ש ומי שחטא ימחול לו ומה שאמרו אשרי ילדותינו שלא ביישה זקנותינו אינו מובן כי הלא אמרנו שזה

מדבר מצדיקים גמורים מתחילתם א"כ מה"ת שיבושו מפני הילדות שלהם והלוא כולם שוים לטובה אך י"ל כי אותן הצדיקים הלכו ונתגדלו ממדריגה למדריגה עד רום המעלות עד שהגיעו לעולם החכמה ולשער א"י"ן כמ"ש והחכמה מא"י"ן תמצא חכמ"ה כ"ח מ"ה כמ"ש ונחנו מ"ה וחכמה נקרא זקנה זה קנה חכמה ונקרא מ"ה ונקרא א"י". והנה הרי הלכו ונתגדלו מעט מעט ממדריגה למדריגה ואף בהיותם במדריגה הא' שהיא התחתונה לעלייתם היו תיכף בגדלות ולא היה להם קטנות כלל שהרי קוראים אותן צדיקים מתחילתן, עכ"ז כאשר עלו למדריגה היותר עליונה נק' הגדלות הא' ילדות וקטנות נגד ערך הגדלות עולם שלמעל' הימנו כמ"ש בכתבי האר"י זלה"ה שפנימיות עולם התחתון נעשה חיצון לעולם העליון ממנו וז"ש אשרי ילדותינו כלומר אע"פ שבערך זקנותינו נקרא הגדלות הא' ילדות וקטנות עכ"ז לא ביישה זקנותינו כי המקום התחתון היתה גדלות גמור וא"ל שזה ג"כ פ"י המשך הפסוק ויגדל האיש ר"ל תיכף שנעשה איש שהוא בן י"ג שנה מיד ויגדל היה בגדלות וילך הלוך כפול ההליכה שלא היה עומד במדריגה א' מימיו רק הלך תמיד הליכה אחר הליכה מעולם לעולם וזהו הלוך ויגדל עד שהגיע להגדלות הגמור למדריגת החכמה ושער א"י"ן וזהו עד מא"ד שהוא אותיות אד"ם שהוא גימטריא מ"ה ובמדת מ"ה יכול לתקן כל השבירה ויכול לעלות לעילא לעילא עד רום המעלות ואפשר לומר שלזה רמזו רז"ל שאמרו על זה הפסוק ויגדל האיש וגו' עד שהיו אומרים זבל פרותיו של יצחק ולא כספו וזהו של אבימלך הנה אף שהוא משל עם כל זה אינו מובן וכי בשופטני עסקינן המואסים כסף וזהב ובחרים זבל לחלקם אף אם הזבל שוה יותר ועוד אמרם ולא כסף וזהב משמע שאינם רוצים כלל בכסף וזהב והוא כעין גוזמא וא"ל כי החילוק בין העובד הש"י מנעוריו ובין מי שהכיר את בוראו ושב אליו בימי הזקנה והשיבה כי מה שעושה הבע"ת עטר' לראשו עושה הצדיק עקב לסנדלו. כי הבע"ת אינו מורגל לעשות מצות ומעשים טובים ובעשותו איזה פעם הוא מחשב ומדמה בעצמו שאין עובד כמותו מחמת שבקושי וטורח גדול עושה אותם כי לא ניסה בזה ומכח זה הוא חושב שעושה יותר מן המוטל עליו ואינו זוכר זה ששב לעת זקנתו וכמעט הזמן אין סיפוק לתקן והוא אינו מרגיש בזה והולך לאט בעבודתו ואינו שם על לבו כי במעט הזמן אשר יחיה עוד אין די לתקן אשר עוות ברבות השנים אשר עברו ולו אלף שנים יחיה אין מספיק רק הוא מדמה עצמו לצדיק מעיקרו ואם הוא עוסק בתורה ותפלה איזה שעות ביום ואח"ז הוא נפרד והולך בטל באמרו שכבר יצא ידי חובתו יותר מכדי צרכו כפליים וכ"ז בא מחמת שאינו מורגל בעבודת הבורא ב"ה ומה גם שלפעמים בא מחמת זה לידי גבהות ונבנקל יכול ח"ו ליפול ממדרגתו לבירא עמיקא אבל לא כן הצדיק מתחלתו שהוא מורגל ודש בעבודת הבורא וההרגל נעשה טבע ומה שהוא עושה מצות ומעשים טובים נדמה לו למעט כי רצונו להיות דבוק תמיד בקדושה בלי הפסק ולעלות למדריגות עליונות ואף אם יוצא לדבר הרשות לעניני צרכי עצמו הוא תמיד דבוק בהש"ת נמצא כי אין הפסק לעבודתו ואין זמן וקץ וגבול לעבודתו כי היא תמידית וכל העבודה שטרח ויגע הבע"ת עד שיעשה איזה דבר העבודה עושה זה הצדיק בכל עת ורגע ולא עוד אפשר שהבע"ת יהיה לו איזה פניה כמו גבהות וכיוצא אבל זה כל מעשיו לשם שמים ואינו מחזיק טובה לעצמו ואין לו גבהות כלל מזה כי

העבודה נעשית לו טבעית ואי לא עבד יחלש ואפשר שלזה רמזו רז"ל באמרם זבל פרדותיו ולא אמרו זבל בהמותיו כי היה לו מקנה צאן ומקנה בקר אך רמזו בזה כי הנה הפסוק הנזכר מדבר בענין הצדיק מתחלתו כמ"ש וילך האיש וגו' כנז' וזה שאמרו זבל פרדותיו ר"ל לא מיבעיא בעת שהצדיק ההוא עוסק בדברי קדושה הוא דבוק בו ית' אלא אפילו אם הוא נפרד מדברי עסק הקדושה ויוצא לדבר הרשות לעשות מלאכה או מו"מ אינו מפריד מחשבתו ודבקותו כמו שהיה דבוק בעת לימודו או עסק קדושה וז"ש זבל שהוא לשון מדור ובית כמ"ש יזבלני אישי כלומר אע"פ שהוא יוצא מעסק הקדושה למדור אחר שהוא עולם העשיה עולם הפירוד עם כל זה הוא דבוק במחשבתו ביחודים הקדושים אפילו בעמדו במדור התחתון שם ביתו בעליונים כי הוא צדיק המשמח אלקים הנק' יצחק לשון צחוק ושמחה שגורם במעשיו הטובים ובכוונתו הקדושה תענוג ושמחה לכל העולמות העליונים ולכך אמרו זבל פרדותיו של יצחק ולא כספו וזהבו של אבימלך זהו מדבר במי שעוסק בתורה ובמצות בקביעות עתים ואח"כ הולך בטל וזה גורם לו מפני שרואה לפעמים הצדיק גמור ג"כ בטל מן התורה אבל אינו יודע כי אע"פ שהוא בטל עם כל זה לא יפריד מחשבתו מן הקדושה וזה הרואה מדמה א"ע אליו והולך בטל מכל וכל ממש ואף אם חוזר אח"כ ללימודו או לעסוק בדברי קדושה הוא מלא סיגים ופסולת ממחשבות זרות שנכנסו בו בהיותו בטל וזה נקרא כספו וזהבו של אבימלך כלומר אף שהוא עוסק בדברי קדושה של אב"י מל"ך אביו שבשמים ומלך עולם ר"ל שהתורה ומצות ספונים וחשובים אצלו ית' כמו כסף וזהב אצל מלך בשר ודם גם שהתורה נקראת כסף וזהב כי עיקרה אהבה ויראה הנקרא כסף וזהב וגם אליו נדמה שהוא לומד בדחילו ורחימו אבל כ"ז לא יועיל לו כי כל עסקיו מעורב בסיגים ומחשבה זרה ופני' כנזכר ומה גם שבא לו מזה ח"ו גבהות וגדלות ופשיטא כאשר רוצה ליכנס בפרדס החכמה ברזין דאורייתא מדמה בעצמו שהוא כבן המלך המחפש בגנוי אוצרות אביו כמ"ש הרד"ק זלה"ה על אבימלך בן גדעון שקרא עצמו אבימלך לאמר אב"י מל"ך ולו יאתה המלוכה והרג כל אחיו כך דמיון זה הסכל הלומד עם פניות כנזכר ובוודאי יפול ממדריגתו לארץ תחתית ולזה רמזו זבל פרדותיו וכו' ולא כספו וזהבו וכו' אלא להתרחק מדברים סכליים ושטות כאלו וכיוצא בזה ולילך בדרכי הישרים ומן השמים יסייעוהו אמן כ"י.

או"ת סל"ז

ג

אן יובן ע"פ מה שאמרו רז"ל אשרי האיש אשרי אדם שהוא מתגבר על יצרו כשהוא איש והנה אמרו רז"ל יצרו של אדם מתגבר עליו בכל יום ואלמלא הקב"ה עוזרו לא היה יכול לו נמצא כי כל התגברות האדם על היצה"ר הוא בעזרתו יתברך וזהו שנאמר ולך ה' החסד כי אתה תשלם לאי"ש ר"ל לזה האדם המתגבר על יצרו שהגיבור הוא נקרא אי"ש כידוע ואתה תשלם לאיש כמעשהו כאלו היה מתגבר בעצמו בלתי עזרתך וזהו חסד גדול.

או"ת סער"ד

כ"ק אדמו"ר הזקן

ד

וזהו ענין הלל והודאה כי הלל הוא לי' שבח וגם לשון בהילו נרו כו'. הארה בבחי' גילוי וזה נמשך מזה כי מחמת השבח שמשבחים את האדם במעלות ומדות שיש בו מעוררים את המעלות ומדות שבו לצאת מהעלם לגילוי. וזהו הללויה שיצא שם י"ה מהעלם לגילוי להיות בחי' יו"ד חכמה כו' מלמעלה מן החכמה כי חכמה כ"ח מ"ה בגימטריא אדם והמשכת בחי' אדם שעל הכסא הוא מבחי' שלמעלה מעלה מבחי' אדם הוא בחי' אור א"ס ב"ה ממש ועי"ז נעשה בחי' שם י"ה תרין ריעין דלא מתפרשין.

תו"א וישב ל, א

ה

וזהו אשרי איש ירא את ה'. מתחלה בחי' ריחוק שירא לגשת אל הקדש מי אנכי כי באתי עד הלום. ואח"כ במצותיו חפץ מאד. דהיינו אמת שאיני ראוי לכך אך מ"מ במצותיו חפץ מאד. והטעם שצ"ל רו"ש כי כל המשכה מלמעלה צ"ל ע"י מטי ולא מטי תחלה בחי' הסתלקות שהוא ענין לא מטי ואח"כ התפשטות בחי' מטי.

תו"א ויחי נג, ב

ו

ונמצא יש בהברכה בחי' רו"ש תחלה הוא השוב להמשיך השפע למטה עד בחי' מלך העולם ואח"כ הרצוא קדשנו במצותיו במהו"ע להמשיך משם למטה. וז"ש אשרי איש ירא את ה'. מתחלה בחי' ריחוק שירא לגשת אל הקדש מי אנכי כי באתי עד הלום. ואח"כ במצותיו חפץ מאד. דהיינו אמת שאיני ראוי לכך אך מ"מ במצותיו חפץ מאד. והטעם שצ"ל רו"ש כי כל המשכה מלמעלה צ"ל ע"י מטי ולא מטי תחלה בחי' הסתלקות שהוא ענין לא מטי ואח"כ התפשטות בחי' מטי. ולכן צ"ל אתעדל"ת ג"כ בחי' רו"ש.

תו"א שמוות נג, ב

ז

יש כמה שמות אנוש איש אדם ואדם גבוה מכולן. כמ"ש בפ' תזריע (דמ"ח) כי אדם הוא בחינת שלימות כמ"ש זכר ונקבה בראם ויקרא את שמם אדם כו'. וידוע איך בחיבור דו"ג משפיע ומקבל יש שלימות וגילוי הארה עליונה. גם אדם לשון אדמה לעליון ואיש הוא למטה מבחינת אדם ודרך כלל איש היינו בחי' המדות אהוי"ר כמ"ש לפי שכלו יהולל איש. ואדם היינו כשיש לו מוחין דגדלות כו'. ומ"מ גבי איש נמי

כתיב אשרי איש ירא את ה' כו' גבור בארץ כו'. אבל אנוש הוא למטה מכולם.

לקו"ת שה"ש כה, א

ח

כתי' אשרי איש ירא כו' איש ולא אשה כי בחי' דכר הוא המוליד אהוי"ר ע"י התבוננות שבחכמה דוקא ואזי דוקא אתברירו שיוכל להפוך מדות רעות ולא יפול הנופל לעולם משא"כ בהתלהבות בלבד יפול הנופל תיכף ולא נשאר בו אפי' רשימו כו' והיינו דוקא ע"י בחי' ביטול במציאות ואז הוא בשפלות להיותו עניו ולב נשבר כו' והוא בחי' חכמה כח מה הנה ידוע שזהו היפך התנשאות הלב שע"י ההתלהבות כו' וזהו בחי' משה שע"י דוקא אתברירו ולא יפול לשום דבר רע ואח"כ כשיתפלל בהתלהבות לא ישא לשוא נפשו בהתנשאות שע"י ההתלהבות כי כבר הוברר ע"י בחי' משה כו' משא"כ אם לא הי' בחי' משה מברר כל היום הי' נושא לשוא נפשו בתפלה שלמחר בהתלהבו' וזהו נפשו כתי' בחי' דכר בוי"ו וכמ"ש אשרי איש ולא אשה כו' וד"ל. וזהו הם המדברי' אל פרעה הוא משה ואח"כ אהרן להתעלות הנפש בתכלית האמיתי אחר שכבר הוברר בתכלית וזהו מ"ש מי יעלה בהר ה' נקי כפים ובר לבב אשר לא נשא לשוא נפשו כו' וד"ל.

סה"מ תקס"ג ח"א ע' קמו

ט

ידוע שבבחי' אתהפכא נאמר במצותיו חפץ מאד כו' ובהיפך מואס ברע כו', משא"כ באתכפייא כו', והנה בחי' אתכפייא הוא עיקר ענין העלא' מ"ן שלמטה ובחי' אתהפכא כו' שהוא בחי' ביטול רצון באמת כו' הרי הוא המשכת מ"ד מאחר שבמצותיו חפץ מאד וכיוצא.

סה"מ תקס"ה ח"ב ע' א"ד

י

כלל גדול הוא שכל בחי' מקבל אין לו דעת שלם כידוע מארז"ל דנשים דעתן קלות והוא מפני שהם בחי' מקבלי' וע"כ בהכרח שיעשה שטות באותו הדבר שמתאוה לו כי אין דעתו בשלימותו באותה השעה שמתאוה לאותו הדבר כי נעשה בחי' נוק' בחי' מקבל באותה השעה כו' וד"ל והיינו מ"ש אשרי איש ירא את ה' וארז"ל אשרי איש ולא כשהוא אשה בחי' נוק' דגם במילי דשמייא יובן עד"ז שכאשר הוא בחי' נוק' בעבודת ה' אין דעתו שלם בגדולת הבורא דהיינו ההתבוננות כו' וכמ"ש וידעת היום והשבות כו' וכמ"ש במ"א וד"ל.

סה"מ תקס"ו ח"א ע' קסא ואילך

יא

הנה אנו אומרים בכל ברכת המצות אשר קדשנו במצוותיו כו' ופי' אשר מלשון תענוג כמ"ש באשרי כי אשרוני בנות והוא בחי' תענוג העליון שיש במצות הנק' רצון העליון. וזהו אשר קדשנו במצוותיו וז"ש אשרי איש ירא את ה' במצוותיו חפץ כו' כי בחי' אשר שורה במצות וד"ל וזהו אשר קדשנו בבחי' קדש העליון כי הנה מבואר בזהר דקד"ש מלה בגרמיה הוא כלומר החכמה מובדל ומרומם מכל ההשתלשלו' וע"כ אין אש"ר דעונג העליון שורה אלא בבחי' קדש ולכך קדשנו כו' והוא בחי' הארת עצמו' אור א"ס שלמעלה מבחי' סובב וממלא כו' כי בחי' סובב וממלא לא שייך כ"א בבחי' השתלשלו' שאז יש בחי' א"פ וא"מ כו' וכל זה אנו ממשיכי' ע"י מעשה המצות מפני שהמה בחי' חכמתו ורצונו כידוע והיינו אשר קדשנו במצוותיו ע"י מצוותיו דוקא וד"ל.

סה"מ תקס"ו ח"א ע' תיב

יב

אשרי איש ירא את ה' במצותיו חפץ מאד [ולכאורה קשה שבוה הפסוק אומר אשרי איש ירא ה' דהיינו מבחינת זכר] וכת' אשה יראת ה' היא תתהלל בחי' נוקבא. הענין שיש ב' מיני עבודות, הא' שהאדם מכין א"ע בכמה הכנות ומתבונן בשכלו ודעתו עד שמתעורר לעבודת ה' באהבה, ובחי' הב' השורה על האדם יראת שמים בלי שום הכנה רק מחמת איזה עבדות של איזה צדיק שעובד את ה' ביראה הוא מוריד יראה בעולם וחל על האדם ג"כ יראה זו ועובד ג"כ בהתלהבות. והנה לכאורה זו העבודה הב' היא מאירה יותר שעובד ביראה גדולה בלי שום מ"ז בהתלהבות גדולה. וזהו אשה יראת ה' הפי' מי שהוא בחי' נוק' בחי' מקבל שחלה עליו היראה מחמת איזה צדיק שמשפיע עליו היראה היא תתהלל ע"ד בהלו גרו עלי ראשי דהיינו שהיא מאירה ביותר ועובד בהתלהבות ולא בא לידי מ"ז כלל אבל באמת לא זהו עיקר העבודה אמנם מפני שהוא בחי' מקבל אין לו כ"א מה שהוא מקבל דהיינו היראה אבל א"א לבא למדרגה אחת גדולה ממנה כי אשה דעתה קלה ואין לה רק עיטרא דגבורה דהיינו

אשרי איש ירא את ה': נדפס בבונה ירושלים סי' נה. מגדל עז ע' שפ-שפא. ונמצא בכת"י 170 שא, א. 184 פ, א. 385 רצה, ב. 1064 פד, ב. 1174 עה, ב. וכת"י ירושלים 28 מט, א. 3547 שיד, ב. 4088 כה, א.

אשה . . תתהלל: משלי לא, ל.

באהבה: נ"א: באהבה ויראה.

מחמת . . צדיק: ראה גם תו"א לג, סע"ד.

ביראה: נ"א: באהבה ויראה.

בהלו . . ראשי: איוב כט, ג.

אשה דעתה קלה: ראה שבת לג, ב. קדושין פ, ב.

עיטרא דגבורה: ראה ע"ח שער הכללים פ"ז. שער לידת המוחין ספ"ב. שער דרושי הצלם דרוש ב' כלל יג.

יראה ועובד ביראה זו, אמנם עיקר העבודה שהאדם עצמו מתבונן בשכלו ודעתו ומעורר א"ע לעבוד את ה' דהיינו בחי' איש הירא ומתחזק א"ע בעבודתו אף שבא לידי מ"ז ג"כ כיון שהוא עושה בדעת ודעת כלול טו"ר אעפ"כ זהו עיקר העבודה כי בהתחזק א"ע בזאת יכול לבא למדריגה יותר עליונה דהיינו אהבה גדולה. וזהו אשרי איש ירא את ה' דהיינו בחי' משפיע בדעת, ומפרש מהו אשרי במצותיו חפץ מאד דהיינו שיכול לבא לבחי' אה' גדולה כידוע שבכל מדה יש ג' פרקין זה על זה ובמדות אהבה יש ג"כ ג' מיני אהבה והם דבקה חשקה וחפצה וזהו חפץ מאד דהיינו פרק עליון של אה' דהיינו [חפצה במאד וזהו במצותיו] חפץ מאד.

טה"מ הקצרים, ע' רלג ואילך

ג' מיני . . . וחפצה: ראה ב"ר פ"ב, ז. וראה אוה"ת נ"ך ע' תקכה-תקסט. ספר הערכים חב"ד כרך א' ע' תקסו.

כ"ק אדמו"ר האמצעי

יג

פ"י בהלו נרו עלי ראשי וכן כי אתה תאיר נרי שזהו להאיר מהעלם האור במקור הנשמה שע"ז תבהק ותהיל אור הנשמה ביותר כו' ונר הוי"ה נשמת אדם נמשך מן ההעלם לגילוי בהבהקת אור בכל ד' אותיות דהוי"ה שבה כו' והיינו ע"י ההילול ושבה שהנשמה תהיל יה פ"י תהלל בהילול זה הרי יוצא לאור מההעלם ד"ה לגילוי בתוס' אור ובהבהקה גדולה וזהו פ"י הללויה שע"ז יומשך מבחי' העלם המקיף דחו"ב דאצילות שנק' י"ה ממקורם בעצמות א"ס ב"ה שנק' חכים ולא כו' כנ"ל שכלולים בהעלם גדול בעצמותו ומעוררים לבא לגילוי חו"ב באצילות ומאצילות לבי"ע להיות בחכמ' עושה כל מע"ב וכה"ג.

שערי אורה יח, ג

יד

אך הענין הוא כידוע בפ"י המאמר האיש דרכו לכבוש ולא האשה כו' דהיינו שבכח הדבר דוקא עיקר הכח לברר בירורים דרפ"ח שנק' כיבוש מלחמה ולא באשה שהיא בחי' המל' בחי' נוק' והטעם הוא כי מאחר שמבחי' המל' מקבלים גם החיצונים יניקה כמ"ש ומלכותו בכל משלה וכן מלך אלקים על גוים כו' איך יעשה דבר היפוכו להפריד שרש יניקה זו מהם ומכ"ש בהיו' אור השפע נמשך להם בבחי' גלו' שלא ברצון פנימי רק להאבידם בזה כמ"ש כי גחלים אתה חותה כו' ולכך נק' בשם גלות א"כ איך חבוש יתיר א"ע כו' רק ע"י כח ועוז מעליון הימנו שהוא בחי' דבר והוא

מ"ש ה' אישמלחמה שדרכו של איש לכבוש כו' והיינו תנו עוזו לאלקים בחי' ב"ן כו' להיו' שם הוי' הוא למעלה מבחי' התפשטו' השפע לנבראים עדיין כו' (וגם להיו' כי בחכמה אתברירו בבחי' הדעת דדכורא שכולל חו"ג ולא בדעת דנוק' שאין לה רק עטרה דגבורה והוא מ"ש נשים דעתן קלה ק"ל חצי מספר ר"ס כמ"ש כי סר לראות יו"ד הויו"ת כו') ויובן זה בנפש האלקית שנק' גר ה' דוקא שבכחה לברר לבחי' נוגה דנה"ב כו' כידוע בפ"י עובד אלקים שמברר לבחי' נוגה שמקבל מאלקי' כו' הרי אין זה רק בבחי' דעת דבחי' דכורא ולא בבחי' הנוק' שהוא כמו דו"ר טבעי' שבה כי אין חבוס מתיר עצמו כו' וכמו שאמרו אשרי איש כשהוא איש כו'.

שערי תשובה מז, ג

טו

אשרי איש כשהוא איש ולא אשה כו' והוא מצד הארת אור יחיד חי העולמים מלך בחי' ג' פרקין דיסוד ז"א במל' ע"כ נזכיר גם שמך כו' אעפ"י שמשם יוכל להיות השכחה מצד עצמנו מ"מ נזכיר שמך להמשיך בחי' הזכרון גם בשמך מלכנו אלקינו שהן בג' מדרגות דיסוד דנוק' ויהי הכל בבחי' הזכרון דאור אבא כנ"ל וד"ל.

פירוש מלות עו, ד

טז

ובאמת גם המצות שנק' חפצי שמים ממש כי הן בחי' פנימי' רצה"ע שהוא ופנימי' רצונו א' ממש וע"כ או' אשרי האיש כו' במצותיו חפץ מאד כו'.

תו"ח בראשית רכז, ב

יז

ואם לא האה' בקירוב תחלה אין בחי' שוב דיראה שהוא בחי' מקבל שנק' בת לשון נוק' (כמ"ש במ"א על מ"ש אשרי איש ירא כו' איש אש יו"ד דאה' שמשפיע לאשה אש ה' כי מאיש לוקחה כו').

תו"ח בראשית רלה, א ואילך

חי

וכך הוא בעליות הנשמות בגעה"ת ממדרגה דשכל והשג' שבמעשה לבד [ב]נשמו' דעשי' וגם העונג ורצון שבזה (כשמחה ש"מ מצד המעשה לבד כמו במצותיו חפץ מאד כו') עולה למעלה במדרגה דשכל והשגה שבדיבור כד"ת שלומדי' ת"ח בגעה"ת

תו"ח שמו"ו, ב

יט

וכן יש אוי"ר שבדבור שעולין בבחי' מדות שבלב כנ"ל בקול התפלה או קול הדבור שיוצא מקירות הלב שדבריו נשמעים ועושי' רושם בלב זולתו כנ"ל כמו המדות שבלב עצמה כנ"ל (וזהו אשרי איש ירא איש ולא אשה שאינו מבחי' מקבל התעוררו' מלמעלה לעיתים או מזולתו או מיגיעת שכלו להמשיך אוי"ר אלא מעצמו ומאליו יומשך בבחי' דעת והכרה שבלב כו'.

תו"ח שמות רצג, א

כ

והכת הג' אותן שמצד יראת אלקים שבקרבם בקבלת עומ"ש בתפלה ותורה ביגיעת הנפש עד שנכנס בלבם בעומק. מזה נשאר רושם קבוע בלב כל היום גם בלכתו בשוק ובטרדתו בעסקים לא יחשך אורו וימנע מהטות לבו ומחשבתו לשום דבר רע וזהו הנק' ירא אלקים וכמ"ש סוף דבר הכל נשמע את האלקים ירא כו' כי זה כל האדם וכמ"ש ועתה ישראל מה ה' שואל מעמך כ"א ליראה כו' וכן מעשה הטוב גם בשמחה של מצוה אינו בא רק מצד יראת אלקים אע"פ שעובד מאהבה כמ"ש אשרי איש ירא כו' במצותיו חפץ מאד. ומיראת אלקים זאת יבא ליראת ה' שהיא החכמה בחי' ביטול בפנימית הלב ומוח מקרב ולב עמוק מצד גילוי אור ה' בנפשו בבחי' כח מ"ה שבנפשו וזהו אם אין יראה אין חכמה כנ"ל אבל מירא' חטא שקודמת עיי"ז חכמתו מתקיימת לנצח כנ"ל וד"ל.

דרך חיים הקדמה ע' 4

כא

בינה יתירה ניתנה באשה שהוא היראה מבאהבה שנק' איש (דדחילו עלאה נק' קדש מה פשפשת ורחימו עלאה אהבה בתענוגים מצד אור המושג בבינ' שנק' יש מורגש וא"כ בזאת דחילו תתאה ששרשה בדחילו עלאה יבא אל הקדש ולא בזה דרחימו עלאה). ומתורץ בזה מ"ש אשרי איש ירא כו'. דאשריו של איש בחינ' זה שיגיע לכלל יראה עלאה דיראת הוי' דוקא דבזאת יבא ולא בזה כנ"ל ומה שאמר כשהוא איש כו' איש יו"ד דחכמה ולא איש ה"א דנוק' כו' דאל אישך כו'. משום דתשוקת המקבל באהבה כמו לכתך אחרי כו' לא יגיע רק לאהבה דמשפיע ולא לבחי' עצמותו ממש כנ"ל וד"ל.

דרך חיים ע' סג, ב

כב

מצות שנעשין ברצון וחשק שבלב מצד אוי"ר שבתפלה ברשפי אש כו' שהאהבה מוליד המעשה ברמ"ח ח"ע שיהיה בחי' גלוי אלקות ממש למטה וזה כל

חשקו כי קרבת אלקים הוא חפץ ולזאה נשא נפשו בתפלה בבחי' דצוא וזהו בחי' השוב כו' והיינו בחי' רוח שהוא בחי' ע"ע הנ"ל וזהו אשרי איש כו' במצותיו חפץ מאד בחפץ ותשוקה כו' וזהו עוסק במצוה בכונה ורעותא דלבא שהוא בג"ע העליון.

דרך חיים ע' פב, ג ואילך

כג

אשרי [האיש] כו' במצותיו חפץ מאד, והוא ע"י בחי' כוונה ורעו"ד שיש במעשה"צ.

סה"מ שמות ח"א ע' רז

כד

מצוות צריכו' כוונה היינו כוונה ורעו"ד . . וכוונה זו הי' בב' אופנים, א' שיכוין היטיב בסוד וטעם לרצה"ע במוחא ולבא ויחפוך לייחד יחו"ע במצוה זו כמו שהיא למעלה, כמו במצות הצדקה להמשיך חסד עליון כו' ובתפילין להמשיך מקיף דד' מוחין להיות לטוטפות כו' וכה"ג, וגם יחפוך בכל לבו לעשות נח"ר ליוצרו שעשה רצונו כמו במצותיו חפץ מאד אם מאהב' או מיראה, שכל זה נק' כוונה ורעו"ד (ששכרו בגעה"ע).

סה"מ שמות ח"א ע' רכז

כה

שבת המעשה מצד עצמה חזק גם במצות יותר מהתפעלו' הרצון והשכל שבהן כמו אשרי האיש כו' במצותיו חפץ מאד שנק' כונה ורעותא דלבא (ששכרו בגעה"ע ובלא כונה ורעותא דלבא בגעה"ת לבד כידוע) שזהו מצד כח השפע דאור [ישר] דמשפיע שהוא אור הרצון וחכ' כמו בכונה וסוד טעמי המצות, אבל המצות מעשיו' מצד עצמו כמו שהיא לבד אף בלא חפץ [ורצון] גדולה הרבה יותר מחפץ ורצון וחשק זה שמצוה מאחר דכל עיקר הרצון אינו אר שיהי' המעשה כנ"ל.

סה"מ ויקרא ח"ב ע' תתמו

כו

מי יעלה כו' דאינו בירור שלם עדיין לפי שצריך בירור ע"י החכ' ומדו' שבלב שילך בהדרג' מעט מעט עד שיהי' לו כונה פנימי' ברעותא [דליבא] כמו במצותיו חפץ מאד, וזהו לאהבה ולעבדו כו' השמרו [לכם] כו' לפי שעומד בבירור עדיין והכל מכה המשפיע דאו"י שהן במוחי' ומדו' עד המעשה כנ"ל שהוא בירור דנה"י בנה"י כו'.

סה"מ ויקרא ח"ב ע' תתמט

כז

באהבת המצו' כמו אשרי האיש כו' במצותיו חפץ מאד אינו נגלה רק הרצון וחפץ הוזה אבל השמחה והעונג שיש לו ברצון הוזה הוא מוסתר ונעלם, וכך הוא בבחי' רצה"ע שבמצו' שהרצה"ע הוזה הוא שנגלה בכל מצו' ומצו' למעלה כמו שנגלה הרצון בפ"מ בעשותם באופן פרטי כפי פרטי' איכות הרצה"ע, אבל בחי' התעה"פ גם למעל' הוא מוסתר ונעלם ברצה"ע ולא נגלה כלל.

סה"מ במדבר ח"ב ע' תקלה

כח

מה שאנו רואים שיש בקבלת עומ"ש באהבה ורצון וחשק שהן המצות שנעשי' בכונה ורעותא דלבא כמו במצותיו חפץ מאד והוא לקיים רצון ה' מצד האהבה האלקי' האמיתית שהוא שרש רמ"ח מ"ע כידוע, ויש בזה התכללות מיראה דוקא שכל אהבה כלולה מיראה והוא מצד שלא ירצה לעבור על רצון ה' ע"כ מבטל רצונו מפני רצון ה' ומקבל עליו עומ"ש ביראה שכלולה בתוך האהבה.

סה"מ במדבר ח"ב ע' תשכה

כט

אשה כי תשטה תחת אישה להתפתות לאחר שהן כתרין דמסאבותא להיות בבחי' זונה . . . וכמו שיש בב"א בפרט בחי' התקשרות ותשוקה ברצונות זרים לדברים החיצוני' שלא לה' המה כו', וכידוע בבחי' התקשרו' בדבר מה הרי נעשה בחי' נוק' בחי' מקבל לאותו הדבר שמתקשר אליו כמ"ש אשר אתם זונים אחריהם כו', וזהו מצד שנשים דעתן קלה קל ה"א החצי ממדות דדכורא כמו כי ס"ר לראות ר"ס יו"ד הוויות כו' והוא רק ע"י הגבו' דגבו' שבדעת דדכורא כו', וזהו אשרי איש ירא כו' כשהוא איש בדעת שלם שכלול מחו"ג שלא יסוג אחר לעולם ולא כשהוא אשה כו'.

סה"מ במדבר ח"ג ע' ארסח

ל

ענין כונה ורעותא דלבא שיש בכל מצוה ומצוה בעשותה כמ"ד מצות צריכות כונה כו' . . . מהיכן יש לו כונה ורעותא דלבא זה ה"ז ודאי מצד האו"ר כמו אשרי האיש ירא את' ה' במצותיו חפץ מאד וכן לאהבה את ה' ולעבדו כו' שיש עובד מאהבה מפני שקיבל מלכותו ית' באהבה ורצון ויש עובד מיראה בקבלת עמ"ש שלימה וכמו בפ' ראשונה שקיבל עליו עמ"ש ואח"כ בפ' שני' דק"ש מקבל עליו עול מצות כו' וא"כ הרי שרש דכונה ורעותא דלבא במעש' המצות כל היום באה רק מפני התפעלות או"ר פנימי' שבתפלה שנק' עבודה שבלב ומוח כידוע.

סה"מ במדבר ח"ה ע' איתרכא

לא

כל עיקר שלימות המצות שעל ידן ידבק האדם בו ית' ממש הרבה יותר מע"י אה"ר בתענוגים כו' וכמ"ש אותו תעבודו במצות ובו תדבקון ממש וכת"ב אלה המצות כו' וחי בהם מחיי החיים ממוה"ע ית'. וז"ש אשרי האיש כו' במצותיו חפץ מאד כו'.

סה"מ דברים ח"ג ע' תתקט

לב

בחי' בינה הגם שמשפיע בלב להתפעל באהבה אבל אינו יכול להשפיע עד למעשה ולכן כתיב אשרי איש ירא את ה' ולא אשה שהוא בחי' בינה, משא"כ בחי' חכמה הוא דייקא בבחי' מעשה, כי ענין החכמה הוא בחי' ראי' עצמי' שאינו בחי' מקבל רק הוא בבחי' ראי' לאסתכלא ביקרא דמלכא וענינו הוא דייקא בבחי' מעשה, כי הוא ענין הווה ממעמדו ומצבו הראשון (הנק' בל"א צורירט פון זיך בתכלית כו'), וזהו כמשל הנ"ל שהראי' הוא ג"כ על הדומם משא"כ השמיעה הוא לקול ודיבור לבד. כמו"כ הוא בעבודת ה' שבחי' חכמה בחי' ראי' מתפשט עד למעשה אבל השמיעה שהוא בחי' בינה אינו רק קול ודבור שהוא בחי' מדות שבלב כו'.

סה"מ הנחות תקע"ז ע' קמח ואילך

לג

והענין הוא כי כנסי' נק' בשם נוק' נשים דעתן קלות, וכת"ב אשרי איש ירא את ה', איש דייקא ולא בחי' אשה. פי' נוק' הוא בחי' מקבל דהיינו אם יש התעוררות תשובה למעלה. . אבל אין מתעוררי' מצד עצמם. ובחי' דכר הוא שיש בו הכח מצד עצמו להתעורר בהתעוררות תשובה ואוי"ר כו' הגם שאין מעוררים אותו מלמעלה.

סה"מ הנחות תקע"ז ע' שנג

לד

ויובן דוגמא זו בעבודת ה' שהנשמי' האלקי' כלול מב' מדרגות דכר ונוק', וז"ש אשרי איש ירא ה' וארו"ל כשהוא איש ולא אשה כו', דאיש היינו בבחי' מוחין גדלות דכורא והוא אשר א"צ לקבל שפע אלוקי' בבחי' המוחי' להתפעל בדור' שכליים וטבעיים מלמעלה כי מעצמו יש בו כח זה להתפעל במוח השגתו ולבבו ונק' בחי' משפיע לעצמו, משא"כ בחי' נשמות שמעלמא דנוק' אין להם כח זה מעצמם רק מאשר יושפע עליהם מלמעלה דעת וירא' אלקי' לעורר לבו ודעתו כמו כאשר יערה עלינו רוח' ממרום מעלמא דכורא כו', וזהו אשרי אי"ש דוקא, ואז יכול לעלות ולרומם לבחי' הנוק', וזהו בכללו' נש"י כל אשר מבחי' איש שנק' משפיע מעלים ומרוממים לנש"י שמבחי' הנוק' דלאו ב"ד הן כו'.

סה"מ דרושי חתונה ח"א ע' קנח

לה

ויובן זה בעבודת ה' במ"ש אשרי איש ירא ה' וארו"ל כשהוא איש ולא אשה, ולכאורה גם באשה נו' יראה כמ"ש אשה יראת ה', אלא הענין הוא כידוע דאית יראה כו' יראה תתאה בנוק' שנק' אשה יראת ה' בחי' ביטול היש לאי"ן האלקי כמו בהתעוררות תשובה ואוי"ר טבעיים להתפעל לצאת ממקומו הטבעי לבד כו', אבל יראה עיילאה בחי' ביטול בעצם רק מצד בחי' אי"ן האלקי שבנשמ' הוא בחי' דכ"ר ונק' אי"ש ביו"ד דחכמה כ"ח מ"ה העצמי כידוע, וזהו אשרי אי"ש בחי' דכ"ר כו'.

סה"מ דרושי חתונה ח"ב ע' תרלא ואילך

לו

וז"ע (תלים קי"ב א') אשרי איש וארו"ל (עז"י י"ט א') אשרי כשהוא איש ולא כשהוא אשה. בבחי' דעת חזק להיות חיזוק בדעת חזק לקבל עליו עומ"ש ביטול רצון מכל וכל.

סידור עם דא"ח ע' צא

כ"ק אדמו"ר הצ"צ

לז

א הללויה אשרי איש. פ"ק דברכות ד"ח סע"א וע' מזה בשל"ה דקפ"ד סע"ב. ירא פרישות אתכפיא ונהנה מיגיעו אתהפכא וכמו חכם מתיר הנדר. פ"ק דעכומ"ז די"ט ע"א מהרש"א פי' ע"ד וכבשה האיש דרכו לכבש. זח"ג אמור ד"צ ע"א. י"ל מ"ש אשרי איש ולא אשה והכתיב אשה יראת ה' היא תתהלל. וי"ל עפמ"ש יומא ע"א סע"א ת"ח שדומין לנשים כו'. להעיר מענין שמכוני באשישות באיש ואשה. שיהי' ב' הבחי' יחד שאע"פ שכאיש גבורתו יחזיר א"ע כאשה ע' בלק"ת פ' בחקתי בד"ה ואפי' עשר נשים כו'. גם ע"ד ואמונה כל זאת וקים עלינו. ובמא"א בענין אנדרוגינוס. גם ע"ד הנז' ברבות ע"פ יונתו שאצלו ית' כיונה פותה ולגבי סט"א גבורי' וקשים כו' והאמונה נק' אשה אחעט"ב. בדרוש הנותן לשכוי בינה ענין יסוד דדכורא ויסוד דנוק' ובמל' יש ב' הבחי' גם מעלת אשה ואל אישך תשוקתך. איש דעת ונשים דעתן קלות. אבל אמונה יותר בנשים ע' רש"י בתלים ע"פ משהו רגלי כאילות שרגלי הנקבות עומדות במישור יותר. ורגל זהו אמונה עמ"ש ע"פ חגרה בעוז מתניה. א"כ שיהי' איש ואשה דעת כאיש ע' בלק"ת פ' חקת גבי שהאשה פסולה להותואמונה כאשה. שקר החן כו' ע"ד ונח מצא חן. והבל היופי תורה בלא יראה. כמארו"ל ע"פ והי' אמונת עתך כו' משל לחטים בלא חומטין גם חן אשה על בעלה היינו אע"פ שהיא מכוערת נושאת חן בעיניו. וכמו שאמרו בענין חן מקום על יושביה בפירש"י במלכים ב' סי' ב' י"ט. שאפילו הוא רע נראה להם טוב. והוא בגמ' פב"ת דסוטה דמ"ז ע"א.

ובפרש"י שם. ועד"ו ארו"ל מגלה די"ג ע"א אסתר ירקרוקת היתה אלא שחוט של חסד משוך עליה. ולכן נראית נאה וע"כ נאמר ותהי אסתר נושאת חן כו'. ועד"ו אמרו ברבות ס"פ בראשית ר"פ כ"ט ע"פ ונה מצא חן לא הי' כדאי אלא שמצא חן כו'. ועד"ו פירשו ברבות נשא פי"א ויחנך יתן חנו עליך בכ"מ שאתה הולך כמ"ש ויתן חנו כו' ויתן אלקים את חן דניאל כו'. ושם ויחונך יתן לך מתנת חנם. כי מתנת חנם קרוב לענין חן. וכן ענין חנינה אשר חנן אלקים. וחנותי את אשר אחון אע"פ שאינו הגון פ"ק דברכות ד"ו ע"א. והנה מבואר בלק"ת סד"ה ואתחנן אל ה' פי' ואתחנן מתנת חנם הוא המשכה מבחי' חנון ורחום הוי'. היינו מא"א שיומשך להיות הוי' דו"א. והוא המשכה מבחי' שאין אתעדל"ת של המצות מגיעים לשם. וזהו ענין התורה וע"כ נק' מתנת חנם. וזהו שאמרו פ"ב דסנהדרין דף כ' שקר החן זה דורו של משה וכו'. לפי שלהם נמשך שלא ע"י אתעדל"ת של המצות שהרי לא יוכלו לקיים המצות כ"א נמשך מבחי' אתעדל"ע שלמעלה ממקום שאתעדל"ת מגעת לשם שזה נק' חן. ע"ד וחנותיאתע"פ שאינו הגון. והנה בפרד"ס ערך חנון פי' ר"מ כי הוא בחסד. ואע"פ שאין ראויין כלל מצד הדין וכו'. ונ"ל כי המקום אשר נותנין מתנת חנם הוא למעלה במקום שאין דין כלל. והוא לפני משורת הדין מכל וכל עכ"ל. ובוה יש לפרש משארו"ל באסתר אלא שחוט של חסד משוך עליה שהחוט הזה נמשך מבחי' כי הפץ חסד הוא חסד דע"י שאין שם דין כלל. וזהו חוט של חסד הארה מבחי' אור שנברא ביום ראשון כו' עיין זח"ב קמ"ט ע"א ומענין יומם יצוה ה' חסדו. בהרמ"ז נשא קב"א. וע' מענין חן וחנון וחנוכה במא"א ח' סע"י צ"ב צ"ו צ"ז. כי חנוכה ג"כ המשכה מבחי' שאין אתעדל"ת מגעת כמ"ש בת"א סד"ה רני ושמחי בענין כי הנני בא וכו'. ולזה בדורו של משה ירד מן שהוא מבחי' על שהוא מבחי' שאין אתעדל"ת מגעת. ואמרו ע"ז שקר החן כיון שאין זה מצד עצם של המקבל כו' והבל היופי הבל אינו שקר. רק ענין שכלא חשיב. בפרד"ס ערך יפה גוף פי' דקאי על ת"ת ויסוד. י"ל ע"ד שפי' בלק"ת בד"ה הנך יפה רעיתי היופי בא מהתכללות כמה גוויין ות"ת כולל חו"ג וכו'. ועמ"ש ע"פ ורחל היתה יפ"ת ויפ"מ בד"ה אם לא תדעי לך היפה בנשים. וגם יש לפרש יופי זה על עסק התורה שהיא כלולה מחג"ת כו' וגם חכמת אדם תאיר פניו. וזהו שאמרו זה דורו של חזקיהו. שעסקו בתורה הרבה. וגם מה יפית ומה נעמת אהבה בתענוגים. מה יפו דודיך אחותי כלה. י"ל קאי על תושבע"פ שנק' שדי אמו:

ס"ח תקנ"ו תקנ"ז ע"ש. של"ה מ"ז א' בהג"ה ראשונה. דנ"א א' דקדק ענין ירא את ה'. ולא נאמר אלקים. כי זה יראה פנימית. ועמ"ש במ"א בפי' את ה' את הטפל שהיה טפל ובטל.

יהל אור עה"פ ע' תלה

לח

הללויה. מה שהקדים תחלה שם י"ה. הוא משום כי עיקר תכלית השבחי' הוא להוציא המדות דאצי' בגילוי אור בהשפעה ממש כנ"ל והרי ידוע שיש יניקה גם לחיצוני' במדות דאצי' כשמתפשטי' בבי"ע כענין המאמר ריש"י דעשו

בעיטפיו דיצחק כי מותרו הגבו' דעשו יוצא"י מגבו' דקדושה וכן מותרו החסדי' דישמעאל מאברהם איש החסד וכמ"ש במ"א ולהיות שצריך שלא יקבלו גם החיצוני' יניקת אור מן הקדושה האלקי הנה לזאת עיקר הכוונה בהילול ושבח הנ"ל הוא דווקא בבחי' חו"ב שבמדות הנק' י"ה כי השבירה בו' מלכ"י הי' רק בבחי' המדות אבל לא בג"ר כידוע וכמ"ש ימותו ולא בחכמה וגם מטעם שבחי' חו"ב הם קרובי' יותר לבחי' הארת אא"ס כי אין התלבשות אא"ס אלא בחכמה מצד שבחי' הביטול הוא בחכמה כו' והכל ענין וטעם א' הוא שמחמת זה א"א לחיצוני' לקבל יניקה מן המדות כי לא יגורך רע כתי' וזהו פי' הללויה שהקדים תחלה להמשיך מוחי' דאו"א שמלובשי' במדות דאצי' וד"ל.

דרך מצותיך קנא, א

לט

וזהו מה שארו"ל ע"פ אשרי איש ירא את ה' במצותיו חפץ מאד תלים רס"י קי"ב אשרי איש ולא אשרי אשה פ"ק דעכומ"ז די"ט ע"א היינו כשע"י שמחה של מצוה ממשיך שיהיו המצות בבחי' זכרים ואזי נק' מעשים טובים ומאירים ועמ"ש בת"א בדה"א אוסרי לגפן בענין כבס ביין לבושו. קיצור ד'. באר דרגא דאדון. כי מל' נק' אד' לשון נקבה. וכשנתייחדה עם ז"א היינו יחוד סוכ"ע וממכ"ע נקראת גם היא בלשון דכורא אדון הברית אדון כל הארץ. והיינו כי המצות נמשכים משם אד' כי עיקרם קבלת עול מלכותו ית' ועי"ז נמשך גילוי כח אד' הוא אור א"ס ב"ה הסוכ"ע ואזי נקרא אדון עוזנו. צור מגן ומשגב. . וזהו אשרי איש ירא את ה'. והיינו כי בחי' מיינ דוכרין הם הנמשכים ממקור מים חיים ממל' דא"ס ע"י העלאת מיינ נוקבין של מעשה המצוות. וזהו ג"כ ענין ק"ש ותפלה. וענין תורה. ולכן מבחי' בארה לשון נוק' ע"ש מיינ נוקבין נעשה אח"כ באר לשון זכר.

אוה"ת בראשית ח"א ע' רג

מ

ויקח לי תרומה מאת כל איש . . פי' כל איש ע"ד משארו"ל פרק לפני אידיהן די"ט ע"א ע"פ אשרי איש ירא ה' אשרי מי שמתגבר על יצרו כאיש ע"ד מארו"ל השתדל להיות איש וכמ"ש וחזקת והיית לאיש כו' למוסר ולהוכיח, ופי' במקום שאין אנשים השתדל כו' היינו אפי' בחדרי חדרים תהי' מתגבר על יצרך כ"פ במד"ש על אבות פ"ב, וזהו פי' כל איש שכולו איש כן פי' באו"ת מהמגיד נ"ע, ויש לפרש דבריו כי באדם יש שתי נפשות הא' נה"א והב' נה"ב, וע"י שמתגבר על נה"ב ומהפך אותה מחשוכא לנהורא שתהי' נכללת בקדושת נה"א נק' כל איש שכולו איש היינו שגם נה"ב נכלל בבחי' אדם, או י"ל כל איש שכולו איש כי יש הפרש בין השכל למדות הדנה ארו"ל ברבות פ' וזאת הברכה על משה שנק' איש האלקי' מחציו ולמטה איש ופי' במ"כ מתחת לבו ולמטה, מחציו ולמעלה אלקי' מלבו ולמעלה כו' והיינו כי יש פרסא מפסקת בין אברי הנשימה לאברי המזון לכן מה שנק' משה איש אפי' בחי'

הנ"ל אשרי איש ירא כו' זהו רק מבחי' הפרסא שבו ולמטה, משא"כ מן הלב ולמעלה אינו בגדר איש כלל, וכן למעלה בז"א יש הפרש מן הפרסא שמהחזה ולמטה הוא שרש עה"ד טו"ר, משא"כ מהפרסא ולמעלה נק' עה"ח ושם נק' אלקי' ד"ל שעד שם מלובש יסוד אימא הנק' אלקי' שבה התגלות עתיק כו' וה"ע ממכ"ע וסוכ"ע, ולפ"ע זה בכל אדם יש הפרש בין אברי הנשימה כו' שבשעת תפלה הוא בחי' איש אבל אח"כ ע"י אברי המזון נמשך אחר נה"ב ואינו נק' איש כ"א אשה נשים דעתן קלות ונמשכה אחר עה"ד וכמ"ש אדה"ר האשה אשר נתת עמדי כו' עמדי ממש שמהפרסא ולמטה שרש הנוק', ועז"א מאת כל איש שכולו איש היינו שאפי' באברי המזון כולו איש.

אוה"ת שמות ח"ה ע' אישטב

מא

שלש פעמים בשנה יראה גו', פי' האדון היינו שם אד' שהוא מלי' בחי' סיהרא ובכל יו"ט מקשרים ומחברים שמשא בחי' שמש הוי' בסיהרא והיינו ע"י כל זכורך בחי' צדיק שהוא ברית והתקשרות סכ"ע בממכ"ע . . גם י"ל בפ"י כל זכורך ע"ד אשרי איש ירא כשהוא איש כו' האיש דרכו לכבוש כו' איזהו גבור הכובש כו' ויובן ג"כ ע"ד מ"ש בד"ה בחדש הג' הנ"ל בענין עוז ותושי' כו'.

אוה"ת שמות ח"ז ע' ביתשלג

מב

הגם שבדרז"ל נמצא בכמה דרושי' ע"פ רוב שמצות גבוה מתורה, הנה הוא ע"ד שארז"ל במצותיו חפץ מאד במצותיו ולא בשכר מצותיו ומצינו ג"כ בירושלמי גבי ולשבות שביתת הרשות, שאם הולך לעשות מצוה א"צ לחזור ואם הולך ללמוד תורה צריך לחזור ואמרו בירושלמי הנ"ל כאן שנה רבי מעשה גדול.

אוה"ת שמות ח"ח ע' ביתקלט

מג

טל הוא ג"כ למע' מאתעדל"ת כמ"ש כטל מאת ד' אשר לא יקווה לאיש כו' ולא ייחל לבנ"א, איש כמ"ש אשרי איש ירא את ד' אשרי מי שהוא גיבור כאיש, ואדם הוא גבוה יותר כמ"ש בזוהר אדם באורח אצי', ואפי' אתעדל"ת של איש ואדם אינו מגיע לשם.

אוה"ת שמות ח"ח ע' ביתקסט

מד

אנוש הוא לשון חלישות כמ"ש (ירמי' מ') עקוב הלב מכל ואנוש הוא, משא"כ איש הוא לשון התגברות כמ"ש רז"ל ע"פ אשרי איש ירא ה' כו' כשהוא איש

האיש דרכו ליכבש כו', גם איש לשון שררה כמו איש הר הבית כו' . . וגם איש הוא אש יוד פי' יוד הוא בחי' ח"ע ורצה"ע שהוא רצונו ותכמתו שבתורה וע"ז נאמר פותח את ידיך פתחו דיודין ומשביע לכל חי מבחי' רצה"ע שיהי' לו רעותא דליבא והוא בחי' אש הנמשך מבחי' היוד וזהו איש אש יוד כו' וכתוב כאיש גבורתו גבורת הלב שהוא ההיפך מבחי' עקוב הלב ואנוש וכו' ע"י לחם התו' כנ"ל.

אוה"ת ויקרא ח"ד ע' א'מח ואילך

מה

וְאֵת מצותיו תשמרו פי' כי הנה אנו אומרים בכל ברכת המצות אשר קדשנו במצותיו כו', ופי' אשר מלשון תענוג כמ"ש באשרי כי אשרוני בנות והוא בחי' תענוג העליון שיש במצות הנק' רצון העליון וזהו אשר קדשנו במצותיו, וזהו אשרי איש ירא את ה' במצותיו חפץ כו', כי בחי' אשר שורה במצות, וזהו אשר קדשנו בחי' קדש העליון.

אוה"ת ויקרא ח"ד ע' א'קסח

מו

בְּחֵי יפה שעה א' בתשובה ומע"ט בעוה"ז דוקא כו' וכמארז"ל ע"פ במצותיו חפץ מאד ולא בשכר מצותיו כי שכר מצותיו זהו רק מבחי' שמו אלא שהוא שמו הגדול אבל אשר אנכי מי שאנכי מצורך לשון צוותא וחיבור זהו דוקא בעוה"ז.

אוה"ת דברים ח"א ע' לד

מז

ע"י גילוי שם הוי' בק"ש ותפלה אזי הרים כדונג נמסו שהם מדות נה"ב כמ"ש בתניא פי"ט, וזהו ימינך ה' תרעץ אויב אך צ"ל אתעדל"ת לזה להיות אשרי איש ירא את ה' וארז"ל פ"ק דעכו"מ די"ט ע"א אשרי כשהוא מתגבר על יצרו כאיש והיינו וחרב פיפיות בירור דב"ן ביטול היש ועי"ז ונתנו הוי' כו' בירור דמ"ה ביטול אמיתית וזהו ע"י עסק התורה.

אוה"ת דברים ח"ב ע' תתפא

מח

יש עוד בחי' עליונה מזו והוא כמ"ש ואם היו תהיה לאיש שנעשי' בבחי' מדרגת איש ממש וכמארז"ל אשרי איש ירא את ה' כשהוא איש ולא כשהוא אשה כו' וכמ"ש במ"א (ד"ה והי' לכם לציצית כו' וזכרתם כו') בפ"י למען תזכרו שתהי' בבחי' זכרים משפיעים כו'.

אוה"ת דברים ח"ה ע' א'תתקצג

מט

אתם נצבים היום, שע"י שנש"י הם בכחי' נצבים עומדים, היינו הפך מבחי' רגליה יורדות, והיינו ע"י להזהר גם מעונות שאדם דש בעקביו, וע' בזהר תצוה קפ"ג א' כי בעלמא דנוק' דרכם בישיבה כמו באשה קראה מושב אבל דכורא בעמידה י"ל מפני שהמ' רגליה יורדות ע"כ צ"ל ישיבה שלא יהי' רגליה יורדות, וזהו לפי שנק' עה"ד טו"ר אלב עלמא דכורא ז"א עה"ת אין שייך רגליה יורדות, לכן הוא בעמידה, וזהו שארז"ל ע"פ אשרי איש ירא את ה' שיהי' בחי' איש ולא בחי' אשה, וזהו ענין אתם נצבים היום, כגבר תקיף בעמידה ועי"ז ממשיכים והנה ה' נצב עליו ומתקנים בחי' רגלי המ' שלא יהי' רגליה יורדות כו', ולא יהי' יניקת החיצונים כו'.

אוה"ת נ"ך ח"ב ע' תקסח

נ

בחי' אתכפייא מעורר וממשיך ממקום עליון יותר מבחי' אתהפכא ואע"ג דבחי' אתכפייא הוא בחי' ב"ן ובחי' אתהפכא במצותיו חפץ מאד זהו בחי' מ"ד אלא דהיא הנותנת ששורש המ"ן גבוה יותר כנודע מענין אבנא למשקל כו' שברע"מ פ' כי תשא וכך יובן ג"כ שבענין המס"ג דבחי' בת ע"ד ושכחי עמך כו' שהוא בחי' אתכפייא זהו עיקר הברור דבחי' ב"ן ויתרון האור הוא מהחשך דוקא ולכן מצד זה הוא עיקר העלי' כו' ומ"מ יש מעלה יתירה בבחי' אתהפכא וזהו המשכות מ"ד להיות המשכות בכלי שיהי' גילוי למטה ועוד שגם מעלת המ"ן הוא אחר שנתברר ע"י המ"ד אזי דייקא יגדל מעלתו.

אוה"ת נ"ך ח"ג ע' א'ערה

נא

מעשה המצות זהו"ע העמדת הרגלי' שהוא בחי' עשי' כשמקיים המצוה כרבעי וכמ"ש אשרי איש ירא את ה' במצותיו חפץ מאד וארז"ל כשהוא איש ולא כשהוא אשה כו' ובאשה קראה מושב, אבל איש הוא בחי' דכורא דקיימא בחי' עמידה בתוקף נגד כל מונע מבית ומבחוץ.

אוה"ת נ"ך ח"ג ע' אישמח

נב

לכן מה שנק' משה איש ע"ד אשרי איש ירא את ה' זהו רק למטה מהפרסא אבל מהפרסא ולמעלה אינו איש כלל כ"א אלקים.

יהל אור ע' שס

נג

לע"ל כתיב ביום ההוא יהי הוי' אחד עי' ספ"ג דפסחים ולא יכנף עוד, לכן אז תקראי אישי ע"ד ובישראל גדול שמו, גדול הוי' ומהולל מאד בעיר אלקינו והמשכה זו זהו עי' עבודתינו עכשיו להמשיך גילוי שם הוי' בק"ש כמ"ש בתו"א שם וזהו סמכוני באשישות באיש ואשה להמשיך גילוי בחי' אישי עי' שתהי' בבחי' אשה כי מאיש לוקחה זאת, וברבות פי' בהלכות המאוששות לשון חוזק שהתורה נק עוז וזהו גם כן לשון איש לשון חוזק וגבורה כמ"ש אשרי איש ירא כו' וארו"ל כשהוא איש כו' שמתגבר על יצרו כו' ועמ"ש ע"פ לזאת יקרא אשה.

אה"ת רשימות על שיר השירים עי' לו ואילך

נד

איש הוא למטה מבחי' אדם, ודרך כלל איש היינו בחי' המדות אהוי"ר כדכתיב לפי שכלו יהולל איש. ואדם היינו כשיש לו מוחין דגדלות כו', ומ"מ גבי איש ג"כ כתיב אשרי איש ירא את ה' כו' גבור בארץ כו'.

אה"ת שיר השירים ח"ב עי' שצג

נה

כמו"כ במצות גשמיים שבעוה"ז האף שבכ"י מקיימין מצות ציצית תפילין ומתפללין בכ"י, אבל בכ"י הוא המשכה חדשה, וזהו בכ"י כו' כחדשים, וזהו שארו"ל ע"פ במצותיו חפץ מאד ולא בשכר מצותיו, וע"פ והגיעו ימים אשר תאמר אין לי בהם חפץ אלו ימות המשיח שאין בהם לא זכות ולא חובה.

ד"ה והתהלכתי בתוככם תרטי"ו

כ"ק אדמו"ר מהר"ש

נו

והנה המשכה וגילוי תענוג זה משמו הגדול הוא עי' המצות וכמ"ש ויניחהו בג"ע לעבדה ולשמרה לעבדה זו רמ"ח מ"ע ולשמרה זו שס"ה ל"ת, שע"י רמ"ח מ"ע ושס"ה ל"ת ממשיכים תוס' אור וגילוי בג"ע. וזהו שאנו מברכים על המצות אשר קדשנו במצותיו, אשר הוא בחי' תענוג וכמ"ש באשרי כי אשרוני בנות כו', אשרי האיש כו', והיינו לפי שע"י המצות ממשיכים מבחי' התענוג עליון מבחי' שמו הגדול.

סו"ה"מ תרכ"ז עי' 19 ואילך

נז

וְזָהוּ מ"ש אשרי איש ירא את ה' וארו"ל בע"ז דף י"ט א' אשרי איש ולא אשה, פי' אשה הוא בחי' מקבל ע"ד שארו"ל אל תהיו כעבדים המשמשים את הרב ע"מ לקבל פרס שזהו בחי' אשה, אבל איש בחי' דכר משפיע שנש"י ממשיכים בבחי' שבת.

סה"מ תרכ"ז ע' קכ

נח

וְזָהוּ ההפרש בין אתכפיא לאתהפכא כידוע שבבחי' אתהפכא נאמר במצותיו חפץ מאד כו' ובהיפך מואס ברע כו', משא"כ בבחי' אתכפיא כו', ועיקר העלאת מ"ן שלמטה הוא בחי' אתכפיי', אבל בחי' אתהפכא כו' הוא בחי' ביטול רצון באמת כו' הרי הוא המשכת מ"ד מאחר שבמצותיו חפץ מאד כו'.

סה"מ תרכ"ט ע' נט

נט

אנוש הוא לשון חלישות כמ"ש (ירמ"י י"ז) עקוב הלב מכל ואנוש הוא, משא"כ איש הוא לשון התגברות כמ"ש רז"ל ע"פ אשרי איש ירא כו' כשהוא איש כו' האיש דרכו לכבוש כו', גם איש הוא לשון שררה כמו איש הר הבית כו'.

סה"מ תרכ"ט קנה

ס

וְזָהוּ מ"ש אשרי ירא את ה' במצותיו חפץ מאד, ולא בשכר מצותיו כי שכר מצות הוא ע"מ לקבל פרס, ופרס הוא ל' פרוסה שהוא מחצה יקר בגימ' ש"י אך המצות עצמן הן תר"ך עמודי אור כתר שלם וע"כ במצותיו חפץ מאד ולא בשכר מצותיו כו',

סה"מ תרכ"ט ע' של

סא

מצינו בדברי רז"ל ששיבחו את המלאכה כמארו"ל באבות פ"א מ' יו"ד שמעי' אומר אהוב את המלאכה, וכן ארו"ל ברכות ד"ח סע"א גדול הנהגה מיגיעו יותר מירא שמים דאילו גבי יר"ש כתי' אשרי איש ירא כו' ואילו גבי הנהגה מיגיעו כתי' יגיע כפיל כו' טווב לך כו' ולגבי יר"ש וטוב לך לא כתי' בי'.

סה"מ תר"ל ע' רמט

כ"ק אדמו"ר מהורש"ב

סב

מאת כל איש כו' תקחו תרומתי והיא התרומה השני' בהבדלה האחרונה שג"ז יתהפך לאלקות כו', וזהו מאת כל איש דאיש מורה על הגבורה כאיש גבורתו כו', וכמארו"ל ע"פ אשרי האיש ירא כו' אשרי מי שהוא מתגבר על יצרו כגבורת האיש, והיינו לעמוד נגד כל מונע ומעכב שבוה נשבר חומרי' וגסות הנה"ב כו', דכל מניעה ועיכוב הוא מהנה"ב וע"י שעומד נגד כל מונע נשבר חומריותו כו', וגם להתגבר עליו להכניעו ולפעול בו הביטול כו'. ובאו"ת פי' מאת כל איש שכולו איש והיינו שלמטה מהפרסא יהי' כמו למעלה מהפרסא, והענין הוא דהנה כמו שאברי הנשימה הם בבחי' הדקות והרוחניות ואברי המזון הן בהגשמה כמו"כ הוא בהאדם ברוחני' דבשעת התפלה הוא מקורב לאלקות ואינו שייך לחומריות כלל, ואחר התפלה כשהולך בעניני העולם ה"ה נמשך אחר חומריות העולם להתאוות תאוה כו', ואז אינו איש ונק' אשה כי נשים דעתן קלות כו', וגם שהוא בבחי' מקבל מהתענוגים הגשמי' כו' והוא מרוחק מאלקו' כו', וענין שכולו איש הוא שיהי' אחר התפלה כמו בעת התפלה והיינו שכל היום לא יהי' נמשך אחרי חומרי' העולם כו', ובהיותו בעולם יהי' מקורב לאלקות והו"ע בכל דרכיך דעהו כו', ובד"כ הו"ע הכפי' שכופה את הנה"ב ופועל בו הביטול שלא ירצה בעניני העולם וירצה באלקות כו', ואומרו אשר ידבנו לבו הענין הוא דכשם שיש הפרש בין למעלה מהפרסא ולמטה מהפרסא כמו"כ הוא בלב ההפרש בין חלל הימני וחלל השמאלי, דחה"ש מלא דם ששם משכן הנה"ב כו', וזהו אשר ידבנו לבו שהנה"ב שבחה"ש יתאחד עם הנה"א שבחה"י ויהי' בביטול באלקות כו'.

המשך תערי"ב ח"ב ע' תתפד

כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ

סג

אמנם גם הבל"ג הוא בבחי' גבול, מאחר שהאדם הוא מוגבל בעצם. וא"כ הי' צ"ל השכר של המצות ושכר העבודה ג"כ זמני וגבולי. אך בחדש השי"ת שהוא רב חסד השכר הוא נצחי ובל"ג גבולי. וכמאמר אלו דברים שאדם אוכל פירותיהן בעוה"ז והקין קיימת לעולם הבא כו' כיבוד אב ואם כו' ותלמוד תורה כו', וכמ"ש הון ועושר בביתו, שהם הפירות בלבד, וצדקתו עומדת לעד שהוא הקין קיימת בשכר טוב נצחי ובל"ג.

כ"ק אדמו"ר מלך המשיח שליט"א

סד

כמו שמבאר אדמו"ר מהר"שי, דאתהפכא הוא שמואס ברע, וכן עבודתו בהקו דועשה טוב היא כמ"ש² במצותיו חפץ מאד, שהוא חפץ במצוות בחשק ורצון, דענין זה הוא רק בצדיקים (שרים ופקידים).

סה"מ מלוקט ח"ג ע' נב

(1) סה"מ תרכ"ט ע' נט הועתק לעיל אות נה.

(2) תהלים קיב, א.

סה

וע"ז ההוראה שדוקא בחודש האביב - וזהו גם המבואר בהמכ' כללי, שצ"ל תשובה באותו פרק ובאותו מקום, אשרי איש - בעודו אז ער זאל זיין דער זעלבער איש און ניט שיעשה תשובה כשתש כחו.

שיחת אחש"פ תשכ"ה

קי"ב, ב - גבור בארץ יהיה זרעו דור ישרים יברך*.

כ"ק אדמו"ר מלך המשיח שליט"א

סו

די אושפיון פון דעם היינטיקען טאָג זיינען יצחק, און דער מעזריטשער מגיד. ווען דער מגיד האָט איבערגענומען די נשיאות האָט ער געבעטן עס זאל זיין "פי שנים ברוחך"², ד.ה. ער זאל האָבן תלמידים צוויי מאָל אזוי פיל ("פי שנים") ווי דער בעש"ט³, וואָס דאָס האָט אַ שייכות מיוחדת צו דעם פסוק וואָס יצחק - דער היינטיקער אושפיזא - זאָגט (כדאיתא בזהר⁴): "גבור בארץ יהי זרעו דור ישרים יברך הון ועושר בביתו וגו"⁵.

(* ראה ביאורים נוספים על פסוק זה לעיל עמוד 77 ואילך.

(1) מלכים-ב, ב, ט.

(2) ראה "התמים" חוברת ב ע' כו (במכתב הבעש"ט להרב המגיד). סה"מ תרפ"ה ע' עט.

(3) ראה לקו"ש ח"ה ס"ע 374 ואילך.

(4) תהלים קיב, ב-ג.

(5) ראה ספרי ופרש"י ואתחנן ו, ז.

ובנוגע אלינו: די אַלע וואָס זיינען געווען און זיינען תלמידיו פון דעם רבי'ן (ששמו השני יצחק) - זיינען זיי "זרעו", ובמילא האָבן זיי די ברכה פון "גבור בארץ יהי' זרעו וגו'", אַז אויך איינער פון זיי האָט דעם כח, און קען "איבערקערן" אַ שטאַט, און אויב מען דאַרף - צוויי שטעט, און אויב מען דאַרף - אַ גאַנצע מדינה. (וסיים כ"ק אדמו"ר שליט"א): "זרעו" איז דאָ, און די כוחות - די ברכה פון "גבור בארץ יהי' זרעו" - איז אויך דאָ, מען דאַרף נאָר גיין און לוחם זיין, און דאָן וועט זיין (כהמשך הכתוב) "דור ישרים יבורך הון ועושר בביתו וגו'".

שיחת בדחה"ס תשי"ט

סז

גבור בארץ יהי' זרעו גו' הון ועושר בביתו גו'.

ומבאר בזה אדמו"ר האמצעי "גבור בארץ כו', שהוא ג"כ בחינת גבורות דיצחק, כמבואר במ"א ע"פ וארבה את זרעו כו', שארבה בגימטריא יצחק, להיותו מבחי' גבורות המחלקים השפע לחלקים רבים מאד. . וע"כ עיקר השפעה המתקבלת במקבל הוא רק מבחי' גבורות דיצחק. . להיותו עיקר המשפיע, והיינו מטעם שמחלק לחלקים ויוכל המקבל לקבל".

[וכידוע שכ"ק אדמו"ר (מוהרש"ב) נ"ע הי' שואל, שהכתוב מתחיל "וארבה את זרעו", ומסיים "ואתן לו את יצחק", וא"כ, היכן הוא הריבוי?! - אך הענין הוא, שהריבוי הוא מצד ההתחלקות שע"י הגבורות דיצחק].

וכידוע המשל בזה מחכם גדול הרוצה להשפיע דבר חכמה לילד קטן, שמוכרח הוא לחלק את ההשפעה ע"י גבורות וצמצומים, ועד שמצד ריבוי התחלקות הגבורות יוכל השכל להגיע לכאו"א, גם לילד קטן. וזהו גם מה שאמרו חז"ל "והעמידו תלמידים הרבה", שזהו הריבוי שמצד התחלקות הגבורות.

אמנם, כיון שמצד הגבורות אפשר שהאור יהי' מצומצם ביותר - לכן ממשיך בפסוק שלאחריו "הון ועושר בביתו גו'", דהיינו שאף שהאור בא בהתחלקות, מ"מ, ישנו כל האור בשלימותו. והו"ע הגבורות כפי שהם בשרשם בבינה, ששם ישנו ריבוי אור. וזהו גם מ"ש "מצפון זהב יאתה" - דאף שהוא "מצפון", שהו"ע קו הגבורות, מ"מ "זהב יאתה", שהוא בריבוי ביותר.

שיחת בדחה"ס תשי"ט

סח

וזהי' ההוראה מיצחק - שאפילו מי שנמצא "בארץ ישראל", שדירתו והנהגתו הן "ארץ אשר גו' עיני הוי' אליך בה מרשית השנה ועד אחרית שנה", ועומד בהתקשרות תמידית עם אלקות, הנה גם הוא צריך להיות גבור, לעבוד עבודתו מתוך

עמל ויגיעה, ודוקא עייזו הרי הוא ממלא תכלית בריאתו.
ועוד עיקר בפסוק זה - הדיוק "גבור בארץ יהי זרעו", היינו, שעבודתו ניכרת ונבכחנת ב"זרעו" דוקא:

כאשר מתייגע בעבודתו ופועל בעצמו כו"כ מעלות - אין זה מורה עדיין על מדת גבורתו ויגיעתו. ומה גם שיתכן שמעלות אלו אינן משלו, כיון שירש אותן מאביו או מזקנו;

ענין היגיעה והגבורה ניכר דוקא כאשר פועל על זרעו - זרעו כפשוטו, או "בניך אלו התלמידים" - שגם הם ילכו בהדרך של "גבור", לא יתפעלו משום העלמות והסתרים, מניעות ועיכובים והגבלות.

וכאשר הולכים בסדר זה, באופן ד"ופרצת ימה וקדמה וצפונה ונגבה", הרי זה פועל ש"יעלה הפורץ לפניהם", בקרוב ממש, בגאולה האמיתית והשלימה.

שיחת ב' דחג הסוכות תש"כ

סט

הדרך לזכות "בדור ישרים יבורך"

א. כדי להעמיד "דור ישרים יבורך" צריך לפעול שהמתחנכים יקנו לתלמידים את ההבנה וההרגשה שהם הולכים ללמוד את דבר ה', תורת אלקים חיים, שניתנה למשה מסיני. והמתחנך שלהם הוא השליח למסור את דבר ה', לכא"א מהם, בני אברהם יצחק ויעקב. ועל יסוד זה אפשר להחדיר בהם את החיות של "בכל יום ויום יהיו בעיניך כחדשים"², "מה להלן באימה ובריאה וברתת ובזיע אף כאן כו"³.

ובכללות זהו הענין של "ראשית חכמה יראת ה'",⁴ שהראשית וההתחלה צריכה להיות "יראת ה'", ועייזו יהי גם הענין של "חכמה".

ולדוגמא: כאשר מלמדים אל"ף בי"ת יש להשים דגש לא רק על עצם ידיעת האותיות, אלא על קדושת האותיות והנקודות, שיאמרו מתוך חיות של קדושה,⁵ וח"ו לא לחשוב שזהו בובוז זמן, והעיקר שידעו את האותיות ויתחילו לקרוא, שכן לימוד כזה הוא בבחי' ציפור המצפצפת (תוכי) . . ואינו שייך כלל לתורת ה'.

כי היסוד בלימוד תורה הוא שאינו נוגע כמות הלימוד, אלא עצם הקניית חשיבות הלימוד. כמו שמצינו בגמרא אודות אחד האמוראים ש"הוה רגיל דהוה אזיל תלתא ירחי באורחא, וחד יומא בבי רב (הי' הולך שלושה חודשים מביתו לבית המדרש,

(1) אבות פ"א מ"א.

(2) פרש"י תבוא כו, טז. וראה פרש"י יתרו יט, א. עקב יא, יג.

(3) ברכות כב, א.

(4) לעיל קיא, י (וראה "תהלות מנחם" שם).

(5) ראה סה"ש תרפ"ט ע' 44. וש"נ. וראה גם אנ"ק חי"ג ריש ע' צג. ועוד.

(6) חגיגה ה, ב.

ונוסע מביתו אחר הפסח ולומד יום אחד, וחוזר לביתו . . . בחג הסוכות⁷, והוא קרו לוי בר בי רב דהד יומא (והיו קוראים לו הבן של רב ליום אחד). כלומר, למרות שרוב הזמן הוא הטלטל בדרכים ורק במקצת זמן הוא הי' בבהמ"ד, בכ"ז כיון שחיותו ורצונו הי' בבהמ"ד, זה פעל עליו שכל משך הזמן יתכלל ויתקדש להיות כאילו למד בו תורה.

ועל יסוד זה מובן גם שכללות לימוד התורה אינו באותו הסוג של לימודי חול העוסקים בענייני הטבע, כמ"ש: "להבדיל בין הקודש ובין החול ובין הטמא ובין הטהור", שכן בלימוד תורה התכלית היא בעצם הלימוד שעל ידו מתקשרים עם נותן התורה⁸, ואילו בלימודי חול התכלית היא אינו בעצם הלימוד אלא בשביל שיוכל להתפרנס מהן ברווח לעבודת ה'י⁹, "קרדום לחתוך בהן"¹⁰ (שכן ע"י חטא עץ הדעת¹¹ נפלו ניצוצות קדושה ונתלבשו בענינים אלו, וצריך לבררם רק במדה ההכרחית).

ולכן מנצלים כל זמן פנוי למלאות אותו בלימוד תורה. ועאכו"כ שהשעות הראשונות של היום - שאז הראש והלב פנויים יותר - מוקדשים ללימוד תורה, ורק בסוף היום לומדים לימוד חול¹². וע"י חינוך באופן כזה זוכים להעמיד "דור ישרים יבורך", ויתברכו בכל המצטרך להם, ועי"ז יתברכו גם כלל ישראל בכל מקום שהם.

משיחת פורים היתשט"ז

(7) פרש"י שם.

(8) שמיני י, י.

(9) ראה תניא פ"ד.

(10) ראה שם ספ"ח. ובהנמסן שם ב"מראי מקומות הגהות והערות קצרות" שם (ע' עב).

(11) ראה רמב"ם הלי' ת"ת פ"ג ה"י.

(12) תניא שם.

(13) ראה לקו"ש ח"ב ע' 327.

ע

"דור ישרים" - בכוחן של הנשים

ב. י"ל שהטעם שבנ"י נקראים "דור ישרים" הוא מפני שהאבות "אברהם יצחק ויעקב נקראו ישרים"¹, ולכן גם בניהם נקראים "ישרים".

והנה ענין זה שילדי ישראל, ה"דורות", נקראים בשם "ישרים", נפעל על ידי נשי ישראל, וכמ"ש: כ"ק מו"ח אדמו"ר באחד ממכתביו "כל הקדוש בעם אלוקי אברהם ויסוד בית ישראל בהעמדת דור ישרים, וחינוכם בכשרות האוכל . . . מסר ונתן ה' הנכבד והנורא על ידי נשי ישראל לשמרם ולעבדם".

(1) ע"ז כה, א.

(2) אג"ק אדמו"ר מהוריי"צ ח"ב ע' תז. נעתק ב"היות יום" כו אדר ב'.

ומובן, שלא רק בכל הקשור לכשרות האוכל, ועאכו"כ בטהרת המשפחה נמסר לגמרי לאישה³, אלא גם כל חינוך הילדים והאווירה בבית, מסר הקב"ה לאישה. ולכן היא קרוי "עקרת הבית"⁴, כי היא עיקר הבית, וכל עניני הבית מושפעים ממנה.

וגם אצל האבות מצינו ענין זה שחינוך הילדים נפעל בעיקר ע"י הנשים - האמהות: כאשר שרה אמרה לאברהם "גרש האמה הזאת ואת בנה"⁵, וזה הביא ל"וירע הדבר מאד בעיני אברהם", הקב"ה אמר לאברהם "אל ירע בעיניך על הנער ועל אמתך כל אשר תאמר אליך שרה שמע בקולה" (שהיתה גדולה מאברהם בנביאות⁶). ועד"ז בנוגע ליצחק שדוקא בוכות אשתו רבקה נפעל שהברכות יגיעו למקומם הראוי, יעקב⁷, ועד"ז יעקב קודם שעזב את בית לבן "וישלח יעקב ויקרא לרחל וללאה וגו"⁸, התייעץ איתן ושמע לעצתם לנסוע לארץ ישראל, ועי"ז זכה "למיטתו שלימה"⁹, ולפועל בירור בכל ניצוצות הקדושה¹⁰ "צאן רבות ושפחות ועבדים וגמלים וחמורים"¹¹.

ו"מעשה אבות סימן לבנים"¹², שכדי לזכות ל"דור ישרים יבורך", על נשי ישראל לעמוד בשורה הראשונה בחינוך ילדיהם, ובכך להעמיד בישראל "בתי כהונה ובתי מלכות"¹³, שילכו לקראת משיח צדקנו, בעגלא דידן.

משיחת י"ט כסלו ה'תשכ"א

(3) ראה אנציקלופדי' תלמודית ערך אשה (כרך ב ע' רנב ואילך). וש"נ.

(4) ראה במדבר"ר פי"ד, ז. ובכ"מ. ראה לקו"ש ח"ל ע' 239 ואילך.

(5) וירא כא, י-יב.

(6) פרש"י שם.

(7) תולדות כו, ה.

(8) ויצא לא, ד.

(9) ויק"ר פל"ו, ה. פרש"י ויחי מז, לא.

(10) ראה תו"א ויצא כג, ג. ובכ"מ.

(11) ויצא ל, מג.

(12) ראה תנחומא לך לך ט. ב"ר פ"מ, ו. רמב"ן לך לך יב, ו. ועוד.

(13) ראה פרש"י שמות א, כא.

עא

גבורה שענינה חסד

א. מבואר בזהרי (בנוגע להאושפיוזין דהג הסוכות) ש"גיבור בארץ" קאי על יצחק, שעבודתו היתה באופן של גבורה - "אבל) יצחק קאמר (אמר) גיבור בארץ יהי זרעו וגו', הון ועושר בביתו וגו'".

וצריך להבין: א) מה הקשר בין ענין הגבורה, "גיבור בארץ" ל"זרעו" דוקא? ב)

(1) ת"ג קד, א.

איך זה מתאים ל"הון ועושר בביתו", שזה לכאורה היפך מענין הגבורה?

ב. והביאור בזה², ענין הגבורה כאן הוא (לא כמו ברוב המקומות³ שהוא צמצום והסתר, אלא), לחלק את השפע לחלקים רבים, כדי שהמקבל יקבל אותה כראוי. ונמצא, שפנימיותה של גבורה זו היא חסד, להיטיב למקבלים.

וע"ד הענין ד"גבורות גשמים"⁴, שאף שהגשמים הם ענין של ברכה (ועד שהוא התחלת כל הברכות הגשמיות⁵, כמ"ש⁶ "אם בחוקתי תלכו גו' ונתתי גשמיכם בעתם גו'"), מ"מ נקראים בשם "גבורות גשמים", כי בכדי שהגשמים יהיו באופן של ברכה, זקוקים לענין של גבורה, שהו"ע התחלקות השפע לטיפין טיפין. כדאיתא בגמרא⁷ "הרבה טיפין בראתי בעבים, וכל טיפה וטיפה בראתי לה דפוס בפני עצמה, כדי שלא יהיו שתי טיפין יוצאות מדפוס אחד, שאלמלי שתי טיפין יוצאות מדפוס אחד, מטשטשות את הארץ, ואינה מוציאה פירות".

וכן מבואר⁸ בענין ברכותיו של יצחק - "ויתן לך האלקים גו'"⁹, שהברכות קשורות עם שם של גבורה, "אלקים".

ג. וההוראה מזה בנוגע למתעסקים בחינוך ילדי ישראל, שהם "זרעו", כמארו¹⁰ "ושנתם לבניך, אלו התלמידים", שצריך להיות אצלם הסדר והשפעה באופן של התחלקות, לפי ערך כלי המקבל. וכגון, לאלו המתאימים ללמוד תורה (כולל פנימיות התורה) בשופי גדול, צריך שילמדו באופן כזה, ולכאלו שרק מתחילים ללמוד אל"ף ב"ת, יש ללמוד באופן המתאים להם, ע"ד המבואר¹¹ בנוגע למעלתו של דוד המלך, שהי' יודע לרעות את הצאן לפי כוחן, ועו"נ¹² "מאחר עלות הביאו לרעות ביעקב עמו".

וההתאמה של ההשפעה לכלי המקבל, אינה בסתירה לענינה האמיתי של התורה, "תורת אמת"¹³, שאין בה פשרות. כי אין כאן פשרה ח"ו בתורה, אלא רק שהואיל והמקבל אינו ראוי לפי שעה להשפעה גדולה כ"כ, לכן נותנים לו באופן של "מעט מעט אגרשנו"¹⁴. אבל המטרה היא, (שובמהרה) יהי' כלי ראוי לקבל את כל ההשפעה.

(2) ראה סידור עם דא"ח ע' רנו, ד.

(3) ראה פרש"י בהתחלת ספר בראשית.

(4) משנה ריש תענית. וראה תו"א בהוספות לשמות קו, ב. לקו"ת ואתחנן יג, ג. ובכ"מ.

(5) ראה רמב"ן עה"פ.

(6) ר"פ בחוקתי.

(7) ב"ב טז, סע"א.

(8) ראה סה"מ מליקט ד ע' סג ואילך.

(9) תולדות כו, כח.

(10) ספרי ופרש"י עה"פ ואתחנן ו, ז.

(11) שמו"ר פ"ב, ב.

(12) תהלים עח, עא. וראה "תהלות מנחם" שם.

(13) ל' הפסוק מלאכי ב, ו.

(14) ל' הפסוק משפטים כג, ל.

ועי"ז הוא יראה "דור ישרים יבורך" - תלמידים שמצליחים בלימוד התורה (בדוגמת הנהגת המגיד ממעזריטש עם תלמידיו¹⁵), שמסר לכל תלמיד סדר עבודה המתאים לו ולמקום הבריור שלו, ועי"ז יכלו למלאות את שליחותם ולהפיץ את תורת הבעש"ט בכל העולם כולו¹⁶).

ד. ענין זה של "גיבור בארץ", שייך לא רק ל"זרעו" - זולת (שבשביל שתתקבל בכליו צריך לצמצם האור), אלא גם בנוגע למשפיע עצמו, שעבודתו צריכה להיות באופן של "גיבור" ("איזהו גיבור הכובש את יצרו"¹⁷).

והביאור בזה, מכיון ש"אדם קרוב אצל עצמו"¹⁸, "ועל כל פשעים תכסה אהבה"¹⁹, יתכן שיעריך את עצמו יותר מכפי המדה, בטענה שהואיל והוא בעל כשרון וכו', אין זה לפי כבודו להשפיל את עצמו ולירד ממדריגתו להתעסק עם הזולת שאינו יודע אל"ף-ב"ת כפשוטו. ובכלל הואיל וישנה השגחה פרטית²⁰ על כל נברא, הנה אם ילד זה אכן ראוי לקבל חינוך יהודי, בודאי יזמין לו הקב"ה משהו שילמד אותו, ובמילא הוא אינו צריך לדאוג. . ואם הקב"ה לא יזמין לו מלמד, הנה "בהדי כבשי דרחמנא למה לך"²¹!

והמענה לו, גם אם אמת הדבר, ואכן הוא בעל כשרון גדול, והחשבון שלו צודק וכו', צריך הוא לצמצם את עצמו - "גיבור", בשביל "זרעו". כפי שעשה יצחק (שעליו דרשו פסוק זה), שלמרות היותו "עולה תמימה"²², ולא יצא מארץ ישראל לחוצה לארץ, אעפ"כ הוא ירד לברר את עשו, ועשה זאת (לא באופן של הכרה, אלא ברצון, ומתוך תענוג וחשק, וכמ"ש²³ "ויאהב יצחק את עשו"²⁴).

וכמבואר בכתבי האריז"ל²⁵, שאהבת יצחק לעשו, היתה למרות ידיעתו במהות עשו, כי רצה לברר ולהעלות ממנו את ניצוצות הקדושה הכלולים בו, שהם נשמות הגרים שיצאו ממנו, ר' מאיר ור' עקיבא (אלא שבאמת בירור זה הי' שייך ליעקב ולא ליצחק²⁶).

15 שגם הוא מהאושפיזין ביום ב' דחה"ס.

16 שהיו לו יותר תלמידים מהבעש"ט - "פי שנים ברוחך".

17 אבות רפ"ד.

18 יבמות כה, רע"ב. וש"נ.

19 משלי י, יב.

20 ראה כש"ט (הוצאת תשנ"ט) בהוספות סקע"ט ואילך. וש"נ.

21 ברכות י, סע"א.

22 ב"ר פס"ד, ג. הובא בפרש"י עה"ת תולדות כה, כו, כו, ב.

23 שם כה, כח.

24 ראה שיחת יום ב' דחה"ס ה'תש"כ שהלימוד מהנהגת יצחק הוא באופן נוסף: שגם מי שהוא בדוגמת יצחק שהי' "עולה תמימה", ומעולם לא יצא מארץ הקודש, ולא יכול לסבול כלל מציאות של רע, גם הוא פעל במדת הגבורה. וכמו"כ גם מי שנמצא בדרגא גבוה זו, זקוק הוא לגבורה ויגיעה, "יגיעת ומצאת". עי"ש.

25 ספר הליקוטים תולדות (ד"ה פירוש).

26 ראה תו"א תולדות כ, ג.

וכן ראינו בהנהגת רבותינו נשיאנו, שמבלי הבט על כך שסבבו אותם טרדות ברוחניות ובגשמיות ועד לייסורי גוף וכו', מצאו זמן להתעסק עם יהודים שאינם בדרגת "ישראל", או "יעקב", אלא בדרגת עשו ("ישראל מומר"²⁷), ומסרו עצמם לזה מתוך אהבה ותענוג פנימי, ודוקא באופן כזה הצליחו לפעול עליהם לחזור לצור מחצבתם.

ואף שמי הוא זה ואיזהו הוא אשר ערב לבו לגשת כו'²⁸, ולומר שהנהגתו תהי' כמו יצחק, וכהנהגת רבותינו נשיאנו. הנה על זה אמרו חז"ל²⁹ ש"כל אחד ואחד מישראל, חייב לומר מתי יגיעו מעשי למעשה אבותיי אברהם יצחק ויעקב", ולא עוד אלא שיכול לפעול שיהי' אצלו "פי שנים ברוחך"³⁰.

ה. והזהר ממשיך לאחרי הפסוק "גיבור בארץ יהי'" - "הון ועושר בביתו וגו'", כי כאשר יתגבר ויצמצם עצמו לפעול בארץ, לא יחסר לו בניצול כוחותיו וכישרונותיו - שכן מטרת הצמצום וההתחלקות אינה ענין של עונש ח"ו, אלא אדרבה, גילוי כוחותיו - שמלמעלה יתנו לו ג"כ "הון ועושר בביתו", ויתווסף לו כוחות שאינם לפי ערכו כלל, ע"ד מעיין מים שכלל ששואבים ממנו, מתוסף בו יותר³¹.

והוה גם מ"ש "וצדקתו עומדת לעד" - שהשפעה הנ"ל היא לא רק "בביתו", אלא גם "לעד" - במקום וזמן אחר, באופן נצחי.

משיחת יום ב' דחה"ס היתשכ"ג³²

27 ראה קידושין יח, א. וראה גם לקו"ש חט"ו ע' 291 הערה 21.

28 ע"ד לשון אדה"ו בתניא פמ"ד.

29 תדבאר רפכ"ה.

30 מלכים-ב, ב, ט.

31 ראה לקו"ש ח"ל ע' 118 הערה 26.

32 וראה גם שיחת שמחת בית השואבה ה'תשי"ט וה'תשכ"ג.

עב

וואס ווי ער זאגט אין זהר אז דאס איז דער ענין פון יצחק'ן, וואס זיין פסוק איז "גבור בארץ יהי' זרעו הון ועושר בביתו", און ווי מ'האט גערעדט אין דערויף, אז "גבור בארץ" - אז ער פראוועט מיט זיך גבורות וצמצומים. אז בשעת ער קאן טאן א טובה מיט א אידען, און בפרט נאך "לבניך". אלו התלמידים" וואס דאס איז דער ענין פון זרעו, מעסט ער זיך ניט אפ, אז דער תלמיד איז פאר אים צו קליין, און מיט דעם תלמיד קאן ער זיך ניט באשעפטיקען ווייל ער האט ניט קיין גוטע קאפ, און דער תלמיד איז שלא לפי ערכו, ער קאן אים אפגעבען צו א קלענערן ראש ישיבה פון אים אדער צו א קלענערען מלמד פון עס.

זאגט מען אז "הן הן גבורתיו", פריער איז ער אויף זיך אליין "כובש" - "איזהו גבור הכובש את יצרו, און ער לאזט זיך אראפ "את דכא ושפל רוח" צו וואו דער

תלמיד געפינט זיך, פון דארטן הייבט ער אים אף, און דעמולט מאכט ער פון דעם תלמיד אז "זרעו" זאל אויך ווערן א "גבור בארץ",

- אז ניט ער אז "זרעו" זאל נתפעל ווערן דער זרעו פאר עניני ארץ, נאר ער זאל גיין כובש זיין, און באווייזען מהפך זיך דעם ארץ, אז דאס זאל ווערן ווי עס דארף צו זיין בעוה"ז.

און ער האט ניט וואס צו דאגה'ן וואו וועט מען נעמען אויף דערויף כחות, ווי ער איז מסיים אין זהר דער צווייטער פסוק "הון ועושר בביתו", וויבאלד אז דער אויבערשטער אפילו "ריש גרגותא משמיא קא ממנו ליי" - וויבאלד אז בהשגחה העליונה איז ער א ראש ישיבה און א מלמד און א לערער און א מחנך, איז זיכער אז דער אויבערשטער האט אים געגעבען די כחות אוו ער האט "הון ועושר בביתו", אויף אופשטעלן א "דור ישרים יבורך" - תלמידים וואס זיי זיינען אוהבי השם און יראי השם מצליחים בלימוד התורה, און דער לימוד איז מביא לידי מעשה - קיום המצות.

וואס דאס איז אויך וואס עס איז דא די תורה פון דעם מגיד, (וואס דאס ער איז דער איינער פון די אושפיזין פון נשיאי החסידות), וואס ער שטעלט זיך אויפן פסוק "אלקים ברוב חסדיך", וואס די קשיא אויף דערויף איז דאך א קשיא גלוי, אין מדרש זאגט ער, אז הוי" איז דאס על שם מדת החסד והרחמים, און אלקים איז דאס "הוא ובית דינו" - דער ענין פון מדת הדין, און רש"י בריינגט גלייך אראפ אויף "בראשית ברא אלקים" אז "עלה במחשבה לברוא את העולם במדת הדין", ווייל עס שטייט גלייך דער שם "אלקים".

היינט ווי פאסט דער ווארט "אלקים זאגט ער ברב חסדיך", ניט נאר חסד, נאר אדרבה "ברוב חסדיך"?

איז דער מגיד פארטייטשט דאס: אז בשעת עס האט געדארפט זיין בריאת העולם, וואס דאס איז דאך "ברוב חסדיך", ווי ער זאגט אין ע"ח אז בטבע הטוב להיטיב, איז דערפאר איז רצה להיטיב און ער האט באשאפען עולמו, איז וואס איז געווארן פון "ברוב חסדיך" איז געווארן דער ענין פון "אלקים", אז מ'האט געדארפט מצמצם זיין און ממעט זיין דעם אור האלקי שהי' ממלא את כל המציאות ולא הי' מקום לעמידת העולמות, כדי עס זאל קאנען זיין דער "ברא את השמים ואת הארץ".

שיחת שמחת בית השואבה תשכ"ג

כ"ק הרה"ג הרה"ח וכו' המקובל מוהר"ר לוי יצחק

עג

דורך ישרים יברך (ישרים יברך שהוא המתקת הגבורות שמספרם הוא ישרים, קס"ת בהחסדית דשמת הוי' כמספר יברך עם מ"ב המתחברים בקו האמצעי כידוע.

עד

דָּוִד ישרים יבורך (שדור ישרי"ם יבורך, זה גופא רומז שהגבורות הנק' ישרי"ם ב"פ מנצפ"ך נמתקו לגמרי, ואז הם מעולים מהחסדים כידוע).

לקלו"י ח"ג ע' שכה

קיי"ב, ג – הון ועשר בביתו וצדקתו עמדת לעד. האריז"ל

עה

מִוְרֵי זלה"ה היה אומר, כי כל המצות שאדם עושה, נרשמות במצחו. וכל מצוה ומצוה, נרשמת באות א', דרך אותיות המיוחדת לאותו מצוה. ואם עושה מצוה אחת מאיר האות של אותו מצוה, ואם עשה מצוה אחרת, אז הארת אות מצוה א' מסתלקת, ונבלעת בפנים במצחו. אבל אם עשה מצוה של צדקה, אינה נבלעת בפנים כמו בשאר האורות של שאר אותיות, אלא מאיר כל השבוע במצחו, בסוד וצדקתו עומדת לעד, ולא נבלעת תיכף.

פעי"ח שענר השבת - פ"ד

וכ"ה בשינוי לשון קצת בספר טעמי המצות - פרשת ראה.

עו

צדקה נתבאר בישעיה (נ"ח ז') הלא פרוס לרעב לחמך וגו' אז תקרא וה' יענה תשוע ויאמר הנני, וכתוב (דברים ט"ו י') כי בגלל הדבר הזה יברכך ה' אלהיך, וכתוב (משלי כ"א י"ד) מתן בסתר יכפה אף (משלי פרק י"ז) וצדקה תציל ממות, וכתוב (תהלים קי"ב ג' וט') וצדקתו עומדת לעד. ואין עבירה מכבה אותה כשאר מצות, וגורמת חיים לאדם כמעשה דבנימין הצדיק הנזכר לרבתינו ז"ל (ב"ב דף י"א ע"ב):

ספר שערי קדושה - חלק ב' שער ז

הבעש"ט

עז

ס'אין ידוע מאמר הבעל שם טוב אז ס'זיינען דא ענינים אין וועלכע עס איז ניט נוגע אויף א זוי פיל די כוונה (ווי אין אלע מצוות). איין ענין איז - טבילה במקוה; אפילו אויב מען האט זיך טובל געווען צוליב א נדערע טעמים, ניט צוליב טהרה, - נאך מערער, אפילו אויב ער האט גארניט געמיינט זיך צו טובל זיין, נאר

נפל עליו הגל איז ער טהור. א צווייטער ענין - נתינת צדקה, וואו ס'זיינען ניט נוגע אויף אזוי פיל זיינע טעמים צוליב וואס ער גיט צדקה; און נאך מערער, אפילו ווען זיין געבן צדקה איז געווען אינגאנצן אן כוונה; ער האט פארלארן געלט און אן ארימאן האט עס געפונען, וואס ער האט גארניט מכוון געווען צו געבן דעם ארימאן, וויבאלד אבער אז דער ארימאן האט געקראגן זיין געלט, האט ער דערמיט מקיים געווען אן ענין פון צדקה. און ווי די כללות מצות שכחה.

כ"ש"ט הוספות סקט"ד

כ"ק אדמו"ר הזקן

עט

ברך ה' חילם ופועל ידם ירצה לרצון להם לפני ה' תמיד כה יתן וכה יוסיף ה' לאמץ לבם בגבורים ונדיב על נדיבות יקום להיות גדול המעשה בכל עיר ומנין ותחשב לו לצדקה ועל העושה נאמר צדקתו עומדת לעד עומדת לשון נקבה שמקבל התעוררות לבו הטהור מגדול המעשה אעפ"כ עומדת לעד. פי' שכל הצדקה והחסד שישראל עושין בעוה"ז מנדבת לבם הטהור הן הנה חיות וקיימות בעוה"ז הגשמי עד זמן התחי' שאז הוא זמן גילוי אלקות ואור א"ס ב"ה מבחי' טובב כל עלמין בעוה"ז וכמ"ש באריכות במכתב דאשתקד וצריך להיות כלי ומכון להתלבש בו אור א"ס ב"ה כמו הגוף לנשמה עד"מ כמ"ש הלא כה דברי כאש מה אש אינה מאירה בעוה"ז אלא כשנאחזת ומתלבשת בפתילה כו' כמ"ש במ"א. והגוף והכלי לאורו ית' היא מדת החסד ונדיבת הלב ליתן ולהשפיע חיות למאן דלית ליה כו' כמ"ש בתיקונים וכמה גופין תקינת לון ואתקריאו בתיקונא דא חסד דרועא ימינא וכל הגוף נכלל בימין וכך אמר הפייט לבושו צדקה. וזהו שארז"ל אין הצדקה משתלמת אלא לפי חסד שבה שנאמר זרעו לכם לצדקה קצרו לפי חסד שהקציר הוא גילוי הוריעה הטמונה בארץ וכך הוא הצדקה והחסד שישראל עושין בזמן הגלות היא טמונה ונסתרת עד זמן התחיה שיתלבש ויאיר אור א"ס ב"ה בעוה"ז הגשמי ואיהו וגרמוהי חד הם בחי' הכלים דע"ס דאצי' וכ"ש וק"ו אור א"ס ב"ה השובב כל עלמין מלמעלה מעלה מבחי' אצי' ולפיכך נקראת צדקה לשון נקבה צדקתו עומדת לעד שמקבלת הארה מאור א"ס טובב כל עלמין המתלבש בתוכה בעוה"ז הגשמי בזמן התחיה. אבל צדק לפניו יהלך הוא לשון זכר היא מדת החסד המתעוררת בלב האדם מעצמו ע"י התעוררות אהבת ה' בקריאת שמע ולדבקה בו ולמסור נפשו באחד ובכל מאדך כפשוטו וכו' ובאתערוותא דלתתא וכמים הפנים לפני כן לב אדם העליון כו' אתערוותא דלעילא הוא המשכת אור א"ס ב"ה הסוכ"ע למטה מטה בעוה"ז הגשמי בבחי' גילוי בזמן התחיה כמבואר במכתב דאשתקד באריכות. וזהו לפניו יהלך שמולך וממשיך פנים העליונים מלמעלה מהאצי' עד עולם העשי' וכעת עת לקצר וכל טוב מהם לא יבצר הטיבה ה' לטובים ולישרים בלבותם כנפש תדרשנו.

כ"ק אדמו"ר האמצעי

פ

וְאִי חדי לאושפיוזין אלין קוב"ה חדי עמיה ואברהם קרי עליה או תתענג על ה' ויצחק קרי עליה כל כלי יוצר עליך לא יצלה . . אר"ש האי דוד מלכא א"ל בגין דכל זיני' דמלכא וקרבין דמלכא בידוי דדוד אתפקדו אבל יצחק קאמר גבור בארץ יהיה זרעו וגו' הון ועושר בביתו וגו'. פירוש ר"ש אינו רוצה לפרש זה הפסוק ביצחק שהוא יאמר כל כלי יוצר כו' לפי שגבורות דיצחק עדיין הם בבחינת האצי' ממש בלתי תערובות טו"ר כלל כי אין רע יורד מלמעלה וכמ"ש לא יגורך רע לא יגור במגורך רע כלל וכלל וכיודע ששרש יניקת החיצונים מתחיל מעה"ד טו"ר שמלביש נוקבא דו"א ודוקא בעולם הבריאה דכתיב משם יפרד כו' אבל למעלה מהחזה דו"א שהוא למעלה מעה"ד אין שם שרש יניקה כלל להחיצונים ואם כן אין לומר שם שצריך ענין מקיף לדחות החיצונים אחר שאין שם שרש לחיצונים כלל וא"צ מלחמה רק כשיש שונאים העומדים לנגד כו' אבל בבחי' מ"ל שעה"ד טו"ר מלביש שם ויש שם שרש ליניקת החיצונים שם צריך מלחמה לדחות את החיצונים והיינו מ"ש הוי' איש מלחמה כו' וז"ש ר"ש דפסוק זה כל כלי יוצר כו' שהוא בבחינת חסד שבגבורה לדחות את החיצונים לא יצחק קאמר ליה שא"צ מלחמה כלל מטעם הנ"ל אלא דוד מלכא א"ל שצריך למלחמה לפי שבחי' מ"ל דאצי' הוא בחינת דוד מלכא מלובשת בעה"ד טו"ר וא"כ ה"ז בחינת חסד שבגבורה שבמ"ל ולא חסד שבגבורה דו"א כו' וד"ל. ולפ"ז צ"ל שיצחק הוא חסד דגבורא דאימא שמלובש בו"א פסוק אחר הוא אומר והוא מ"ש גבור בארץ כו' שהוא ג"כ בחינ' גבורות דיצחק כמבואר במ"א ע"פ וארבה את זרעו כו' שארבה בגי' יצחק להיותו מבחי' גבורות המחלקים השפע לחלקים רבים מאד שמוה באה סיבת עוצם הרבוי כמ"ש אתה פוררת בעוז כו' וע"כ עיקר השפעה המתקבלת במקבל הוא רק מבחינ' גבורות דיצחק וכיודע בענין שולחן בצפון וכן מ"ש מצפון זהב יאת' כו' שעיקר ההשפעה הבאה ברבוי בין במזון ומחי' בין בעושר והון הכל בא מבחינת הגבורה שבצפון שהוא במדת יצחק וע"כ יאמרו לעתיד על יצחק כי אתה אבינו להיותו עיקר המשפיע והיינו מטעם שמחלק לחלקים ויוכל המקבל לקבל כידוע בענין גבורות גשמים דלפי שיוצאין מחולקין טיפין טיפין דוקא לכך הוא מרוה את הארץ והולידה והצמיחה כו' והתחלקות זאת מצד בחי' החסדים כדי להטיב למקבלים כו' וא"כ ה"ז ג"כ בחינת חסד שבגבורה וז"ש דיצחק אומר גבור בארץ כו' הון ועושר בביתו כו' וד"ל.

סדור עם דא"ח ע' 514

כ"ק אדמו"ר הצ"צ

פא

וְצַדִּיקְתּוֹ עומדת לעד. והנה מזה יובן דקאי אדלעיל עצת ה' לעולם תעמוד ר"ל שתתקיים בודאי. שהרי כי הוא צוה ויעמוד שע"י ציווי ומאמר עומד

העולם ומתקיים, וכש"כ עצת ה' מה שיעץ ממחשבה עמוקה שלמעלה מבחי" מאמר
ודבור כו', אשר לעולם תעמוד.

אוה"ת סדור תפילה ע' צג

פב

וכדפי' האריז"ל בענין וצדקתו עומדת לעד, (בטעמי מצות פ' ראה) דכשאדם
עושה מצות של צדקה האות שלה אינו מסתלק מהר כשאר אותיות של
שאר המצות וזהו וצדקתו עומדת לעד, ונמצא א"כ צדקו דברי הרמב"ם ז"ל דטוב יותר
להיות מעשה הצדקה נעשית בפעמים רבות ולא בפעם א' גם כי הסך הכל א' לפי
שעי"ז עולה בידו שתי המעלות שמיחד יחוד העליות פעמים רבות וגם ממשיך ממקום
גבוה כאילו נתן כל הסך בפעם א' כיון שכל פרוטה ופרוטה מצטרפת לחשבון גדול.

אוה"ת מארז"ל ע' מו

פג

מעלה יתירה ונפלאה במדת הצדקה* שראשון ראשון אינו מסתלק, וכדפי'
האריז"ל בענין וצדקתו עומדת לעד, (בטעמי מצות פ' ראה) דכשאדם עושה
מצות של צדקה האות שלה אינו מסתלק מהר כשאר אותיות של שאר המצות וזהו
וצדקתו עומדת לעד.

קונטרס מאמרים על מס' בי"מ וב"ב ע' 78

במדת הצדקה: בכת"י שני: במעלת הצדקה. ואולי צ"ל: במצות הצדקה. (הערת כ"ק אדמו"ר מלך המשיח
שליט"א).

פד

כי הוא אמר ויהי, הוא צוה ויעמוד. (ספד"צ פ"א שלה דף ד' ב, קנבא קעהב שמחא
שנטב, ע"מ צגב. תד"ה ח"א פי"ח. בחיי דף ד' א') שבת פכ"ג דקנ"ב סע"א כי
הוא אמר ויהי זו אשה הוא צוה ויעמוד אלו בנים. וע"ש בפרש"י ובמהרמ"א שם לפי
שיש ב' טעמים במצות עונה כו' ע"ש. ולדבריו י"ל ענין זה להמשיך בחי' ונהר יוצא
מעדן שז"ס מצות פריה ורביה כמ"ש בלק"ת בשה"ש בד"ה ששים המה מלכות דרוש
הראשון. וזה חטא בני אהרן שלא נשאו נשים ולא השמיכו בחי' ונהר יוצא כו',
ובכס"ב פמ"ט ולבבך זהו האשה וילדיה שלבבו של אדם קשורה להן בטבעו כמארז"ל
ע"פ כי הוא אמר ויהי זו אשה הוא צוה ויעמוד אלו בנים. וכ"מ מפרש"י בגמרא שם.
וא"כ זהו ע"ד ע"כ יעזוב כו' ודבק באשתו כו'.

(ב) בזת"ב תרומה קעו"ב ויאמר אלקים יהי אור היינו דכתיב כי הוא אמר ויהי,
הוא בלחודו. ועמ"ש בסידור בפירוש ברוך שאמר והיה העולם

ובשל"ה ד"ב בשם הרמב"ן כי הוא אמר פי' חפץ ורצון ר"ל הוא עלה ברצונו לגלוי אז ויהי דהיינו סוד ההויות, הוא צוה ונבראו היינו סוד גילוי השמות עכ"ל וכ"כ עוד דקנ"ב א' ויהי בחי' גלוי היולי שלמעלה ואח"כ נתגלה שמותיו ית' לבנין ולפעולות וזהו הוא צוה ויעמוד גלוי ע"ס כו'. וכן עד"ז למטה תחלה בריאת ההיולי ד' יסודות שהם תו"ב תו"מ. וא"כ פי' הוא אמר היינו רדל"א ויהי נתאוה מזה בחי' א"א הוא צוה ויעמוד גלוי ע"ס כו'. וכן עד"ז למטה תחלה בריאה ההיולי ואח"כ ד' יסודות, לפי הרמב"ן בחומש ועמ"ש מזה בלק"ת פ' בהר בד"ה את שבתותי תשמרו ספ"ב. וזהו בראשית נמי מאמר הוא ות"א בקדמין הוא ג"כ רק בחי' מאמר כמ"ש בביאור בשעה שהקדימו. ובד"ה האזינו השמים דרוש הראשון ספ"ג ושם ספ"א בפי' עד יעבוד עמך הוי' למעלה מבחי' התהוות ומשם יובן ענין ויהי. ופי' ויעמד זהו ע"ד ויעמידם לעד לעולם תלים קמ"ח ו'. והארץ לעולם עומדת, והוא ע"ד אף תכון תבל כל תמוט. ועמ"ש מזה בת"א בד"ה יביאו לבוש מל'. וע' זח"א דפ"ח בפי' ויעמד השמן ובזח"ב תצוה קפ"ב ע"א כדכורא דקיימא בחיליה ולא כנוקבא דאורחא למיתב כו' אשר העמידה מורה על הכח והגבורה וכענין ואתה עמדת להם בעת צרתם וכן והיא שעמדה לאבותינו ולנו כו'. ובעה"כ של הסה"ד ערך עמידה. עמידה משמש ענין קיום הדבר כמו למען יעמדו ימים רבים בירמיה סי' ל"ב. ויכלת עמוד בפי' יתרו ותרגום ותוכל למיקם. עמד טעמו בו ר"ל התקיים ולא נשתנה. וצדקתו עומדת לעד. והנה מזה יובן דקאי אדלעיל עצת ה' לעולם תעמוד ר"ל שתתקיים בודאי. שהרי כי הוא צוה ויעמוד שעי' ציווי ומאמר עומד העולם ומתקיים, וכש"כ עצת ה' מה שיעץ ממחשבה עמוקה שלמעלה מבחי' מאמר ודבור כו', אשר לעולם תעמוד.

(קיצור) כי הוא אמר ויהי. י"ל מאמר דבראשית, הוא צוה ט' מאמרות. וזהו ברוך שאמר והיה העולם ואח"כ ברוך אומר ועושה, ויעמוד ענין קיום כמו ויעמידם לעד לעולם. עמד טעמו בו. ולכן כ"ש כי עצת ה' לעולם תעמוד).

יהל אור תרכ"ב

פה

זכר עשה לנפלאותיו. במדרש תלים כל מה שעושה הקב"ה לצדיקים בעוה"ז אינו כלום אלא זכר עושה להם. אלא כשיעשה לעוה"ב וצדקתו עומדת לעד וכה"א צדקתך צדק לעולם עכ"ל. נראה עפ"מ"ש אדמ"ו נ"ע בפי' זכר רב טובך יביעו רק הזכר לבד מבחי' רב טובך יסוד דאצי' יוכל להתגלות בבני"ע ולא העצמיות כמ"ש בת"א פ' מקץ בד"ה רני ושמחי השני ובסידור ע"פ זכר רב טובך. ועד"ז כל מה שעושה הקב"ה לצדיקים בעולם הוא רק זכר ממה שיעשה לעוה"ב. ואפ"ל שאפילו נסים דיצ"מ הם רק זכר לבד מנסים דלע"ל וכמ"ש כימי צאתך מאמ"צ אראנו נפלאות. ופי' הרמ"ז פ' תצא דרע"ו ע"ב שלע"ל יהי' גלוי פנימיות עתיק משא"כ אפילו בימי משה לא היה ההמשכה רק מחיצוניו' ע"י וז"ש וראית את אחורי ופני לא יראו כו'. וכ"כ עודהרמ"ז ס"פ בא דף מ"ם שלכן ארז"ל שתהא יצ"מ טפלה כדרך החיצוניות שהוא טפל לפנימיות וע' זח"ג דרל"ט ודרס"ו ע"ב ע"פ עין לא ראתה

אלקים זולתך יעשה למחכה לו וזהו זכר עשה לנפלאותיו היינו לבחי' אראנו נפלאות דלע"ל. ובמ"א נתבאר פי' ציון ל' סימן שכמ"כ המצות כולם הם זכר וסימן למה שיהיה לע"ל דלמ"ד מצות אינן בטילות לע"ל יהיה באופן נעלה מאד עד שקיום המצוה עכשיו רק זכר וסימן לזה. וכמו לימוד טכסיסי מלחמה שהוא רק זכר וסימן לעצם המלחמה ממש. שלה לא קנזב. ועיין ברבות תחלת קהלת בענין הבל הבלים שכל מה שנברא בשימ"ב הכל הוא לגבי לעת"ל. וכמ"ש ברבות שאפילו תורה דעכשיו הבל הוא לגבי גלוי התורה לע"ל שיהי' וכל בניך למודי הוי' ממש.

יהל אור ע' תרנא

כ"ק אדמו"ר מהורש"ב

פז

בחי' מל' מקור עולמות ב"ע הוא בחי' אתר דשארי בי' מותא ונק' אתר דמשתני וכידוע בענין הכ"ח עיתים דמל' וע"י הצדקה ממשיכים חיים במל'. והו"ע עליות המל' בכתר וכמ"ש אח"כ קרנו תרום בכבוד דבחי' מל' נק' קרן זוית ומתעלה בבחי' רוממות הכתר וממילא לא יהי' בה שינויים. וזהו וצדקתו עומדת לעד, לעד יש בו ג' פי' ל' נצחית ול' עדי וקישוט ול' עד פה תבוא והוא כשיאיר בחי' הכתר במל' אז יהי' במל' ג"כ נצחית בל"ג כנ"ל ול' עדי וקישוט וכמו ועטרותיהם בראשיהם ול' עד פה תבוא דבחי' כתר הוא למעלה מהשגה (ולע"ל יהי' הרגשת המהות וכמ"ש ומלאה הארץ דעה דעת והכרה כו').

סה"מ תרמ"ד-תר"ן ע' תקן

פח

ע"י הקרבנות נמשך הגילוי למטה שאינו דומה לשאר המצות, שבשאר המצות אף שנמשך המשכות או"ס אך ההמשכה היא למעלה אבל למטה אינו נמשך הגילוי אור כ"א לעתיד יתגלה כמ"ש וצדקתו עומדת לעד שלעתיד יתגלה אבל עכשיו הוא בהעלם.

סה"מ תרס"ט ע' רפ ואילך

פט

ע"י המצות נמשך האור העצמי למטה דהגם דהמשכה שע"י המצות הוא להוסיף אור באצ"י אך באצ"י גופא הוא נמשך בדרך תוס' אור והיינו שההמשכה שנמשך באצ"י ע"י המצות אינו בערך האורות דעולם האצ"י והוא למעלה מעלה מהם שזהו מ"ש וצדקתו עומדת לעד שהפי' הוא אשר המשכת האורות שע"י המצות הוא עומד בפ"ע באצ"י, וי"ל הפי' בזה היינו שהוא למעלה ואינו בערך האורות דאצ"י והו"ע

מ"ש תוספתו של הקב"ה הוא מרובה על העיקר והוא מאיר באצ"י בבחי' גילוי והגילוי יהי' לעתיד אך הארה מעין זה הוא נמשך גם עתה על המקיים המצוה וכמ"ש בתניא דלכן צריך לקום ולעמוד מפני עושי המצוה מפני האור מקיף שנמשך עליהם ממעשה המצוה ומשם מובן אשר בנפש הוא מאיר בפנימית רק שהוא גילוי שאינו בבחי' הרגש והראי' הוא מענין מצוה גוררת מצוה אשר בעשותו מצוה אחת אזי הוא בנקל לעשות עוד מצוה אחרת והיינו עס ציט עם לעשות עוד מצוה והוא מפני האו"מ שנמשך עליו.

סה"מ עת"ר ע' רעח

צ

והיינו מה שבמצות מעשי' כמו במצות תפילין נעשי' התפילין הגשמי' כלים לאלקות ששורה בהם הרצה"ע כו' (ועמ"ש בס"ש"ב פכ"ג), אבל מ"מ א"ז עכשיו בגילוי ממש והגילוי אור עכשיו הוא רק באצ"י כו', אך גם באצ"י הגילוי הוא רק הארה מזה אבל עצם ההמשכה גנוז וטמון למע' באצ"י כו', וכמ"ש במ"א בענין צדקתו עומדת לעד דההמשכה שע"י צדקה עומדת עתה לעד היינו בפ"ע שאינו מאיר בגילוי גם באצ"י רק גנוזה וטמונה שם, והגילוי יהי' לעתיד למטה שהיד הגשמי הנותנת צדקה עכשיו תהי' כלי לאוא"ס ב"ה כמו חסד דרועא ימינא דאצ"י כו', ורק אפס קצוהו מן האור הנוסף ע"י זריעת המצות מאיר עתה באצ"י ובג"ע שמתוסף אור ע"י המצות כמא' לעבדה זו רמ"ח מ"ע כו', וגם אפס קצוהו מאור זה יורד ומשתלשל למטה מטה גם בעוה"ז, וכמ"ש את הברכה אשר תשמעון כו' דקאי על מ"ע שנמשך ע"י הברכה ברוחני' בבחי' תוס' אור וגילוי בנפש כו'.

המשך תעריב ח"ב ע' אקו

צא

א"י בע"ה דרמ"ח פקודין הן רמ"ח אברין דלמכא שהן בחי' המשכות וגילויים כו', ויש ג"כ מצות שהן בבחי' העלאה וכמו הקרבנות וכה"ג מ"מ כללות כולם הן להוסיף אורות באצ"י, וצדקתו עומדת לעד שלעתיד יהי' הגילוי למטה וכמ"ש במ"א.

סה"מ עטר"ת ע' תרסז

צב

והו"ע עליות המל' בכתר וכמ"ש אח"כ קרנו תרום בכבוד דבחי' מל' נק' קרן זוית ומתעלה בבחי' רוממות הכתר וממילא לא יהי' בה שינויים. וזהו וצדקתו עומדת לעד, לעד יש בו ג' פיי' ל' נצחית ול' עדי וקישוט ול' עד פה תבוא והוא כשיאיר בחי' הכתר במל' אז יהי' במל' ג"כ נצחית בל"ג כנ"ל ול' עדי וקישוט וכמו ועטרותיהם בראשיהם ול' עד פה תבוא דבחי' כתר הוא למעלה מהשגה.

אג"ק ח"א ע' קיד

כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ

צג

כל העבודה דעכשיו הנה עיקר הגילוי מזה יהי' לע"ל וכידוע בענין וצדקתו עומדת לעד, שקיום המצות דעכשיו הוא להוסיף אורות באצי' ובאצי' הם עומדים ביחוד, בכדי שיהי' הגילוי מזה לע"ל.

סה"מ תרפ"א ע' קיח

צד

וזהו שהמצות הם אברים והיינו שהם המשכות וגילויים. ויש מצות שהם העלאה, וכמו קרבנות וכה"ג, אבל בכללות כולם הוא שהם ממשיכים אורות וגילויים, וכמאמר להוסיף אורות באצי', וכמ"ש וצדקתו עומדת לעד כמו שהוא באצי', והגילוי מזה יהי' רק לע"ל וכנ"ל.

סה"מ תרפ"ז ע' מז

צה

ארז"ל (קדושין ל' ע"ב) בראתי יצה"ר ובראתי לו תורה תבלין, ואם אתם עוסקים בתורה, אין אתם נמסרים בידו כו', אם פגע בכך מנוול זה (יצה"ר מתגרה בכך, רש"י) משכהו לבהמד"ר, אם אבן הוא נימות, ואם ברזל הוא מתפוצץ. דהנה היצה"ר הרי יש בו כמה מדרי', יש מי אשר ח"ו לבו כאבן, ויש מי אשר לבו כברזל, אשר כל כך פועל היצה"ר על האדם ר"ל והחי נעשה כאבן דומם, והיינו שאינו מתפעל ומתעורר כלל מענין אלקי, ער איז ר"ל אזוי פארשטיינערט, אז ער פילט ניט ר"ל קיין שום חיות אין תורה ומצות, והעצה לזה הוא תורה ובהמד"ר, והיינו ההתעסקות בתורה דענין העסק הוא לבד זאת שלומד בעצמו (ואם אינו יכול ללמוד בעצמו שומע מפי אחרים הלומדים) הנה הוא מתעסק בתורה, להרביץ תורה ברבים, וכמ"ש מפי עוללים ויונקים יסדת עוז כו'. . וארז"ל (כתובות נ' ע"א) ע"פ הון ועושר בביתו וצדקתו עומדת לעד, זה הלומד תודה ומלמדה.

סה"מ תרפ"ז ע' רטו

צו

שכר מצוה בהאי עלמא ליכא דעכשיו א"א להיות גילוי זה כ"א לעתידי דוחד תרובי? שלא יהי' ההגשמה בעולם כמו שהוא עכשיו ויתגלה אז בהיש עומק פנימיותו

(1) אוצ"ל: שיהי' וחד תרוב.

(2) ראה ר"ה לא, א.

ואמית' הנה אז יהי גילוי דשכר מצוה, אבל עכשיו א"א שיתגלה הגילוי דשכר מצוה, וזהו דשכר מצוה בהאי עלמא ליכא דלהיות דהשכר הוא הגילוי דעצמות ופנימיות מא"ס הסוכ"ע, ועצמות ופנימיות מא"ס הסוכ"ע א"א שיתגלה עתה וכל העבודה דעכשיו הוא להוסיף אורות באצ"י, וההמשכה כמו שהוא באצ"י הנה עומדת בפ"ע לפי דעולם האצ"י ג"כ אינו יכול לקבל אור זה דזהו דכתיב: הון ועושר בביתו וצדקתו עומדת לעד, דכאו"א מישאל יש לו ההון ועושר מעבודתו בתו' ומצות ובעבודה שבלב, והון ועושר שהוא עבודת הבריורים הוא בביתו, דבית הוא מקיף הרחוק, אבל וצדקתו מה שהוא נעשה זכאי וצדיק ע"י עבודתו א"א להיות גם בבחי' מקיף הרחוק כ"א עומדת לעד בעולם האצ"י, ומ"מ הנה אור מקיף נמשך על עושה המצוה כמ"ש רבנו נ"ע בפמ"ו¹ ולכן מצוה לקום מפני עושה מצוה², ועם היות דאור מקיף זה אינו בדומה להאור מקיף דאת השמים ואת הארץ אני מלא דבאור מקיף זה אמרו והקדש בשמים ובארץ³, ובאור מקיף דמצוה איתמר מצוה גוררת מצוה דע"י שעושה מצוה אחת הנה האו"מ של מצוה⁴ שיעשה מצוה אחרת ובכ"ז הוא ג"כ אינו אלא מקיף בלבד.

סה"מ תרצ"ז ע' קט ואילך

צז

וע"כ שכר מצוה בהאי עלמא ליכא, כי עכשיו א"א להיות גילוי זה, כ"א בביאת המשיח בב"א, שהעולם לא יהי בהגשמה, אז יהי גילוי או"א"ס הסוכ"ע, ויהי גילוי שכר המצות, אבל עכשיו א"א להיות גילוי זה, וכל העבודה עכשיו הוא להוסיף אורות באצ"י, וגם בעולם האצ"י, הנה ההמשכה של המצות עומדת בפ"ע, וכמ"ש וצדקתו עומדת לעד, להיות כי גם עולם האצ"י כמו שהוא עכשיו, אינו יכול לקבל את האור ורק עומדת בפ"ע.

סה"מ תרצ"ט ע' 116

צח

עכשיו הנה כל ההמשכות דע"י תומ"צ הם בהעלם. דהגילוי מזה יהי רק בביאת המשיח, וכמ"ש הון ועושר בביתו וצדקתו עומדת לעד, דביתו של אדם

(3) ראה עץ חיים שער לט (שער מ"ן ומ"ד) דרוש יא סימן טו. תניא קונטרס אחרון ד"ה להבין מ"ש בפע"ח (קנה), א. אוה"ת מקץ כרך ה תתקעח, ב. שמע"צ ע' איתכנג. דרושים שבהערה הבאה.

(4) תהלים קיב, ג. וראה בכ"ז מאמרי אדה"ו הנחות הר"פ ז"ל ע' נו-נח. הועתק לקמן אות קמה ועם הגהות - אוה"ת במדבר הוספות כרך ד ע' איתפו ואילך. המשך מי יתגך תרפ"ב פ"ו-ז. שם פ"ד-טו.

(5) בתניא.

(6) טו, א.

(7) ראה ירושלמי בכורים פ"ג ה"ג. קידושין לג, א.

(8) בתפלת ישתבח.

(9) אוצ"ל: מצוה פועל שיעשה.

הוא ב"ע היינו העוה"ז והעוה"ב, וזהו הון ועושר בביתו, דמה שנמשך בעוה"ז ובעוה"ב הוא רק הון ועושר בלבד, אבל צדקתו עומדת לעד בעולם האצי" עד ביאת המשיח, ואז יתגלה בגילוי ממש, אבל כ"ז הוא ע"י העבודה דעכשיו דוקא, וזהו מעלת המצות מעשיות בכלל, ושמחה של מצוה בפרט, דעי"ז יהי הגילוי העצום בביתא המשיח בהשגת המהות. יתחזק בהתחזקות גדולה להיות כל עניניו ועסקיו ע"פ התומ"צ ובשמחה של מצוה.

סה"מ תרצ"ט ע' 161 וכ"ה בטה"מ תשי" ע' 211

צט

עס שטייט הון ועושר בביתו וצדקתו עומדת לעד, ביתו מיינט מען עולם הזה און עולם הבא, ווי עס שטייט כל ישראל יש להם חלק לעולם הבא, יעדע אידישע נשמה האט א טייל אין דעם עולם הבא וואס קומט נאך דעם עולם הזה, דערום ווערען ביידע וועלטען - דער עולם הזה און דער עולם הבא וואס קומט נאכ'ן עולם הזה - אנגערופען ביתו, דאס איז די הויז פון דעם מענשען, און דאס איז דער טייטש פון הון ועושר בביתו, אז דער הון און עושר פון תורה ומצות איז דער שכר פאר דעם איז בביתו בעולם הזה ובעולם הבא, אבער וצדקתו ווען דער מענש טוט די מצוה מיט א חיות און געשמאק, בדוגמת דעם געשמאק וועלכען א צדיק האט אין קיום המצוה, דאס הייסט, ווען ער טוט די מצוה מיט א איבערגעבענקייט וואס דאס הייסט וצדקתו דאן איז עומדת לעד אן הגבלה, רבינו נ"ע טייטשט דעם פסוק הון ועושר בביתו, דער הון ועושר וואס א אידישע נשמה זאמעלט אן אין עולם הזה איז דער גילוי אור אלקי מאיר אין ביתו, ג' עולמות ביי"ע און עס איז עולה אין אצילות און דער שכר אויף דעם איז אויך פון די גילויים וואס אין ג' עולמות ביי"ע, אבער וצדקתו די מדה אין עבודה אז מען טוט די עניני תורה ומצות מיט א מסירת הרצון דיגע איבערגעבענהייט איז יעמאלט עומדת לעד איז דער גילוי אור אלקי פון דער עבודה מאיר אין עולם אצילות און פון דארט ווערט נמשך דער שכר וואס ער איז בלי גבול אויך אין עולם התחתון. דער גילוי אור אלקי וואס מען איז ממשך אין ג' עולמות ביי"ע איז אויך זייער א גרויסער אבער ביי"ע זיינען עולמות בעלי גבול און עולם אצילות איז בלי גבול לגבי ביי"ע דערום איז דער אור און דער שכר עומדת לעד אז עס איז בלי גבול.

סה"מ אידיש ע' 90

ק

כללות עולם באצי" עם היותו שהוא בבחי' ירידה מה שירד ממדריגתו הראשונה אבל עם זה הנה התהוותו הוא כתיקונו ואינו חסר כלום שלא יש שם ענין ישות והפירוד ח"ו כ"א הוא בחי' אלקות ממש, ומה שהי' צ"ל בהם בירור היינו מצד הכלים הנה נתברר ונתתקן בדרך מלמעלמ"ט, והיינו שנתהווה העולם מתחלה כתיקונו וממילא מובן דכוונת המאציל באצי" עולם האצי" אינה בשביל להתתקן כ"א הכוונה היא רק להיות בבחי' ירידה ממדריגתו הראשונה וממילא יהי' ממוצע בין א"ס

המאציל ובין הנבראים, דמא"ס המאציל עצמו הרי א"א להיות מציאות הנבראים, ורק כמו שירד האור באצ"י להיות בכחי' התפשטות וגילוי אור בלבד עד שיתחלק בכחי' ע"ס שהן למטה במדרג' זמ"ז עד שיכול להיות מקור לבי"ע. וכוונה זו נשלמה בירידת אור המאציל במקום הנאצל ואצילות האצ"י, משא"כ התהוות היש שהוא התהוות חדשה דכאן נמצא וכאן הי' דהרי מתחלה לא היתה מציאות היש כלל. רק עיקר מציאות יש ממש הוא בעולם העשי' בעוה"ז דוקא, וכאן תהי' העבודה לאכפאי לסט"א ואתהפכא חשוכא לנבורא, והיינו שיהי' הבירור בדרך מלטלמ"ע, והבירור הזה ע"י נש"י בהתלבשותו בגוף גשמי וחומרי ונפש החיוני הגשמי שמתאחד עמהם ומרגישים זה את זה ומקיים התומ"צ בכח הגוף ונפש החיוני הגשמי ומלוכשים בדברים הגשמי' ועושה אותם כלים לאלקות, ובוה דוקא נשלמה הכוונה העליונה בעצמות א"ס ב"ה ומאיר גילוי אור העליון למטה בעולם התחתון וכמ"ש הון ועושר בביתו וצדקתו עומדת לעד, דביתו הם בי"ע אבל וצדקתו עומדת לעד שעומדת בעולם האצ"י בפ"ע עד שתתגלה למטה בביתא המשיח בקרוב ועי"ז נמשך תוס' אורות בעולמות העליונים דאין להם עלי' מצד עצמם כ"א בזה שהם סיבה להתהוות עולם התחתון ועבודת הבירורים.

סה"מ תש"ג ע' 100 ואילך

קא

האדם הוא מוגבל בעצם. וא"כ הי' צ"ל השכר של המצוות ושכר העבודה ג"כ זמני וגבולי. אך בחסד השי"ת שהוא רב חסד השכר הוא נצחי ובלוי גבולי. וכמאמר* אלו דברים שאדם אוכל פירותיהן בעוה"ז והקרן קיימת לעולם הבא כו' כיבוד אב ואם כו' ותלמוד תורה כו', וכמ"ש* הון ועושר בביתו, שהם הפירות בלבד, וצדקתו עומדת לעד שהוא הקרן קיימת בשכר טוב ונצחי ובל"ג.

סה"מ היש"ת ע' 276

וכמאמר אלו: פאה רפ"א.

וכמ"ש הון: להעיר מאגרת הקודש סל"ב. ד"ה מה יפית (קונטרס ע"ח) פ"ד.

קב

והענין דהנה אי' בע"ח שמ"ט פ"ה דהעיקר ענין תומ"צ הוא לברר הניצוצות שנפלו בק"נ, וצ"ל והלא אי' בזהר דתרי"ג מצות הן תרי"ג ארחין דגולגלתא ותרי"ג מד"א וז"מ דרבנן הן תר"ך עמודי אור, וכן אי' בע"ח דרמ"ח פקודין הן רמ"ח אברים דמלכא שהן בחי' המשכות וגילויים, ויש ג"כ מצות שהן בכחי' העלאה וכמו הקרבנות וכה"ג, מ"מ כללות כולם הן להוסיף אורות באצ"י, וצדקתו עומדת לעד שלעתידי יהי' הגילוי למטה.

סה"מ תש"ה ע' 78

קג

וְעַיִן נאמר וצדקתו עומדת לעד, או ער האט א קאפיטאל אין עולמות עליונים און מיט דער צייט וועט ער וויסען פון דעם אויך.

שיחות י"ט כסלו תרצ"ג¹ אות יז

(1) הודפס בלקו"ד ליקוט ב', וכן בלקו"ש ח"ו ע' 305 וכן באג"ק ח"ט ע' קנו.

כ"ק אדמו"ר מלך המשיח שליט"א

קד

וגדולה מצות הצדקה וואס אויף איר שטייט "וצדקתו עומדת לעד"¹, און ווי עס שטייט אין קבלה: אז דער רושם המצוה וואס עס לייכט במצח פון דעם עושה המצוה - וואס די וואס האבן אפגעגע אויגן זעהן דאס - איז ביי אלע מצוות איז דאס בלויז אין דער צייט פון עשיית המצוה, אבער דער רושם וואס ווערט פון מצות הצדקה איז לעד.

לקו"ש ח"ה ע' 444

קה

עה"פ (בפרק זה) "זכר עשה לנפלאותיו", מביא הצ"צ (ברשימותיו על תהלים) את המדרש: "כל מה שעשה הקב"ה לצדיקים בעוה"ז אינו כלום אלא זכר עושה להם כשיעשה לעוה"ב וצדקתו עומדת לעד", ומבאר ש"כל מה שעושה הקב"ה לצדיקים בעוה"ז הוא רק זכר ממה שיעשה לעוה"ב, ואפ"ל שכולל בזה אפילו נסים דיצ"מ הם רק זכר לבד מנסים דלע"ל, וכמ"ש כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות . . . שלע"ל יהי גילוי פנימיות עתיק משא"כ אפילו בימי משה לא הי' ההמשכה אלא מחיצוניות עת"י . . . וזהו זכר עשה לנפלאותיו היינו לבחי' אראנו נפלאות דלע"ל". וממשיך לבאר ש"המצות כולן הם זכר וסימן למה שיהי' לע"ל דלמ"ד מצות אינן בטלות לע"ל יהי' באופן נעלה מאד עד שקיום המצות עכשיו רק זכר וסימן לזה . . . ועיין רבות תחלת קהלת בענין הבל הבלים שכל מה שנמברא בששת ימי בראשית הבל הוא לגבי לע"ל וכמ"ש ברבטת שאפילו תורה דעכשיו הבל הוא לגבי גלוי התורה דלע"ל כו'.

משיחות ש"פ בלק תש"נ

(1) תהלים קיב, ט. וראה אגה"ק סי' לב שזהו אפילו במי שכפוהו ליתן צדקה. הועתק לעיל

אות ??

(2) ס' הליקוטים עה"פ. הועתק לעיל אות קלה

קו

מהענינים השייכים לגמילות חסדים וצדקה (שבהם צריכה להיות השתדלות יתירה כדי למהר ולזרוז הגאולה, כמ"ש "שמרו משפט ועשו צדקה כי קרובה ישועתי לבוא וצדקתי להגלות", כמדובר לעיל) - כתיבת והדפסת והפצת ספרים בעניני תורה, כמובן מדרשת חז"ל³ על הפסוקי "צדקתו עומדת לעד", "זה הכותב תורה נביאים וכתובים ומשאלין לאחרים" ("הספרים" קיימים לו שאינם כלים וצדקתו עומדת לעד").

סה"ש ה'תשנ"ב ח"ב ע' 377

קז

הצורך בענין הלבושים (התלבשות בדברים גשמיים) הוא מצד גודל מעלת האור שהוא לגמרי שלא בערך לגבי סדר השתלשלות. והיינו, שאין זה מצד החסרון של עוה"ז הגשמי דוקא, שאינו כלי לאורות העליונים, אלא גם בעולמות העליונים, להיותם בסדר השתלשלות, אינם יכולים לקבל את הגילוי שנמשך ע"י המצוות. וכידוע הפירוש במ"ש צדקתו עומדת לעד, שהמשכה ממשיכים עכשיו ע"י צדקה, דקאי על כללות המצוות, שלכן נקראת בשם מצוה סתם, שהוא להוסיף אורות באצילות, הנה גם באצילות הרי זה באופן שצדקתו עומדת, עומדת דייקא, כדבר בפני עצמו, שאינה מאירה אפילו בעולם האצילות, כיון שזהו גילוי שבאין ערוך אפילו לגבי עולם האצילות. ומצד גודל מעלת האור אינו יכול להיות נמשך אלא בדרך סגולה בלבד, ע"י הלבושים הגשמיים, שזהו"ע דמטה מטה ביותר, שעל ידו נמשך המעלה מעלה ביותר. ובענין זה יהי' החידוש דימות המשיח, שגילוי העצמות שנמשך ע"י קיום התומ"צ שניתנו במ"ת, שבזמן הזה אינו יכול לבוא אלא ע"י לבושים גשמיים דוקא, יהי' לעתיד לבוא כמו שהוא ללא לבושים, כמ"ש ולא יכנף עוד מוריך והיו ענין ראות את מוריך.

ד"ה אל יפטר אדם מחבירו תשכ"ב

(1) ישע"י נו, א. ב"ב יו"ד א.

(2) ראה ספר השיחות ה'תשנ"ב ח"ב ע' 4-363.

(3) כתובות נ, סע"א.

(4) תהלים קיב, ג.

(5) פרש"י כתובות שם.

(6) ובהתחלת הענין שם: "אשרי שומרי משפט עושה צדקה בכל עת, וכי אפשר לעשות

צדקה בכל עת וכו'". ויש לומר, שגם הכותב כו' ומשאלין כו' "שצדקתו עומדת לעד" הוא בכלל עושה צדקה בכל עת" (וראה לקמן ס"ב).

קח

הדפסת ספרים בכלל צדקה

איתא בגמראי עה"פ "וצדקתו עומדת לעד . . . זה הכותב תורה נביאים וכתובים ומשאלין לאחרים". ובכלל זה הוא ג"כ הדפסת ספרים, והיינו, שהנתינה עבור זה נקראת בשם צדקה.

ונפק"מ לדינא, לפי שיטת אדמו"ר הזקן שמעשר כספים אינו מן התורה², ולכן³ "יכול להוציא כל הוצאות למוד בניו הגדולים ממעות מעשר שלו . . . אם אין ידו משגת", הנה במעות מעשר כספים אפשר להשתמש גם עבור הדפסת ספרים.

אולם ענין זה צריך הבהרה, שאמנם מותר לעשות כן, אבל מכיון שכל ענין הנתינה (עבור הדפסת ספרים) צריכה להיות בשמחה, שענינה הוא "פריצת גדר"⁴, הנה לא שייך בזה כל השקלא וטריא הנ"ל אם אפשר להשתמש בכספי מעשר, כי הנתינה בזה צריכה להיות למעלה ממדידה והגבלה.

וע"י ההנהגה דנתינת צדקה למעלה ממדידה והגבלה, כאו"א יראה במוחש כיצד ההבטחה "עשר בשביל שתתעשר"⁵, מתקיימת בפועל ממש. היינו, שלא זו בלבד שלא נחסר לו, אלא יתירה מזו, התוסף לו ריבוי גדול יותר. כמובא גם בשו"ע⁶ שהצדקה "היא מעשרת", ו"אסור לנסות הקב"ה כי אם בדבר זה, שנאמר⁷ ובהנוגי נא בזאת וגו'".

ובפרט עפ"י מאמר חז"ל "אין ישראל נגאלין אלא בצדקה"⁸, מובן, שצריכה להיות בזה זהירות וזריזות. והעיקר שתיכף ומיד נזכה לגאולה האמיתית והשלימה ע"י משיח צדקנו.

בשיחת ח"י אלול ה'תשכ"ב

קט

וע"י המשכה לבחי' זו - ספי' המל', דלית לה מגרמה כלום - קומט מען צו קרנו תרום בכבוד, או מ'איז מעלה ספי' המל' - קרן - "בכבוד". וכמבואר במ"א דער דיוק פון בכבוד (ב כבוד), אז דורך די עבודה נעמט מען סיי כבוד נברא און סיי כבוד

(1) כתובות נ, סע"א.

(2) נתבאר ענין זה בשיחה. עיי"ש ואכ"מ.

(3) הל' ת"ת פ"א ה"ז.

(4) ראה סה"מ תרנ"ז ס"ע רכג ואילך. ועוד.

(5) שבת קיט, א. וש"נ.

(6) יו"ד סרמ"ז ס"ד - ברמ"א.

(7) מלאכי ג, י.

(8) ראה אגה"ק ס"ט. ובמ"מ הגהות והערות קצרות לאגה"ק רס"ד. וש"נ.

נאצל, וויבאלד אז ער דרלאגט אין פנימיות הכתר, כמשנת"ל בפי" צדקתו עומדת לעד, אז ער איז מעלה מל' אין כתר.

שיחות קודש תשכ"ז ח"א ע' 230

קי

און כאן המקום צו דערמאנען נאך אמאל וועגן דעם ענין וואו במשך השנה העברה האט מען גערעדט וועגן דעם כמה פעמים, און דאס איז, וואס די גמרא זאגט אין כתובות "וצדקתו עומדת לעד - זה הכותב ספרים ומשאילן לאחרים".

(ווארום וויבאלד (ווי גערעדט פריער) אז ביי א קטן - צי קטן בשנים צי א קטן בידיעה - דארפן אלע זיינע ענינים זיין דורך תורה, ד.ה. ביי עם איז יעדער ענין אין א אופן פון חינוך און לימוד,

און וויבאלד מ'דארף דאך מקרב זיין יעדער אידן צו תורה און זאגן עם אז זי איז תורת אמת און ביחד עם זה איז זי אויך תורת חיים הוראה בחיים, איז פאראן א איד וואס ביי עם איז גענוג אז ער דערציילט אים וועגן תורה, און יענעד וועט שוין אליין געפינען די ספרים אין וועלכע ער קען לערנען, אפילו אויב ער האט זיי ניט אליין קען ער זיי געפינען ביי די קרובים.

ס'איז אבער דא אזא איד וואס אים איז ניט גענוג דאס אליין וואט מ'דערמאנט אים וועגן תורה, ווארום אפילו אויב ער וויל קריגן א ספר האט ער ניט וואו צו קריגען אים, צי ווייל ער האט קיין קרובים ניט, צי ווייל די קרובים זיינען אויך אובדיט ונדחית ר"ל און זיי האבן אויך ניט קיין ספרים, במילא כדי צוציען אויף אזא אידן צו תורה איז ניט גענוג נאר דערציילען עם וועגן תורה, נאר עס דארף מען אויך געבן א ספר אין וועלכן ער זאל קענען לערנען, וואס ביי אים דארף זיין דער הכותב ספרים ומשאילם לאחרים, ער דארף יענעם געבן א קיצור שולחן ערוך, וואס אין עם וועט יענער קענען לערנען א הלכה און וויסן ווי ער דארף זיך פירן בחיי יום יום,

איז בזמן הש"ס האט געדארפט זיין אייר דער הכותב ספרים, מ'האט געדארפט שרייבן די ספרים כדי ס'זאל קענען זיין דער ומשאילן לאחרים, היינט אבער קען מען דאך זיי קויפן פארטיקע, ס'דארף מער ניט זיין די השתדלות אז די ספרים זאלן זיין אין א מקום וואו יעדער איינער זאל קענען קומען און אריינקוקן אין זיי דארטן, אדער מיטנעמען א ספר מים זיך כדי צו לערנען אין עם,

און דאס איז אויך וואס דוקא דא שטייט וצדקתו עומדת לעד, אז דורך דעם וואס ער גיט יענעם א ספר, איז אט דער וואס טוט דאס, איז די פעולה זיינע בלייבט לעד, און ס'איז נאכמער ווי די פעולה וואו ער טוט בשעת ער לייגט תפילין וכיו"ב מיט א צווייטן, ווארום בשעת ער גיט יענעם א קצור שו"ע אדער א חומש כו', און ער לערנט אין דעם א געוויסן ענין, איז דאס א ענין וואס בלייבט לעד ולנצח, ווארום דער ענין וואס ער האט געלערנט עקבערט אין עם און דאס וועט ברענגען אז זונטאג אין דער פרי וועט ער לייגן תפילין, מאנטאג אין דער פרי וועט ער לייגן תפילין, און דערנאך איז מצוה גוררת מצוה וועט דאס אים בריינגען צו מקיים זיין נאך מצוות,

און אין דעם וועג וואט ער מחנך זיין - זיין קינד, און אין דעם זעלבן וועג וועט דער קינד מחנך זיין - זיין קינד, און אזוי עד סוף כל הדורות, במילא קומט אויס אז די פעולה פון הכותב ספרים ומשאלין לאחרים - דאס וואס ער האט יענעם געבראכט צו לערנען תורה איז דאס עומדת לעד.

שיחות קודש תשל"ד ע' 276 ואילך

קיא

און אויכעט דער ענין פון נתינת צדקה, וואס דער אריז"ל איז דאך מפליג ביותר דער ענין פון צדקה, ביז וואנעט ווי ער טייטש דאך אפ אויף וצדקתו עומדת לעד, אז בשעת מ'טוט א מצוה שטייט דער רושם במשך א זמן קצר, מערניט אויף דעם טאג, משא"כ בנוגע צו צדקה שטייט דער רושם א ליינגע צייט, בפרט ווי ס'שטייט אויכעט די הנהגה פון דעם אריז"ל בנוגע צו צדקה וכו'.

שיחות ער"ח מנ"א תשל"ה

קיב

וואס ווי די אלטער רבי שרייבט (תניא פל"ז) . . בנוגע צו צדקה או "בכל תלמוד ירושלמי נקרא בשם מצוה סתם",

וכמובן אז דער אלטער רבי מיינט ניט דערמיט סתם שרייבן א מראה מקום וואס דאס איז ניט דעם אלטן רבינ'ס ענין אין תניא כמדובר כמ"פ, נאר מיטן אנצייכענען דער ירושלמי מיינט דער אלטער רבי מרמז זיין, אז צדקה איז אן ענין שבדוגמת ענין הירושלמי - אן ענין פון אור ישראל, וואס זמן קען דאס ניט משנה זיין,

וכתורת האריז"ל אויף "וצדקתו עומדת לעד", אז ביי אלע מצוות פון דעם אויבערשטן איז ניכר זייער רושם אויף א משך זמן, משא"כ "וצדקתו", זיין צדקה, איז "עומדת לעד" - זמן קען דאס ניט משנה זיין און דאס בלייבט לנצח.

שיחת ש"פ עקב תשמ"א

קיג

וסיום המסכת בגמרא - בירושלמי - הוא: "תני המוכר ס"ת של אביו אינו רואה סימן ברכה לעולם, וכל המקיים ס"ת בתוך ביתו עליו הכתוב אומר הון ועושר בביתו וצדקתו עומדת לעד".

פירוש הדברים:

המדובר הוא אודות "המוכר ס"ת של אביו" - לאחר שכתב ס"ת משלו, כפי ששנינו שאע"פ שהגיה לו אביו ס"ת, מצוה על האדם שיכתוב לו ס"ת משלו. ולכן רוצה למכור את הס"ת שהגיה לו אביו. ועל זה אומרת המשנה שאע"פ שיש לו ס"ת משלו, מ"מ, אם מוכר את ס"ת של אביו "אינו רואה סימן ברכה לעולם". כלומר: אין הכוונה שמענישים אותו עי"ז שנוטלים ממנו דבר מסויים - שהרי המכירה היא

בהיתר, מכיון שיש לו ס"ת משלו, אלא ש"אינו רואה סימן ברכה לעולם" ממכירה זו. ולאידך - "כל המקיים ס"ת בתוך ביתו", היינו שמשאיר בביתו את הס"ת שהניח לו אביו, אע"פ שיש לו ס"ת משלו, "עליו הכתוב אומר הון ועושר בביתו וצדקתו עומדת לעד", היינו, שרואה סימן ברכה - "הון ועושר בביתו". וטעם הדבר - מכיון ש"צדקתו עומדת לעד", דקאי על הכותב ספרים ומשאילן לאחרים (כתובות נ, א), וענין זה יכול להעשות רק כאשר יש לו ס"ת נוספת (שהניח לו אביו), שהרי אינו יכול להשאיל לאחרים את הס"ת שלו, מכיון שהוא בעצמו צריך ללמוד בה.

שיחת י"ט כסלו ה'תשד"מ

ק"י"ב, ד – זרח בחשך אור לישרים חנון ורחום וצדיק.

כ"ק אדמו"ר הזקן

קיד

וככה ממש עד"מ כל מעשה הצדקה שעושיין ישראל עולה למעלה בבחינת העלאת מ"נ לשורש נשמותיהן למעלה הנקרא בשם כנ"י ואימא תתאה בלשון הוהר ושכינה בלשון הגמרא הכלולה מכל מדותיו של הקב"ה ומיוחדת בהן בתכלית וראשיתן היא מדת החסד וע"י העלאה זו מתעורר חסד ה' ממש שהוא גילוי אורו יתברך לירד ולהאיר למטה לנשמות ישראל בבחי' גילוי רב ועצום בשעת התפלה עכ"פ כי אף שלגדולתו אין חקר עד דכולא קמיה כלא חשיבי הרי במקום שאתה מוצא גדולתו שם אתה מוצא ענוותנותו כמים שירדין כו'. וז"ש זרח בחשך אור לישרים חנון ורחום וצדיק דע"י שהאדם חנון ורחום וצדיק צדקות אהב גורם לאור ה' שיוצא לנשמתו המלובשת בגופו העומד בחשך שהוא משכא דחויא וזה נקרא בשם ישועה כד אתהפכא חשוכא לנהורא וזהו מצמיח ישועות שישועה זו צומחת מזריעת הצדקה שזורעין בארץ העליונה ארץ חפץ היא השכינה וכנ"י שנקראת כן ע"ש שמתלבשת בתחתונים להחיותם כמ"ש מלכותך מלכות כל עולמים ובפרט מן הפרט כשזורעין באה"ק התחתונה המכוונת כנגדה ממש שהזריעה נקלטת תיכף ומיד בארץ העליונה בלי שום מניעה ועיכוב בעולם מאחר שאין שום דבר חוצץ ומפסיק כלל בין ארצות החיים כי זה שער השמים משא"כ בחו"ל וד"ל.

תניא אגה"ק ס"ח

קטו

והנה גם לזה יש רבות מחשבות הטורדות ומבלבלות התפלה. והן המה עונותיו המבדילין. ועצה היעוצה לזה הוא לעורר רחמים רבים ולא על עצמו כי אדרבה בזה הוא מעורר עליו את הדין שדנין אותו אם הוא ראוי להתפלל לפני ה' ולעבוד אותו אלא שישב אל ה' וירחמהו ברחמים רבים על גלות השכינה שהיא ניצוץ

אלהותו המתלבש במחשבתו. והמ"ז הם נקראו לבושים צואים. וע"ז יתמרמר מאד במר נפשו ועי"ז יסורו הבגדים הצואים מעליו ונגלה כבוד ה' כמ"ש זרה בחשך אור לישרים. וכתוב וכבוד ה' עליך זרה. לעורר את האהבה. וזה שכתוב כה אמר ה' ליעקב אשר פדה את אברהם כי ע"י מדת יעקב בחי' רחמנות הוא מעורר את האהבה בחי' אברהם.

תו"א שמות נא, א ואילך

כ"ק אדמו"ר האמצעי

קטז

יכול להיות שע"י התעוררות מדה"ד עליו במעשיו ידונו לריחוק ונפילה למטה כמו מחיים למות בגשמ"י, כמו העולה בהר שא"ל יכול לעלות ממילא יפול למטה כו'. אך הנה לזאת עצה היעוצה שלא על נפשו לבד יעורר רחמים אלא כמ"ש ישוב אל ה' וירחמיהו דהיינו שירחם ה' על גלות השכינה שהוא מקור להניצוץ האלקי שמלוכבש בו בלבושים צואים במחשבות זרות שלו שמלבישים לנשמות ובנשמתו מלוכבש מבחי' אור האלקי שנק' שכינה בכלל כידוע, וכאשר יבקש ר"ר על גלות השכינה דוקא אז יסורו מנפשו הבגדים הצואים שהן המ"ז שלו המלבישים לבושי' מסאבותא לנשמה האלקי לפי שיתמרמר מאד בנפשו על גלות השכינה דוקא שהיא הניצוץ האלקי שבו שורה מאור ה' שנחשך אורו ונטמאה נפשו האלקי' ונכרתה משרשה כו', וע"י המרירה הזאת האמיתית שהוא בנשמתו דוקא ונק' מרת נפש האלקי' על התלבשות בלבושים צואים כאלה ונסתלק ממנה אור האלקי ומבקשת להסיר ממנה הלבושים הצואים ויאיר אור ה' בנשמתו וכמו כי אתה נר"י ה' וה' יגיה חשכי כו' לזאת ימשך ר"ר העליונים על נשמתו ורוחו ונפשו לבלתי ידה ממנו נדח ונגלה כבוד הו"י על נפשו וכמ"ש זרה בחושך אור לישרים שבחושך דק"נ יורת אור לישרים שעושין תשובה מקירת הלב שנק' ישרי לב וכת"י וכבוד ה' עליך זרה (וכמו בבע"ת אמיתי שיורח אור האלקי בנשמתם מחדש באור מבהיק ביותר כמו נתן דצוציתא וכה"ג).

סו"מ ויקרא ח"א ע' 99

שו"ה שע"י - במעשיו: בבוך 1157 ליתא.

ישוב אל ה' וירחמיהו: ישע"י נה, ז (ושם: וישב).

כי אתה נר"י . . חשכי: שמואל ב כב, כט.

ונגלה כבוד ה': ישע"י מ, ה.

זרה בחושך אור לישרים: תהלים קיב, ד. - כ"ה בבוך 116. ובכת"י זה: זורה.

ישרי לב: תהלים ז, יא. ועוד.

וכבוד ה' עליך זרה: ישע"י ס, א.

נתן דצוציתא: ראה שבת נו, סע"ב. סדר הדורות מערכת סדר תנאים ואמוראים בערכו.

כ"ק אדמו"ר מהר"ש

קייז

עוי"ל כי יעקב וישראל הם נגד ב' שמות אלקי' הוי' בוח"א וישלח קע"ד א. ובילקוט יואל רמז תקל"ז ע"פ והיה כל אשר יקרא בשם ה' ימלט כו' נק' המקום רחום כו' עד ישראל ששם כשםם אלהיהם לא כש"כ עכ"ל. והיינו ע"י קיום בחי' שיהא האדם חנון ורחום וצדיק ע"י נק' בשם ה' יעו"ש.

לקו"ת לג' פרשיות כג, ג

כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ

קיה

כל גילוי הרצון העליון יהי דוקא כפי שנפסק בתושבע"פ, דבתושבע"פ מבואר שהמצוה צ"ל באופן כך וכך דוקא וכשעושה כן נמשך רצה"ע ובא"ל אינו נמשך הרצה"ע כלל הרי דכל גילוי הרצה"ע תלוי רק בתושבע"פ והקב"ה מסכים עמהם דאי' במד"ר (שמות פט"ו כ') כשהיו רבותינו נכנסים לעבר את השנה נכנסים י' זקנים בקיאים לבהמ"ד ואב בי"ד עמהם ונועלין את הדלתות ונושאי' ונותנים בדבר כל הלילה בחצי הלילה אומרים לאב בי"ד מבקשים אנו לעבר את השנה שתהא השנה הזאת י"ג חדש גזור את עמנו והוא אומר להם מה שדעתכם אף אני עמכם באותה שעה יצא אור מבהמ"ד ובא לפנייהם והיו יודעים שנתרצה להם אלקים שנא' (תהלים קי"ב) זרח בחשך אור לישרים מה שהן גוזרים הקב"ה מסכים עמהם שנ' (שם נ"ז) אקרא לאלקים עליון לא-ל גומר עלי.

טה"מ תד"ש ע' 124

ספר הערכים חב"ד

קייט

אור לישרים:

הסעיפים: א. ענינו, ב. שייכותו לאות למ"ד.

א. ענינו:

"ישרים" הוא בחי' נצח והוד² [שלכן "ישרים" בגימט' ב"פ מנצפ"ך, שהם בהבחי'

(1) ל' הכתוב - תהלים קיב. ד.

(2) וכמ"ש (יחזקאל א, ז) ורגליהם (נו"ה) רגל ישרה (לקוטי לוי"צ לתניא ע' מב). העותק לעיל אות קכ, וקכא.

נו"ה - "קסת" הסופר (אשר במתניו), ולהיותם בחי' גבורות - צריך להמתיקם. וזהו"ע "אור לישרים", שהוא בחי' אור התפארת הממתיק את הגבורות דנו"ה⁴.

וזהו ההמשך של "אור לישרים" (לתחלת הפסוק) "זרח בחשך": "זרח בחשך" מורה למדת החסד (מדתו של אברהם) הממתיק את ה"חשך" דמדת הגבורה (דיצחק), ולמדת היסוד (דיוסף) הממתיק את ה"חשך" דמדת המלכות (דוד)⁵. ו"אור לישרים" - הוא בחי' תפארת (יעקב) הממתיק לנו"ה⁶.

וזהו ג"כ מה שמסיים "חנון ורחום וצדיק": "חנון וצדיק" הו"ע חסד ויסוד - "זרח בחשך"; ו"רחום" הוא בחי' תפארת - "אור לישרים"⁶.

ב. שייכותו לאות למ"ד:

הטעם מה שנאמר "אור לישרים" בלמ"ד:

א) כי נו"ה (ישרים) הם⁷ למודי הוי"ו דת"ת⁴.

ב) נו"ה הם⁹ העמודים ד"יכין¹⁰ ובו"עו". ולכן הם שייכים לאות למ"ד, כי יח אמות קומת העמוד האחד וחוט יב אמה יסוב את העמוד הבי"י¹¹ - וביחד הוא למ"ד¹².

90 הערכים - חב"ד, ח"ג ע' ת

כ"ק הרה"ג הרה"ח וכו' המקובל מוהר"ר לוי יצחק

קב

והוא ג"כ לנגד הג' מיני צדקה הנ"ל. צדקה דמעשה שנותן חלק י' הוא בבחי' דמל' שהיא אות י' נקודה תחת היסוד. אות י' והוא מה שהיא מושרשת ביסוד. צדקה דמעשה שנותן חומש הוא בחי' דמל' ה' תתאה מה שמושרשת בת"ת. (וזהו שיעקב

(3) יחזקאל ט', ב-ג.

"קסת" הוא בגימט' (שעה"פ להאריז"ל עה"פ) ב"פ מנצפ"ך, וכן בגימט' ישרים. ו"במתניו" הו"ע נו"ה שהם מתנים (לקוטי לוי"צ שם).

(4) לקוטי לוי"צ שם.

(5) וזהו "זרח בחשך - ב' חשך דיצחק ורדוד (שם).

(6) לקוטי לוי"צ שם.

וראה אגה"ק ס"ח (קיג, ב - הפיסקא שעלי' הוא הביאור דלקוטי לוי"צ הנ"ל), שע"י העבודה ד"חנון ורחום וצדיק" - פועלים שיהי' "זרח בחשך אור לישרים". ע"ש ובלקוטי לוי"צ שם.

(7) מאו"א ל, כט (וראה בהנסמן בי"ג שם).

(8) ל' הכתוב - ישעי' נד, יג.

(9) זהר הנסמן בי"ג שם.

(10) מ"א ז, כא.

(11) שם שם, טו.

(12) לקוטי לוי"צ שם ע' מג. ע"ש. וראה גם ערך אותיות - אות למד.

בחי' ת"ת נתן חומש כמ"ש עשר אעשרנו ב"פ חלק י'. ועיין בכתובות דנ"ה [צ"ל ג, א] והובא בילקוט פ' ויצא בפסוק עשר כו'. ושניהם הם בכלל א' מעשה הצדקה. כי ת"ת ויסוד שניהם במקום המגולה למטה מהחזה. וצדקה דעבודת הצדקה י"ל הוא בבחי' דמל' שלנגד דעת שלמעלה מהחזה. בחי' כנס"י. ות"ת ודעת ג"כ יתכן לחושבם בכלל א'. כי זה מלגאו וזה מלבר. והיינו מה שבשני תלוי הצמיחה היא מעולה בעילוי רב כי ממהות הגרעין הנורע והניטע. וי"ל לפירוש זה הוא הג' תארים חנון ורחום צדיק. חנון דעת, כמו חונן הדעת, שתתחונן דעתו. וכדומה. רחום ת"ת מדתו של יעקב ת"ת מדת הרחמים. צדיק יסוד, כמ"ש וצדיק יסוד עולם.

מב לקולו"י הערות לתניא ע' מב

קכא

קייג, ב, שורה ד"ה לישרים - חנון ורחום וצדיק: הג' דברים חנון ורחום וצדיק. חנון הוא מדת החסד רחום מדת הת"ת צדיק מדת היסוד. והוא המדות דאברהם חסד, דייעקב ת"ת, דיוסף הצדיק יסוד. שהם השפיעו צדקה דהיינו חיים, לעני דוד מל'. שלא הי' לו חיים כלל. אברהם נתן לו ה' שנה. יעקב כ"ח. יוסף ל"ז כמ"ש בזוה"ק פ' וישלח דקס"ח ע"ש. הנה אם האדם מתנהג במדותיהן של אלו שהוא חנון ורחום וצדיק אז זרח בחשך שגורם לאור ה' כו'. ופ"י בחשך, לישרים. יתפרש למעלה כך. זרח אור החסד בחי' אברהם שכתוב עליו מי העיר ממזרת. בחשך דיצחק. כי יצחק הוא בחי' חשך כמ"ש בוהר שם (והוא ע"י מדת חנון דאברהם, והיינו מה שתיבת חנון גי' ע"ב מ"ב, והוא שחסד שמספרו ע"ב ממתיק מדת הגבורה שם מ"ב. וכמו בהעקדה שהמתיקו החסדים דאברהם את הגבורות דיצחק). ויתפרש ג"כ זרח בחשך על בקר אור דיוסף שהוא זורח בחושך דדוד כמ"ש בוהר שם שדוד מצ"ע הוא בחי' חשך שמסמ' דחשך קא אתא. והיינו בחשך ב' חשך חשך דיצחק וחשך דדוד. אור לישרים הוא אור דת"ת. שמש הוי' לישרים דנו"ה. כי נו"ה הם בחי' גבורות בדי ערבות שאין בהם לא טעם ולא ריח. והם ישרי"ם כמ"ש ורגליהם רגל ישרה. הרי שרגלים נו"ה הם ישרים. ישרי"ם גי' ב"פ מנצפ"ך הוא קסת הסופר שבמתנים דנו"ה. שמנצפ"ך הם גבורות. (כי בתהו אור הגבורה ירד למקום נו"ה ואור דנו"ה עלה למקום הגבורה. כידוע) כי הם כלי המדידה, מאדנים. מאזני צדק. שמדידה הוא מצד הגבורות. ואור דת"ת רחום ממתיקן. והיינו רחום ת"ת. ממתיק נו"ה שהם רחום. לשון נופל על לשון. והוא מה שנו"ה הם למודי הוי' דת"ת כמ"ש במאו"א מע' למודי הוי' ע"ש. זהו לישרים בל'. (וי"ל עוד מה שנו"ה הם בחי' ל'. כי נו"ה הם שני העמודים. יכין ובעז. הנה ח"י אמה קומת העמוד האחד. וי"ב אמה היקף העמוד השני כמ"ש במלכים א' ס"ז. ח"י י"ב הוא ל'. והקומה מייחס להעמוד האחד, נצח. כי נצח הוא מעלה והוא ח"י אמות. כי איהו הדכורא ח"י הוא בנצח. והסיבוב מייחס להעמוד השני הוד כי סיבוב הוא מצד הנוקבא כמ"ש נקבה תסובב גבר. ועיין במאו"א מע' עיגולא ורובועא ע"ש. ואיהו בהוד. זהו וחוט שמים עשרה יסב את העמוד השני. י"ב הוא במל'. י"ב חדשים י"ב שבטים. י"ב אותיות דשם אד' במלוי. ולהעיר מהלבושים דכה"ג ביום הכפורים של שחרית הי'

מחירים ח"י מנה ושל בין הערביים י"ב מנה. והלבושים הם מנו"ה כמ"ש הוד והדר לבשת. וביוהכ"פ הוא מנו"ה דאימא. כי ביוהכ"פ מאיר בחי' בינה. והם בגדי לבן. לבנונית דאימא. וד"ל).

לקולו"י הערות לתניא ע' מב ואילך

ק"י"ב, ה – טוב איש חונן ומלוה יכלכל דבריו במשפט.

כ"ק אדמו"ר האמצעי

קכב

אך הנה ידוע בע"ח דכל ההשתל' דע"ס דאצי' באו"כ או"מ ואו"פ הכל הוא ע"פ מא' קו המדה (שנק' בזהר משחתא או מתקלא כמ"ש עד דלא הוה מתקלא כו' והוא בחי' בצד"ק כידוע) וכללותו הוא בחי' הקו"ח שהוא שרש כל ההמשכות דאורות מקיפי' ופנימי' שלפני האצי' וע"ס דאצי' כידוע, וזה הקו נק' קו המודד כל מדידה כמו מי מדד כו' כמו המודד ושוקל במאזנים כו' וכמ"ש בזהר בענין קנה המדה, וא"כ זהו הכל בדין וחשבון מדוקדק לא יוסיף ולא יגרע שזהו ענין ובחי' המשפט כמו יכלכל דבריו במשפט כו' והוא היפך החסד וצדקה הנ"ל שהוא ריבוי השפע לפנים משוה"ד שבא מצד הרחמים כנ"ל.

תו"ח שמות רלט, ב

קכג

שיש בצדקה בחי' משפט, דהנה הגם שבאה הצדקה מחמת ר"ר ביותר להחיות רוח שפלים ויכול להשפיע כל אשר לו שלא ישאר לחיי עצמו כלום הנה הרי אמרו ע"ז להיפך דחייך קודמי' לחיי חבריך ואין זה דין ודת התורה להניח חיי עצמו כדי להחיות חבריך כמו שא' שנים שהיו מהלכים בדרך ואין לא' רק קיתון א' של מים ישתו שניהם ימותו בצמא כו' ע"ז א' חייך קודם לחיי חבריך, ולכא' זהו נגד מדת הצדקה שהיא לרחם על חבריך יותר מעל עצמו, אלא צ"ל שיש חילוק בזה דדוקא בענין חיי עצמו שצריך לחיות נפשו בלבד הוא שקודם לחיי חבריך ואין בזה דין הצדקה שימות הוא ברעב או צמא ויחי' לחבריו, אבל בבחי' המותרות על חיי נפשו כגון שיאכל לשובע או שיתענג במעדנים בבשר ויין ובבגדי כבוד ובפיזור הון על כו"ז ומרגליות וכלי יקר ובנין היכלות ופלטרי' ולהתגדל בהרחבה, ע"ז ודאי עיקר דין הצדקה שיניח כל המותרות על חיי נפשו ויתן לעניים להחיות רוח שפלים בלחם ולכבוש כי ודאי הרי חיי נפש חבריך קודם לבחי' הוצאו' המותרות שמוציא על עצמו ובניו. וא"כ צריך אדם לבא בדקדוק וחשבון ומשפט על כל מה שמוציא הוצאה יתירה על חיי נפשו המצומצם שזהו חלק העניים הצריכי' לפיקוח נפשם להחיותם ואין זה

שלו כלל וצריך ליתן הכל לצדקה (אע"פ שבדין הצדקה לא יבזבו יותר מחומש דאל"כ לא ימצא מי שיהי' לו עושר וברכה לחיות חיי ריוח מאחר שגם העשירים צריכי' לחיות חיי צער כעני כו' אבל בנפשו יהי' בעיניו כעני שא"צ רק להחיות את נפשו והמותר על חיי נפשו חיי חבירו קודם וכמו אברהם כו' (כמ"ש במ"א) שאברהם הי' מותר בעצמו והכל נתן לעניים), אבל זה ודאי אינו בדין עכ"פ שיהי' האדם מתענג בתענוג או"ש ולבוש יקר ובית גדול ופיזור רב על מותרות כמרגליות וקישוטי היכלות ופלטרי' ולהתעדן בתפנוקי עלמא וחבירו ימות ברעב ולא יהי' חיי חבירו יקר' וחשובים בעיניו יותר מתענוגי' הגשמי' שיתענג בהם להרחיב לבו, וכאשר יתבונן האדם וירגיש בחיי נפשות העניים הרי ודאי ידקדק ע"ע במדת הדין ומשפט בנפשו היטב הדק שלא יסתפק ויוציא רק על מה שצריך מן ההכרח לחיי גופו ובי"ב בצמצום ולא יוציא בחי' מותרות כלל, רק מה שיותר על סיפוק צרכיו יתן לצדקה להחיות רוח שפלים שהוא פיקוח נפש או לדבר מצוה רבה כהספקת ת"ח והוצאת בניו לת"ת ומצות פ"ש ועל מצות הכנסת כלה וכה"ג. וא"כ הרי צדקה זו היא באה במקום השפע' המותרות, וזהו עיקר מצות הצדקה שתלוי' במניעת המותרות, דמי שמתנהג בגדלות להוציא על מותרות גזול בזה חיי העניים שהי' נותן כ"ז לצדקה ומי שממעט המותרות ונותן לצדקה זהו שנק' בעל צדקה כידוע. ונמצא שעיקר בחי' הצדקה תלוי בבחי' משפט שהוא הדקדוק על עצמו לספק א"ע בצמצום כדי הצריך לחיותו בלבד שנק' משפט כמו יכלכל דבריו במשפט וא"כ המשפט וצדקה הכל א', ועל הרוב סיבת ריבוי המותרות באה מצד בחי' הרוממות וההתנשאות שמתנהג בגדול' והרחבה ע"כ אין הפיזור תופס מקום כלל ומשפיע גם למי שאינו ראוי כראוי ומוציא הוצאות על מותרות התענוגי' כנ"ל, אבל מי שהוא במדת השפלות והענוה יכלכל עצמו במשפט בצמצום ומניח המותרות להחיות חיי שפלי' ולכל דבר מצוה וקדושה ולא ישפיע במקום שאינו נצרך עד שידקדק בשיעור וחשבון על כל דבר כו' וד"ל.

והנמשל ודוגמא מכ"ז יובן למעלה בבחי' צדקה ומשפט העליון כו'. בהיות מבואר למעלה בשרש סיבת הצדקה למעלה שבאה מחמת התעוררות ר"ר כו', ושרש הר"ר בא מצד בחי' עצם הרוממות וההתנשאות עד שאין כל ההשתל' תופס מקום כלל וכלל וא"כ הרי מחמת זה יכול להיות שאור חסד העליון יומשך ויצא גם לק"נ, כמו דור אנוש היו ניווני' בחסדו כו' משום דקמי' ממש כחשיכה כאורה כו' והכל שוין לפניו ממש בהעדר תפיסת מקום בשוה עליון על הכל עם התחתון מכולם כנ"ל (שאינו זה גם לא כערך הזכוב לגבי האדם כו'), וכמו שממית בידיים תתפש והיא בהיכל מלך שאינו תופס מקום כלל ויכול להיות שוה ומשוה הכל, וכמו שמטעם זה ביקש משה שלא תשרה שכינה כו', עד שגם הע"ש דק"נ מקבלים משם ממש בשוה עם פנימי' דקדושה כמו שמאברהם יצא ישמעאל בחי' מותרת החסדי' דקדושה ומיצחק עשו כו' וא' לו ישמעאל יהיה לפניך וגם יצחק רצה לברך לעשו כו' (וכידוע בענין הצפרנים ושערות שהן מותרות דחו"ג הפנימי' וע"כ צריך נט"י לצפרנים (וכמו שא' וגלחה את ראשה ועשתה את צפרני' כו') וגם גילוח שער בלזים שהן מבחי' הגבורות דקדושה), וכל שהרוממות בעצם יותר יותר ירבה שפע המותרות (וראי' מזמן הגלות דאסתלק למעלה ברוממות העצמות, משפיע בחי' ריבוי מותרות לע"ש ונק' מלך

הגים וכמ"ש במ"א עמ"ש אלביש שמים קדרו"ת כו' וד"ל). ולזה הטעם צ"ל בחי' משפט למעלה שידקדק בשיעור וחשבון במשפט שלא יומשך בחי' מותרות כלל רק במקום הקדושה כמו רק בתו"מ שישאל עושי' נמשך להם בחי' ר"ר הנ"ל שנק' צדקה להחיות רוח שפלים כו' כנ"ל, כמו שלמטה אדם מדקדק בבחי' מדת משפט בנפשו שלא ישפיע מותרות לחיצוני' חיות נפשו רק להחיות רוח שפלים ולדבר מצוה וקדושה כו', ועי"ז יעורר האדם בחי' משפט זה גם למעלה שלא יומשך מרב חסד העצמו' בבחי' מותרות כישמעאל ואדום בזמן הגלות כנ"ל. וזהו עיקר בחי' צדקה למעלה שנמשך מבחי' צ"ע שיש בזה מבחי' משפט דוקא שהוא לדקדק על דבר המותרות שבמקום זה יומשך בחי' הצדקה למי שצריך שהוא בסט' דקדושה דוקא כנ"ל בצדקה ומשפט באדם למטה שבאתעדל"ת נעשה אתעדל"ע כידוע וד"ל.

תו"ח שמות קעג, ד

קכד

בענין חנון כלול ב' פ"י [א'] כפשוטו לשון חנינה שחונן כמו טוב איש חונן ומלוה כו' וכן אלקים יחננו כו' ויברכינו וכה"ג שזהו ענין מעלה ומדריגה שאין ב"ג מדות הרחמים והוא גם במקום שאינו פועל מצד הרחמים או כגון איש שאינו צריך לרחמים יחננו בחנינה כמו איש טוב בעצם חונן ומלוה שזהו לא מצד הרחמים רק מפני שחונן הוא יחנן להלוות לאיש למלאות רצון כל איש (בל"א חנון בעוולילדיגער רחום דער בארימדיגער), ועניינו הוא דגם במי שאינו ראוי לחסד ירצה בו ברצונו לחננו חנינה וימחול לכל פושע בו מאוד כי נוח לרצות תמיד מצד עצם טבעו זהו שנק' חנון שאין ברחום וכמו חנון המרבה לסלות כו' וכמו ויחונניהו כו' שלא ירד שחת כו', והפ"י הב' לשון חן.

סח"מ נביאים וכתובים ע' תקפא

כ"ק אדמו"ר הצ"צ

קכה

במד"ר במקומו ר"פ ל"א אם כסף תלוה הה"ד טוב איש חונן ומלוה יכלכל דבריו במשפט תלים ס"י קי"ב, אין בריה שאינה חייבת לאלקים אלא שהוא חנון ורחום מוחל על כל הראשונים שנאמר אל תזכור לנו עונות ראשונים, ופ"י הידי משה דקאי עמ"ש את עמי כלומר עשה כמו שאני עושה עמך שאני מוחל על חובתיך עכ"ל וא"כ ר"ל שלא תמהר לדחוק פרעון החוב, וא"כ למדנו שהגמ"ח הוא דוגמת מדת אריך אנפין שמאריך אף זהו שמלוה החוב, ועי"ז בין כך ישלם ויעשה תשובה כו'. ועיין זח"א ר"פ נח ד"ס ע"א פ"י טוב איש דא קוב"ה, חונן ומלוה לבחי' מ' דלית ליה מדיליה כלום, והיינו טוב ה' לכל פ"י כל היינו מ' דלית לה מדילי' כלום כמ"ש עיני כל אליך ישברו, והקב"ה נק' טוב לבחי' כל, וזהו יכלכל דבריו שהמ' היא הנק' דבר

ה' והוא מכלכל הדבור, ואפ"ל לפ"ז ההלואה שהוא חונן ומלוה, היינו כי המ' נאצלה בסוד שרש רק נקודה א', והט"ס באין בה בבחי' תוספת מבחי' ט' מלכיות של ט"ס העליונים ממל' שבחכמה נעשה חכמה שבמ' כו', וזהו ענין ומלוה.

בחולין פרק כסוי הדם מ"ד טוב איש חונן ומלוה יכלכל דבריו במשפט לעולם יאכל אדם וישתה פחות ממה שיש לו וילבש ויתכסה במה שיש לו, ויכבד בניו ואשתו יותר ממה שיש לו, ופרש"י טוב איש חונן דלים ומלוה אותם, וטוב המכלכל דבריו במשפט לפי היכולת הוא עומד על צרכיו ולא בכל תאוות לבו עכ"ל. נמצא הענין שדבריו וצרכיו יכלכל במשפט לפי היכולת, אבל עכ"ז יהי' חונן ומלוה דלים יותר ממה שיש לו, ועיינן מזה בשל"ה דס"ד ע"ב, נמצא לפ"ז ג"כ בפ"י אם כסף תלוה שיהי' טוב איש חונן ומלוה ע"ד הנ"ל, ואפ"ל כמ"כ למעלה יכלכל דבריו שהיא מ' הוא במשפט שהוא ת"ת אבל ענין חונן ומלוה בא עיקרו מא"א שלמעלה מבחי' היכולת דז"א כו', ולכן גם האדם למטה יהי' חונן ומלוה יותר מכפי יכולתו כי יומשך לו כח ע"ז מבחי' א"א כו'.

בת"א פ' בשלח בד"ה אשירה להוי' כי גאה גאה פירש בענין ושמרו דרך הוי' לעשות צדקה ומשפט בחינת משפט שהאדם עושה בנפשו על מותרות חיי גופו נגד הצדקה כו' כי הנה ארו"ל חייך קודמין ודוקא חייך ממש אבל המותרות שלך אינן קודמין כו', ולכן ע"י משפט זה יומשך הצדקה ביתר שאת ועיינן מעורר כן למעלה בחי' צדקה וחסד עליון יומשך במשפט שלא יומשך רק בסט' דקדושה, ועפ"ז יתפרש הפסוק טוב איש חונן ומלוה והיינו ע"י שיכלכל דבריו וצרכיו במשפט, שלא להקדים מותרות שלו לחיות העני והדל כו', וזהו אם כסף תלוה, פי' אם היינו ע"י שיכלכל דבריו במשפט, שלא יאמר שא"א לו להלוות כי נצרך לו הכל לעסקיו למו"מ להרויח אך ע"ז יכלכל במשפט שההלואה לעני לכדי חיי הכרת יותר מהעסק שלו בשביל מותרות.

ארה"ת שמות ח"ד ט' אקנא ואילך

קכו

והנה הוזהרנו בהלואה בלי שום בקשת שכר ע"ז וזהו איסור הריבית משא"כ במקח וממכר אין איסור ריבית, והיינו כי המקח והקנין זהו דבר שמותר להשתכר בו משא"כ ההלואה צ"ל רק חסד לבד כמ"ש עולם חסד יבנה, ובמד"ר פ' משפטים פל"א משמע דזהו כנגד מה שהקב"ה ג"כ מלוה לאדם חנם היינו מש"ש אין בריה שאינה חייבת לאלקים אלא שהוא חנון ורחום מוחל על כל הראשונים שנאמר אל תזכור לבו עונות ראשונים עכ"ל. והנה במ"א ארו"ל כל מאן דאמר הקב"ה וותרן יותרון מעוהי אלא מאריך אף וגבי דיליה עכ"ל נמצא והו"ע הלואה, שהרי לסוף גובה חובו, אלא שמאריך אף אולי ישוב בתשובה, וא"ל גבי דיליה, עכ"פ זהו רק מדת החסד וטוב להלות ולהמתין כו', ומה שלסוף גובה אם אינו שב זהו לפי שהשפעה מבחי' א"א נמשך ע"י חו"ב וכמ"ש במ"א ע"פ מי אל כמוך נושא עון לשארית נחלתו

למי שמשים עצמו כשירים, ועוד שזהו מתכלית החסד והטוב כדי שלא ימלא לב בני האדם לעשות רע כמ"ש במד"ר פ' בראשית ס"פ י"ב ע"פ ביום עשות ה' אלקים ארץ ושמים כו'. והנה למעלה יש ג"כ קנין כמו חמשה קנינים קנה הקב"ה ויש ג"כ הלוואה כנ"ל, ובוזהר פ' נח ד"ס ע"א פירשו מ"ש טוב איש חונן ומלוה דקאי על הקב"ה יעו"ש.

אורה"ת שמות ח"ו ע' אקטו; וכ"ה באורה"ת שמות ח"ח ע' גיכד

קכז

מד"ר ר"פ כי תשא פל"ט. דורש כי תשא כמ"ש כי תשה ברעך ל' הלוואה שהם לוויים מהקב"ה. והיינו כמ"ש בזהר ר"פ נח ד"ס ע"א ע"פ טוב איש חונן ומלוה יכלכל דבריו במשפט. תלים סי' קי"ב ה'. דהפירוש שהוא חונן על העניים ומלוה להם. ופי' בזהר שם טוב איש דא קודב"ה דאקרי טוב כמ"ש טוב ה' לכל ועיין מזה בת"א פ' בשלח ד"ה אשירה להוי' כי גאה גאה. וכתיב ה' איש מלחמה להאי כל שהוא יסוד חונן ומלוה לאתר דלית ליה מדיליה וההוא אתר מיניה אתון. ופי' אתר דלית ליה מדיליה היינו סיהרא שהיא מ'. וכמ"ש בזהר ויחי דרמ"ט ע"ב ע"פ עניה ענתות בגין דאיהי אספקלריא דלא נהרא עניה והאי לית לה נהורא לסיהרא מגרמה אלא מה דיהיב לה שמשא. וא"כ טוב איש חונן ומלוה לבחי' סיהרא וידוע דישאל מונין ללבנה ועמ"ש מזה בד"ה בחודש השלישי לצאת בני מאמ"צ. וזהו חייבין לי ישראל כי הלוואה זו לסיהרא היא להם. ואפ"ל שבחי' טוב זה היינו ע"ד טוב ה' לקיוו בסנהדרין ספ"ד דל"ט ע"ב. וענין שיפרעו לי, היינו כי ע"י קיום המצות ממשיכים תוספת אור למעלה וזהו הפרעון שמשלם מה שלוה. וכתיב ונשלמה פרים שפתינו בהושע סי' י"ד ג'. ועיין במד"ר בקהלת ע"פ מה יתרון העושה א"ר יצחק בר מריון כתיב וצדיק באמונתו יחיה אפילו צדיק חי העולמים באמונתו הוא חיה. אמר הקב"ה בתחלה הרגתי בכורי מצרים שנאמר ויהי בחצי הלילה וה' הכה וגו'. אף כל בכור אשר יולד לך תהא מקדישו לי שנאמר קדש לי כל בכור תהא מקדש לי הבכורות באמונתי הוי וצדיק באמונתו יחיה עכ"ל. נמצא מה שמקדישים הבכורות זהו פרעון למה שהלוה הקב"ה לישראל נס דמכות בכורות כו' ועד"ו יובן בכל המצות שנאמר בהם זכר ליצ"מ כו'. ופי' יחיה היינו ע"ד שהבינה נק' חיי המלך שהוא ז"א הנק' מלכא ונק' הקב"ה קדוש בוא"ו וממשיכים לו האור מבחי' בינה שבה מלובש ע"ק ונק' נשמתא לנשמתא בזח"ג בהעלותך קנ"ב א'. ועמ"ש בפירוש שאו ידיכם קדש וברכו את הוי' בלק"ת בשה"ש בד"ה צאינה וראינה.

ומ"ש המד"ר ואשלמה להם שנאמר והיה מספר בני כחול הים ופי' המ"כ שהקב"ה מעלה עליהם פרעון זה שמשלמים לו כאלו הלוה, וזהו כי תשיא, והיינו כמ"ש מלוה ה' חונן דל משלי סי' י"ט, וכמ"ש מזה לעיל במד"ר בפ' משפטים פל"א דקמ"ט ע"ב, וע"ש ר"פ הנ"ל מענין טוב איש חונן ומלוה. ובה א"ש שהפרעון אין בו משום רבית שהרי הם מוסיפים אור. והיינו משום כיון מהוספת האור למעלה נמשך מזה לנש"י דהיינו ואשלמה להם כו'. וע' במשנה פ"ג דאבות מט"ז התנות פתוחה

והחנוני מקיף וכל הרוצה ללוות יבא וילוה כו'. וע' בירושלמי פרק שני דשקלים ה"ד ע"פ זה יתנו כל העובר, שמחצית השקל היו תשלומין ממש עבור חוב שעברו על המצוה כו' יעו"ש. ויש פי' כל העובר דעבר על ימא כו'. מענין כי תשה ברעך עיין במד"ר פ' בראשית ס"פ י"ט ע"פ הנחש השיאני ובאיכה דס"ג ב' ע"פ בכה תבכה, פי' מ"ש ותשא כל העדה כו' חוביה בישא אוזיפתון לדרא כד"א כי תשה בערך. וא"כ י"ל גם כאן ענין כי תשא שהוא ע"ד וחסאך בצדקה פרוק. היוצא מזה דמ"ש המד"ר כאן דפי' כי תשא ע"ד כי תשה יש לפרשו בשני אופנים האחד מה שאנו חייבים לו ית' עבור חסדי ה' על כל הטובות אשר גמלנו וצריך לשלם ולפרוע החוב ע"י קבול עבודתו ית' ועיין מזה בח"ה שער שלישי. הב' יש לפרשו ע"ד חוב עבור העוונות שפגמנו וכמ"ש במד"ר משפטים ר"פ ל"א אין בריה שאינה חייבת לאלקים אלא שהוא חנון ורחום ומוחל כו'. וא"כ לפ"ז פי' כי תשא את ראש זהו ע"ד עוונותי עברו ראשי ויובן זה ע"ד משנ"ת בד"ה אין עומדין להתפלל אלא מתוך כובד ראש כו'. ועיין בד"ה שובה ישראל פ"ג ושם שהחוטא ופוגם א"א לו לילך כסדר המדרגות אלא לדג שור ע"ד ויצעקו אל הוי' כו' להיות בטל ונכלל באור א"ס ממש שלמעלה מבחי' הוי' כו' ותתפלל חנה על הוי' כו' ע"ש וזהו א"כ כי תשא את ראש בני". כי תשא כפשוטו לשון הגבהה ורוממות קרן, והוא מפני כי תשא לשון כי תשה שהם חייבים לו שפגמו, ע"כ העצה היעוצה לזה בחי' כי תשא את ראש בני"י שישובו ע"ד שובה ישראל עד הוי' אלקיך כו' יעו"ש. ועמ"ש ע"פ שאו את ראש כו' לגלגלתם להעלות את הרצון הנמשך מחב"ד לבחי' גלגלתא שהוא הרצון שלמעלה מהשכל כו' בלק"ת פ' במדבר בד"ה שאו את ראש כו'. וזהו ואשלמה להם והיה מספר בני"י, היינו כי ע"י התשובה שהיא בינה תשוב הא מתעלים מבחינת ולתבונתו אין מספר דהיינו למעלה מסדר ההשתלשלות כמ"ש בלק"ת סד"ה והיה מספר בני"י כו'.

ארה"ת שמות ח"ז ע' א'תתנג ואילך

קכח

כי לקח טוב, ע"ד טוב איש חונן ומלוה, ופי' בזהר ח"א ד"ס שזהו הקב"ה, וכמ"ש טוב ה' לכל וכ"ש טוב ה' לקו וכמ' ברבות משפטים ר"פ ל"א דקמ"ח א' ושם תוך פי' הנ"ל דקמ"ט ב' בפי' ומלוה התורה לזה מן המצות וי"ל פי' ומלוה ע"ד איש מבית לוי כו', גם י"ל ומלוה אתעדל"ע לעורר אתעדל"ת.

ארה"ת שמות ח"ז ע' ב'תריט

כ"ק אדמו"ר מהר"ש

קכט

בס"ד. טוב איש חונן כו' כי אמרתי עולם

ב' פי' כו' קנין משיכה, כסף (יב-יג).

(יב) והנה, על בחי' חסד זה יתפרש פי' הפסוק כי אמרתי עולם חסד יבנה לפי פי' הא' בפסוק זה, כי בפי' פסוק זה יש ב' פי' הא' שעיקר בריאות העולם הי' מצד בחי' כי חפץ חסד הוא, וזהו בחי' חסד הנ"ל, שכך עלה ברצונו כו' מחמת כי טבע הטוב להטיב, וכמ"ש בע"ח. והפי' הב' בפי' כי אמרתי עולם חסד יבנה שבכדי להיות העולם שכולל בחי' מקום וזמן שעולם הוא בחי' מקום כנ"ל בענין עולם שנה נפש, וגם כולל זמן ג"כ כמו ועבדו לעולם שפי' עד זמן היובל שהוא זמן ארוך שנק' עולם, ועכ"ז הוא זמן כו'. ובכדי שיהי' העולם בבחי' מקום וזמן צריכים לבנות מדת החסד דאצי", והגם כי מתחילת הבריאה נברא העולם מצד כי חפץ חסד הוא שגם לפי' הב' כן הוא, עכ"ז עכשיו באתעדל"ת תלי' מילתא שצריכים להמשיך ולבנות מדת החסד שתלוי במעשה התחתונים, וזהו כי אמרתי עולם זהו ע"י חסד יבנה, שע"י בנין החסד יתקיים העולם כו'.

ואמנם צ"ל שהרי ארו"ל בפרק שנו חכמים, כל מה שכרא הקב"ה בעולמו לא ברא אלא לכבודו שנאמר כל הנקרא בשמי ולכבודי בראתי כו', וכתוב כל פעל הי' למענהו, ולפי מה שנת"ל בפי' כי אמרתי עולם חסד יבנה משמע להיפך שהוא רק חסד חנם להיטיב לברואיו לבד. אך הענין הוא דהנה קושי' זו עצמה יש ג"כ במעשה המצות שהרי ארו"ל בילקוט האזינו רמז תתקמ"ה בשם הפסיקתא בשעה שישאל ערש"מ מוסיפים כח וגבורה שנאמר ועתה יגדל נא כח אד' שע"י מעשה המצות נעשה הגדלה בבחי' כח אד' וכתוב הבו גודל לאלקיננו, תנו עוז לאלקים, שישראל ע"י עבודתם במעשה"צ מוסיפים כח כו', ולהיפך ח"ו כשמכעיסים אותו כביכול כתיב צור ילדך תשי, וכ"ה במד"ר איכה בפ' ויצא מבת ציון, רע"ז בשם ר"י בר' סימון בזמן שישראל ערש"מ מוסיפים כח בגבורה ש"מ כד"א באלקים נעשה חיל (תילים ס') ובזמן שאערש"מ כביכול מתישים כח ש"מ דכתיב צור ילדך תשי (דברים ל"ב) וכנ"ל נמצא מובן היטיב שמעשה המצות פועלים שינוי למעליותא, ובמד"ר בראשית ר"פ מ"ד משמע להיפך דאיתא התם ע"פ אמרת הי' צרופה (תילים י"ח ל"א) וכי מה איכפת לי להקב"ה אם שוחט מן הצואר או מן העורף, אלא שנתן הקב"ה את המצות כדי לצרף בהם את הבריות הה"ד אמרת הי' צרופה וכ"ה בפ' שמיני, וכן יש פסוקים בפירוש שאומרים אם חטאת מה תפעל בו ורבו פשעיך מה תעשה לו, אם צדקת מה תתן לו או מה מידך יקח, ונמצא לכאורה סותרים זא"ז. אך הענין הוא דשניהם אמת, דהנה מה שע"י המצות מוסיפים כח וגבורה זהו בבחי' ועל דמות הכסא דמות כמראה אדם כמראה אדם, שבחי' אדם הוא בכלל בחי' ג' קוין חח"ן בג"ה דת"י כנ"ל, ובפרט בחי' אדם הוא רמ"ח איברים דו"א הוא בעל ט"ס, טפ"ט הם פ"א רת"ס הם רמ"ג וה"ח המגדילים הם רמ"ח איברים דמלכא, וע"י המצות נעשה תוס' אור כי רמ"ח פקודין

הם רמ"ח איברים דמלכא שכמו שהאבר ממשיך גילוי חיות הנפש שמלבד שהוא כלי הנה הוא ממשיך גילוי אור הנפש כמ"ש במ"א, כמו"כ ע"י המצות שעושים רצו"מ, עי"ז ממשיכים גילוי אוא"ס בבחי' כמראה אדם שיהי' נמשך בחי' גילוי אור בבחי' תוס' מרובה על העיקר כידוע שתוספתו של הקב"ה הוא מרובה על העיקר, אבל כשמכעיסים ח"ו, אזי אינו מאיר בהם גילוי אוא"ס בבחי' גילוי כ"א בבחי' העלם כו' וזהו שגלות מצרים נמשל לשינה וכמ"ש עורה למה תישן הוי', וכמו כמו עד"מ באדם כשהוא ישן יש בו כל כוחות הנפש ממש כמו שהוא בהיותו ער רק שהם בהעלם ואינם מאירים בו בגילוי בחי' כוחות הפנימי' כמו שכל ומדות, עד שבחלום יכול להיות דברים שלא יתכן כלל ע"פ השכל כו', משא"כ בהיותו ער מאירים בו בגילוי כוחותיו הפנימיים שכל ומדות כו', ועד"ז יובן למעלה ענין בחי' גלות מצרים שנמשל לשינה שאינו מאיר גילוי פנימיות אוא"ס בבחי' ע"ס, רק מה שצריך להיות לצורך קיום העולמות, וכמו שגם בעת השינה נשאר מה שנצרך בהכרח לצורך קיום חיות הגוף, וראיתי בכתבי דברי רבינו ז"ל שא' לשון קיסטא דחיותא ע"ז, אך הנה כ"ז הוא רק בבחי' אדם לבד, אבל בבחי' עצמיות אוא"ס שלמעלה מבחי' כמראה אדם, כחשוכה כאורה שוין ואם צדקת כו', רק שכך עלה ברצונו ית' שיומשך אוא"ס ע"י בחי' מעשה המצות, וזהו מ"ש במד"ר וכי מה איכפת ל"י להקב"ה אם שוחט כו' אלא שנתן את המצות כדי לצרף בהם את הבריות דהיינו שכך עלה ברצונו מחמת כי חפץ חסד הוא שימשיכו תוס' וריבוי אורות ע"י מעהמ"צ, ועפ"ז יובן ג"כ מ"ש כי אמרתי עולם חסד יבנה, וכת"י כל הנקרא בשמי ולכבודי כו' וכל כל פעל ה' למענהו, כי מ"ש כל פעל ה' למענהו היינו בבחי' כבוד הנ"ל שכל מה שברא כו' לא ברא אלא לכבודו, פי' כבוד עולה מספרו ל"ב הרומז לבחי' ל"ב נת"ח שהם בחי' התפשטות החיות בעולמות כמ"ש כולם בחכמה עשית, אשר בבחי' חכ' שהיא ראשית ההשתלשלות, שייך בחי' העלם וגילוי, וע"י מעשה התחתונים ממשיכים גילוי אוא"ס בבחי' חכ', וממילא נמשך למטה ג"כ גילוי אוא"ס, וזהו דכתיב מלא כל הארץ כבודו שגילוי בחי' חכ' נמשך דוקא בארץ, והיינו ע"י מעשה התחתונים שעוסקים במעשה המצות שניתנו בגשמיות דוקא כו', ולכן כשהמלאכים ביקשו התורה לא ניתן להם, לפי שעיקר גילוי בחי' ח"ע אינו נמשך אלא למטה דוקא ע"י מעשה המצות של התחתונים דוקא, וכמו שהשיב להם משה כלום יצה"ר יש בניכם כו'.

קיצור. ב' פי' בפסוק כי אמרתי כו' חפץ חסד, לבנות החסד, ולכאורה הלא כל פעל למענהו, במעהמ"צ ג"כ פעם אמרו מוסיפים כו' ופעם וכי מאי איכפת, ענין מוסיפים זהו בציור אדם, ולהיפך כענין שינה, אבל בעצמותו כחשוכה כאורה וכי מאי איכפת כך עלה ברצונו וזהו מצד חפץ חסד, ומ"ש כל פעל, לא ברא אלא לכבודו פי' כבודו ל"ב נתיבות חכ' שזהו בחי' אדם הנ"ל, וזהו מכה"כ ע"י מעהמ"צ של התחתונים דוקא כלום יצה"ר יש בניכם.

יג) ועפ"ז יובן מארז"ל חמשה קנינים קנה הקב"ה בעולמו שמים וארץ קנין א', דלכאורה אינו מובן שהרי כתיב בורא שמים וארץ, אך הנה החילוק שבין בריאה לקנין היינו כי בריאה הוא מאין ליש, והיינו מצד בחי' כי חפץ חסד, עד

שנעשה בחי' מציאות התהוות היש לבחי' יש ודבר נפרד, וע' בד"ה ביום השמע"צ והביאור שלא נדפס שהתהוות היש הוא דוקא מבחי' אוא"ס הסוכ"ע, אבל ענין ופי' קנין זהו כענין מ"ש כל פעל ה' למענהו, והיינו מה שנמשך גילוי אלקות נק' בשם קנין, וזהו שאומרים בשבת קונה שמים וארץ, והיינו מפני שבשבת כתי' שבת וינפש מבחי' בריאה כי שבת הוא בחי' עליות העולמות שז"ע שבת וינפש, ויובן ענין השביתה עד"מ באדם השובת ונה ממלאכתו אשר עשה שבשעת מעשה הי' שכלו ומחשבתו ומחשבתו מלובשים במעשה ההיא, ואח"כ כששובת חוזר שכלו ומחשבתו למקורן והרי עולה החיות המתפשט ושכלו ומחשבתו שנתלבש במעשה ההיא להכלל במקורו הוא השכל והמחשבה, ועד"ו יובן בענין דבורו של הקב"ה שחשיב מעשה הנה ארז"ל בעשרה דברים ברא הקב"ה את עולמו בחכמה ובתבונה כו', ובשבת עולים כל בחי' אלו שהוא בחי' התפשטות החיות שנמשך להוות העולמות בשבת ימי המעשה להכלל במקורו, וע"כ אומרים אז קונה שמים וארץ, כי קנין הוא בחי' אצילות העליון, ולכן אומרים בשעת קידוש לבנה ברוך עושך ברוך יוצרך ברוך בוראך שזהו נגד ב"ע ואח"כ ברוך קונך שהיא נגד האצ"י, בחי' ש' הוי' שעיקרו בחי' היו"ד כמ"ש במ"א, שהוא מאיר באצ"י, וגם ש' הוי' מקור האורות דאצ"י כנ"ל, משא"כ בריאת העולם הי' מש' אלקים כמ"ש בראשית ברא אלקים, וכן בשבת מאיר ש' הוי' כמ"ש שבת להוי', ולכן אומרים בשבת קונה שמים וארץ שבשבת מאיר בשמים ובארץ בחי' ש' הוי' שזהו בחי' קנין, וזהו דכתי' ישמחו השמים ותגל הארץ ר"ת ש' הוי', והיינו כי בשבת מאיר בהם ש' הוי' ואז נק' קנין, ולכן בקידוש ליל שבת מתחילים יום השישי ויכולו השמים ר"ת ש' הוי' לרמוז על בחי' ש' הוי' שמאיר בשבת עד שגם שמים וארץ נעשים בבחי' קנין כו', והנה בקנין יש בחי' משיכה וכסף, ועד"ו יובן בענין בחי' הקנין למעלה שמתחילה צ"ל בחי' משיכה בחי' העלאה מלמטה למעלה, והוא ע"י בחי' משכני אחר כך נרוצה, ואח"כ נמשך מלמעלה בחי' כסף שהוא המשכת אלקות מלמעלה למטה כסף הוא בחי' גון לבן בחי' חסד, והיינו בחי' המשכת בחי' רב חסד הנ"ל שנת' בענין גמ"ח.

ו"ז ע כל פעל ה' למענהו, אבל בעצמיות אוא"ס הוא רק בחי' כי חפץ חסד הוא שכך עלה במח' לפניו וכך עלה ברצונו לעשות חסד וכמ"ש בע"ח להטיב לברואיו, וזהו מ"ש כי אמרתי עולם חסד יבנה שבריאיות העולמות הי' מצד בחי' כי חפץ חסד הוא, ואפי' כל המצות הנה כתי' כל מצותיך צדק שכל בחי' המצות הם רק בדרך צדקה וחסד לבד כי באמת וכי מאי איכפת לי' וכנ"ל, אלא שזהו בדרך צדקה וחסד מבחי' כי חפץ חסד, אך מ"מ מאחר שעלה ברצונו שיהי' עולמות ע"כ צריכין לבנות מדת החסד וזהו כפי' הב' בפ"י חסד יבנה, וצ"ל בנין החסד הכוונה על בחי' חסד דאצ"י, וגם י"ל על בחי' רב חסד או חפץ חסד, רק שצריך לומר פי' בחי' בנין החסד הוא להמשיך בחי' החסד הנ"ל, והיינו מאחר שכבר עלה ברצונו להטיב לברואיו מצד טבע הטוב להיטיב, ונמשך בחי' זו מצד כי חפץ חסד הוא בתחילת הבריאה, ואח"כ צריכים אנו להמשיך בחי' זו באתעדל"ת אתעדל"ע, והגם כי בעצם בחי' הוא למעלה מכדי שתוכל לפעול בבחי' אתעדל"ת של הנבראים, אך באמת גם זה הוא מצד בחי' כי חפץ חסד הוא, ומחמת טבע הטוב להיטיב לברואיו שיפעול בחי' האתעדל"ת של הנבראים להמשיך בחי' אתעדל"ע מבחי' גבוה כזה, והיינו מצד שכבר

עלה ברצונו כו', וע"י מה ממשיכים את החסד הנ"ל הוא ע"י מה שהאדם עושה למטה צדקה וחסד שנותן לעני דלית ל"י מגרמי" כלום כו'. ועו"ל שע"י שעושה גמ"ח יתר מכפי כחו ויכולתו ממשיך מלמעלה ג"כ אתעדל"ע שלמעלה מכפי שאתעדל"ת מגעת, כי במדה שאדם מודד בה מודדין לו, ומאחר שפעל בעצמו יתר מכפי ההגבלה נותנין לו מלמעלה ג"כ יתר מכפי ההגבלה כו', וזהו ג"כ פי' הפסוק אם כסף תלוה את עמי רק גמ"ח לחבירו בלי שום פני' לגרמי' כלל, עי"ז נמשך מלמעלה ג"כ בחי' חסד לעולמות בחי' כי אמרתי עולם חסד יבנה כו'.

קיצור. המשה קנינים, בריאה יש מאין מצד חפץ חסד קנין גילוי אלקות, ולכן בשבת אומרים קונה שבשבת גילוי ש' הוי' קנין אצ"י משיכה וכסף בחי' רב חסד, אבל בעצמיות חסד יבנה ועכשיו צריכים להמשיך בחי' ע"י החסד שעושים למטה, וזהו ג"כ מחמת טבע הטוב כו', וגם י"ל ע"י שעושה יתר מהגבלתו כו', וזהו אם כסף תלוה כו', גמ"ח ע"י נמשך בחי' חסד יבנה כו'.

ד"ה טוב איש חונן תרל"ח

קל

וכמארז"ל במד"ר במקומו ר"פ ל"א ע"פ אם כסף תלוה הה"ד טוב איש חונן ומלוה יכלכל דבריו במשפט (תילי" ס"י קיי"ב) אין ברי' שאינה חייבת לאלקי' אלא שהוא חונן ורחום מוחל על הראשונים, שנאמר אל תזכר לנו עוונות ראשוניםי' ופי' הידי משה דקאי על מ"ש את עמי כלומר עשה כמו שאני עושה עמך שאני מוחל על חובתך עכ"ל, וא"כ ר"ל שלא תמהר לדחוק פרעון החוב, וא"כ למדנו שהגמ"ח הוא דוגמת א"א שמאריך אף, עד שב"כ³ יעשה תשובה, כן המלוה יאריך ולא ימהר לדחוק את חובו עד שבהמשך הזמן ישלם לו, ונמצא כי מארז"ל במד"ר הנ"ל אלא מוחל על הראשונים אינו סותר למארז"ל כל מאן דאמר הקב"ה וותרן; וותרו מיעוהי אלא מאריך אף וגבה דילי' שלבסוף הוא גובה אלא שמאריך אף אולי ישוב בתשובה, וא"ל גבי דיליה, שפי' מוחל על הראשונים הוא ג"כ כשעשה תשובה, ועכ"פ זהו מדת החסד והטוב להלוות ולהמתין, ומה שלבסוף הוא גובה כשאינו שב, זהו לפי שהשפעה מבחי' א"א נמשך ע"י חו"ב וכמ"ש במ"א בלק"ת בד"ה מי אל כמוך⁴, ובד"ה מי אל כמוך שלא נדפס⁵ בענין לשארית נחלתו, למי

(1) במד"ר. טוב איש חונן. תילי" ס"י קיי"ב: ה. ראה גם אוה"ת כאן ע' א'קנא.

(2) אל תזכר לנו עוונות ראשונים: תהלים עט, ה.

(3) שב"כ: שבין כך.

(4) כל מאן דאמר הקב"ה וותרן; ועד"ז מובא באוה"ת כאן ע' א'קסו. ע' ג'כה. ראה ב"ר פס"ז, ד. וש"ג. יל"ש תולדות פכ"ז, לד (רמז קטו) - מהדורת ירושלים תשל"ג ע' 165 הערה 41.

(5) בלק"ת בד"ה מי אל כמוך: ראה שם דרושים לר"ה סב, א. באוה"ת כאן ליתא.

(6) מי אל כמוך שלא נדפס: באוה"ת כאן ע' א'קסו; וכמ"ש במ"א ע"פ מי אל כמוך נושא עון לשארית נחלתו. ראה גם אוה"ת מיכה כרך א ע' תצ. סה"מ תרכ"ז ע' תמד. תרל"ד ע' רד. תרל"ד ע' שלו.

שמשים עצמו כשיריים, ועוד שזהו מתכלית הטוב והחסד כדי שלא ימלא לב בני האדם לעשות רע וכמ"ש במד"ר בראשית ס"פ י"ב ע"פ ביום עשות ה' אלקי' ארץ ושמים, וכן יתנהג האדם להדבק במדותיו ית' מה הוא רחום⁸ אף אתה ה' רחום להיות איש חונן ומלוה, והיינו ע"י שיכלכל דבריו במשפט, פ"י שיכלכל דבריו בינו לבין עצמו בבחי' משפט כו' שהגם שארז"ל חייך קודמין כו' היינו דוקא חייך ממש אבל המותרות שלך אינן קודמים וכמ"ש בת"א פ' בשלח בד"ה אשירה להוי"ו בפ"י ושמרו כו' לעשות צדקה ומשפט שע"י משפט זה יומשך הצדקה ביתר שאת ועי"ז מעורר כן למעלה בחי' צדקה וחסד עליון שיומשך במשפט היינו שלא יומשך רק בסטרא דקדושה, ועפ"ז יתפרש הפסוק טוב איש חונן ומלוה והיינו ע"י שיכלכל דבריו במשפט, שלא להקדים מותרות שלו לחיות העני והדל כו'. וזהו פ"י אם כסף תלוה פ"י אם היינו ע"י שיכלכל דבריו במשפט, שלא יאמר שא"א לו להלוות, כי נצרך לו הכל לעסקיו למו"מ להרויח, אך ע"ז יכלכל דבריו במשפט שהחלואה לעני לכדי חיינו הכרח יותר מהעסק שלו בשביל מותרות כו', ועי"ז את עמי כנ"ל מה אני איני מוט לעולם כך אתה אין אתה מוט לעולם כו'. והש"ך על התורה פ"י את עמי עמי במחיצתי, ע"ד שארז"ל גבי שמואל ושאל¹² שזהו עוד נעלה יותר כו'.

קיצור. ת"י את עמי לכא' מיותר ופ"י במד"ר את עמי בחיריק, מה אני איני מוט לעולם אף אתה אין אתה מוט לעולם, והמכוון שילוה בלי פני' ולא ידחוק לו את השעה כמו שלמעלה אין כל ברי', ועכ"ז מאריך אף, ומה שגבה דילי' זהו תכלית החסד והטוב, וזהו טוב איש חונן ומלוה והיינו ע"י שיכלכל דבריו במשפט לשפוט א"ע שחיי העני מוכרח יותר מהמותרות שלו כו', ועי"ז את עמי כפי ב' הפי' כו'.

סה"מ תרל"ח ע' כח ואילך

קלא

אנו רואין בתינוק בן יומו כל אופני מזוג מדותיו אם רך הלבב או אכזרי וכן בפיזור וקמצנות התנשאות ושפלות כו' בלתי שינוי במזוג גם כשיוקין ויגדל בכל הפרטים, אך יהי' שינוי בהנהגת המדות המוטבעות לכשיגדיל ויוקין שיוכל לשלוט במותו על הטבעת לבו ויעשה חסד ופיזור יותר מכדי מזוג טבעו וכדומה מפני הצורך לו עפ"י חכ' וטעם, ובפרט עפ"י תורה שמשיג ויודע איך שמצוה ליתן צדקה לכך מפור ונותן וכמ"ש יכלכל דבריו במשפט, ששופט את נפשו, דהגם שארז"ל חייך

(7) במד"ר בראשית ס"פ י"ב: טו.

(8) מה הוא רחום: ראה לקו"ת פינחס פ', ג. שבת קלג, ב. ספרי עקב יא, כב.

(9) חייך קודמין: ב"מ סב, א. ראה גם אגה"ק ס"ז. מאמרי אדה"א שמות ח"א ס"ע קטו

ואילך. תו"ת בשלח ח"א קעג, ד ואילך.

(10) בת"א. אשירה להוי": סג, סע"ב. ראה גם אוה"ת כאן ע' א'קנב.

(11) והש"ך על התורה: עה"פ. ראה גם אוה"ת כאן ע' א'קנא.

(12) גבי שמואל ושאל: ברכות יב, ב.

קודמים: היינו כשלא יש לו רק קיתון של מים וכשיתן לחבירו לא יספיק לשניהם כדי חיות נפשם או חיך קודמים, אבל אם יש לו מותרות מכדי הוצאתו ומפור זה על דברים שאינם מוכרחים לו כלל, יותר טוב ליתן לחבירו מכשיפור על עצמו מה שאינו צריך לו כלל, המאי חזית דמך דידך סומק מדחברך. ואם נפשך לומר הרי נתן לי הקב"ה ממון רב ויש לי גם על זה שאני מפור ולחברי לא נתן ואם ה' ברצון הקב"ה שיהי' לו ג"כ ה' נתן לו בעצמו, טענה זו מה שנתן לך הקב"ה ולא לחברך מועלת שאם לא יש לך רק קיתון של מים ואם נתן לחברך לא יספיק לשניכם כדי חיות נפשכם או חיך קודמים שהרי לך נתן הקב"ה ולא לחברך, אבל על זה שאתה תפור על דברים שאינם נצרכים לך וחברך לא יהי' לו אפי' כדי חיות נפשו ע"ז אינו מועלת טענה זו כלל, דמה שנתן לך הקב"ה ממון רב הוא כדי שתתן לחברך. ומה שלא נתן לחברך, הנה אמרו"ל אם הקב"ה אוהב את עניים למה אינו מפרנסם, אלא יאה עניותא לישראל, שעיקר רצה"ע הוא כדי שיהי' ביטול היש, ובוה יוצא המכוון לפועל, דהביטול בהעשיר מה שנתן להעני שהרי הוא מייגע עליו בנפשו בכל כחו ואח"כ נותן לעני הרי זה ביטול, ובהעני הביטול מה שנכנע להעשיר ומבקש ממנו כידוע שאי אפי"ל מקבל אא"כ יהי' נכנע להמשפיע וכמו לבנה שמקבלת מהשמש הרי שנעשה תחילה נקודה תחת היסוד שהו"ע הביטול אועירת גרמי, סיהרא דלית לה מגרמי כלום, ואז מקבל מאור השמש ומאיר, וכמו"כ העני צריך להיות נכנע להעשיר וזהו ביטול היש, וא"כ עי"ז יוצא המכוון לפועל שיהי' ביטול היש בהעשיר וגם בהעני, ולכן נתן לזה ממון רב ולזה לא נתן כדי שיהי' ביטול היש, אבל לא שזה יפור על דברים שאינם נצרכים לו כלל שהוא מותרות וזה לא יהי' לו אפי' על חיות נפשו, וזהו יכלכל דבריו במשפט שנותן צדקה במשפט ששופט את נפשו (ועי"ז גורם למעלה: ג"כ שיהי' אוהב צדקה ומשפט, דכמו שלמטה הצדקה הוא להחיות עניים כמו"כ לגבי למעלה כולם עניים, שכללות העולמות אינם תופסים מקום כלל וכמארו"ל מה איכפת לו להקב"ה אם שוחט מהעורף או שוחט מהצואר, שממית בידים תתפש והיא בהיכלי מלך, דקמי' כחשיכה כאורה בב' כפי"ם לא די שהחושך שוה לאור אלא שהאור שוה לחשך, וכמ"ש אם צדקת מה תתן לו ורבו פשעיך מה תעשה לו אם חטאת מה תפעל ומה מידך יקח, אלא כל מצותיך צדק שהוא רק צדקה, וגם חיות שנמשך בכלליות העולמות הוא רק צדקה להחיות רוח שפלים, וזה גורם ע"י הצדקה שעושה למטה במשפט כמו"כ גורם למעלה שיהי' במשפט היינו שיומשך למקום הראוי דקמי' כחשיכה כאורה ויוכל לימשך גם לסט"א וכדי שיהי' ונפלינו אני ועמך שאפי' מבחי' פלא יומשך רק לבניי זהו ע"י שעושינן למטה צדקה במשפט עי"ז גורמים שהצדקה יהי' במשפט שיומשך למקום הראוי.

טה"ז תרל"ט ח"א ע' קצז

(1) דהגם שאמרו"ל חיך קודמין: ראה בכ"ז תניא אגה"ק סט"ז (קכד, ב). תו"א בשלח סג, ב. פיה"מ לאדהאמ"צ כה, ד. המשך תער"ב ח"א ע' רנג.
 (2) ועי"ז גורם למעלה: בגוכי"ק חסר סיום המוסגר. ואולי צ"ל בסוף הפסקא (אחר תיבות: למקום הראוי).

כ"ק אדמו"ר מהורש"ב

קלב

ידוע דטוב הוא בחי' יסוד, והוא בחי' צדיק עליון וכמ"ש אמרו צדיק כי טוב, שהצדיק נק' טוב ונק' האור ג"כ בשם טוב כמ"ש וירא אלקי את האור כי טוב וכמו וטרא אותו כי טוב הוא גבי משה שנתמלאה כל הבית אורה כו'. ומזה מובן שצדיק שנק' טוב הוא בחי' האור כמ"ש אור זרוע לצדיק כו' והיינו בחי' יסוד ז"א כו', ובזח"א ד"ט ע"א אי' ע"פ טוב איש חונן ומלוה טוב איש דא צדיק כו'. וביאור הענין שהיסוד נק' טוב, לפי שכל השפעה הוא מבחי' היסוד ועש"ו נק' טוב היינו כמו טבע הטוב להטיב שלזה קוראין לאיש החסד בשם איש טוב ע"ש ההטבה שהוא מטיב בטבעו (בל"א א גוטער מענטש) דהיינו שטבעו להשפיע כל טוב מצד טובו העצמי שהוא טוב בעצם ע"כ רצונו תמיד להטיב לזולתו ולהשפיע לו כו'. ויובן זה בהיפוכו שאיש רע בעצם טבעו לפעול כל רע לזולתו וזה חיותו כשפועל רע לבריות כו', והסימן הוא שיצטער מרוב טובה שיגיע לזולתו ויתענג מאד מרוב רעה ר"ל שיגיע אל הזולת ומכל דבר היוק שיוזק זולתו, והיינו מפני שהוא רע בעצם כו'. ואין בזה חילוק אם הזולת הוא איש צדיק או להיפך, דמצד רעת נפשו בעצם הוא חפץ ברעת כל אדם אפי' יהי' צדיק תמים ואיש נעלה בכמה מעלות ואינו מתנגד לשום אדם גם לא אליו כו'. ומכלל זה הוא שטבעו להכביד על רעהו ולא חלי ולא מרגיש כלל כובד הזולת ולא חס כלל וכלל כו'. ולהיפך באיש הטוב שטבעו לפעול רק טוב וחסד עם הכל וזה חיותו ממש מה שפועל טוב וחסד עם הבריות. והסימן שיתענג ויתפעל ביותר מרב טוב שיגיע לרעהו ולכל הבריות שתכלית חפצו ורצונו לראות רק טוב בכל אדם, ואם יהי' איזה רעה ר"ל בהזולת ה"ה משתתף בצערו ויצטער מאד ע"ז, וכמו שהי' מצטער בעצמו על הרעה ח"ו ושמת על הטוב כך ממש הוא על הזולת כו' ובזה ג"כ לא יש חילוק בהזולת אם הוא צדיק או להיפך, דהאיש הטוב בעצם חפץ הוא בטובת כל אדם יהי' מי שיהי' כו'. וכן בהשפעת הטוב ישפיע לכל בשוה, וכמו אע"ה שהי' משפיע רב טוב לכאו"א גם לערביים כו' והי' לו תענוג גדול מאד בהשפעת החסד וכמ"ש באו"ת מהמגיד נ"ע שזה משל לבחי' חפץ חסד בחי' חסד דקשוט כו' וכמ"ש במ"א, והשפעת הטוב הוא להכלל בשוה כו'. ובדוגמא שלמעלה דכתי' טוב ה' לכל כו'.

סה"מ עתי"ד ע' צג

כ"ק אדמו"ר מלך המשיח שליט"א

קלג

החבור ד"הפלאה" ו"זרעים" שייך ליום הולדת - הן אצל אלה שיום הולדתם ביום זה (י"א ניסן), והן אצל כלל ישראל שלידתם בהג הפסח (והתחלתה באחד עשר

(1) נוסף לכך שכיון ש"כל ישראל ערבים זה בזה" (שבועות לט, סע"א. וש"נ), הרי, גם יום הולדת של אחד מישראל שייך לכלל ישראל.

בניסן, כנ"ל ס"ו) - חיבור הנשמה בגוף, כי, הנשמה היא באופן של "הפלאה", "נשמה שנתת בי טהורה היא", ואעפ"כ, יורדת למטה ונורעת ("זרעים") בגוף גשמי, שע"ז נעשה חיבור של בלי גבול עם גבול².

ובפרטיות יותר - בנוגע לסיום דספר הפלאה:

בסוף הלכות ערכין וחרמין שבסיום ספר הפלאה - כותב הרמב"ם: "לעולם לא יקדיש אדם ולא יחרים כל נכסיו . . . שהרי הוא אומר³ מכל אשר לו, ולא כל אשר לו . . . ואין זו חסידות אלא שטות, שהרי הוא מאבד כל ממונו ויצטרך לבריות ואין מרחמין עליו⁴ . . . אלא כל המפזר ממונו במצוות אל יפזר יותר מחומש, ויהי כמו שצוו נביאים⁵ מכלכל דבריו במשפט, בין בדברי תורה בין בדברי עולם כו".

וצריך להבין: שמו של הספר - "הפלאה" - מורה על תנועה שלמעלה ממדידה והגבלה, ולמה סימונו וחותמו הוא בענין של מדידה והגבלה דוקא, שלילת התנועה של בלי גבול שמתבטאת בהנהגה להקדיש להקב"ה "כל אשר לו", כי אם, "יכלכל דבריו במשפט", ולא רק "בדברי עולם", אלא גם "בדברי תורה"⁶?

ויובן בהקדם דברי רבינו הזק"ו באגה"ת⁸ ובאגה"ק⁹ שיכולים וצריכים "להרבות מאד מאד בצדקה", ו"אין לחוש משום אל יבזבו יותר מחומש", עד ש"כל אשר לאיש יתן בעד נפשו"¹⁰, "בלי גבול", כמשנ"ת בארוכה במק"א¹¹ תיווך הדברים ע"פ הלכה, וכן הלימוד וההוראה ב"לתקן הדעות"¹², שתוכנה - שיש ב' אופנים (בכללות) בעבודת ה': (א) עבודה שבמדידה והגבלה, ע"ד "אל יפזר יותר מחומש" - מצד שייכותו לגדרי העולם, (ב) עבודה שלמעלה ממדידה והגבלה, ע"ד "כל אשר לאיש יתן בעד נפשו" - מצד עצם מציאותו, בחי' יחידה שבנפש, "יחידה לייחדך", מציאות אחת עם הקב"ה, "ישראל וקב"ה כולא חד".

וב' אופני עבודה אלו תלויים גם בחילוק הזמנים - שיש זמנים שבהם צ"ל העבודה

(2) בכחו של המפליא לעשות (רמ"א או"ח רס"ו) - "מפליא" דייקא, מלשון "הפלאה".

(3) בחוקותי כו, כח.

(4) ואף שמדת הרחמנות היא א' מג' הסימנים דאומה זו (רמב"ם הל' איסור' ב פ"ט הי"ז. וראה סוף הל' עבדים) - הרי, כיון שכותב שהנהגה זו היא "שטות", ה"ז בגדר ד"כל מי שאין בו דעה אסור לרחם עליו" (ברכות לג, א). - ולהעיר מפתגם אדנ"ע שבמצב כזה הרחמנות גדולה יותר. ואכ"מ.

(5) תהלים קיב, ה.

(6) ומפשטות לשון הרמב"ם משמע ש"מכלכל דבריו במשפט" הוא ציווי אחד "בין בדברי תורה בין בדברי עולם".

(7) נוסף על הסתירה בדברי הרמב"ם עצמו בפירוש המשניות (פאה רפ"א) ש"לא יתחייב לתת יותר מתמישית ממונו, לברד אם עשה כן במדת חסידות".

(8) ספ"ג (צג, סע"א ואילך).

(9) סוסי (קטו, סע"ב ואילך).

(10) לשון הכתוב - איוב ב, ד.

(11) לקו"ש חכ"ז ע' 712 וןאילך.

(12) ראה רמב"ם סוף הל' תמורה.

במדידה והגבלה, ויש זמנים שבהם צ"ל העבודה למעלה ממדידה והגבלה. ולדוגמא: בענין התשובה אף שאמרו חז"ל¹³ שצ"ל "כל ימיו בתשובה", ישנם זמנים מיוחדים שבהם עיקר העבודה היא בענין התשובה - עשרת ימי תשובה, עד ליוהכ"פ, "זמן תשובה לכל". קץ מחילה וסליחה¹⁴, שאז העבודה היא מתוך תנועה שלמעלה ממדידה והגבלה, ואילו בשאר הזמנים צ"ל עבודה מסודרת בהענינים השייכים לזמן זה - "כל יומא ויומא עביד עבדתי"¹⁵.

בלימוד התורה - אף שבכל הזמנים יש חיוב ללמוד כל התורה כולה¹⁶, שבוה מודגש הבלי גבול שבתורה, שגם הלכות התורה השייכים לזמן מסויים לומדים אותם בכל הזמנים¹⁷, מ"מ, ישנם זמנים שבהם ישנו חיוב מיוחד ללמוד חלק פרטי בתורה, הלכות החג בחג¹⁸, וכיו"ב, שאז, החיוב דלימוד התורה בא במדידה והגבלה דגדרי הזמן.

וכן במצות הצדקה - שבדרך כלל נותנים במדידה והגבלה, מעשר או חומש (ועד"ז השיעורים שבין מעשר לחומש), ובזמנים מיוחדים נותנים יותר מחומש, עד ל"כל אשר לאיש".

סה"ש תשמ"ט ח"א ע' 293 ואילך

קי"ב, ז - משמועה רעה לא יירא נכון לבו בטוח בה'.
כ"ק אדמו"ר הצ"צ

קלד

וכך המדה של בטחון הוא בחי' התגברות שמתגבר עצמו לבטוח שבודאי ימלא בקשתו כמו בה' בטחתי שבכל ס' תהילים שהוא ענין חזק ואימוץ הלב כבטחון ברור, וכ"כ בספר שערי תשובה להר"י שער ג' סעיף ל"ב הוזהרנו בזה שאם יראה האדם כי צרה קרובה תהיה ישועת ה' בלבבו ויבטח עליה, כענין שנאמר תלים פ"ה אך קרוב ליראיו ישעו וכן כתוב מי את ותיראי מאנוש ימות, ושרש ענינו היינו מבחי' תוקף ועוז של המדות אוי"ר כו' כמו עד"מ שיבטח אדם באהבת חבירו הנאמנה שיעשה לו דבר מה שעיקר החיזוק של אותו הבטחון הוא מחמת חיזוק אור האהבה כי נאמנה לו ואם אין האהבה חזקה אין הבטחון חזק כ"כ, (הג"ה ועיין בח"ה שער הבטחון פ"ב אך הסיבות אשר בהם יתכן הבטחון כו' אחת מהן הרחמים והחמלה והאהבה כו' עד כמ"ש רחום וחנון ה' כו' ע"ש עכ"ה) ונמצא מובן שחיזוק הבטחון הוא תלוי בבחי' עוצם התגברות של המדות והנמשל מכ"ז יובן למשכיל למעלה בבחי' המדה של בטחון

13 שבת קנג, א.

14 רמב"ם הל' תשובה פ"ב ה"ז.

15 זהר ח"א רה, סע"א. ח"ג צד, רע"ב.

16 ראה הל' ת"ת לאדה"ז פ"א ה"ד-ה. רפ"ב, ושם הי"א. רפ"ג.

17 ראה לקו"ת במדבר יג, א-ב.

18 ראה פסחים ו, סע"א ואילך. וש"נ. טושו"ע ואדה"ז או"ח ר"ס תכט.

בה' שהוא בא מבחי' תוקף ועוז תגבורת של המדות כמו אהבה לה' או יראה כו' שבזאת נכון לבו בטוח בה' שלא יעזוב ג"כ חסדו ואהבתו ממנו לעוזרו בכל צרה וכיוצא ונמצא שרש הבטחון הוא למעלה בבחי' המדות עליונות דאצי' כי רוח אייתי רוח ואמשיך רוח כו' כמ"ש אהבתי אתכם כו' וכמ"ש שמני כחותם כו' כי עזה כמות אהבה כו' ובאתעדל"ת דאהבת כנ"י למעלה מעוררים למעלה ג"כ כנ"ל והבטחון בה' היינו בחי' הדביקות בבחי' תגבורת העצומה של המדות כנ"ל וזהו מה שביאר כאן לפרש הפסוק דבטחו בה' שהוא בחי' ז"א דאצי' כנודע כל בני עלמא בעיין לאתתקפא ב"י בקוב"ה הוא בחי' המדות דאצי' כנ"ל והתוקף וההתגבורת הזאת היא במדות דוקא כמבואר במשל הנ"ל ולכך לבו נכון ובטוח בלי שום ספק כנ"ל וד"ל.

ביאורי הזהר ע' קצ ואילך

קלה

בפי' משמועה רעה לא יירא כו' יש ב' פירושים א' שבודאי אין הרעה בביתו וזה הבטחון עדי עד, הב' שלא היו צווחי' כי הכל לטובה זה כפי' האלשיך וזהו הבטחון גם בבחי' י"ה, הפי' הג' כמ"ש באג"ה ססי' י"א שע"י האמונה והבטחון שגם זו לטובה אמיתית נהפך ממש הרע המדומה לטוב א"כ א"ש בטחו באוא"ס ממש עדי עד.

ביאורי הזהר ע' קצד

קי"ב, ט – פזר נתן לאביונים צדקתו עמדת לעד קרנו

תרום בכבוד.

האריז"ל

קלו

הודיענו בזה מעלת הצדקה, כי אעפ"י שתהיה שלא לשמה, וכעובדא דההוא מוכס שנחלפה מטתו במטת החסיד, יען פור ועשה סעודה גדולה לאנשי עירו ולא באו, ונתנה לעניים וכו'. וזש"ה, פזר נתן, כי מה שפור ועשה סעודה גדולה לאנשי עירו, ולא באו, ונתנה לעניים כדי שלא תאבד סעודתו לבטלה, כי תתקלקל ולא תעמוד, כשלא באו אנשי עירו. עכ"ז, צדקתו זאת עומדת לעד וקיימת, אעפ"י שסעודתו לא נתנה לאביונים, אלא מפני שלא היתה עומדת ומתקיימת. אפ"ה, קרנו תרום בכבוד, שכבדוהו כל העם, כשהחלפה מטתו. (ע"כ מזולתו):

שער הפסוקים ספר תהלים

קלז

מא' פ"א דף י' ע"ב וז"ל א"ר אבהו שאלו את נ' דוד עד היכן כחה של צדקה א"ל צאו וראו מה פירש דוד אבא פזר נתן לאביונים צדקתו עומדת לעד קרנו תרום

בכבוד גוי הענין הוא שהוקשה לו בפסוק שהול"ל פזר בניקודת צירי והול"ל פזר ונתן לאביונים צדקתו עומדת לעד אבל באומרו (ד"ש ע"ד) פזר בפתח תחת הזיין נראה לשעבר לזה אמר כי כוונת הכתוב היא להגדיל כח הצדקה כי לא די מה שמפזר הצדקה לשם צדקה אלא אפי' מה שכבר פזר אותה לשעבר שלא לשם צדקה ואח"כ נמלך ליתנה לשם צדקה אפי"ה צדקתו עומדת לעד בענין אותו מעשה של שר העיר שנתחלפה מטתו במטת החכם כשנפטר ועשו לו כבוד גדול מפני שפעם אחת עשה סעודה גדולה וזימן גדולי העיר וכשראה שלא באו נתנה לעניים וזמ"ש הכתוב פזר בפתח תחת הזיין כלומר מה שכבר נתן לשעבר שלא בתורת צדקה ואח"כ נמלך ונתן לאביונים עכ"ז שכרו גדול כי צדקתו עומדת לעד פי' שאעפ"י שלא חלק הסעודה לעניים אלא לפי שאם היה מתקיימת תפסד האכילה לעניים עכ"ז צדקתו עומדת לעד ותתקיים והרי כי גדול כח הצדקה. אמר שמואל קרוב לזה פירש הרב ז"ל בביאור פסוק זה בשער הפסוקים.

שער מאמרי רז"ל מסכת בבא בתרא

קלח

פזר נתן לאביונים, ארז"ל שאלו לשלמה עד היכן כחה של צדקה אמר להם צאו וראו מה שאמר אבא פזר נתן לאביונים וגו' הנה בפ' זה קשה דה"ל לומר פזר הז' בצירי ולא בפתח שהוא שם דבר לז"נ שכוונת הפסוק בא לפרש גודל כח הצדקה כי לא די מי שנותנה לשם צדקה אלא אפילו מי שלא נתן לשם צדקה כמעשה אותו שר העיר שנתחלף לו מטתו במטת חסיד א' כי פעם עשה סעודה גדולה לגדולי העיר ולא באו ונתנו לעניים והוא אמרו פזר נתן לאביונים אע"פ שכבר פזר לצורכו רק שאח"כ נתן לאביונים עכ"ז שכרו הרבה מאד כי צדקתו עומדת לעד הרי כמה גדול כח הצדקה.

לקוטי תורה 99 תהלים

קלט

פזר נתן לאביונים פזר ע"ה גימ' רפ"ח להורות שלא יש כח להעלות מן הרפ"ח ניצוצין שנפלו אלא מי שעושה עצמו עני לפניו ית' וזהו שאמר נתן לאביונים למי שהוא עני נותן כח להעלותו וזו בתנאי שיהא בו מדת הצדקה שאם אין בו מדה זו גם הוא לא יעשה עמו צדקה אף שיהיה בו כל מצות אחרות כיון שעבירה מכבה מצוה אבל אין עבירה מכבה צדקה כמוש אינה מכבה תורה כי אם נותן צדקה תרד נשמתו להעלות מן הרפ"ח אבל אם לא יהיה בו צדקה אף שיהיה בו כל מצות אחרות אפשר שלא די שלא יעלה מן הרפ"ח אלא יתאחזו בו וישאר אף הוא שם אבל למי שיש בו מדה זו צדקתו עומדת לעד ולכן קרנו תרום בכבוד כי לא לבד תעלה ותרום למעלה אלא אף תעלה עמה מן הרפ"ח והיינו בכבוד.

99 לקוטי תורה - 99 תהלים

קמ

קרן הוא לשון מלכות כמ"ש גדע בחרי אף כל קרן ישראל. קרנו תרום בכבוד.

199 עץ הדעת טוב - פרשת ויקרא

כ"ק אדמו"ר הזקן

קמא

אך מי הוא הגורם לירידת האור והשפע לעוה"ז הגשמי מי"ס הנקראים גופא הוא היחוד הנ"ל שהיא תוספת הארה והשפעה מבחי' אור א"ס המאציל העליון ב"ה ביתר שאת על ההארה וההשפעה שבתחילת האצילות וההשתלשלות וכו'. וראשית תוספת ההארה וההשפעה היא לראשית הי"ס וזה הוא וכובע ישועה בראשו ישועה הוא מלשון וישע ה' אל הבל ואל מנחתו. והוא ירידת האור והשפע דש"ע נהורין שבזוה"ק. וכמ"ש יאר ה' פניו אליך. יאר פניו אתנו סלה. אתנו הוא ע"י מעשה הצדקה. וזה הוא זורע צדקות מצמיח ישועות. וככה יאר ה' פניו אליהם צדקתם עומדת לעד וקרנם תרום בישועת מצמיח קרן ישועה צמח צדקה מהכובע ישועה הנ"ל. כנפש תדרשנו.

תניא אגה"ק ט"ג

קמב

ברך ה' חילם ופועל ידם ירצה לרצון להם לפני ה' תמיד כה יתן וכה יוסיף ה' לאמץ לבם בגבורים ונדיבי על נדיבות יקום להיות גדול המעשה בכל עיר ומנין ותחשב לו לצדקה ועל העושה באמר צדקתו עומדת לעד עומדת לשון נקבה שמקבל התעוררות לבו הטהור מגדול המעשה אעפ"כ עומדת לעד. פי' שכל הצדקה והחסד שישראל עושין בעוה"ז מנדבת לבם הטהור הן הנה חיות וקיימות בעוה"ז הגשמי עד זמן התחי' שאז הוא זמן גילוי אלקות ואור א"ס ב"ה מבחי' טובב כל עלמין בעוה"ז וכמ"ש באריכות במכתב דאשתקד וצריך להיות כלי ומכון להתלבש בו אור א"ס ב"ה כמו הגוף לנשמה עד"מ כמ"ש הלא כה דברי כאש מה אש אינה מאירה בעוה"ז אלא כשנאחזת ומתלבשת בפתילה כו' כמ"ש במ"א. והגוף והכלי לאורו ית' היא מדת החסד ונדיבת הלב ליתן ולהשפיע חיות למאן דלית ליה כו' כמ"ש בתיקונים וכמה גופין תקינת לון ואתקריאו בתיקונא דא חסד דרועא ימינא וכל הגוף נכלל בימין וכך אמר הפייט לבושו צדקה. וזהו שארז"ל אין הצדקה משתלמת אלא לפי חסד שבה שנאמר זרעו לכם לצדקה קצרו לפי חסד שהקציר הוא גילוי הזריעה הטמונה בארץ וכך הוא הצדקה והחסד שישראל עושין בזמן הגלות היא טמונה ונסתרת עד זמן התחיה שיתלבש ויאיר אור א"ס ב"ה בעוה"ז הגשמי ואיהו וגרמוהי חד הם בחי' הכלים דע"ס דאצי' וכ"ש וק"ו אור א"ס ב"ה הסובב כל עלמין מלמעלה מעלה מבחי' אצי' ולפיכך נקראת צדקה לשון נקבה צדקתו עומדת לעד שמקבלת הארה מאור א"ס טובב כל

עלמין המתלבש בתוכה בעוה"ז הגשמי בזמן התחיה. אבל צדק לפניו יהלך הוא לשון זכר היא מדת החסד המתעוררת בלב האדם מעצמו ע"י התעוררות אהבת ה' בקריאת שמע ולדבקה בו ולמסור נפשו באחד ובכל מאדך כפשוטו וכו' ובאתערותא דלתתא וכמים הפנים לפני כן לב אדם העליון כו' אתערותא דלעילא הוא המשכת אור א"ס ב"ה הסוכ"ע למטה מטה בעוה"ז הגשמי בבחי' גילוי בזמן התחיה כמבואר במכתב דאשתקד באריכות. וזהו לפניו יהלך שמוליך וממשיך פנים העליונים מלמעלה מהאצ"י עד עולם העשי' וכעת עת לקצר וכל טוב מהם לא יבצר הטיבה ה' לטובים ולישירים בלבותם כנפש תדרשנו.

תניא אגה"ק סל"ב

קמג

וזהו פור נתן לאביונים כו' קרנו תרום בכבוד שע"י קיום המצות מעשיות יהיה בחי' תרום קרנו זהו פור נתן לאביונים כו' קרנו תרום בכבוד שע"י קיום המצות מעשיות יהיה בחי' תרום קרנו.

לקו"ת שמיני יט, ב

קמד

פי' ולכבודי בראתיו יצרתיו כו' רומזו על המשכת הכתר לנוק' שהיא מקור דבריאה יצירה עשייה ונמשך ע"י מצות מעשיות וזהו פור נתן לאביונים כו' קרנו תרום בכבוד. פי' שהמל' דאצילות נקראת קרן ע"ש שהיא התחברות אצ"י עם הבריאה וזהו עד"מ כמו קרן זויות שהוא התחברות ב' הכתלים וכמ"ש במ"א ועיין מזה בזהר פ' במדבר דק"ך ע"א ופי' קרנו תרום בכבוד היינו רוממות המל' כמ"ש ארוממך אלקי המלך והיינו בכבוד שהוא הכתר וזהו הנמשך ע"י פור נתן לאביונים שהוא הצדקה שהיא כללות המצות כנודע.

לקו"ת אמור לד, ד

קמה

פזר נתן לאביונים צדקתו עומדת לעד. הענין הוא מעלת נתינת הצדקה וגמ"ח אשר עומדת לעד יותר מכל אהוי"ר ודביקות וכמה שכתוב גופין תקינת לון ואתקריאת בתיקונא דא חסד כו', הענין הוא כי נגד א"ס גם אצילות בכלל צריך להיות מקודם צמצום ומקו"פ ואחר כך על ידי דילוג נתגלה הארת קו"ח כי עצמותו סוכ"ע אף לאצילות לא הי' יכול לבוא שום התגלות אורו על ידי השתלשלות עו"ע אשר עצמותו ואורו הוא א"ס ממש ולא שייך שום עשר ספירות ולבעבור זה נק' כל האצ"י רק בשם אפיקת עשר תיקונין גם בחי' גופין תקינת לון אשר הם כלים להשראת אוא"ס ב"ה על ידי דילוג אחר ההסתר וצמצום עצמותו אז ע"י דילוג נתגלה האר'

קו"ח בע"ס דאצי" וע"י אהבה ודביקות מישראל ניתוספו אורו' באצילות אבל מכל מקום השראת אוא"ס הוא בעשר ספירות דאצילות אשר הם בחי' כלים וגוף נגד אוא"ס ב"ה השורה בתוכם ולא זהו כוונת וראשי' עלה ברצונו הטוב להטיב לברואיו שיהי' התגלות אורו וזיוו למטה ממש שיהי' חסד דרועא ימינא למטה בעולם עשי' ממש והי' הגוף ודרועא ימינא יהי' כלי למטה ג"כ בעולם העשי' להשראת אורו א"ס ודבר זה לא יבא אף על ידי התפשטות הגשמי' וכל הדביקות שיהי' לא יבא לידי התגלות כזה ע"י אתעדל"ת ואהו"ר והנשמה קודם בואה לגוף הי' גם כן דבוק והאופנים וחיות מתנשאים וכו' ומה שבאה התגלות והוספות אורות באצי' לבד אין נגמר כוונת המחשבה וטובו שעלה ברצונו להטיב לברואיו דווקא ובאצי' בלא זה איהו וגרמוהי חד אכן על ידי חסד וצדקה בארץ פזר נתן לאביונים על ידי שמשפיע ומחיה למאן דלית לי' מגרמי' עי"ז גורם שיומשך וישרה אוא"ס למטה ממש ויהי' חסד דרועא ימינא בעולם עשי' ממש כי להיות תחה"מ שיקום הגוף מהקבר ויחי' צ"ל התגלות למטה ממש לכן נאמר על זה צדקתו עומדת לעד כי הצדקה שעושים ישראל עומדת בפ"ע עד לעתיד ואז יבא בהתגלות על ידי הפיזור שנתן לאביונים יהי' גם כן למטה חסד דרועא ימינא בגוף גשמי החסד אלקי' יהי' דרועא ימינא גם למטה ולא כמו שהוא עד התחי' שיש התגלות אלקות בע"ס דאלקי' דעשי' וזהו אף בלי מעשה התחתונים אכן שיהי' חסד דרועא ימינא בהתגלות ממש בעולם עשי' זהו א"א להיות בלעדינו על ידי צדקה וגמ"ח שעושים להחיות למאן דלית ליה מגרמיה ממשיכים למטה בעולם עשי' התגלות אלקות ממש כו' וזהו עומדת לעד כהיום עומדת עד לעתיד שיבא בהתגלות הצדקה וחסד וזהו סוף מעשה במח"ת עלה ברצונו הטוב להטיב לברואיו ממש למטה ממש וזהו זרעו לכם לצדקה בעת שעושי' הצדקה הוא רק כמו זריעה בארץ שאין בה ההתגלות עד לעתיד אז יהי' קצרו לכם לפי חסד כמו בשעת קצירה בא הטוב בהתגלות כן יהי' לעתיד יבא החסד בהתגלות ממש בעולם העשי' ישכון ויהי' הגוף כלי לאוא"ס והתהלכתי בתוכם כו' וד"ל. וע' בזהר בהעלותך ושם נת' ענין קרנו תרום כו' וע' לעיל במאמר דקרן.

סה"מ הנחות הר"פ ע' נדנח

קמו

וביאור הענין מבשרי אחזה שיש ב' בחי' מדת החסד וההטבה לזולתו, הא' מצד רוממות והתנשאות מהותו שהוא עשיר גדול ורב וענוג מאוד ולכן פזר נתן לאביונים מצד הרוממות שמתפשט החסד ממנו לזולתו ולא מצד הרחמנות שנכמרו רחמיו על האביון והוא מצד מזגו הטוב שאינו יכול לסבול הצער דאביון כ"א מצד הרוממות שלו ושפלות המקבל כענין שמפזר לו דרך פיזור כי אינו תופס מקום כלל כמאן דשדי' כו', אבל לא יתבונן בערך המקבל להתפעל משפלותו וצערו כלל, וזהו חסד דקליפה דישמעאל מצד רוממות הגדולה והמה אכזריות ולא כי הלבב כלל. אבל בחי' הב' הוא החסד האמיתי דקדושה הוא חסד דאברהם.

סה"מ כתובים ח"א ע' רכד ואילך

כ"ק אדמו"ר הצ"צ

קמז

יש להעיר מענין צדקת פרוזנו בישראל צדקה עשה הקב"ה עם ישראל שפורן כו' רפ"ח דפסחי' דהיינו בשביל שיתוספו עליהם ניצוצין דקדושה כמ"ש בד"ה ויהי בשלח פרעה. וע' מענין יש מפזר ונוסף עוד בזהר ח"ג פ' בהעלותך דף קנ"ג סע"ב ונת' בד"ה פזר נתן לאביונים. והיינו שע"ז מתברר מבחי' עה"ד טו"ר ונכלל בעה"ח וזהו ונוסף עוד הגו"ן מורה מה שנתעלה מבחי' נפילה כו' ובמא"א את פ' סנ"ו פזר גדול נק' היסוד בעת הזווג שמפזר ונותן ולכן נק' פרוזן עכ"ל. והיי"נ העיר ממ"ש בוח"א פ' מקץ דר"ח ע"א ע"פ פזר נתן כו' דא צדיק כו' ובלק"ת מהאריז"ל פ' תצוה ע"פ יש מפזר כו' צדיק יסוד עולם כנ"ל. וענין פיזור זה היינו ירידת הנשמות בגופות שיורדי' מבחי' צדיק כנ"ל בשם המא"א והוא בשביל להיות ונוסף עוד וכמו שמבאר אדמו"ר נ"ע.

אזה"ת בראשית ח"א ע' רנג

קמח

אמנם ע"י המצות ובפרט צדקה מתברר גם מעה"ד להיות בחי' עץ החיים וכמ"ש בפ' בהעלותך דקנ"ג סע"ב ר' חייא פזר נתן כו' מפזר ונוסף כו', ע"ש ונת' במ"א בד"ה פזר נתן.

אזה"ת בראשית ע' 518

קמט

כמן עד"מ למטה בהטפה מלובש מעצמיות המוחין להוליד בדומה לו ממש כך עד"מ ההשפעה עליונה ע"י יסוד עולם נמשך בו מבחי' ג"ר כח"ב כו' ולכן נק' פזור שממשיך בויתור ושפע רב, וכמ"ש עוד מזה בוח"א ויגש דר"מ ע"א ע"פ פזר נתן לאביונים כו' והיינו כנ"ל שמפזר האוצרות הגנוזים בבחי' ישת חשך סתרו הנה הוא מפזר האוצר מחמת הנצח וממשיך אותו בגילוי בבחי' מל' ע"כ נק' פזר נתן, ובפרד"ס שכ"ט הוא שער הטעמים פ"ב פזור גדול הטעם הזה הוא העיקר בתפארת עם כללות ו"ק שבו ונק' פזור גדול ע"ש פזר נתן לאביונים כי הוא הזן ומפרנס לשני אביונים שהם יסוד עני ומלכות ענייה ושניהם אביונים ותאבים לכל מה שישפיע עכ"ל, וזהו ע"ד הרע"מ ר"פ כי תשא העשיר דא עמודא דאמצעייתא כו' והדל דא צדיק כו' ונתבאר הענין במ"א דכאשר היחוד נמשך ע"י תפארת נמשך שרש ההמשכה מלמעלה יותר היינו מהכתר ומבחי' דעת עליון, עו"ש בפרד"ס וז"ל ובמ"א פי' כי הפזר ביסוד, ואפ"ל כי כל מה שאירע ליעקב אירע ליוסף כי אחר שהוא משפיע ביסוד נעשה היסוד מפזר ונוסף עוד וגו' יורה, הזרע היורה כחץ והוא זורקו במלכות כנודע עכ"ל. ועמ"ש ע"פ בן פורת יוסף וענין הפזר הזה, י"ל זהו נק' בזמן שישראל עושים רש"מ כמ"ש

מזה בד"ה והתהלכתי בתוכם היינו שממשיכים הגילוי מבחי' סוכ"ע בממכ"ע להיות הגילוי בבחי' פנימי, וזהו ענין הפיזור והויתור שהרי נמשך גילוי אור הסוכ"ע שהוא בחי' בלי גבול, משא"כ כשאין עושים רש"מ ואין נמשך הגילוי מבחי' סוכ"ע ממש כ"א בבחי' ממכ"ע שנמשך רק במדה וגבול ובבחי' גבורות וצמצומים וכנודע דאית חסד ואית חסד, וכמ"ש באג"ה בד"ה חסדי ה' והיינו ג"כ כמבואר לעיל ההפרש בין חסד ובין גדולה שהגדולה היא ההשפעה בויתור גדול להיות וגדל חסד, והיינו ע"י שנמשך מבחי' הכתר, וזהו ענין הפזר נתן כו' ולכן כדי שיבואו לידי גילוי בחי' פזר הנ"ל שמלמעלה זהו ג"כ ע"י האתעדל"ת מבחי' שפוזן כו', ועוד כמ"ש בסידור בד"ה תהלתו בקהל חסידים שהוכרחו להתפזר ניצוצי החסדים שזה ענין מונה מספר לכוכבים שבביל לברר ניצוצים דתהו שנתפזרו כו' נדחך בקצה השמים, וכמ"ש ברבות בשיר השירים בד"ה קול דודי שהוא משעבדנו בשבעים אומות כו' לכן דוקא ע"י שפוזן וילקטו הניצוצים אזי יקבצך כו' ואזי והטיבך והרבך מאבותיך כו' ע"ד הנה ישכיל עבדי כו' מאד ועמ"ש בענין קהת ע"ש ולו יקהת עמים בד"ה נשא, וזהו ענין הפיזור הגדול דאיתא בכוונת ערב סוכות שאז הגבאי צדקה הוא יסוד אבא ונותן בויתור יותר וכ"ש בהתגלות יסוד דא"א, וכמ"ש ע"פ וחסדי כו' וברית שלומי לא תמוט כו' והיינו ע"ד אא"פ וגדל חסד והיינו שיומשך השפע בעשיה כמו באצילות זהו פזור גדול כו', ולכן זה נמשך ע"י שפוזן כו' וזהו רוב להושיע כל רב מבבל כו' ומזה יומשך להיות רוב שלום כו' והיינו ע"י שמבררים בחי' רוב שהוא בירור ניצוצים דתהו כו'.

קיצור . . וזהו צדקה שפוזן שהנצח נמשך מבחי' כנגדו וזהו גבוה כמו התשובה ממעמקים שהוא אתהפכא כי בבחי' א' אתכפייא גבוה מאד, הצדקה שע"יז ישמרו דרך הוי' פרוזנו דא צדיק פזר נתן שממשך מבחי' עמקו מחשבותיך ובפרד"ס פזר גדול תפארת עשיר עורש"מ כי אית חסד ואית חסד גם כי תהלתו בקהל שהניצוצים דתהו נתפזרו וצריך לאוספן ע"י ניצוצים שם מ"ה שנתפזרו ולו יקהת עמים ואזי והטיבך פזר גדול שיהי' הגילוי בעשיה כמו באצילות וזהו ע"י שפוזן רוב להושיע רוב שלום עכ"ה).

אוה"ת שמות ח"ב, ע' תרעט ואילך

קג

בגמרא רפ"ח דפסחים דרשו פרוזנו ל' פזרונו והנה ענין יש מפזר הפיזורים זהו כשנותן ברוח נדיבה ואינו מדקדק כמ"ש פזר נתן לאביונים והענין י"ל ע"ד דאית חסד ואית חסד היינו יש חסד דו"א ויש רוב חסד דא"א כמ"ש באגה"ק סי' י' ע"פ חסדי ה' כי לא תמנו וכן בעבודה יש מדות הנמשכים עפ"י השכל וההתבוננו' ויש מדות שלמעלה מהשכל בחי' בכל מאדך בלי גבול ועד"ז נק' אברהם נדיב וזהו בת נדיב היינו ע"ש שהתנדב בגופו ונפשו ומאודו לאהבת ה' ולמס"נ כו' והנה י"ג מדה"ר הן הן מדות הויתור בלי דין כו', וזהו במה הארכת ימים וותרן בממוני הייתי שע"יז ממשך מא"א ונק' הארכת ימים כו' וזהו המאריך באחד מאריכין לו ימיו

ובתו"א ע"פ בשלח פרעה ענין ורב חסד הוא בחי' שלמעלה מהצמצום שעפ"י החכ' והחשבון כו' וזהו ג"כ פזרונו בישראל ישראל היינו ז"א שיומשך בו מדות דא"א שמשם נמשך הפיזור להיות פיזור נתן לאביונים נו"ה כו' וע"ד ומתנות לאביונים כו' והיינו שיומשך הברכה בקו המדה מבחי' שהוא בעצם למעלה מהמדה וכמ"ש בתו"א סד"ה ראה ריח בני בענין . . . ליצקב ובלקו"ת פ' נשא בביאור כה תברכו גבי ישא ה' פניו אליך כו' ובעבודה פזרונו בישראל . . . בחי' בכל מאדך כו' שנמשך מטורי חשוכא כו' ועי' במ"א בפ"י גשם נדבות תניף כי הגשם והמטר זהו המשכת מ"ד ע"י אתעדל"ת ויבא כגשם לנו לכן בא ע"י רעמים וברקים אך גשם נדבות זהו כשנמשך מהכתר ולכן ת"י טלא דתחייתא ומטרין דרעוא שהטל הוא אתעדל"ע שלמעלה מאתדל"ת ועד"ו ענין גשם נדבות ששרש המשכות המ"ד בא ונמשך מלמעלה מע' כו' ע"כ נק' נדבות שמתנדב מעצמו ברוח נדיבה כו' יותר מהמגיע וכענין מתנה טובה יש לי בבית גנזי ושבת שמה כו' וכ"ז הו"ע פזרונו בישראל וא"י בפרד"ס שער הטעמים פ"ב בענין פזר גדול ובמ"א פנ"ז ובזח"א דל"ב סע"א דאיהו מפזר והוא ע"ד ויוסף הוא המשביר כו' וענין יוסף הוא תוס' וריבוי האור כמ"ש במ"א ע"פ בן פורת יוסף כו' וזוהו א"ש ענין צדקת פזרונו שזה נמשך ע"י הצדקה ע"י שמרחם על העני להיות פזר נתן לאביונים כמו"כ מעורר מלמע' גילוי י"ג מדה"ר הנמשכים מהכתר וכמ"ש בתו"א פ' מקץ בביאור ע"פ כי אתה נרי בענין והוי' יגיה חשכי והנה כפשוטו ענין שפזרן לארבע רוחות שעיי"ז מבררים שבה"כ דתוהו שנפלו הניצוצי' לכל העולם ע"י ברור זה יבא בחי' פרוזות תשכ וגילוי אורות דתוהו ועמ"ש מזה ע"פ כי כארבע רוחות השמים פרשתי אתכם בזכרי'.

אוה"ת שמות ח"ב, ע' תרפו ואילך וכ"ה בשינוי לשון קצת באוה"ת נ"ך ח"א ע' טו ואילך

קנא

וכמו"כ בעלי עסקים ממשיכים בחי' כבוד ע"י הצדקה כמ"ש פזר נתן לאביונים כו' קרנו תרום בכבוד, וע' מזה בזח"ג קנ"ד א' דקרן זהו מל' כמ"ש מזה דק"כ בענין ובא לו לקרן כו', ורוממות הקרן שיתעלה לקבל מבחי' כבוד עילאה זהו ע"י פיזור נתן לאביונים כו', ועמ"ש ע"פ צדקת פזרונו כי כבוד עילאה עז"נ כבוד חכמים ינחלו שהוא אוא"ס בבחי' בל"ג שעז"נ לפני לא יראו והוא המאיר בח"ע יאיר בחי' זו בכבוד תתאה הנק' קרן כו'.

אוה"ת שמות ח"ה ע' איתלג

קנב

ועשו להם ציצית. במנחות פ"ד מ"ב א' שתהא נוטפת על הקרן, קרן הוא מל' כנודע מענין ובא לו לקרן בזהו בפ' במדבר דק"כ, וציצית המשכות ל"ב נתיבות חכמה עילאה לח"ת נוק' ע"כ צריך שתהא נוטפת על הקרן, וזהו קרנו תרום בכבוד כבוד ל"ב נתיבות חכ' שהן ל"ב חוטי הציצית וכשהציצית שהם בחי' כבוד

נוטפים על הקרן זהו קרנו תרום בכבוד, ועיין מפסוק קרנו תרום בוח"ג בהעלותך דקנ"ד ע"א וזהו ענין וירם קרן, סלסלה ותרוממך לבחי' שער רישי' שלמעלה מלבושי' כתלג וע"ד העבודה זהו שצ"ל יראת חטאו קודמת לחכמתו כי הציצית הם ל"ב נתיבות חכמה, וצ"ל חכמה זו נוטפת על הקרן שהוא בחי' יראה, שם בני' כו' ולא עכומ"ו, ושם תעשה ולא מן העשוי, סוכה ט' סע"א ועשו להם משלהם, גם עשיי' לשמה.

קיצור. ענין שתהא נוטפות על הקרן ע"ד ובא לו לקרן הוא מ', ול"ב חוטין המשכות ל"ב נתיבות חכ"ע במ' עכצ"ל נוטפים על הקרן, כי בזאת יבוא אהרן רמה קרני דוקא ע' בת"א פ' יתרו בביאור דזכור ושמור דוד שנמשח בקרן כו' ולשון נוטפת ע"ד נופת תטופנה שפתותיך וכתוב בפסוק זה וריח שמלותיך כריח הלבנון דקאי על מצות ציצית, גם הנבואה נק' הטפה כמ"ש ולא תטיף על בית ישחק בעמוס סס"י ז' ופרש"י לשון נבואה הוא וכן שמים נטפו בשופטים ה' ד' זהו שפע מ"ד כו' ולכן נטיפה זו צ"ל על הקרן דוקא, וכן טוטפות דתפילין פירשו ג"כ לשון הטפה כמ"ש במ"א.

אוה"ת במדבר ע' תקמה ואילך

קנג

בענין על כנפי בגדיהם מזה למדו בהתכלת דמ"ב א' ציצית צריכה שתהא נוטפת על הקרן, כי צ"ל קרנו תרום בכבוד, כבוד ל"ב נ"ח שהם חוטי הציצית יהי' נמשך בבחי' קרן, וזהו תרוממנה קרנות צדיק.

אוה"ת במדבר ע' תקטו

קנד

ועמ"ש מענין פירוד בד"ה ויבתר אותם בתוך ושם שהעליי' להרי בשמים נמשך מהרי בתר דוקא ע"ד ע"י תשובה ישארו על אברתו למעלה מרמ"ח אברי דמלכא והיינו ע"י הבריר מעומק רע שלמטה מק"נ וזהו כמ"ש הרמ"ז נשא קכ"ב בפי' שלום לרחוק ברישא והדר לקרוב דפי' לרחוק שמברר מג"ק כו', וזהו מזרה ישראל דוקא ואח"כ יקבצנו, בד"ה ועתה אם שמוע תשמעו פ' יתרו ענין אגודה סגולה ושכמ"כ מלמעלה למטה כו' ע' ד"ה ויקהל משה עמ"ש ע"פ פזר נתן הסמוך לד"ה יונתי מפור ונוסף ע"י הנו"ן כענין מ"ש של"ה דר"ו הנפילה סיבת הקימה כמ"כ הפיזור גורם שיומשך מלמעלה ריבוי אורות ע"ד צדקת פרונו ע' בדרוש איומה כנדגלות מענין ריבוי עם מעורר גילוי ריבוי האורות הברכה והקללה י"ל הקשה השל"ה הלא התשובה לא נמשך רק מהקללה ונ' דפי' הברכה שבתוך הקללה היינו חסד שבגבורה כמ"ש ב' הה"מ בענין ת"ב כו' ולכן בכללות הלבוש מהגבורה יתגלה פנימי' האהבה ועי"ז בא התשובה ועמ"ש בד"ה צו את קרבני התשובה בא ע"י כח הכתר במל' תשוב ה' מנפילתה.

אוה"ת דברים ע' אירח

קנה

ענין חדלו פרוון בישראל עד שקמתי דבורה, דהנה מבואר למעלה דבחי' פרוונו בישראל זהו ענין גילוי אה"ר דבכל מאדך ותדלו פרוון עד שקמתי דבורה, שא"א להגיע לבחי' זו כ"א ע"י בחי' לעולם ירגיז אדם יצ"ט כנ"ל. וכמ"כ בבחי' פרוונו דמצות צדקה לקיים מ"ש פור נתן לאביוני' כו' היא ג"כ ע"י בחי' דבורה הנ"ל, שירגיז יצ"ט על יצה"ר והוא כמבואר במ"א עפמ"ש לעשות צדקה ומשפט. דבחי' משפט שייך בצדקה ממש שיעשה האדם משפט בנפשו על מותרות חיי גופו נגד הצדקה. כי הנה אמדו רז"ל חי"ך קודמין לחיי חביריך, ודוקא חי"ך כמשל הקיתון של מים שאם ישתו שניהם ימותו כדאית' בגמ'. משא"כ המותרות שלך אין קודמין לחיי חביריך שאינו בדין שיפנק האדם את נפשו בתפנוקי עלמא וחבירו ימות ברעב ח"ו. וז"ש לעשות צדקה ומשפט, שכדי לעשות צדקה בפזור רב הוא ע"י שיעשה משפט הנ"ל בנפשו, ובזולת המשפט הנ"ל יאמר שצריך הכל לכדי חייו כו' וחי"ך קודמין. משא"כ ע"י משפט הנ"ל אין שום אמתלא ותירוץ ויבוא לעשות צדקה להיות וחי אחיך עמך. וז"ש חדלו פרוון הנ"ל שהיא בחי' פיזור נתן לאביוני', עד שקמתי דבורה, שהוא לעולם ירגיז כו'. דהיינו בחי' משפט הנ"ל על הרע שבו המעכב ומונע, וכמ"ש ולא ירע לבכך בתתך כו' כי בגלל הדבר הזה יהי' גלוי מבחי' פרוונו ובחי' ורב חסד בנש"י. וז"ש משפט וצדקה ביעקב אתה עשית, וכמ"ש במ"א שהמשפט הוא שעם היות הגילוי בחי' ורב חסד שבלי גבול מ"מ לא יומשך לחיצוני' וסט"א כ"א בסט' דקדושה.

ענין י"ל בענין צדקת פרוונו כו' וכתב' אור זרוע לצדיק. פי' אור שנברא ביום ראשון שהוא מאיר מסוף העולם ועד סופו בלי גבול שהוא חסד דע"י ונק' רב טובך גנוז לצדיקי', היינו יסודות דו"נ. וזהו זרוע לצדיק והוא כמ"ש במ"א בענין בקר דיוסף הנז' בזהר ח"ג דר"ד שבו מאיר הנ"ל. וזהו כאשר ילדה רחל את יוסף יסוד ז"א ויאמר יעקב בעל עולם האצ"י לבן העליון חסד דע"י שע"ז נא' וישכם לבן בבקר שלחני למקומי, כי מעתה יוכל להתמלות בחי' חסד דע"י הנ"ל בבקר דיוסף. וזהו צדקת פרוונו, פי' בזהר בראשי' דל"ב סע"א דא צדיק דעלמא היינו יסוד שבו מאיר אור שנברא ביום ראשון שהיא בחי' פרוונו בלי גבול שמאיר מסייפי עלמא וכו'. וזהו שבשילהו שהיא בחלקו של יוסף הי' אוכלים קדק"ל ומעשר שני בכל הרואה, משא"כ בירושלים רק לפני' מן החומה, וארו"ל שזה הוא בזכות יוסף עלי עין שלא רצתה להביט כו', והיינו כי זהו מבחי' האור הנ"ל שהיא צדקת פרוונו שלמעלה מבחי' חומה והיא מתגלה בבחי' יוסף צ"ע (אך לע"ל פרוות תשב ירושלים כו') וכנז' שם בזהר דל"א ע"ב יהי אור והוא נהורא דעינא, והיינו ג"כ ע"י הצדקה שזהו בחי' יוסף הוא המשביר שע"ז נא' פור נתן וכמ"ש בזהר ויגש דר"ת בגין כך גבאי צדקה כו' ע"ש.

קנו

פזר נתן לאביונים צדקתו עומדת לעד. הענין הוא מעלת נתינת הצדקה וגמ"ח אשר עומדת לעד יותר מכל אהוי"ר ודביקות, והוא ע"ד מ"ש וכמה גופין תקינת לון ואתקריאו בתיקונא דא חסד כו', הענין הוא כי הנה נגד א"ס ב"ה, גם אצי' בכלל צריך להיות מקודם צמצום ומקום פנוי ואח"כ ע"י דילוג נתגלה הארת קו וחוט, כי עצמותו סוכ"ע אף לאצי' לא הי' יכול לבוא שום התגלות אור ע"י השתלשלות עילה ועלול אשר עצמותו ואורו הוא א"ס ממש ולא שייך שם עשר ספירות, ולכן בעבור זה נק' כל האצי' רק בשם אפיקת עשר תיקונין גם בחי' גופין תקינת תקינת לון אשר הם כלים להשראת אור א"ס ב"ה ע"י דילוג אחר ההסתר וצמצום עצמותו או ע"י דילוג נתגלה הארת קו וחוט בע"ס דאצי', והנה ע"י אהבה ודביקות נש"י ניתוספו אורות באצי', אבל מ"מ השראת א"ס הוא בע"ס דאצי' אשר הם בחי' כלים וגוף נגד אור א"ס ב"ה השורה בתוכם, (ר"ל שההשראה הוא רק באצי' לבד ועמ"ש בת"א פ' יתרו ע"פ משה ידבר כו') ולא זהו כוונת וראשית המחשבה שעלה ברצונו הטוב להטיב לברואיו שיהי' התגלות אורו וזיוו למטה ממש שיהי' חסד דרועא ימינא למטה בעולם עשיי' יהי' הגוף ודרועא ימינא (ר"ל של האדם שלמטה) יהי' כלי למטה ג"כ בעולם העשיי' להשראת אורו אור א"ס ודבר זה לא יבוא אף ע"י התפשטו' הגשמיות וכל הדביקות שיהי' לא יבוא לידי התגלות כזה ע"י אתעדל"ת מהאהוי"ר והנשמה קודם בואה לגוף הי' ג"כ דבוק והאופנים וחיות מתנשאים ברעש כו' ומה שבא עי"ז התגלות והוספת האור באצי' לבד אין נגמר כוונת המחשבה וטובו שעלה ברצונו להטיב לברואיו דוקא, ובאצי' גם בלא"ה איהו וגרמוהי חד (אלא שעל ידי זה מוסיפים אור כו'), אכן על ידי חסד וצדקה בארץ פיזר נתן לאביונים על ידי שמשפיע ומחיה למאן דלית לי' מגרמי' כלום על ידי זה גורם שיומשך אור א"ס ויהי' שורה למטה ממש ויהי' חסד דרועא ימינא בעולם עשייה ממש, כי להיות תחה"מ שיקום הגוף מהקבר ויחיה צ"ל התגלות למטה ממש, (ולא די בהוספת אור באצי' כ"א שיהי' ההתגלות בעשי' ממש, והנה אביונים הם נו"ה ונקראו ג"כ בדי ערבות שאין בהם לא טעם ולא ריח, ואעפ"כ אי' בפע"ח בפי' אל עליון גומל כו' שהוא בחי' כתר שממנו נמשכין נה"י חדשי' וזהו ומביא גואל לבני בניהם שהם נו"ה, והענין שכדי להיות ההשפעה למטה שזהו בחי' נו"ה שהן לבר מגופא צ"ל ההמשכה ממקום עליון יותר היינו מבחי' כתר כו', וכך ג"כ להיות הגילוי למטה לע"ל בתחה"מ הוא מבחי' כתר כי בג"ע מאיר בחי' חכמה, אבל בחי' כתר יתגלה רק לע"ל ויהי' מזה תחה"מ לכן זה נמשך ע"י שלמטה פיזר נתן לאביונים שלמטה שע"י מעורר כן למעלה להיות ומביא גואל לבני בניהם כו'. ועמ"ש ע"פ והנצח זו ירושלים, וע' בענין צדקת פרונונו כו' פזרונו כו' וזהו פיזר נתן וגם צדקתו עומדת י"ל שהיא בחי' מל' שנק' צדקה שנמשך לה ע"י נו"ה להיות עומדת לעד כי נו"ה הן תרין סמכי קשוט), לכן נאמר ע"ז צדקתו עומדת לעד כי הצדקה שעושים ישראל עומדת בפ"ע עד לעתיד ואז יבוא בהתגלות ע"י הפיזור שנתן לאביונים יהי' ג"כ למטה חסד דרועא ימינא בגוף גשמי שהחסד אלקות יהי' דרועא ימינא גם למטה ולא כמו שהוא עד התחיה שההתגלות אלקות הוא בע"ס דאלקות דעשיי' וזהו אף בלי מעשה התחתונים אכן שיהי' חסד דרועא ימינא בהתגלות ממש

בעולם עשייה זהו א"א להיות בלעדינו רק ע"י צדקה וגמ"ח שעושים להחיות למאן דלית ל"י מגרמי' ממשיכי' למטה בעולם עשייה ההתגלות אלקות ממש, וזהו עומדת לעד, כהיום עומדת עד לעתיד שיבוא בהתגלות הצדקה וחסד, וזהו סוף מעשה עלה במחשבה תחלה שעלה ברצונו הטוב להטיב לברואיו למטה ממש, וזהו זרעו לכם לצדקה, בעת שעושים הצדקה הוא רק כמו זריעה בארץ שאין בא ההתגלות עד לעתיד (והיינו פי' עומדת לעד שעכשיו היא עומדת ואינה נמשכת להתגלות כמו הזריעה שבארץ כו') או יהיו קצרו לפי חסד כמו בשעת קצירה בא הטוב בהתגלות כן יהי' לעתיד יבוא החסד בהתגלות ממש בעולם עשיי' ישכון ויהי' הגוף כלי לאור א"ס וזהו והתהלכתי בתוכם כו', (וע' בזהר בהעלותך נת' פי' קרנו תרום בכבוד, ועמ"ש ע"פ הזהר במדבר בענין ובא לו לקרן כו' שהמל' נק' קרן ע"ש הטעם, ולע"ל יהי' עליות המל' אחע"ב והיינו ע"י מעשה המצות שהם בבחי' מל' וזהו קרנו תרום בכבוד ע"ד איה מקום כבודו כו' ובכה"מ כמ"ש במ"א).

ביאורי הזהר להצ"צ ע' תסג"ד

כ"ק אדמו"ר מהר"ש

קנז

וכלליות כל המצות נק' בשם צדקה כמ"ש וצדקה תהי' לנו כי נשמור לעשות את כל המצוה הזאת, ולכן ע"י הצדקה ממשיכי' כמו בחי' היריעות שע"י נמשך ב' בחי' כבוד הנ"ל, ולכן הגם כי כבוד חכמי' ינחלו, מ"מ יכולי' הבעלי עסק ג"כ להמשיך בחי' זו כמ"ש פזר נתן לאביוני' קרנו תרום בכבוד, פי' ע"י הצדקה שמפזר לאביונים ע"י נמשך בחי' רוממות קרן, והיינו כי קרן הוא בחי' מל' כמ"ש במ"א בענין ובא לו לקרן, ורוממות קרן היינו בחי' שורש המל' כמו כח אד', או מל' דא"ס, וה"ז כענין המקיף דיריעות, ועי"ז נמשך בכבוד ב' בחי' כבוד כבוד עילאה וכבוד תתאה שבכהמ"ק, שגם עכשיו ברוחניות יאיר בחי' זו.

סוה"מ תרל"ב ח"א ע' עז

קנחי

וזהו מ"ש פזר נתן לאביונים כו' קרנו תרום בכבוד, פזר קאי על כל המצות שנק' בשם צדקה כמ"ש וצדקה כו', ובפרט קאי על מצות הצדקה כי ע"י צדקה נעשה רוממות הקרן כי קרן הוא מל' כמ"ש בזהר ובא לו לקרן בקדמייתא כמו הקרן מחבר ב' כתלים כן מל' דאצי' מחבר אצי' עם בי"ע, וע"י הצדקה מתרומם המל' שזהו רוממות הקרן והוא כח אד' או מל' דא"ס ועי"ז נמשך בכבוד ב' בחי' כבוד, ובוה יובן דהגם דכתי' כבוד חכמים ינחלו שהוא בעלי תורה, וכתוב ועשו לי מקדש שכאו"א הוא מקדש והוא אפי' בעלי עסקים והאיך הוא, אלא הוא ע"י מצות הצדקה כי ע"י הצדקה נעשה רוממות הקרן וממילא נמשך הב' בחי' כבוד.

סוה"מ תרל"ב ח"א ע' רלז

קנח²

פ' תזריע מצורע

וא"ו) ולהבין בתוס' ביאור ענין פזר נתן לאביונים מה שצדקתו עומדת לעד, וכן עי"ז קרנו תרום בכבוד, מה"ע ופי' תי' לעד, וגם מה"ע רוממות קרן בכבוד מהו שייך בחי' רוממות קרן לענין בחי' כבוד כו', ויובן בהקדם מארז"ל בפ"ק דב"ב ד"ט גדול העושה צדקה בסתר יותר ממשה רבינו, שלכאורה יפלא מעלת עשיית הצדקה בסתר כ"כ עד שיהי' גדול יותר ממרע"ה רבן של כל הנביאים אשר פנים אל פנים דבר ה' עמו כו'. והנה בזה"ג פ' בהעלותך דף קנ"ג סע"ב פ"י פזר נתן כו' כד"א יש מפזר ונוסף עוד, ודקדק ענין אומרו ונוסף בנו"ן ולא ויוסף ביו"ד, אלא שכל התוס' הן בעושר הן באריכות ימים אוסיף לו אתר דשרי בי' מיתה שהוא גרם לו שיתוספו לו חיים מחיים דלעילא ע"ש, וע' בזה"א ויגש דף ר"ח ע"א שיוסף נק' גבאי צדקה ומענין גבאי צדקה שנוטל שכר כנגד כל הנותנים כו' ע"ד גדול המעשה כו'. ויובן כ"ז בהקדם ענין עצם מעלת מצות הצדקה, וממילא יובן ג"כ ענין כלליות התומ"צ שנק' בשם צדקה כמ"ש וצדקה תהי' לנו כנ"ל, שעש"ז נק' צדיק וכתוב ועמך כולם צדיקים כנ"ל והוא דקדק לשון הכתוב פזר נתן כו' צדקתו עומדת לעד, שז"ע מה שפירש דוד כחה של צדקה שמעלת הצדקה וגמ"ח שעומדת לעד יותר מכל אהוי"ר ודביקות, ההנה במאמר הת"ו שפתח אלי' אמר וכמה גופין תקינת לון ואתקריאו בתקונא דא חסד דרועא ימינא גבורה כו' ת"ת כו', שצ"ל מ"ע בחי' גופין אלו שבאמת אין לו דמות הגוף ולא גוף כמ"ש במ"א, והענין הוא שג' עולמות ב"ע נמשלים לג' לבושים מחדו"מ שע"ז אמר לבושין תקינת לון דמינייהו פרחין נשמתין לב"נ שקאי על נשמות דבי"ע הנק' בשם זרע בהמה כמשנ"ת במ"א ע' בת"א ד"ה ואלה המשפטים ובכ"ד, אבל עולם האצי' א"א לקרותו בש' לבוש להיות כי אצי' הוא מל' ויאצל מן הרוח כו' שז"ע גילוי ההעלם כמ"ש במ"א שא"א לכנותם בשם לבוש, מלבד מה שהלבוש במשל הוא דבר נוסף על עצמותו הנה הוא מדבר זה כמ"ש ומגש כבשי' יתחמם, לזה המשלים בלשון גופין שכמו גוף האדם אינו מדבר זר שיוכל ללבוש ולפשוט, וגם אינו דבר בפ"ע אם היות שהגוף והנפש שני דברים מחולקים הם מ"מ הרי שניהם יחד הם הנק' בשם אדם, שהרי הנפש נק' נפש האדם ולא אדם, וגוף האדם ג"כ אינו אדם כ"א בש' גוף השייך לאדם וכמ"ש מזה במ"א באריכות, ובהתכללותם יחד נק' אדם. ואמנם בפי' דברי ת"ו אלו במה שקראן גופין סתם הכוונה הוא על הכלים דע"ס עצמן גם מבלי האורות שהרי אמר אח"כ וההיא נביעא איהו כנשמתא לגופא א"כ אומרו וכמה גופין חסד דרועא כו' הכוונה על כלי הע"ס, וכמ"ש במ"א שכלים שרשן בבחי' הרשימה שלכן גם שכד אסתלק מנייהו אשתארו כגופא שאינו דומה לגוף האדם שנפסד מטעם הנ"ל, ואיהו וגרמוהי חד בהון לברוא בהם וע"י בריאת העולמות וכל הנבראים דבי"ע כו', ומ"מ נגד הא"ס נק' בשם גופין להיות כי גם אצי' אין ערוך כלל וכלל כמו העשי', ולכן בכדי להיות אצי' צ"ל מקודם צמצום ומקום פנוי ואח"כ ע"י דילוג נתגלה הארת הקו"ח, כי מבחי' עצמיות אוא"ס שלפני הקו, גם לאצילות לא הי' יכול להיות שום התגלות אור ע"י השתלשלות עו"ע, ואף

ע"י ריבוי רבבות השתלשלות, כי עצמותו ואורו הוא א"ס ממש כו', ואינו שייך שם בחי' ספירות, והתהוות אצ"י הוא ע"י הצמצום ומקום פנוי, ועמ"ש מזה בת"א בד"ה פתח אלי', ולכן כל האצ"י לא נק' רק בשם גופין ותיקונין כמ"ש אתה הוא דאפיקת עשר תיקונין וקרינן להון ע"ס, וע' במ"א בענין פי' אפיקת וקרינן כו' בד"ה וככה תאכלו, ומה שגופין תקינת להון היינו שתקינת אותם שיהי' כלים להשראת א"ס ב"ה ע"י דילוג שאחר הסתר וצמצום אור עצמותו ית' ואז ע"י דילוג נתגלה הארת הקו"ח באצ"י ועמ"ש ע"פ קול דודי הנה זה בא מדלג.

ז) והנה ע"י העבודה באהו"ר ודביקות נתוסף אורות באצ"י, אבל מ"מ השראת אוא"ס הוא בע"ס דאצ"י אשר הם בחי' כלים וגוף נגד אוא"ס ב"ה השורה בתוכם וכמ"ש וההיא נביעא איהו כנשמתא לגופא, אמנם לא זה הוא כוונת וראשית מה שעלה ברצונו הטוב להטיב לברואיו, כ"א שיהי' התגלות אורו וזיוו למטה ממש שיהי' חסד דרועא ימינא בעוה"ז שהארעא יהי' כלי שיתגלה בה גילוי אלקותו בעולם העשי', והעשי' תהי' כלי להשראת השכינה הוא בחי' אוא"ס ב"ה, וכענין שפי' בוח"א ויצא דקמ"ח ב' אפי' במאנין דילי לא אשתמש אלא במאנין דילך, ונת' הפי' דמאנין דילי היינו כלים דאצ"י שהם אלקות, ומאנין דילך הם כלים דבי"ע שהם נבראים, והיינו שאעפ"כ מתלבשים בהם האורות שהם אלקות, ועד"ז הוא הפי' בוח"א ויהי דרי"ו ע"ב הא לך שבע עשרה שנין אחרנין, שהם תמורות שבע עשרה שנין דיוסף, והא לך בארץ מצרים דהיינו בי"ע שהם מצרים וגבולין ג"כ שבע עשרה שנה היינו שגם שם יומשך בחי' טו"ב וגילוי אלקות, אלא שכ"ז הוא עדיין בע"ס דבי"ע, אמנם לע"ל יומשך הגילוי גם בגוף האדם שבעשי' הגשמיות ממש, והיינו לפי שיהי' הגילוי ממקום עליון יותר, וזהו דכתי' ומל ה' אלקיך כו' למען חייך פי' ומל הוא מל' גילוי כמו וקטפת מלילות, ולעתיד ומל שיתגלה ה' אלקיך הוא עצמו יהי' חייך ממש שאוא"ס ממש יהי' מלוכב בגוף האדם כמו שהוא מלוכב בע"ס וכלים דאצ"י דאיהו וחייהי חד ואיהו וגרמוהי חד בהון וכך עד"ז יהי' למען חייך למטה בגוף האדם, ולכן עי"ז לא יצטרך לאכילה ושתי' הגשמית כלל, וע"ד משרע"ה כשהי' בהר ג"פ ארבעים יום לחם לא אכל ומים לא שתה שזהו מפני שגם גופו ניוון מזיו השכינה וכמ"ש במ"א מענין לחם אבירים אכל איש, ויותר מזה יובן ממה שקרא לאל"ה הנביא שעלי' בסערה השמי' חי ועודנו עומד לפני האלקים בלי אכו"ש ומשרת והולך בשליחותו כאחד המלאכים הגדולים וכמארז"ל אלי' בארבע, הרי שנודרך גופו כ"כ עד שניזון בעודנו חי בגופו שהי' בעוה"ז ומ"מ ניוון גם גופו מזיו השכינה והולך בשליחותו ש"מ, וע' במ"א בענין המלאך שאומר ע"ע בי נשבעתי נאם הוי', וכן ותקרא ש' ה' הדובר אלי' הגם שהי' מלאך כו' אלא שמפני בעת שליחותו ה"ה בטל בתכלית עד שאינו מרגיש כלל גופו הנברא ושהוא מיסודות אש ורוח, כ"א כל מהותו היא דבר ה' הדובר בקרבו, ואי"כ באל"ה ג"כ כן הוא הגם שהוא בגופו שנולד בעוה"ז מאב ואם כו' (אף שהי' בעיבור יותר כמ"ש מזה במ"א מענין ההפרש בין ביטול דמ"ה וביטול דב"ן משה ואל"ה כו'), ועד"ז יובן בתה"מ לעתיד ואפשר גם בימוה"ש שיהי' כמצות רצונך כשהי' ומל ה' אלקיך כו' למען חייך שגם גוף הגשמי יהי' ניוון מרוחניות ויהי' האדם הגשמי כלי לאוא"ס השורה בו כו', ובחי' זו גבוה יותר גם ממדרגת בחי' הביטול כיון שהגוף יהי'

כמו גוף לנשמה לגבי האור מא"ס המתלבש בו כו', ולכן עתידים צדיקים שיאמרו לפניהם קדוש כדרך שאומרים לפני הקב"ה והיינו מטעם הנ"ל כו', ועמך כולם צדיקים כתי' וכנ"ל.

(ח) ואמנם עדיין צ"ל הלא כל ניצוץ האלקי הוא חלק הוי' ממש כמ"ש כי חלק ה' עמו, וא"כ מדוע גם עכשיו לא נמצא בגוף מעין ודוגמא שיתגלה לעתיד עד שלא יצטרך לאכו"ש הגשמי, והרי אנו רואים שאם לא יאכל האדם איזהו ימים יחלש כ"כ עד שיוכל להיות נפרד הנפש מן הגוף. אך הענין יובן ע"פ משנת בבה"ז פ' בשלח סד"ה מאה"ז דמ"ח ע"ב, מענין ראתה שפחה על הים מה שלא ראו נביאים שהנביאים בעת קבלת הנבואה נתבטל אצלם הרגש הגוף עד שהיו נופלים, משא"כ בקרי"ס ראתה גם שפחה עד שלא הי' בה בחי' הביטול המופלג דנביא והוא שהי' מתקיימים בגופם והלכו ברגל בים, אבל מ"מ בנפשם הי' ביטול עצום ע"ד כמו משה שנתנבא בזה שדבר ה' עמו פא"פ ולא הי' נופל גופו כ"א עומד בגופו ובצינונו, אבל בנשמתו הי' בטל בתכלית, וזה הי' יתרון מב"ד שיאיר בו יש האמיתי מפנימיות עת"י כמ"ש והריחו בירתה ה' ונחה עליו רוח חכמה כו', שגם בנפשו יוכל לעמוד ולא יתבטל כו', נמצא שיש חילוקי מדרגות בקבלת גילוי האוא"ס, ועד"ו יובן שאם היות שהנפש האלקי הוא חלק אלקה ממעל והיא מלובשת בגוף עכ"ז הגוף בגשמיותו עומד ומצטרך לאו"ש לחבר נפש החיונית עם הגוף כו' ואינו פועל מה שיש בו הניצוץ אלקי, אמנם לעתיד שיוזכר הגוף ומל ה' אלקיך את לבבך שלא נאמר ערלת לבבך כמ"ש ומלתם את ערלת לבבכם וההפרש הוא שעכשיו העבודה הוא למול את ערלת הלב הוא מה שלבו אטום מלקבל דבר חכמה, היינו בחי' חכמת אלקות, כ"א שנמשך אחר תאותיו והרהורי לבו שלא יניחו אותו כלל כל היום וכל הלילה מלא מחשבות שבאים מהרהור הלב כו', שע"ז אומרים ע"ח שחטאנו לפניך בהרהור הלב, אבל לעתיד שיוזכר העולם לא נאמר ערלת לבבכם כ"א לבבך פי' לבבך הוא עצם חלק הטוב שבלב ימול אותו פי' שיתגלה בו כח ה' אלקיך ולא כמו שהוא עכשיו שאם היות שבאדם שלא חטא גם עכשיו ה' אלקיך ל' שלנו כמו אלקינו כו' עכ"ז אין הגוף כלי לזה שיתגלה בו כ"כ כמו לעתיד, ואעפ"כ ישנו גם עכשיו שהרי פועל בו להטותו לדרך הישר ולכבוש יצרו הרע ללכת בדרכי ה' ולעבדו בכל לבבכם, עכ"ז עודינו גם הוא שירגיש בחי' חלק אלקה ממעל שבו כ"א לעתיד יומשך הגילוי בגוף האדם ע"י המצות בכלל וצדקה בפרט כו'.

(ט) והנה גילוי בחי' זו אפי' ע"י בחי' הפשטות הגשמיות ג"כ וכן לא ע"י כך הדביקות שידבוק בבוראינו כי ע"י בחי' אתעדל"ת דאהו"ר לא יוכל לבוא לבחי' זו, והנשמה קודם בואה בגוף הי' עומדת באהו"ר כמ"ש חי ה' אשר עמדתי לפניו שעמידתה הי' באהו"ר שז"ע העמידה פי' ביטול כמו ויעמידם לעד לעולם, שבחי' ביטול הנשמה גבוה יותר מביטול דמלאכים, שהרי המלאכים שרשם מחיצוניי הכלים, משא"כ הנשמות שהם מפנימיות הכלים שמובן שיש להם יתרון כערך הפנימי לגבי החיצון, וגם כי הם קרובים לגבי האור, וירידתה בגוף היא ירידה גדולה ועצומה כמובן, ומה שבא בעבודתה התגלות והוספות אורות באצ"י, הנה בזה

לבד לא נגמר כוונת המחשבה וטובו שעלה ברצונו להטיב לברואיו דוקא, ולא באצ"י לבד שהרי באצ"י בלא"ה איהו וגרמוהי חד, וע' בבה"ז על מאה"ז ר"פ ויצא בענין ואל מקומו שואף, האי מערב אקרי מקומו דשמשא כו', שעיקר כוונת המאציל הי' בכדי שיהי' דירה בתחתונים, ולכן לא נשלם רצונו באצילת האצ"י כ"א בבריאת ב"ע וע' והבנין הוא בשביל כונה פנימית שז"ע דירה בתחתונים, וזה יתגלה לעתיד, וזהו ג"כ ענין עושי' רצוש"מ כפשוטו ע"ד ואל מקומו שואף, ולכן מה שמתוסף אורות באצ"י לא נשלם רצונו וטובו שעלה ברצונו להטיב לברואיו, ברואיו דוקא, ואמנם ע"י פור שנתן לאביונים היינו ע"י החסד וצדקה שמשפיע לעני' דלית לי' מגרמי' כלום, שז"ע המשכת בחי' אילנא דחי' להחיות האביון שהוא אתר דמותא וכנ"ל בוח"ג בהעלותך דקנ"ג סע"ב, וגורם עי"ז יחוד שמשא וסיהרא, ותיקון עה"ד שיוכלל בע"ה וע' בוח"ג ר"פ שלח דקנז"א והוה דייק כו', ובפ' בחקתי דקי"ג ב' בגין דמסכנא כו' וסיהרא כו', עי"ז גורם שיומשך ויהי' שורה ומתגלה אור א"ס למטה ממש בועלם העשי' כי להיות תה"מ שיקום הגוף מהקבר ויחיה צ"ל התגלות למטה ממש, וכמ"ש הנני פותח את קברותיכם שגוף זה עצמו יעמוד ויחי' חיי רוחנים עד שלא יצטרך לאכוש כלל וכלל כו'.

פ' אצו"ק

יו"ד) והנה ענין תחה"מ שיהי' בב"א, הוא ע"י עליית סהרא שעכשיו לית לה מגרמי' כלום, ולעתיד תתעלה כמ"ש בוח"א וישב דף קפא עא"ב דתחה"מ הוא ע"י עליית סיהרא כו' כמ"ש והי' אור הלבנה כאור החמה כו' יתערון כדין מתיא כו' ע"ש, והיינו כי שמשא הוא בחי' עה"ח כמ"ש בוח"ג ר"פ בהעלותך ת"ח אילנא דחייא כו' הוא שמשא כו', ומה שאור הלבנה דלית לה מגרמי' כלום שזהו ענין עני' שחשוב כמת יהי' כאור החמה אילנא דחייא ז"ע תחה"מ כו'.

והנה כתיב היש בה עץ אם אין, נת' במ"א שפי' אם אין שבחי' אין למעלה מבחי' עץ הוא בחי' ע"ח, כי עה"ח הוא בחי' חכמה כמ"ש והחכמה תחי', וכתיב והחכמה מאין תמצא שבחי' עה"ח בחי' חכמה נמצא מאין ע"ד בריאה יש מאין, שנמצא מובן שהאין הממציא החכמה הוא גבוה הרבה יותר מבחי' החכמה שנמצא מבחי' האין כו', וע"י בחי' הבירור שמבררין בחי' עה"ד עי"ז ממשיכים בחי' אין, והיינו ע"י הצדקה בחי' השפעת החיים באתר דמותא שריא כו' להחיות מאן דלית לי' מגרמי' כלום שהוא ג"כ בחי' אין פי' דלית לי' כלום, ובהשפעה זו שמחי' אותו גורם המשכת בחי' אין מה שלמעלה מן החכמה שיהי' יש מאין היינו בחי' והחכמה מאין תמצא, ושיומשך גילוי זה גם למטה מטה, כי כל מה שהוא עליון יותר יוכל לירד ולהתגלות למטה יותר, וכדכתי' (איוב י"ב ב"ב) מגלה עמוקות מני חשך ויוצא לאור צלמות, וכמ"ש בוח"ב ס"פ תצוה דאלמלא חשוכא כו', ובוח"ג תזריע דמ"ז סע"ב שע"י החשך נולד יתרון האור כו' והיינו ע"י אתהפכא חשוכא לנהורא ובירור נה"ב, וזהו ג"כ ענין

ויוצא לאור צלמות, שע"י השפעת הצדקה נתהפך מקום המיתה לאור ואילנא דחייא ועי"ז נעשה יתרון האור ע"ד למען חייך שנו' לעיל פ"ז מה שיהי' בתחה"מ בב"א אי"ה, וע' בזה"א וישלח דקסח"ב ודוד מסטרא דחשך קא אתא כו' ולית ל'י' חיים, והוא מקבל החיים מאדה"ר והאבות, ולע"ל יהי' הוא מ' שנאמר בו וגבה מאד, והיינו מטעם הנ"ל שכשנתהפך בחי' אילנא דמותא לאור וחיים זהו בחי' עליונה יותר כו' וז"ש במב"ד חיים שאל ממך, פ"י שיהי' למען חייך הנ"ל.

י"א) וביאור ענין מעלת הגילוי דלע"ל ע"י מעשה הצדקה דעכשיו, שלעתיד ומל כו' למען חייך כנ"ל, יובן בהקדם ענין דכתיב ראו עתה כי אני אני הוא כו', והקשה בזה מהו ראו עתה, מאחר שפסוק זה דאני אני הוא קאי על לעתיד, ומהו שאומר ראו עתה, ואיך יראה זאת עתה בזה"ג שהוא חשך כפול ומכופל כו'. אך הענין דכתיב אני ראשון ואני אחרון שלעתיד יהי' ב' פעמים אני, כי עכשיו נאמר בכ"מ רק פ"א אני, כמ"ש בקראי טובא אני הוי', וצ"ל שקאי על בחי' אני ראשון, ולעתיד יהי' ב"פ אני היינו שיתגלה גם בחי' אני אחרון כו'.

ולהבין זה יובן בהקדם שרש ענין ההפרש בין ג"ע לתחה"מ בדרך קצרה, שג"ע הוא תענוג הנשמות בלא גופים, ויש ב' בחי' ג"ע, ג"ע התחתון וג"ע העליון, ויש נשמות שאינם באים כלל לבחי' ג"ע העליון כלל, והגם כי בכל ג"ע יש כמה מדרגות שע"ז ארו"ל ת"ח אין להם מנוחה כו' שנאמר ילכו מחיל אל חיל, מ"מ בד"כ הם רק ב' בחי' ג"ע, העליון והתחתון, ותחה"מ הוא רק בחי' אחת, והגם כי גם בתחה"מ יש כמה חילוקי מדרגות שכ"א נכוח מחופתו של חבירו, מ"מ בכלל הוא רק בחי' א' ולא כמו ג"ע שיש בכללו ב' בחי' ג"ע, וגם יהיו נשמות בגופים דוקא, ולכאורה צ"ל מה"ע שיצטרכו הנשמות שיושבים בג"ע יותר מג"א שנה כמו האבות ומשה וכדומה לירד להתלבש בגוף בשביל לבוא לעונג שיתגלה בתחה"מ, ולמה היתה כזאת מלפניו ית' שיצטרכו להתלבש שנית בגוף, גם מה יתרון ויקר ענג זה כ"כ שכדאי כ"ז בשבילו כו'. הענין הוא דג"ע הוא בחי' תענוג הנשמות ממה שלומדים בג"ע הלכות התורה ברוחניות והרי הם משיגים הארה מבחי' זו השכינה, שמוזה נמשך העונג שהוא ענג נפלא עד אין קץ, ואמנם יש מבחי' התענוג מה שנפל בשה"כ, והוא בלעו"ז, וזהו שארו"ל כשראו כרך גדול של רומי, שר"א בכה ור"ע שחק, שבכיות ר"א ה' על ירידת התענוג כ"כ להתלבש בדברים גשמי' כו', ור"ע שחק דאם לעוברי רצונו כך לעושי רצונו עאכו"כ, דהנה יש מלאכים שנק' בשם קרבים כמ"ש וכל קרבי את שם קדשו, שכמו הקרבים מבררים המאכל שהמובחר יתעלה להיות חיות למוח ולב, והפסולת יודחה לחוץ, כן המלאכים אלו הם המבררים ירידת השפע, וכן בעליות המדרגות מלמטלמ"ע, כמ"ש במ"א בענין עולים ויורדים בו בסולם דתורה ותפלה כו', וכן להאדם ניתן העבודה לברר את בחי' התענוג הזה מירידתו, וכל ענין התלבשות הנשמה בגוף הוא בשביל זה שע"ז יתברר בחי' התענוג ויהי' יתרון האור מתוך החשך דוקא, ועיקר גילוי ד"ז יהי' לעתיד כי בד"כ ההפרש בין ג"ע לתחה"מ שג"ע הוא בחי' ממכ"ע שיש בו חילוקי מדרגות לכן יש ב' בחי' ג"ע, התחתון והעליון, והגם כי כדאי כל יסורי גיהנם, בכדי לבוא לגילוי השגת התענוג גם מבחי' ג"ע

התחתון, ונודע כי יסורי איוב ע' שנה אינם כדאי נגד שעה א' מן הגיהנם, ומ"מ כדאי כל יסורי גיהנם כמארוז"ל מוטב דלידייני כו' בשביל גילוי ג"ע שי"ל גם בשביל בחי' התחתונה שבג"ע התחתון, והיינו מפני היותו תענוג נפלא מאד עד אין קץ, מ"מ הוא רק מבחי' מכ"ע שיש בו חילוקי מדרגות עד שנחלק לב' בחי' התחתון והעליון כו', אבל תח"מ הוא בחי' א' להיותו מבחי' אוא"ס הסוכ"ע ששם אינו שייך מעלה ומטה כמו ביושר, ולכן הוא בחי' אחת בד"כ, רק שגם בבחי' החופה אין כל המקיפי שוים כו', אבל מ"מ הוא בחי' א' בד"כ ויהי' הגילוי בארץ שלמטה דוקא להיות כי נעוץ תחלתן בסופן שבסוף דוקא שהוא בחי' ארץ שבמעשה שמים קדמו כו' כי שם יהי' גילוי זה להיות כי בסוף דוקא יש כוונת נעיצת התחילה יותר מכמו היותו בבחי' ראש המתפשט כמ"ש בד"ה ועמדו רגליו כו', ולכן תח"מ בארץ דוקא להיות כי בארץ דוקא יהי' גילוי הארץ בחי' סוכ"ע כו' וזהו ענין אני שיהי' לעתיד שיתחברו ב' בחי' אני, ויהי' רק מדרגה א' בד"כ, ורק עכשיו הוא העבודה שזהו דכתיב ראו עתה שצריכים לראות עתה בבחי' היום לעשותם שמאיר ג"כ הארת הסובב לכן יוכל להכין בעוה"ז ע"י העבודה שיוכה לעתיד לבחי' הגילוי דחיבור ב' בחי' אני, וזהו שארוז"ל במד"ר ס"פ בא ספי"ט אבל לעתיד אני לבדי, י"ל ע"ד ונשגב ה' לבדו ביום ההוא, שביום ההוא יהי' גילוי מבחי' לבדו היינו בחי' הוא והוי' כמו שהם בבחי' לבדך כמ"ש בד"ה כי מי נח, והוא ענין יתרון האור שמתוך החשך דוקא.

י"ב) וביאור הענין צ"ל ההפרש בין שרפים לחיות ואופנים, שנת' בד"ה כי מי נח הנ"ל שהשרפים אומרים קדוש שהוא מחמת ההשגה שאימא מקנא בכורסיא, ולכן הם עומדים ממעל לו ע"ש, אבל החיות והאופנים הם ברעש גדול, ע' בתוס' ד"ה ברוך בחולין דצ"ב ע"א, שהרעש הוא מחמת העדר השגתם שלהיותם אינם משיגים לכן הם ברעש ע"ד בן כפר שראה כו' והוא מחמת הסתר היצי' לגבי הבריאה, שרק זו"נ מקנא ביצי', וכ"ש אופנים דעשי' שהרעש הוא עוד יותר גדול, להיותם מרוחקים יותר מכ"ש אופן א' בארץ דתרגומו מלרע, וכ"ש בחי' התענוג שנפל בשה"כ בדברים גשמים שהריחוק אינו בערך כלל נגד ריחוק הנ"ל דבי"ע, שזה לא נתברר עדיין וכנודע המשל מהפלת החומה שכל הגבוה יותר נופל למטה יותר, עכ"פ יצא לנו מזה שמחמת הסתר הגשמי' שמסתיר על בחי' התענוג שיש בו צ"ל הרעש ביתר שאת ויתר עז על בחי' הרעש דחיות ואופנים ג"כ, ורעש אותיות שער שעיי' יומשך בחי' זה השער כו', כי יש שער בימין ושער בשמאל, שער בימין הוא בחי' זה השער לה', ושער בשמאל הוא בחי' שער רישיה כעמר נקי, וכמו השערה שיונק מהמוח הגם שניקתה היא מהמוח, מ"מ חיותה מצומצמת מאד שהרי כשגוזזים השערות לא יש שום כאב כלל וכלל והיינו להיות כי החיות אשר בהם הוא מצומם מאד, ועד"ז יובן בנמשל דכתיב קווצותיו תלתלים תלי תלים של הלכות שקאי על הלכות התורה, דכתיב בהם ג"כ סלסלה ותרוממך שע"י בירור וסלסול השערות להפריד ההלכות שלא יהי' שום קושי' מזה לזה עיי' מתרומם נפש האדם, ואמנם שרש שרשן של הלכות שבתורה הוא שאורייתא מחכמה נפקת, ובחי' הארת התענוג שמאיר בחכמה הוא ע"י בחי' שערות שאבא יונק ממזל הוא מזל הח' ונוצר שכל בחי' השערה הוא הארה מצומצמת וכנ"ל במשל כו', אבל בחי' זה השער הוא כמשל השער שהוא

שער המשמש כניסה ויציאה, ושער זה הוא עוד שער רחב עד"מ שער החצר שהכל יכולים לעבור דרך בו, וע"י בחי' בירור התענוג שנפל בשה"כ עד שנתלכש בדברים גשמיים דעשי' שמקבלים חיות משמרי אופנים ודרך בחי' המזלות שמשפיעים לכל עשב בפרט, ועושים מזה מצוה אשר ציונו עד"מ ציצית מצמר גשמי ותפילין מקלף גשמי וסוכה מסך גשמי וד' מינים שבלולב מצמחים הגשמי', וע"י עשיית המצוה בדבר גשמי הלזה מגביהים אותה שתעלה מנפילתה וקבלת חיותה מק"נ להכלל ולהבטל בתענוג העצמי שזהו שמברכין על המצות אשר קדשנו אשר הוא בחי' העונג העצמי וע"י בחי' בירור זה יזכה המברר ועושה המצוה לגילוי בחי' זה השער שהוא שער רחב הוא בחי' רחבה מצותך מאד שהם כלים רחבים לקבל גילוי בחי' מאד העליון שז"ע אדם אדמה לעליון שנת' בד"ה קרוב ה' לכל קוראיו וביאוריו, וז"ע יתרון אור מתוך החשך דוקא, וע"ד שאין אדם רואה מתוך הלובן אלא מתוך השחור שבעין, שע"י שהחשך מכסה על בחי' התענוג המלוכש בו בבחי' נפילה ע"י הסתר זה נעשה הרעש גדול מאד יותר הרבה מבחי' הרעש דאופנים שהרעש שלהם הוא רק מצד היותם בעשי' ע' בכהאריז"ל ובלק"ת בד"ה האזינו השמים השלישי בסופו, וכ"ש בחי' התענוג העצום שמוסתר בדברים הגשמי', ולכן מבחי' בירור דרעש זה נעשה שער הוא בחי' זה השער בחי' שער רחב עצמות לובן התענוג כו' שלמעלה הרבה מבחי' הענג דח"ס הנמשך ע"י השערות כנ"ל.

ובזה יובן ל' המד"ר הנ"ל אני לבדי כי י"ל שמלבד שע"י בירור הניצוצות שנפלו בשבשה"כ מעולם התהו יורשים בחי' אורות דתהו הנה עי"ז מאיר ומתגלה מה שלמעלה מתהו ותיקון, והיינו כי התהו הי' בונה ע"מ לסתור, והשכירה הי' שהי' סותר ע"מ לבנות בכוונה וכאשר מבררים בבחי' התיקון שהיא לעשות לתקן בתיקוני המצות עד"מ שופר מקרן גשמי וד"מ שבלולב מצמחים גשמי' הרי ע"י עשיית מצות אלו וכדומה להם משלימים את בחי' הרצון שסתר ע"מ לבנות בכוונה, וע"י השלמת רצון זה שנתאוה שהי' ממעשה התחתונים דוקא עי"ז יתגלה בחי' שלמעלה מתהו ותיקון, וזהו אני לבדי בחי' הוא וש' הוי' כמו שהם בבחי' לבדך כנ"ל שנת' ענינו בד"ה כי מי נח הנ"ל, וכ"ז צריכים לראות בעבודה דעכשיו וזהו ראו עתה השגה בבחי' ראי' איך שיהי' חיבור ב' בחי' אני ע"י הביירוים דבחי' התענוג דעכשיו כו'.

פ' בהב"ח

י"ג) ועפ"ז יובן ענין מעלת הצדקה מה שפיזר נתן לאביונים בפרט וכלליות המצות שנמשלו לצדקה מטעם הנ"ל שע"י הצדקה וכל מצות מעשיות יומשך הגילוי למטה דוקא בעשייה, מה שלא נמשך זה ע"י בחי' האהבה ודביקות כו', וכנ"ל. והטעם לזה יובן ממשנת' במ"א ע"פ הראיני את מראיך בענין הראי' שמתפשטת למטה יותר מהשמיעה דהיינו גם בעשיי' הגשמיית, משא"כ השמיעה הוא רק שמיעת הקול שהוא רוחני בערך דומם הגשמי, והוא מפני שהראי'

גבוה יותר כמ"ש במ"א באריכות לכן מתפשטת למטה יותר, והנה לע"ל כתיב כי עין בעין יראו, ועוד פסוקים הרבה שיתגלה לע"ל גילויי בחי' ראי', והיינו ע"י מעשה המצות דעכשיו שהם בעשי' שע"ז נמשך בחי' הראיני, וכמ"ש במ"א בענין יראה כשם שבא לראות כך בא לראות, והוא להיות עיני ה' אל צדיקים, וכח המשכה זו יתפשט גם בעשי' דוקא ועמ"ש בד"ה ועתה יגדל נא כו' וכה"ג נת' בת"א בד"ה וייצר כו' את האדם, גבי בחכמה יסד ארץ, ועמ"ש בד"ה אל יתהלל החכם כו' כ"א בואת כו' כי אני כו' חסד וצדקה בארץ, שהכל ענין א' שהכח לירידת השפע למטה זהו נמשך מלמעלה יותר מעצם החכמה מצד עצמה, וכמ"ש בענין הראיני שהו"ע המשכת הכתר בחכמה כו', וגם כי עיקר הראי' נמשך ג"כ מן השחור שבעין שהוא ע"ד מגלה עמוקות מני חשך שנת' לעיל, ועמ"ש במ"א בד"ה יסובבנהו יבוננהו יצרנהו כאישון עינו. ובוה יובן ג"כ מ"ש בזהר בהעלותך הנ"ל ע"פ יש מפזר ונוסף הדל"ל ויוסף, אלא שהוא אתר דשאר' בי' מיתה הוא גרם ל' דיתוסף מחיים דלעילא כו' ופי' במק"מ כי הנו"ן רומז למ', ועו"ב נפלה ולא תוסף כו' ולכן נק' אתר דשאר' בי' מיתה, וע"י הצדקה גורמים עליית המ' כו', וזהו סומך ה' לכל הנופלים.

והנה ידוע ונת' לעיל ג"כ דפי' צדיק הוא בעל צדקה ולכן תמונת אות צדי"ק הוא יו"ד ונו"ן, צדיק כפופה הוא יו"ד ונו"ן כפופה, צדיק פשוטה הוא יו"ד ונו"ן פשוטה, ועכ"פ צדיק הוא יו"ד ונו"ן, והיינו שע"י השפעת הצדקה הוא גורם יחוד וחיבור היו"ד שהוא בחי' כתר וחכמה שיומשכו אל הנו"ן שהיא בחי' מל' להקימה מנפילתה ולהעלותה מעלה מעלה, וע' מזה בס' אור תורה מהמגיד נ"ע ברמזי אגדות בד"ה לא הכל בקימה כו' ע"ש, ולכן נא' ונוסף עוד בנו"ן דוקא שבחי' זו היא הגורמת לו התוס' אור וכמשנת"ל, ולכן זהו למעלה מבחי' יוסף כי זהו כענין עד דוד הגדיל.

י"ד) ועפ"ז יובן ג"כ מאה"ז ויגש הנ"ל ע"פ ולא יכול יוסף להתאפק דבחי' יוסף צדיק עליון זהו גבאי צדקה כו' ועו"ב פזר נתן כו', אמנם ע"י ונוסף עוד בנו"ן היינו שהנו"ן בחי' מ' גורם לו תוס' יתירה יותר מבחי' יוסף עצמו, וו"ע אהע"ב ועמ"ש בד"ה ויגש אליו יהודה, ומבחי' נו"ן כפופה זו יעלה לבחי' נו"ן פשוטה בחי' יובלא שהוא למעלה מעה"ח ומבחי' שמשא, וו"ש ובו תדבקון בנו"ן פשוטה וכמ"ש במ"א, וזהו ג"כ ענין שער החמישים כו', ולכן ארו"ל גדול העושה צדקה בסתר יותר ממשה רבינו, כי למשה רבינו לא נתגלה בחי' שער החמישים, ועמ"ש ע"פ וספרתם לכם כו' גבי תספרו חמישים יום, ולהיות כי גילוי זה הוא בחי' ומדרגה גבוה מאד, לכן יהי' הגילוי למטה דוקא מטעם שנת' לעיל, וזהו שאמר אה"כ צדקתו עומדת לעד כי הצדקה שישראל עושין עומדת בפ"ע עד לע"ל, ואז יבוא בהתגלות ע"י הפיזור שנתן לאביונים, עד שהיד הגשמי שנתנה הצדקה יתפשט בה בחי' חסד דרועא ימינא שבחי' חסד אלקי יתפשט כ"כ עד בחי' היד הגשמי, ולא כמו עד התחיה שהתגלות אלקות הוא רק בע"ס לבד, וי"ל שגם בע"ס דעשי' יש גילוי אלקות גם בלי מעשה התחתונים כו', ואמנם שיהי' גילוי אלקות בחי' חסד דרועא ימינא בהתגלות ממש גם בעולם העשייה עד שהגוף הגשמי יחיה מזה כנ"ל, זה א"א להיות מבלעדי צדקה וגמ"ח, שע"י הצדקה וגמ"ח שעושי' להחיות רוח שפלים דלית

ל' מגרמי' כלום וכמ"ש מזה במ"א בד"ה תפלה לעני, ובד"ה תקעו בחדש שופר, שהעניינים מקבלים מבחי' סיהרא ושוה מוכרח להיות כמ"ש כי לא יחדל אביון, מטעם שנת' שם, ולכן צעקת העני גדלה מאד מדוע יגיע לו ככה לכן קדם תפלה לעני לתפלה למשה כו' ע"ש באריכות, וזהו דקדוק הלשון עומדת לעד שכהיום בבחי' היום לעשותם עומדת בפ"ע בבחי' אור מקיף עד לעתיד שיבא בבחי' התגלות בחי' הצדקה והחסד.

ט"ו) ועדיין צ"ל פי' לעד שמשנת"ל זהו הכל בענין עומדת, שעומדת בפ"ע כו' עד לעתיד כו' ומ"ע שאה"כ על לעתיד לשון לעד. אך הענין הוא שלע"ל יתגלה בחי' הכתר שלמעלה מהחכמה כמשנת"ל, ונודע כי בתי' עד יש בו ג' פירושים, ל' עדי וקישוט, שז"ע ועטרותיהם בראשיהם, הב' ל' נצחית שקאי ג"כ על בחי' הכתר שבו בחי' התחונה מא"ס ב"ה המאציל, הג' ל' עד פה תבא שהוא ג"כ בבחי' הכתר שאין בו השגה כו' כמ"ש מזה באריכות בלקו"ת בביאור פקודי המשכן מענין בעדי עדיים, ועד"ו יובן כאן בענין הצדקה שעומדת לעד ככל ג' פי' הנ"ל, וכז"ו הוא עליית סהרא היינו בחי' המל' ע"ד שובה ישראל עד, שכנס"י ע"י התשובה גורמת עליית המל' עד למעלה מעלה וכענין ותבואי בעדי עדיים, וכמ"כ י"ל פי' צדקתו עומדת לעד, פי' הצדקה הוא עומדת לבחי' עד להעלותה מעלה מעלה וכמ"ש וצדקה תרום גוי, כי ע"י פזר נתן לאביונים ע"י גורם מ"ש כי יעמוד לימין אביון להושיע משופטי נפשו שקאי על הבינונים שזה וזה שופטן, והקב"ה עוזר לו מהיצה"ר כמ"ש בסש"ב, וע' בענין משפט וצדקה יבעקב אתה כו' בת"א ד"ה אשירה להוי'. וזהו ג"כ מ"ש כל עצמותי תאמרנה כו' מציל עני מחזק ממנו ועני ואביון מגוללו וכדפי' בזה"ג ואתחנן דרס"ז סע"ב שמציל היצ"ט מהיצה"ר כו'. וזה נמשך ע"י הצדקה, נמצא הצדקה גורם לתשובה, וזהו צדקתו עומדת לעד שיבא לבחי' שובה ישראל עד כו', וז"ע בכל מאדך בכל ממונך שע"י הצדקה יבא לבחי' האה"ר דבכל מאדך וכמ"ש ע"פ ושמתי כדכד.

ועוד הנה הנה"ב שרשו מזמל"ק שמתו, וע"י הצדקה שממשיך חיות במקום עה"ד טו"ר אילנא דמותא להעלותו בעה"ח, ובעבודה בנפש האדם גורם שתהפך הנה"ב ליכלל בקדושת הנה"א, ועי"ז תתעלה הנה"א ע"ד והחיות נושאות כו', וז"ע קרנו תרום ע"י בחי' צדקה תרום, כי הנה קרן היא בחי' מל' וע' בזה"ג פ' במדבר דק"ך ע"א גבי ובא לו לקרן כו', ונת' פי' שזהו בחי' קבעומ"ש בחי' יראה תתאה, וכבוד הוא בחי' ח"ע בחי' יראה עילאה, וכמ"ש בביאור ע"פ נשא בענין עבודת בני מררי, וא"כ קרנו תרום בכבוד ב' בחי' כבוד, כבוד נראה וכבוד נאצל, והיינו להיות התחברות בחי' יר"ת ביר"ע, ואין כבוד אלא תורה כי גילוי בחי' יר"ע זהו ע"י עסק התורה כמארז"ל אם אין חכמה אין יראה וכמ"ש בלק"ת בד"ה וידבר דעשה"ד, ועמ"ש ע"פ ואולם חי אני וימלא כבוד כו', ובביאור ע"פ כי עכ"כ חופה, ובת"א יתרו בביאור דזכור ושמור בענין רמה קרני, וזהו ע"ד קרן היובל, וע' בזה"א לך דצ"ו סע"א בענין בקרן היובל, בקרן בן שמן.

וזהו דכתיב זרעו לכם לצדקה, שהצדקה בעת שעושים אותה היא רק כמו זריעה בארץ לבד שאין בא ההתגלות עד לעתיד, שאז יהי קצרו לפי חסד שכמו בעת קצירה בא הטוב בהתגלות כן לע"ל יבא החסד בחי' חסד דרועא ימינא בהתגלות ממש בעולם העשייה דוקא ישכון, ויהי הגוף הגשמי דוקא כלי לאור א"ס ב"ה וכמ"ש והתהלכתי בתוכם כו'.

חגה"ש

ט"ז) ועדיין צ"ל מ"ש פזר נתן לאביונים, למה אמר לשון אביון ולא לעניים או לדלים, הנה בעה"כ הביא בשם מאו"א וז"ל יסוד בזה"ג, וכן הנוק' נק' אביונה כי תאב לזיווג עכ"ל, ובשם ספר כד הקמח כ' עני הוא שאין מזונותיו מספיקין כו' ואביון למטה ממנו כי הוא התאוב לכל דבר כו' עכ"ד. וכן מובן ממ"ש (ש"א ב) מקים מעפר דל מאשפות ירים אביון. ופי' וענין דל י"ל שקאי על בחי' יסוד ז"א שנק' דל, והטעם יובן בהקדם ענין הידוע שיוסף הי' יתום מאמו, ועליו נאמר ויהי יוסף יפה תאר ויפה מראה ר"ת יתו"ם, והענין הוא דמבואר בע"ח בכ"ד שבחי' יסו"א ארוך מבחי' יסוד אימא, כי בחי' יסוד אימא מסתיים בחזה דז"א, ואינו מגיע לבחי' יסוד ז"א, אבל בחי' יסוד אבא ארוך היינו שמגיע גם לבחי' יסוד ז"א ג"כ, וגם מבואר בכמה מקומות שבינה עד הוד אתפשטת שזהו ג"כ כענין הנ"ל שרק עד עיקר המדות הוא בחי' התפשטות הבינה וכמ"ש מזה במ"א בענין ספירה ומ"ת בביאור הזח"ג פנחס חמש אינון כו', ונמצא מובן שיוסף שהוא בחי' יסוד ז"א הוא יתום מאמו לפי שאינו מגיע אליו בחי' התפשטות אור הבינה בזה"ג כמו בהיותו במצרים שג' מצרים הוא נחשב מברית בין הבתרים כמ"ש רש"י ז"ל ע"פ ומושב בניי כו' שלשים שנה וד' מאות שנה, ואמנם מבחי' אור אבא לא הי' יתום שז"ע בחי' ה' חסדים שביסוד ז"א, כ"א יתום מאימו הוא בחי' בינה אם הבנים שרק עד הוד אתפשטת, ולא מאביו יסו"א שיסו"א ארוך כנ"ל.

וענין מה שבינה רק עד הוד אתפשטת ולא יותר יובן ע"ד החסידות בעבודה שבלב זו תפלה, דהנה אנו רואים בענין השגת אלקות בבחי' דעת והתבוננות ממש לא כל אדם יכול להשיג, כ"א רק מי שיש לו נשמה מבחי' הארת אצ"י שמאיר בבי"ע, והיינו להיות כי השגת אוא"ס ממש אינו אלא באצ"י לבד ששם איהו וחיהי חד ואיהו וגרמוהי חד שהם הכל בבחי' א"ס, משא"כ בבי"ע שזהו מפני הפסק הפרסא שבין אצ"י לבי"ע, והגם כי אימא מקננא בכורסי' שהוא עולם הבריאה, מ"מ אין בחי' נברא יכול להשיג מבחי' אוא"ס ב"ה בבחי' דעת והשגה ממש כו' כ"א מרחוק ה' נראה לי ע"י בחי' המסך והצמצום, וג"ז הוא רק בבחי' הודאה לבד שז"ע שמודה שהאמת כן הוא, אבל אינו מושג אצלו בבחי' דעת והשגה ממש, וז"ע מה שבינה עד הוד אתפשטת, להיות בחי' ההודאה גם בנבראים דבי"ע ע"י שאימא מקננא בכורסי', הוא בחי' עולם הבריאה כו', ומשם מאיר גם ביצי' ועשי' ג"כ כמ"ש במ"א.

י"ז) והנה בכלל בחי' השפעה זו הוא השפעת המשפיע לפעול בהמקבל בחי' דביקות והעלאה מלמטה למעלה, וכענין בחי' ביטול השרפים שעומדים ממעל לו, היינו לבחי' האין המהום ורוצים ליכלל בא"ס שקדוש ומובדל מגדר עולמות ולכן אומרים קדוש, ומאן דכסיף אע"ג דלא יכיל שבחא אית לי, ונת' מזה במ"א, ואמנם ענין שפע היסוד דאצי' למעלה הוא להיות בחי' גילוי אור האצי' מן המשפיע אל המקבלים והנבראים שנבראו יש מאין, ולכן הוא יתום מאמו מטעם הנ"ל שא"א לנבראים להשיג ממש בחי' אוא"ס כי אור הבינה דאצי' רק עד ספי' ההוד אפשטית, ולכן בחי' הודאה יש בנבראים דבי"ע אבל לא השגה גמורה כו' וכמ"ש בע"ח שיסוד אימא קצר ומסתיים בתזה דו"א כו', ואינו מגיע עד בחי' היסוד שמשפיע אור האצי' בנבראים כו', אבל יסוד אבא ארוך שמאיר גם בנבראים דבי"ע, כי ענין בחי' אור אבא הוא בחי' הביטול דמ"ה דחכמה, והרי אנו רואים בחוש שיש בחי' הביטול גם בכל הנבראים הנפרדים כמו גם בצבא השמים היותר תחתונים כמו גלגלי השמש והירח וכל הכוכבים דכתיב בהם וצבא השמים לך משתחווים בבחי' ביטול וז"ע הליוכס וסיבוכס שמשכבים למערב מפני כי שכינה במערב כמ"ש במ"א באריכות, וגם בנשמות שמלובשים בגופים גשמיים אנו רואים בחוש שיש בהם בחי' הביטול במציאות גם בפחות ערך בישראל, וכמ"ש בסש"ב פי"ח שאפי' קשב"ק כו', שזהו מצד הארץ אור החכמה כו', והיינו מפני שיסוד אבא ארוך כו', ומתפשט הארתו עד עקבי העשי' כו', משא"כ הדעת וההשגה שמבחי' בינה רק עד הוד אפשטת כנ"ל ולכן נק' יוסף יתום מאמו כו' ולכן נק' דל כו', שאין עני' אלא בדעת כו'.

יח) והנה לפי מה שנת"ל בענין עני, אפ"ל שבחי' אביון שהוא עוד למטה יותר מעני כנ"ל שגם בחי' החכמה אינה מאירה בו, וזהו מחמת שגם נשמתו עד שנטמטם מוחו, וע' בפ"י רש"י בפ"י מארו"ל על ונטמטם, ופי' וענין טומטם שלבו אטום מלקבל דבר חכמה, וכענין החרש הי' לבס שנת' מזה במ"א בענין טמטום הלב וטמטום המוח, ושרש לשון טומטם יוצא מלשון הכתוב ונטמטם כמ"ש במ"א באריכות בענין חמרא דפרגיתא ומי' דיומסיס כו'.

והגם שאפי' קשב"ק יש כח המס"נ מחמת החכמה שבו כנ"ל בפ"י יסו"א ארוך, אך הנה בחכמה יש ב' בחי', הא' עצמיותה, והב' מה שמתפשטת בכל ע"ס הנפש וכמ"ש מזה בסש"ב, ובחי' התפשטותה י"ל שהוא בגלות לפעמים כו' ע"ש, וזהו בחי' אביון שלמטה מבחי' עני, ולכן אביון משרש אבה, וקרוב לענין אב היינו בחי' עניות בחכמה שאינה מתגלה ומתפשטת בו, וז"ע כי אבי ואמי עזבוני, רק מ"מ והוי' יאספני ע"י התשובה, שמ"מ עצמיות החכמה יש בו כנ"ל. וענין ב' בחי' אלו ביסוד, עמ"ש בזה"ב שמות ד"ט ע"ב גבי הצדיק אבד, שפי' במק"מ שם שיסוד ז"א אבד ההיא נביעא דיסוד אבא ע"י הסתלקות המוחין, וז"ע ונהר יחרב ויבש, יחרב בכ"ר ועכ"ז נשאר קצת לחלוותית, משא"כ ויבש בב"ש שנתייבש לגמרי וכמ"ש במק"מ והרמ"ז בפ"י מאה"ז בראשית ד"ו ע"ב, וע"ש בזה"ב שפי' מואב דהוא מאב שבשמים שכו' הוא ענין יבושת הנביעו שמאבא עילאה, וא"כ לפ"ז בחי' החיות לאביונים ז"ע בחי' בעת"ש, כי הנה האביון תאב לכ"ד מאד, וזהו ע"ד מ"ש מזמור לדוד בהיותו במדבר יהודה,

צמאה לך נפשי, פי' מדבר יהודה שע"י בחי' המדבר והציה דעוה"ז הוא הוא הגורם להיות יהודה שהוא מל' הפעם אודה בחי' הודאה עכ"פ, מאחר שא"א להיות בחי' השגה כנ"ל בענין דל, וכ"ש בזמן שיחרב ויבש שנתייבש לגמרי שזהו פי' אביון, שצריך להגדיל הצמאון עוד יותר ויותר להיות כן בקדש חזיתך כו', ועי"ז יבוא לגילוי בחי' ראי' וכדכתיב ואני אראה בשונאי פי' שע"י שונאי דוקא שז"ע בחי' אתהפכא מחשוכא לנהורא, וכדכתיב למען דעת כל עמי הארץ כו', או יהי' גילוי בחי' ראי' כמ"ש ונגלה וראו כל בשר, וכת"י כי עין בעין שיומשך ויתפשט בחי' עין דלעילא בחי' יחו"ע עד העין הגשמי וכענין שנת' לעיל בבחי' חסד דרועא ימינא כו', וכ"ז בא ע"י בירור ש' ב"ן כו', והשמחה שמחמת גילוי זה היא יותר גדולה ממעלת הצדיקים עובדי ה', וכמשל היוצא מן השביה שגדלה שמחתו יותר כו', וזהו אעשה לו עזר כנגדו היינו שמבחי' הכנגד הוא בחי' לעו"ז סט"א יבא העזר, שבחי' זו גבוה יותר מבחי' העזר דמעשה המצות, כי במקום שבעת"ש עומדי' כו שזהו בחי' בכל מאדך, וכמשנת"ל שזהו ע"י הפיזור דוקא, ולא כשמקיים הבחיוב לבד, ועמ"ש בביאור ע"פ לסוסי שבזמן הגלות לפי שבחול הירידה יותר גדולה, לכן העלי' בשבת יותר גבוה וכענין במקום שבעת"ש עומדי', וזהו דכתיב ואביוני אדם בקדוש ישראל יגילו פי' בקדוש ישראל מה שקדוש ומובדל מבחי' ישראל היינו צדיקים גמורים כו'.

י"ט) ועויו"ל פי' ואביוני אדם בקדוש ישראל יגילו, דהנה פי' ויסופו ענוים בה' שמחה זהו בחי' התוס' וריבוי אור שנמשך בשם הוי" ע"י עבודת התומו"צ, אמר אח"כ שענין הבע"ת הם בחי' אביוני אדם, כי פי' אדם קאי על התורה שנק' אדם כמ"ש וזאת התורה אדם, וגם האדם הוא מרמ"ח אברים ושס"ה גידים שזהו בחי' המצות שרמ"ח פקודין הם רמ"ח אברים דמלכא שכמו שהאבר הוא כלי לחיות הנפש כמו"כ המצות הם כלים להשראת אוא"ס ב"ה, וע' בד"ה ת"ר נ"ח מצוה להניחה על פתח ביתו מבחוץ, ושס"ה ל"ת הם כמשל גידי הדם שבהם הוא חיות הנפש כי הדם הוא הנפש, ולכן הבע"ת הם אביונים מבחי' אדם דתומו"צ, אך הנה ע"י התשובה בקדוש ישראל יגילו. דהנה ארו"ל במד"ר מקץ פ' צו א' ריש לקיש ב' פרשיות הכתיב לנו משה בתורה ואנו למדים מפרשת פרעה הרשע, כתוב א' אומר והיית רק למעלה יכול כמוני ת"ל רק גדולתי למעלה מגדולתכם, ואנו למדים מפרעה אתה תהי' יכול כמוני ת"ל רק גדולתי למעלה מגדולתך, והדין דבר אל בני"י ואמרת אליהם קדושים תהיו יכול כמוני ת"ל כי קדוש אני כו' קדושתו למעלה מקדושתכם, ואנו למדים אותה מפרעה הרשע אני פרעה יכול כמוני ת"ל אני פרעה גדולתי למעלה מגדולתך. והנה ההפרש בין גדולתי למעלה מגדולתכם לקדושתו למעלה מקדושתכם זהו ההפרש בין מוחין למדות, שגדולתי למעלה מגדולתכם הוא בבחי' המדות, כענין ורב חסד דא"א נגד בחי' חסד דו"א, וענין קדושתו למעלה מקדושתכם זהו בבחי' המוחין, דפי' יכול כמוני אין ר"ל כמו מהותו ועצמותו ממש ח"ו, דאיך יעלה על הדעת לומר כן אלא פי' כמוני היינו הארתו ית' המתלבשת בשרש הנאצלים והוא בחי' עתיק שנק' בחי' תחתונה שבמאציל, וא"כ בחי' זו הוא למעלה מבחי' קדש הקדשים שזהו נק' קדושתכם, כי הוא שרש הנאצלים, משא"כ בחי' עתיק נק' בחי' תחתונה שבמאציל אלא שהוא המאיר בבחי' קדש הקדשים, וזהו קדושתו למעלה מקדושתכם שקדושתכם

הוא בחי' קדש קדשים, כח"ב דא"א, וקדושתו הוא בחי' עתיק שמאיר בכח"ב דא"א. והנה הרמ"ז ר"פ צו פי' דקדה"ק הן תלת רישין קדש רישא עילאה, וקדשים הן תרין רישין אחרנין דא לגו מן דא, וא"כ לפ"ז דבחי' רדל"א שהוא עתיק הוא בחי' קד"ק א"כ צ"ל מהו ענין הבחי' שלמעלה מזה שע"ז ארז"ל קדושתו למעלה מקדושתכם, דא"א לומר דקאי על עצמיות אוא"ס ממש שלמעלה מבחי' עתיק, וכמ"ש בע"ח שמ"א פ"ג דבחי' עתיק הוא הבחי' התחתונה שבמאציל וכאלו נאמר ד"מ בחי' מל' שבמל', דזה א"א לומר כי כבר נת' דמה שאמרו יכול כמוני אין ר"ל כמו עצמיות אוא"ס ממש דאין יעלה על הדעת לומר כן אלא שר"ל על הבחי' שמתלבשת באצ"י שוהו בחי' עתיק כו' כנ"ל ולפי' הרמ"ז שקדה"ק הן תלת רישין שמכללם רדל"א צ"ל מה"ע הבחי' שלמעלה מזה שע"ז אמרו יכול כמוני. אך הענין הוא ע"ד מ"ש בביאור הארז"ל להרח"ו בדף רפ"ח ע"א בפי' מ"ש בע"ב האי עתיקא אשתכח בג' רישין פי' אתשכח נמצא ומתעלם ומתגלה בג' רישין, נמצא כי עיקר העתיקא הוא בחי' הא"ס, אמנם על שם ההתעלמות בג' רישין נק' הג' רישין ג"כ ע"ק עכ"ל. נמצא שגם בחי' רדל"א וקדה"ק אינו אלא שבו מלוכש אוא"ס ממש הנק' עתיקא קדישא, וזהו הבחי' קדושתו שלמעלה מקדושתכם. ועפ"ז יובן ההפרש בין הצדיקים לבע"ת, שהצדיקים עם שהם ממשיכים תוס' וריבוי אורות שו"ע ויספו ענוים בה' כו' מ"מ הרי קדושתו למעלה מקדושתכם, אמנם ע"י התשובה שהיא בחילא יתיר עי"ז ואביוני אדם פי' הבע"ת שהם אביונים מבחי' אדם בקדוש ישראל יגילו היינו במה שקדוש ומובדל מבחי' ישראל הוא בחי' ישראל סבא ואפי' סבא דסבין היינו בחי' קדושתו שלמעלה מקדושתכם, שע"י התשובה מעומקא דלבא בחילא יתיר עי"ז ממשיכים גם מבחי' עתיק שמתלבשת בבחי' ג' רישין הנ"ל, וזהו בקדוש ישראל יגילו כו', ולכן במקום שבע"ת עומדי' צד"ג א"י לעמוד.

ך) והנה כ"ז הוא ע"י הפיזור שו"ע שאה"כ פזר נתן לאביונים אביונים דוקא ופיזור דוקא, ולא כמו חיוב נתינת הצדקה כו'. כי הנה בתי' פזר יש בו שני פי', הא' דר"ל הנתנה בנדיבות לבו ובוותרנות יתירה, כמ"ש בח"פ להרמב"ם פ"ד לשון הכילות והפיזור כו', וע"ד החסידות יובן שזהו בחי' העלאות מ"ן לעורר בחי' השפע שנשפע ונמשך מבחי' ורב חסד שלמעלה מבחי' חסד עולם, שנת' ענין ההפרש וההבדל ביניהם בכ"ד. וע' מזה באגה"ק סי' יו"ד ע"פ חסדי ה' כי לא תמנו, ובלק"ת ס"פ קרח בדרוש השקדים בענין ויגמול שקדים, עד"מ כשהנהר גדול כו' ע"ש. וזהו ענין ולא יכול יוסף להתאפק מחמת בחי' השפעת רב חסד שנמשך בזריות יתי' ובחי' הגבורה שמנגדת לבחי' חסד עולם א"י למנוע כלל, שכמו בגשמיות מחמת גדול ותוקף מרוצת המים א"א לעכבו כלל וכלל כ"א שוטף כל התחבולות שעושים לעצור המים כו' כ"ה בנמשל שכל דינין מתעברין ובחי' מדה"ד שמונע ומעכב שזהו מצד הגבורה שבבחי' זו גם שמים לא זכו בעיניו, וגם במלאכיו ישים תהלה, מ"מ כשנמשך מבחי' רב חסד נמשך בריבוי ובמהירות עצומה עד שלא יכול יוסף בחי' יסוד ז"א להתאפק כלל בחי' ריבוי ותוקף השפע כו', וע' בתי' א ויקהל בענין כל נדיב לבו כו', ובס' תקס"ה ע"פ צדקת פרונו, ל' פרוון אורות דתהו שלמעלה מהכלים, והם הנמשכים ע"י בחי' צדקה הנ"ל שבבחי' פזר דוקא, ובוח"א דל"ב סע"א צדקת פרונו

דא צדיק דעלמא כו' ומפור לגבי ימא רבא, וע"ש הפי' במק"מ.

והפי' הב' בתי' פור היינו שמפור הנתינה לכמה עניים ומרבה לפזרם לריבוי עניים דוקא, לאפוקי מנותן מתנותיו לכהן אחד, וכן פי' בוח"א פ' ויגש דר"ח ע"א שהפיוזר הוא כמ"ש ונהר יוצא כו' ומשם יפרד כו', ועמ"ש ע"פ תהלתו בקהל חסידי', ובענין כפור כאפר יפור, ולפ"ז פי' פור הב' הוא כענין חותם דנעילה לחלק השפע לכאו"א, וכענין גבורות גשמים שמתחלקים טיפין טיפין שזהו עיקר הטוב והחסד לעולם כו', והיינו שע"י הצדקה בבחי' פיוזר לפי פי' הב' מעורר בחי' השפע מלמעלה ע"ד החותם דנעילה, ותגבורת שפע החסדים של ירידת המטר טיפין טיפין דוקא שנת' מעלתן במ"א כו', וזהו אני מדבר בצדקה ורב להושיע, ועוז"ג ר"פ אמור דפ"ט א. והענין י"ל כי יש ב' בחי' בענין ריבוי ומיעוט לפעמים משמע שכל מה שהשפע יורד ונמשך למטה יותר הוא מתחלק יותר לריבוי בחי', וכמ"ש בת"א בד"ה והנה אנחנו מאלמים אלומים, ועד"מ דגל מחנה יהודה, שיהודה עצמו הי' כולל כל הדגל שלו שהי' קפ"ו אלף וד"מ, ולפעמים מצינו שמשמע להיפך שכל מה שלמעלה הוא בריבוי יותר כמ"ש בלק"ת ע"פ ואתא מרובות קדש, יחידות כו' עד רבבות כו', וכן הוא בענין חיי שרה, שהמאה הוא מה שקוב"ה דכליל מאתר עלאה סדכ"ס ברזא דמאה כו', משא"כ עשרים חו"ב, ושבע ז"מ. אמנם באמת שניהם אמת הם, כי משנת' שלמטה הוא ריבוי יותר היינו בחי' התחלקות ופירוד המדריגות כמ"ש ומשם יפרד והי' לארבעה כו', וע' בת"י בענין ד' פנים דחיות ביחזקאל סי' א', משא"כ למעלה הם בבחי' יחוד והתכללות, ומ"ש שלמעלה הוא ריבוי יותר, זהו בחי' ריבוי האורות וההתגלות כו', אבל הריבוי שלמטה זהו מבחי' הכלים והפירוד כו'.

ואמנם בפי' פזר נתן לפי ב' הפי' אפ"ל שגורם למעלה ג"כ בחי' ריבוי האורות כו' ע"י שמברר למטה בחי' ורב היינו כל רב מבבל, להושיע כמ"ש במ"א, וז"ע כ"פ מצטרפת לחשבון גדול וכמ"ש במ"א שחשבון גדול הוא בא"א, וכמדומני ששם נת' שענין נון"ן אלפים יובל זהו מספ"ג שהוא בא"א, ועיי"ז גורם כמ"ש בתילים פזר עצמות חונך, וכתוב פורת אויביך, וכמארז"ל פיוזר לרשעים הנאה כו', וע' בפרדס שער הטעמים גבי פזר, ובעבודה בנהא"ד ענין פזר כו' לאביונים דוקא היינו מה שע"י התשובה בקדוש ישראל יגילו, ובעה"כ ב' כד הקמה פוזר דבר שאין לו קצבה וי"ל היינו מה שלמעלה מבחי' הצמצום וקו המדה כו', וענין תוספת האור כנ"ל בענין מפזר ונוסף כו', וע' בטו"ב סי' תרצ"ד גבי ומתנות לאביונים ובפע"ח שם גבי פורים ונדוד דפורים הוא שרש הגילוי מלמעלה מהשתלשלות ומלמעלה מהחכמה והדעת כו' כמ"ש בת"א בדרושי פורים, עד שיוהכ"פ הוא כפורים בכף הדמיון כו'.

כ"ק אדמו"ר מהורש"ב

קנט

וכל הברור הנ"ל להיות אתכפי' ס"א כו' זה נעשה ע"י נש"י בהתלבשותם למטה בגוף גשמיים וחומרי ונפש החיוני הגשמי שמתאחד עמהם שמרגישים זא"ז. ומקיים תומ"צ בכח הגוף ונפש החיוני הגשמי ומלובשים בדברים הגשמיים כו' שעושה אותם כלים לאלקות כו'. ובוה דווקא נשלמה הכוונה העליונה בעצמות א"ס ב"ה בחי' השלמת נח"ר הנ"ל ומאיר גילוי א"ס ב"ה למטה בעולם התחתון (והגילוי הזה יאיר ויתגלה לע"ל בעולם התחתון, ועכשיו הוא להוסיף אורות באצ"י, והיינו שנמצא האור באצ"י לצורך העולם התחתון וכמ"ש בד"ה פזר נתן, רמ"ב. בענין צדקתו עומדת לעד שעומדת בעולם האצ"י בפ"ע לצורך עולם התחתון ואינו מתגלה שם בעולם האצ"י וכמונח בקופסא כו') ועי"ז נמשך תוס' אורות למעלה ג"כ כו'.

סח"מ תרנ"ח ע' לג

קס

וזהו הי' עבודת אאע"ה להמשיך בחי' אוא"ס מלמעלמ"ט ע"י הכנסת אורחים שהוא בחי' צדקה וגמ"ח כו' [שהי' משפיע לכל טוב והסד והוא מצד הביטל שהי' בטל ושפל בעיני עצמו וכמ"ש ואנכי עפר ואפר וכמשנת"ל בד"ה ויהיו חיי שרה ס"ב, והי' מאכל ומשקה לכל אדם ואח"כ אמר להם ברכו למי שאכלתם משלו כסבורים אתם כו' וא"ל דעו למי מברכין ופרסם אלקותו בעולם, וכדאי' באו"צ שהי' נדיב בין בגופו (להטריח בעצמו דוקא ואל הבקר רץ אברהם) בין בנפשו (היינו שפרסם אלקותו בעולם, והי' לומד עמם חכמת אלקות כו') ובין בממונו, וע"י הנדיבות שלו אפי' בגשמיות המשיך המשכת אלקות מלמעלמ"ט, וכן גם עכשיו כל איש ישראל ע"י העשיות המצות שעושה בביטל רצונו (ובאמת בכל מצוה שעושה יש בוה ביטל הרצון, שהדי מצד עצם רצון וחפץ הנה"ב הי' מתענג מתענוגי גשמיים ולא הי' עושה ח"ו כו' אשר זה ביד כל אדם להשיג, והוא אינו עושה כן אלא עושת רצון ה' ומניח תפילין ומתפלל וכן שארי המצות שהאדם ששה ה"ז נגד רצון הנה"ב מצד עצמו, א"כ ה"ז ביטל היש לאין, ולכן כל המצות נק' בשם צדקה), ובפרט כמצות צדקה וגמ"ח והכנסת אורחים שהעושה אותם הוא ביטל עצמותו שהרי הרויח המעות בכל כחות נפשו החיונית (שהוא מקי"ב ומקבלת חיות ג"כ מדברי' שתחת ממשלה נוגה), ואפי' אם בא לו בלא יגיעה הרי בעד מעות אלו הי' קונה דבר שכל גופו ינהה מהם, והוא לא כן הוא עושה אלא שנותגם לצדקה או גמ"ח לחבירו או שנותן לאורחים לאכל ה"ז ביטל היש וזה יקר מאד בעיני ה' וזה תכלית המכוון. ודבר זה נמצא בכאו"א מישראל שיש לו אחת משלשה אלה האמורי' לעיל דישאל הם רחמנים בני רחמנים וכל איש מישראל נוגע לו צער חבירו כמו שלו ממש, ואדרבה עוד יותר, וחושב בדעתו שחבירו טוב ממנו ולכן משפיע לו או נדבה או גמ"ח אשד מחי' אותו ממש, או שנותן לו לאכל שמשפיע לו חיים, וכה יחייהו ה', שע"ז ממשך גילוי אלקות בעולם, וזהו שכי' בסש"ב הניח הקב"ה כו' ולא בחר אלא בנו, ישראל עמו למטה דוקא, והוא מוקדם

לברכה שנמשך על נפשו ברוחניות וגם בגשמיות שיצילהו מכל צו"צ ונ"מ ופ"ר ומשעות הר', וישפיע לו שפע רב בבני חיי ומזונא, וברוחניות שיוכל לעבוד ה' באמת ולא יטריד לו שום דבר. . ומצות צדקה עומד לאדם בזה ובבא כמ"ש פזר נתן לאביונים צדקתו עומדת לעד, וזהו שע"י מצות בכלל ומצות הצדקה וגמ"ח והכנסת אורחים (שהם ענין אחד) בפרט ממשיכים שיהי' שם שמים מתאהב שיהי' גילוי אלקות למטה כמו יצי"מ כו' וכנ"ל).

סה"מ תרמ"ג ע' כ ואילך

קסא

בח"י מל' מקור עולמות ב"ע הוא בחי' אתר דשאר'י ב"י מותא ונק' אתר דמשתני וכידוע בענין הכ"ח עיתים דמל' וע"י הצדקה ממשיכים חיים במל'. והו"ע עליות המל' בכתר וכמ"ש אח"כ קרנו תרום בכבוד דבחי' מל' נק' קרן זוית ומתעלה בבחי' רוממות הכתר וממילא לא יהי' בה שינויים. וזהו וצדקתו עומדת לעד, לעד יש בו ג' פ"י ל' נצחית ול' עדי וקישוט ול' עד פה תבוא והוא כשיאיר בחי' הכתר במל' או יהי' במל' ג"כ נצחית בל"ג כנ"ל ול' עדי וקישוט וכמו ועטרותיהם בראשיהם ול' עד פה תבוא דבחי' כתר הוא למעלה מהשגה (ולע"ל יהי' הרגשת המהות וכמ"ש ומלאה הארץ דעה דעת והכרה כו').

סה"מ תרמ"ו-תר"ן ע' תקו

קסב

שהאור שלמעלה מן הפרסא יאיר גם למטה מהפרסא והוא ע"י תוס' אור שמאיר באצ"י (ע' ברמ"ז שם בפ"י כביכול דאמר בזהר שם) עד בחי' מל' דאצ"י עד שגם בב"ע שלמטה מן הפרסא יהי' איהו וגרמוהי חד כמו באצ"י כו' והוא כמ"ש בד"ה פזר נתן כו' צדקתו עומדת לעד שגם בעוה"ז הגשמי יהי' היד כלי לאלקות כמו חסד דרועא ימינא דאצ"י. והו"ע במאנין דילי לא אשתמש אלא במאנין דילך (וח"א דקמ"ה ע"ב) כלי' דבי"ע.

סה"מ תרמ"ו-ר' ע' תצו

קסג

ולכאו' ה"י נראה שמה שע"י הצדקה ממשיכי' שיהי' השם שלום והכסא שלום זהו כשנותן צדקה יתר מכפי הקצבה והמדד. וכמ"ש פזר נתן כו' צדקתו עומדת לעד וכת"י יש מפז"ר ונוסף עוד (ועמ"ש בד"ה פזר הנ"ל) מפזר דוקא וכן מרבה צדקה כו' וכמ"ש במ"א בענין בכל מאדך בכל ממונך שזהו שמפזר יותר מכפי המדה כו', ועפ"י יובן מה שאמרז"ל גדול המעשה יותר מן העושה ר"ל מן העושה כפי המדה והקצבה שהאדם עושה רק לפי יכולתו אך כשמעשה אחרים בריבוי והוא נוטל שכר כנגד כולם וכמ"ש בוח"א דר"ח ע"א ע"פ ולא יכול יוסף להתאפק דגבאי צדקה יש לו שכר כנגד כולם, ואמר ע"ז פסוק פזר נתן לאביונים, דע"י שהוא מעשה הרבה ממשך כמו ע"י פזר הצדקה כר וכמ"ש בשל"ה דרס"א.

סה"מ תרמ"ו-ר' ע' תצו ואילך

קסד

ותרב שמחתי בפעולת כבודו במעשה הצדקה בהוספה על ההוספה כה יוסיף ויוסיף לו ה' רב טוב ברו"ג בכה"פ בזכות מצות הצדקה וכמ"ש בזה"ג דקנ"ג ע"ב ע"פ פזר נתן לאביונים מאי פזר כמד"א (משלי י"א) יש מפזר ונוסף עוד מאי ונוסף עוד בכלא ונוסף עוד בעותרא ונוסף עוד בחיי בו' מאי ונוסף אלא ההוא אתר דשארי בי' מותא הוא (ר"ל האדם המפזר לאביונים) גרם לי' דיתוסף חיים דלעילא לאוספא לי' כוי יעו"ש. והוא דהמלי' שהוא המקור לעולמות נק' אתר דמשתני כו' אמנם ע"י הצדקה לא יהי' ממשכים תוס' אור בכהי' המל' מבחי' ג"ר עד שגם בבחי' מל' לא יהי' שינויים כלל. וז"ש צדקתו עומדת לעד קרנו תרום בכבוד לעד הוא לי' נצחי וגם ע' עדי עדיים שהוא בחי' הכתר (וגם לי' עד פד, תבוא מפני שבבחי' כתר אין בו השגה ותפיסא כו') וזהו קרנו תרום כו' שבחי' המל' שנק' קרן זוית תתעלה בבחי' רוממות הכתר כו' עד שגם בבחי' המל' לא יהי' שינויים כלל כו' וכמ"ש באריכות בד"ה פזר גתן (מצה זו) תרמ"ב יעו"ש.

סה"מ תרמו"ן תקכד ואילך

קסה

ושרש ההמשכה הוא מבחי' עצמות א"ס, דבכדי שתהי' ההמשכה למטה מטה צ"ל שרש ההמשכה ממדרי' גבוה ביותר, וזהו שממשיכים עכשו בקיום המצות, רק שעכשו א"א שיהי' הגילוי למטה מפני שהעולם אינו מזוכך, רק מעין הארה לבד מאיר על האדם המקיים המצוה בבחי' או"מ, אך כמו"כ אינו מאיר עתה בגילוי גם באצ"י הגם דקיום המצות עכשו הוא להוסיף אורות באצ"י הנה הוא באצ"י ג"כ רק בבחי' מקיף ובמ"ש צדקתו עומדת לעד דבאצ"י ה"ז עומד בפ"ע ואינו מאיד בגילוי בכלים דאצ"י דלהיות שזהו המשכה מבחי' עצמות א"ס ב"ה א"א שיאיר בפנימי' בכלים דאצ"י, ולעתיד יהי' הגילוי למטה, והמשכה זו הוא שהמשיך משה שז"ע שמשא הורידה משמים לארץ.

סה"מ תרע"ח ע' רדע

קסו

ומ"מ אינו דומה מוחין למדות, ולכן מהמדות אפשר להיות יניקה (וכמ"ש במ"א בענין נרות המנורה דאחרן כה"ר ממשין בחי' החכ' שלא יהי' יניקה מהמדות כו') וי"ל מפני ששם שייך כלים ממש (משא"כ בחכ' העיקר הוא האור, ובמ"א בהגהות לביאור ד"ה ויצוים תקס"ז שבחכ' גם הכלי נק' חיוהי בחי' אור, ואף גם לדעת רבינו דגם כלי חב"ד נק' גרמוהי, יציבא מילתא דבחב"ד אינם בחי' גבול ממש וכמ"ש במאה"ז ויהיו חיי שרה דמ"ש באגה"ק איהו וחיוהי דהכלי' הם בחי' גבול כו' היינו מהחזה ולמטה ששם מסתיים בחי' יסוד אמא (עמ"ש בלקו"ת בפ' קדושים ד"ה וכי תבואו כו' ונטעתם פ"ד דב' שלישי הת"ת חג"ת ונה"י שייכי' להשפעה לזולתו, משא"כ חב"ד שבת"ת והוא בחי' שלישי העליון דת"ת שלמעלה מהשפעה עדיין כו') אבל מהחזה ולמעלה שם כתי' ולתבונתו אין מספר כו' ועמ"ש בלקו"ת בהביאור אם

בחוקותי פ"ג התורה עצמה למעלה מאותיו הכתב כי התורה היא בחי' יסוד אבא אבל שם מאיר בחי' האוא"ס שבחכ' כו' ומבחי' חיצוניות הכלים נעשה פרסא שבין אצי' לבריאה המעלים ממש על האור עד שבבי"ע לאו איהו וחייהי וגרמוהי חד כמ"ש בהקדמת ת"ז שהאור הוא אור של תולדה הנק' אור נבדל כו' ומשם יפרד עד שהעוה"ז הגשמי נראה לנפרד ממש. אף שאין האמת כן דהכל הוא אלקות כו' אך נראה לנפרד כו' וזהו ויקהל משה בחי' יסוד אבא [...] ויהי קול ממעל לרקיע למעלה מן הפרסא שהאור שלמעלה מן הפרסא יאיר גם למטה מהפרסא והוא ע"י תוס' אור שמאיר באצי' (ע' ברמ"ז שם בפ"י כביכול דאמר בזהר שם) עד בחי' מל' דאצי' עד שגם בבי"ע שלמטה מן הפרסא יהי' איהו וגרמוהי חד כמו באצי' כו' והוא כמ"ש בד"ה פור נתן כו' צדקתו עומדת לעד שגם בעוה"ז הגשמי יהי' היד כלי לאלקות כמו חסד דרועא ימינא דאצי'. והו"ע במאנן דילי לא אשתמש אלא במאנן דילך (וח"א דקמ"ח ע"ב) כלי' דבי"ע. וזהו לעד ג' פ"י כמ"ש בלקו"ת ד"ה אלה פקודי, וע' בהגהות לביאור ד"ה זכור הנ"ל דענין שהדעת נחלק לחו"ג (ויהיו ד' מוחין בו"א כו') זהו ענין ברכה רביעית דבהמ"ז הטוב והמטיב, והוא כמו שיהי' לע"ל כולו הטוב והמטיב (פסחים ד' נו"ן ע"א) וזהו הוי' אחד וי"ל דהיינו ענין השם שלום וכנ"ל דע"י הדעת מתאחדים כל הקוין כו' ולא יהי' שינוי בחי' חו"ג וכמו בעתיק דלית שמאלא כו' וכמ"ש במ"א, וי"ל דע"י יהי' בחי' ושמו אחד שיהי' נקרא כמו שנכתב פ"י הקרי והוא הגילוי דבחי' מל' יהי' כמו שנכתב בחי' כולו הטוב והמטיב בגילוי בבחי' מל' שגם בבחי' מל' לא יהי' שינויים ואז ממילא יהי' גם למטה כולו הטוב והמטיב, וזהו לעד ל' נצחיות כו', וע' מ"ש בסוף דרוש מים רבים (שלא נמצא בהעתקה) בענין מרבים שלום בעולם שלע"ל יהי' הקליפה שומר לפרי כמו בתחילת הבריאה וזהו ריבוי השלום בעולם וכמו וגר זאב עם כבש כו' וזה נעשה ע"י הבירורים דעכשיו וכמו ורב שלום שמבחי' רב יש לי רב (ורב תבואות בכח שור) יהי' שלום וגם כמ"ש בבה"ז ויצא ע"פ קומה ה' למנוחתך דבימי שלמה ה"י מנוחה מחמת גילוי אוא"ס הסובב כו' (וכמ"ש במ"א דבימי שלמה קיימי סיהרא באשלמותא כו') וע' בתו"א והוספות פ' נח ד"ה מים רבים שיש ב' בחי' נייחא, הא' מנוחה שלאחר העבודה אתנחתא שלאחר הטרחה והעבודה יהי' אתנח בחי' מנוחה, ויש מנוחה שאינו שייך לעבודה כלל והוא בחי' שבת עילאה שבוים"ב העבודה והבירורים ואח"כ שביתה וזהו שבתא תתאה וכ"ז עונג המורכב, אך שב"ע בחי' עצם המנוחה שלא מיגיעה ועבודה וכמו איש מנוחה בעצם כו' ובמ"א מבואר דשבתא דלילא היא המשכה ושבתא דיומא העלאה [והיינו] דשבתא דלילא מאיר בחי' הארה חיצונית מבחי' עתיק והוא העונג שע"י היגיעה ושבתא דיומא הוא העלאה והוא השכיתא מבחי' מנוחה (דבחי' מנוחה הנ"ל עבודה יחשב לגבי עצם המנוחה כמ"ש בתו"א שם. וכמ"ש במד"ר מה ה"י העולם חסר מנוחה כו' וי"ל דמאחר שהעולם חסר בלא זה הרי יש לו שייכות לעולם עדיין וכמ"ש במ"א בענין סוכ"ע כו' ואז מאיר בבחי' מל' בחי' עצמו עתיקא שהוא עונג הפשוט בלתי מורכב והוא בסעודה שלישית דשבת דכתי' בה היום לא וכמ"ש בד"ה יוהכ"פ אסור באכילה כו' שהוא כמו העונג העצמי דיוהכ"פ (דאז עליי' המל' בהמדר' היותר עליון כו') ובעבודה זהו ג' בחי' אהבה, אהבה זוטא, ואה"ר, ואה"ע שנק' אהבה בתענוגים שלמעלה מבחי' אה"ר,

ונמשך מלמעלה בדרך מתנה (אחר שלימות דאה"ז ואה"ר שע"י עבודה כו') וכמ"ש במ"א. וכמו"כ הוא ענין מנוחה דשלמה שהוא עצם המנוחה כו', ועפ"י ז"ל ענין מרבה צדקה מרבה שלום שהוא כמו מרבים שלום בעולם שהכל יהי בבחי' אחדות אלקות ממש ויאיר בחי' אוא"ס בגילוי למטה כמו למעלה והו"ע שיהי' השם שלום והכסא שלום ויהי' כולו הטוב והמיטיב גם למטה כנ"ל באורך.

ולכאו' הי' נראה שמה שע"י הצדקה ממשיכי' שיהי' השם שלום והכסא שלום זהו כשנותן צדקה יתר מכפי הקצבה והמדה וכמ"ש פז"ר נתן כו' צדקתו עומדת לעד וכת"י יש מפז"ר ונוסף עוד (ועמ"ש בד"ה פזר הנ"ל) מפזר דוקא וכן מרבה צדקה כו' וכמ"ש במ"א בענין בכל מאדך בכל ממונך שזהו שמפזר יותר מכפי המדה כו', ועפ"י ז"ל יובן מה שאמרז"ל גדול המעשה יותר מן העושה ר"ל מן העושה כפי המדה והקצבה שהאדם עושה רק לפי יכולתו אך כשמעשה אחרים בריבוי והוא נוטל שכר כנגד כולם וכמ"ש בזח"א דר"ח ע"א ע"פ ולא יכול יוסף להתאפק דגבאי צדקה יש לו שכר כנגד כולם, ואמר ע"ז פסוק פזר נתן לאביונים, דע"י שהוא מעשה הרבה ממשיך כמו ע"י פזר הצדקה כו' וכמ"ש בשל"ה דרס"א. אך ברמ"ז שם כ' מפורש מעלת הצדקה מפני שבמצוה אחת דצדקה זו גורם מה שע"י כל המצות יחד, ויש לה מציאות בכ"י והיא כדוגמת מלמעלה בסוד משפיע ומקבל וי"ל כנ"ל שבצדקה הוא בירור כללות הנפש החיונית כו' ומשפיע לעני דלית לי' מגרמי' כלום ומעורר וממשיך למעלה בחי' המשכה מבחי' נה"י בשרש היותר עליון כו' כנ"ל ומ"מ גדול המעשה יותר כו' וי"ל שזהו ע"ד מ"ש בד"ה יונתי בחגוי הסלע (תר"ם) פט"ו שהאדם העושה המצוה והדבר גשמי שבו מתלבש המצוה שניהם מתעלי' בבחי' אוא"ס שלמעלה מתהו (למעלה משרשן כו' יעו"ש) אלא שהדבר הגשמי מתעלה בבחי' ג"ר דס"ג, והאדם בבחי' שם ע"ב כו' יעו"ש, ועד"ז י"ל כאן מאחר שבלא המעשה לא יהי' עצם המצוה כ"א ע"י המעשה כו' וא"כ הבירור הוא ע"י המעשה. ולכן הוא מתעלה במדר"י עליונה יותר, אם שאפשר ששניהם מתעלי' בבחי' שם ע"ב כו' מ"מ גדול המעשה כו' שהוא עיקר הגורם ומתעלה במדר"י עליונה יותר כו'.

אגרות קודש ח"א ע' צו ואילך

קסז

וזתו כל המרחם כו' מרחמין עליו כו' שנמשך לו השפעת הטוב בלי גבול כו'. ועמ"ש בזח"ג פ' בהעלותך דקי"ג ע"ב ע"פ פזר נתן כו' ובמק"מ שם והענין דבחי' מל' מקור עולמות בי"ע הוא בחי' אתר דשאר"י בי' מותא ונק' אתר דמשתני וכידוע בענין הכ"ח עיתים דמל' וע"י הצדקה ממשיכים חיים במל'. והו"ע עליות המל' בכתר וכמ"ש אח"כ קרנו תרום בכבוד דבחי' מל' נק' קרן זוית ומתעלה בבחי' רוממות הכתר וממילא לא יהי' בה שינויים. וזהו וצדקתו עומדת לעד, לעד יש בו ג' פי' לי' נצחית ול' עדי וקישוט ול' עד פה תבוא והוא כשיאיר בחי' הכתר במל' או יהי' במל' ג"כ נצחית בל"ג כנ"ל ול' עדי וקישוט וכמו ועטרותיהם בראשיהם ול' עד פה תבוא דבחי' כתר הוא למעלה מהשגה (ולע"ל יהי' הרגשת המהות וכמ"ש ומלאה הארץ דעה דעת והכרה כו') דתכלית כוונת הבריאה הוא שנתאוהו הקב"ה להיות לו דירה

בתחוננים והיינו שגם למטה בעוה"ז יהי חסד דרועא ימינא שהיד הגשמי יהי כלי אלקות כמו חסד דאצי' וכמ"ש בזו"א דקמ"ח ע"ב אפי' במאנין דילי לא אשתמש אלא במאנין דילך וע' ביאורו בהוספות לבה"ז הנדפס, דעכשיו באצי' איהו וחיוהי חד ואיהו וגרמוהי חד משא"כ בבי"ע לאו איהו וחיוהי וגרמוהי חד וכמ"ש בהקדמת ת"ו, והיינו מפני שבבי"ע נמשך ע"י פרסא המפסקת בין אצי' לבריאה עד שנק' אור של תולדה, ומזה נתהווה נבראים נראים לנפרדים כו' וכמ"ש במ"א באורך, אבל כשיהי' בבי"ע ג"כ איהו וגרמוהי חד אז יאיר למטה מטה ג"כ כו' וכ"ז הוא ע"י תוס' אור שיאיר בבחי' מל' מבחי' הכתר אז יהי' גם העוה"ז כמו עולם האצי'. וכ"ז נעשה ע"י הצדקה שנותנים לעני דלית לי' מגרמי' כלום עיי'ז ונוסף עוד שנמשך תוס' אורות עצמיים לבחי' סיהרא דלמ"כ להיות בבחי' עד כו' כנ"ל ונמשך משם בבי"ע עד גם בהאדם למטה, ועיקר הגילוי הזה יהי' לע"ל וכמ"ש כי עין בעין יראו ולא יכנף כו' והיו עיניך רואות כו' והארה מזה יאיר בג"ע זיו תורתן ועבודתן שעסקו בעוה"ז, ופירותיהן בעוה"ז בשפע הטוב הגשמי.

אגרות קודש ח"א ע' קיד

כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ

קסח

בס"ד. ב' ניסן תרפ"ז

פנ"ר: נתן לאביונים צדקתו עומדת לעד קרנו תרום בכבוד², ואמרו"ל (ב"ב י"ד ע"ב) שאלו את שלמה בן דוד עד היכן כחה של צדקה אמר צאו וראו מה פירש

(1) נדפס בקונטרס יז - שיצא לאור לקראת ב' ניסן, תרצ"ב (ספר המאמרים קונטרסים ח"א רכא, א ואילך), והוא ד"ה פזר נתן תרפ"ז (ספר המאמרים תרפ"ז ע' קלח ואילך). הקיצורים להמאמר ניתוספו בשנת תרצ"ב, ובהוצאה זו ניתוספו מ"מ והערות מהמו"ל.

המאמר - מאמצע פרק ב עד אמצע פרק ח - הוא ד"ה ורוח אלקים מרחפת תרפ"ז* (ספר המאמרים תרפ"ז ע' סו ואילך) עם שינויים והוספות וכו', והוא מיוסד על ד"ה ורוח אלקים מרחפת פר"ת פרק א (ספר המאמרים פר"ת ע' גד ואילך**), ועל ד"ה זה היום תרנ"ז (ספר המאמרים תרנ"ז ע' א-ו).

להתחלת וסיום המאמר - ראה גם ד"ה פזר נתן במאמרי אדמו"ר הזקן הנחות הר"פ ע' נז ואילך. הועתק לעיל אות קמה ועם הגהות - ביאורי הוהר לאדמו"ר הצי"צ ח"א ע' תסג. הועתק לעיל אות קנו ד"ה ולהבין כו' פזר נתן דש"פ תזו"מ תרמ"ב פרק ו ואילך. הועתק לעיל אות קנח: ריש וסוף ד"ה פזר נתן תשי"ח הועתק לעיל אות קעד.
2) תהלים קיב, ט.

(* כמ"ש בגוכתי"ק כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ בהמאמר דתרפ"ז להעתיק מ"ד"ה ורוח אלקים, בראשית

פ"ד.

(** ד"ה ורוח אלקים מרחפת פר"ת מיוסד, כנראה, על ד"ה הנ"ל במאמרי אדמו"ר האמצעי בראשית ע' נו ואילך. וראה עוד מאמרים שמיוסדים על ד"ה הנ"ל פר"ת: ד"ה ויקח הא"ד דש"פ בראשית תשי"ב. ד"ה בראשית ברא דש"פ בראשית תשי"ג.

דוד אבא פזר כו' בכבוד, וצריכים לומר דבפסוק זה מרומז כל כחה של צדקה, הנהגה המפרשים³ פירשו צדקתו עומדת לעד קאי על עולם הבא, קרנו תרום בכבוד קאי על עולם הזה, דכל זה הוא על ידי פזר נתן לאביונים, ולהיותו כולל עולם הזה ועולם הבא הרי מרומז בו כל כחה של צדקה. וצ"ל דמאחר דצדקתו עומדת לעד קאי על עולם הבא וקרנו תרום בכבוד קאי על עולם הזה הרי הי' צ"ל סדרן באופן אחר דתחלה הי' ליי' למימר קרנו תרום בכבוד הכוונה בעולם הזה, ואחר כך צדקתו עומדת לעד לעולם הבא, ואם כן לכאורה אינו מובן סדר הכתוב, אלא בהכרח לומר דשיעור הכתוב הוא דעל ידי זה מה שפזר נתן לאביונים הנה לבד זאת דצדקתו עומדת לעד לעולם הבא הנה עוד זאת דקרנו תרום בכבוד בעולם הזה, וצ"ל מהו"ע הקרן שנתרום בכבוד דוקא. אך הענין הוא דהנה איתא בוח"א דר"ח ע"א כד ברא קוב"ה עלמא קאים ליי' על סמכא חד וצדיק שמי', והאי צדיק איהו קיומא דעלמא ודא איהו דאשקי וזן לכולא דכתיבי; ונהר יוצא מעדן וגו' ובג"כ פזר נתן לאביונים דא צדיק, צדקתו עומדת לעד דא כנס"י דבגין כך איהו קיימא ברזא דשלם בקיומא שלים, ובוח"ג דקנ"ג ע"ב איתא פזר נתן לאביונים מאי פזר כמד"א (משלי י"א) יש מפזר ונוסף עוד וכו' האי קרא הכי מבעי ליי' יש מפזר ויוסף עוד מאי ונוסף אלא ההוא אתר דשרי בי' מיתא הוא גרים ליי' דיתוסף מחיים דלעילא לאוספא ליי' וכו' ולאראק ברכאן לעילא ותתא, והיינו דע"י ירידת הנשמה להתלבש בגוף ונה"ט בעלמא דין, דהיא עלמא דמיתא ומתגבר ומזכך ומבררן, והוא במדרגת צדיק, הנה על ידי זה גרים דיתוסף מחיים דלעילא, ולאראק ברכאן לעילא ותתא. ולהבין זה יש להקדים תחלה מה שאמר רבינו נ"ע (באגרת הקדש) איתא בווה"ק דצדיקא דאתפטר אשתכח בכלהו עלמין יתיר מבחיהו כו', וצ"ל תינח בעולמות עליונים אשתכח יתיר בעולותו שמה אבל בעוה"ז איך אשתכח יתיר, ויש לתרץ ע"ד מה שקבלתי על מאמר הזו"ל⁶ דשבק חיים לכל חי כנודע שחיי הצדיק אינם חיים בשרים⁷ כ"א חיים רוחניים⁸ שהם אמונה

3) ראה מצו"ד עה"פ.

4) בראשית ב, י.

5) פסוק כד.

6) בהביאור לסימן זך (קמו, ב ואילך). הובא ונתבאר במאמרי אדמו"ר האמצעי קונטרסים

ע' כב ואילך.

7) ח"ג עא, ב.

8) "לע"ע מצאתיו בנוסח גט חליצה וכתובת יבמין - הובא ברמב"ם הל' יבום פ"ד הל'. שם הל"ב. רי"ף יבמות ספ"ב" (לקו"ש חכ"ה ע' 367 הערה 75). וב"מ"מ, הגהות והערות קצרות" (מהדורה ב') לאגה"ק כאן: "לע"ע מצאתי במדרש עשה"ד: הניח חיים לכל ישראל. וכן הוא בל' השואל בקובץ שו"ת הרמב"ם צד, קיח, קלד. ובשו"ת הגאונים - הוצאת הרכבי - שכג, שכד: וחיי למרנן גאון שבק כו' וחיי לאדוני שבק. ובשו"ת ר"ת עא: והניח ו' יתומים ולכל ישראל חיים. שם קפט: והניח חיים לכל ישראל. ועוד".

9) "כנראה צ"ל "בשריים" (בי' ודין), כמו "רוחניים" שבהמשכו" - לקו"ש חכ"ב ע' 138

הערה 8 בשוה"ג. וראה הערה הבאה.

10) באגה"ק כאן: רוחניים. ובלקו"ש ח"ח ע' 214 ובהערה 20: "רוחניים" - בשני יודי"ן, אבל לפני זה "בשריים" - בתד יוד. ולכאורה צ"ל בשווה בשתי התיבות. וראה הערה שלפניו.

ויראה ואהבה¹¹ וכו', והנה בהיות הצדיק חי על פני האדמה היו שלשה¹² מדות אלו בתוך כלי ולבוש שלהם בבחי' מקום גשמי שהיא בחי' נפש הקשורה בגופו וכל תלמידיו אינם מקבלים רק הארת מדות אלו וזיון המאיר חוץ לכלי זה ע"י דבוריו ומחשבותיו הקדושים וכו', אבל לאחר פטירתו לפי שמתפרדים בחי' הנפש שנשארה בקבר מבחי' הרוח שבג"ע שהן שלש מדות הללו, לפיכך יכול כל הקרוב אליו לקבל חלק מבחי' רוחו שבג"ע הואיל ואינה בתוך כלי ולא בבחי' מקום גשמי כו' הלכך נקל מאד לתלמידיו לקבל חלקם מבחי' רוח רבם העצמיות¹³ שהם אמונתו ויראתו ואהבתו אשר עבד בהם את ה' ולא זיוום בלבד המאיר חוץ לכלי כו', ובחי' זו הראשונה שנשארה למטה בג"ע התחתון במקומו ומדרגתו הראשונה היא המתפשטת בתלמידיו כל אחד כפי בחי' התקשרותו וקרבתו אליו בחייו ובמותו באהבה רבה כי המשכת כל רוחניות אינה אלא ע"י אהבה רבה כו' בהכנה רבה ויגיעה עצומה לקבל שלש מדות הללו כדרך שהורה רבו וכמארו¹⁴ יגעת ומצאת תאמין כו', והארת אורות עליונים אלו מאירה על כל תלמידיו שנעשו עובדי ה' על ידי תורתו ועבודתו והארה זו שעליהם מלמעלה מכנסת בלבם הרהורי תשובה ומעשים טובים, וכל המעשים טובים הנולדים מהארה זו כו' נקרא גדולי גדולין כו' כדאי' בתיקונים¹⁵ על מרע"ה שאחר פטירתו מתפשטת הארתו בכל דרא ודרא¹⁶ לששים רבוא נשמות כמו שמש המאיר מתחת לארץ לששים רבוא כוכבים¹⁷, דחיי הצדיק הם חיים רוחנים ובחיים חיותו על פני האדמה הם מוגבלים בכלי, אבל לאחר הסתלקותו, הרי אורו מתפשט בכלל ובפרט על כל תלמידיו שנעשו עובדי ה' על ידי תורתו ועבודתו, וע"י הכנה רבה ויגיעה עצומה יכולים לקבל שלש מדות הללו דאמונה יראה ואהבה מבחי' רוח רבם העצמית, והיינו דעל ידי עבודה ויגיעה כדרך שהורה רבו מביא החיים רוחנים של רבו באמונה יראה ואהבה בחיים בשרים, בכל עניני עבודתו בלימוד התורה וקיום המצות בפועל ממש, שעל ידי זה נעשה התקשרות הגידולי גידולין עם שרשם ומקורם שהוא עצמות רוחו של הרב המתעלה בעילוי אחר עילוי להכלל בבחי' נשמתו שבגן עדן העליון בעולמות העליונים, אלא שזה מאיר עליהם בבחינת מקיף, אמנם מקיף זה נותן כח בהגידולי גדולין, להיות גם בהם כח הצמיחה בתוספות וריבוי עד אין שיעור.

(11) במאמרי אדמו"ר האמצעי שם: אמונה ואהבה ויראה.

(12) ב"הערות ותיקונים" לאגה"ק כאן: שלש.

(13) "לכאורה צ"ל "העצמית" ולא "העצמיות", כמו שכתב תיכף אח"כ" (לקו"ש חכ"ו ע' 205 ערה 9).

(14) מגילה ו, ריש ע"ב.

(15) ב"הערות ותיקונים" לאגה"ק כאן שצ"ל "בוהרה". ומוסיף שם בהערה: "לע"ז מצאתי

כל הענין בוח"ג רעג, א. וראה ג"כ שם רטז, ב. ובתיקונים (תס"ט קיב, א. קנ"ד, א. ת"ע קלה, א) מצאתי רק חלק מהמבואר - ואולי טעות המעתיק הוא באגה"ק, ונשתרבו לו ממש"כ בתניא פמ"ד [סג, א] "בתיקונים".

(16) ראה תניא רפמ"ב (נט, א).

(17) עכ"ל אדמו"ר הזקן באגה"ק.

קיצור. יקשה בסדר הכתוב ויפרש דע"י הצדקה צדקתו עומדת לעד לעוה"ב, וקרנו תרום בכבוד בעוה"ז, מעתיק לשון אגה"ק ביאור פכ"ז, ומבאר דחיי הצדיק רוחנים ובהיותו בגוף מוגבלים בכלים דאמונה יראה ואהבה, ובהסתלקותו אורו מפשט וע"י העבודה תלמידיו גדולי גדולין מתקשרים ברוחו ונשמתו שבג"ע העליון.

והנה להבין זה¹⁸, הנה ידוע דיש ג' מדריגות והם עולם שנה נפש, דיסוד הספר יצירה הוא על ג' מדריגות אלו דעולם שנה נפש¹⁹, דתכלית כוונת וירידת הנשמה הוא, להיות בריר וזיכוך העולם החומרי והגשמי, על ידי עבודה דוקא, והיינו שיהי' חיבור עולם ונפש, על ידי העבודה בהזמן דירידת הנשמה והתלבשותה בגוף, כידוע בענין ימים יוצרו²⁰, דלכל אחד ואחד הנה ימי חייו בעלמא דין קצובים לו, לפי המוטל עליו בחלקו בעבודתו בלימוד התורה וקיום המצות, שעל ידן ממשיך גילוי אלקות בעולם, וכידוע²¹ בענין משפט לאלקי יעקב²², שיש דין ומשפט על בחי' ומדריגת הגילוי אלקות שכאו"א ממשיך בעבודתו, ועל ידי זה נעשה עילוי נשמתו בצאת הנפש מן הגוף, ולזאת הנה ג' מדריגות אלו דעולם שנה נפש, הן יסוד כל ההשתלשלות מריש כל דרגין עד סוף כל דרגין, להיות דכללות כולם הם תלויים בעבודת האדם דוקא בעלמא דין, דעל ידי עבודתו בלימוד התורה וקיום המצות בפועל ממש, הנה על ידי זה מוסיף אור בכל העולמות מריש כל דרגין עד סוף כל דרגין²³, והעבודה היא לזכך חומרית העולם הוזה הגשמי להמשיך גילוי אלקות למטה, והיינו דבגשמיות העולם יהי' נראה וניכר ומובן ומושג, דהעיקר הוא חיות האלקי ואין עוד מלבדו²⁴, דהנה²⁵ עולם הוא מקום, והמקום הוא מציאות דבר מוגבל, בההגבלה דששה קצוות מעלה ומטה מזרח ומערב צפון ודרום²⁶ וכמאמר²⁷ אי אפשר לעולם בלא רוחות שהם ההגבלה דששה קצוות, ושנה הוא זמן. והנה עולם שהוא מקום, הרי אין הכוונה רק על המקום הגשמי והוא שנאמר דדוקא מקום גשמי הוא מקום, אלא דגם החיות המתלבש בהמקום ה"ז ג"כ בכלל עולם שנקרא בשם מקום. ויובן זה מהאדם, דהנה האדם הרי אברי הגוף הם גשמי, והם תופסים מקום ממש כמו המקום דעולם, אמנם כל האברים הרי הם פועלים איזה פעולה, דהרי לא יש אבר שלא יפעול דבר מה, ופעולתו של האבר הוא גם כן גשמי, וכמו כח התנועה ביד וכח ההילוך ברגל, וכן כח הראי' בעין ושמיעה באזן, עד גם כח השכל במוח שבראש, הכל הם פעולות גשמי, שהשכל משכיל השכלות גשמי, והראי' רואה ראי' גשמי, דבזה הרי כחות

(18) בכל הבא לקמן - ראה ספר המאמרים פר"ת שבהערה 1.

(19) ראה הקדמת הראב"ד לספר יצירה (ד"ה אדני - ב, ג). ספר יצירה פ"ג מ"ג ואילך.

(20) תהלים קלט, טז. וראה לקו"ת שלה נב, א. ספר המאמרים תרפ"ג ע' קפג. ה'ש"ית ע'

521. ספר המאמרים אידיש ע' 28. ע' 102. ועוד.

(21) ראה ספר המאמרים תרפ"ט ע' 26. וש"נ.

(22) תהלים פא, ה.

(23) ראה גם ד"ה פזר נתן שבהערה 1. ובכ"מ.

(24) ואתחנן ד, לה.

(25) מכאן ואילך (עד אמצע פרק ח) הוא ד"ה ורוח אלקים מרחפת תרפ"ו עם הוספות וכו'

כנ"ל הערה 1.

הנעלים משתוים לכה המעשה, דכשם שבכח המעשה הרי התנועה פועל בדבר חומרי להסיעו ממקום למקום, וההילוך הוא בשטח גשמי, הנה כמו כן הראי' וההשכלה הם בדברים גשמי', והנה כחות הנפש הם רוחנים ואינם נתפסים בגשם להיות כמוהם ממש, וכמו כח השכל שבנפש ה"ה כח רוחני שאינו בכח" גשם כלל, והוא על דרך כמו השגת הנשמות בגן עדן, דצדיקים יושבים ועטרותיהם בראשיהם ונהנים מזיו השכינה²⁸, ה"ה מתעסקים בלימוד התורה²⁹, וכמאמר³⁰ קמפלגי במתיבתא דרקיע שזהו ג"כ שכל והשגה, אך הוא השגה רוחנית, וכמו כן הוא בכח השכל הרוחני שבנפש, וכן כח הראי' שברוחני' הנפש ה"ה ראי' רוחנית והיינו שרואה הכרוזים העליונים³¹, וכמאמר³² אף על גב דאינהו לא חזי מזלייהו חזי, שזהו בחי' מקיף שבנפש שרואה ראי' אלקית, אמנם כאשר הכחות מתלבשים בהאברים ה"ה באים בהגשמה להיות גשמי', והיינו דגם החיות המתלבש בהאבר הוא פעולה גשמי', והוא על ידי הגידים שהן ממוצעים שעל ידם בא החיות הרוחני של הנפש בחיות בשרים בהאברים כל אבר ואבר לפי ענינו, דהנה כתיב³³ כי הדם הוא הנפש, שאור וחיות הנפש מלובש בדם, אמנם בהתלבשות זו של החיות הרוחני בדם (שהוא דם היותר מובחר והוא הרביעית דם שהנפש תלוי בו³⁴) הוא חיים רוחני' עדיין, ועל ידי הגידים בא בחיים בשרים³⁵, וזהו עולם שנה נפש, דעולם שהוא מקום, והיינו דגם החיות המתלבש בעולם הוא בכלל מקום, והתחברות הנפש עם עולם הוא על ידי שנה שהוא זמן כדוגמת הגידים המביאים את החיים הרוחנים להיות בחיים בשרים. והנה בבנין גוף האדם הרי יש ג' ענינים בשר גידים ועצמות³⁶, דעצמות הן עצמי' האדם דעיקר בנין גוף האדם הם העצמות שבו, ובשר הוא לבוש המלביש את העצמות וכמ"ש (איוב י' י"א) עור ובשר תלבישני ובעצמות וגידים תשכנני, שהבשר הוא לבוש אל העצמות כדוגמת העור שהוא לבוש על הבשר וההתחברות של הבשר והעצמות הוא ע"י הגידים. והנה כמו שהוא בבנין הגוף, והיינו דבגשמייתו של האדם הרי יש ג' ענינים אלו עצמות ובשר והתחברותן הוא על ידי גידים שהם המדריגה הממוצעת המחברם, כן הוא גם ברוחניותו של האדם שהן כחות הנפש יש ג' ענינים אלו שהם כמו עצמות ובשר

(26) ראה גם אמרי בינה פתח השער פרק ג ואילך.

(27) תענית ג, ב.

(28) ראה ברכות יז, א.

(29) תניא פ"א (נח, סע"א. ושם: "כדאיתא בגמרא ובזהר"). סהמ"צ להצ"צ טו, ב. ובכ"מ.

(30) ב"מ פו, א.

(31) ראה לקו"ת האוינו עא, ד. לעיל ס"ע קטז ואילך. לקמן ע' שצח ואילך. ע' תקא.

ובכ"מ.

(32) מגילה ג, א.

(33) ראה יב, כג. ראה תניא פ"ט. לקו"ת שה"ש לא, א. ובכ"מ.

(34) ראה שבת לא, סע"ב. סוטה ה, א. עץ חיים שער מב (שער דרושי אבי"ע) פ"א.

(35) ראה מאמרי אדמו"ר האמצעי שבהערה הבאה. ספר המאמרים תרס"ג ע' קב. תרפ"ה

ע' כב. תש"ח ע' 32. ועוד.

(36) ראה בארוכה מאמרי אדמו"ר האמצעי דברים ח"ג ע' תתקטז ואילך. קיצורים והערות

לתניא ע' קו. ספר המאמרים תרל"ג ח"ב ע' שנ. תרנ"ג ע' רכט ואילך. לעיל ע' קלא ואילך.

וגידים, וכמו בענין המוחין דא"י בזהר³⁷ גרמין בנויין על מוחא דאיהי מיא, והיינו שהעצמות הן בחי' מוחין (ולכן העצמות יש בהם מוח) והכוונה דהמוחין הם עצמי' מהות האדם. ופי' ענין המוחין בעצם הוא שתופס את הענין בהפשטה ולא בהלבשה בלבד, והנה כל דבר השכלה ה"ה באה מלובש באיזה ענין שכלי אמנם הרי ישנו אור ההשכלה כמו שהיא קודם התלבשותה בהענין, הנה ענין המוחין בעצם הוא שתופס את אור ההשכלה כמו שהוא בעצם, וכן בהרגשת דקות הענין הוא ג"כ עוד טרם שבא בהתלבשות בדבר מה, והיינו ער נעמט אן און ער דער הערט די רייכקייט און די ליכטיקייט פון דעם ענין, ווי איידער עס איז נאך אן געטאן אין א זאך, וזהו שכלי בעצם, דאס הייסט אזא שכלי בעצם הערט אין יעדער ענין שכלי די רייכקייט און די ליכטיקייט פון דעם ענין, דער פאר קומט בא עם ארויס יעדער ענין שכלי איידיל, והיינו בבחי' הפשטה ואינו בחי' התלבשות ממש, הכוונה דגם שבעת ההשכלה הוא בהלבשה בענין זה, הרי מ"מ אינה הלבשה גמורה און ער קאן אין דעם אור ההשכלה דער הערין נאך איין ענין אויך, והשכלי בעצם הוא עצמות מהות האדם, והתחברות השכל עם הלבוש התיצוני הוא על ידי אמצעות מדרי' ממוצעת המתברם³⁸.

קיצור. יבאר דעולם מקום, שנה זמן, נפש גילוי אלקות ומסביר דגם החיות המתלבש בהמקום הוא מקום, ומטעים מהאברים הגשמי' ופעולתם הרוחני', עצמות ובשר התחברותם ע"י הגידים, עצמות מוחין עצמים, שכלי בעצם, השכלה עצמות, השגה בשר והתחברותם ע"י מדריגה ממוצעת.

ויובן זה בעבודה הרוחנית בג' לבושי הנפש דמחשבה דבור ומעשה בקיום התומ"צ, דהנה ידוע³⁹ דמחדו"מ הן ג' מדרי' בשר גידים ועצמות, דמח' הוא עצמות, דהנה מחשבה היא הכוונה הרוחנית דזהו העצם שכלי כמו שהוא בדקות הענין. כי גילוי השכל הוא במחשבה, ועם היות דמחשבה ה"ה ג"כ אינה אלא לבוש אל הנפש בלבד, ומ"מ ה"ה לבוש פנימי שמתאחד עם הנפש, ולכן המחשבה משוטטת תמיד, ולהיות שהמחשבה היא לבוש הפנימי, לכן הנה בה מתגלה ומתלבש השכלי כמו שהוא, וזהו שהמחשבה היא עצמות והיינו שהיא הכוונה הרוחנית, ומעשה הוא הלבוש התיצוני שבא בהגשמה במעשה המצות, דמצות הרי צריכים להיות בעשי' בפו"מ דוקא, וכמ"ש (דברים ז' י"א) ושמרת את המצוה ואת החקים ואת המשפטים אשר אנכי מצוך היום לעשותם, וכתוב (שם י"ב) ושמרתם ועשיתם אתם וגו', וצריך להיות התחברות הכוונה עם העשי' והוא שיהי' חיות בעשיית המצוה, והיינו דבכדי שיהי' חיות בעשיית המצוה זהו ע"י הכוונה דוקא, דמצוה בלא כוונה היא כגוף בלא נשמה⁴⁰. דכשם שבגוף ונפש הרי החיות הוא מהנשמה, הנה כמו"כ הוא בעשיית המצות דהכוונה היא הנותנת

37 ח"ג ערה, א. נתבאר בביאורי הזהר פ' שופטים לאדמו"ר האמצעי (קכא, ד ואילך), ולאדמו"ר הצ"צ (ח"ב ע' תתרכט ואילך).

38 ע"ד מדרי' הממוצעת בין עצמות השכל וההשגה המבואר כאן - ראה מכתב כ"ק אדמו"ר מהור"צ (אגרות-קודש ח"ב ע' תקלב ואילך. הועתק לקמן בהוספות ע' תקעב).

39 ראה מקומות שצויינו בהערה 36.

40 ראה לקוטי תורה להאר"ל ר"פ עקב. של"ה רמט, סע"ב. תניא פל"ח (נ, א ואילך).

חיות בהמצוה. ומה שאומרים כאן כוונה אין הכוונה כאן על הכוונה פרטית של המצוה בהמשכות והגילויים שע"ז בלבד, דידוע דבכל מצוה ומצוה יש כוונה פרטית לפי ענין המצוה ההיא, כמו במצות תפילין שהנחתן הוא בזרוע יד שמאל כנגד הלב, והרצועות כרוכים על היד, וכריכתן לבד הז' כריכות הם הג' אותיות של שם שד"י⁴¹, ועל הראש במקום המוח דחכמה ובינה, והרצועות מקיפים גלגלתו והקשר בסוף מקום מוח הדעת ונמשכים והולכים מלפניו עד רגליו⁴², וידוע⁴³ דכוונת מצות תפילין הוא לשעבד הלב והמוח שיהיו מוחו ולבו נתונים בתורה וקיום המצות, וע"ז בא הרמז בפרטי עניני מצוה זו שהנחת התפילה היא על היד שידיו יהיו נשמעים אל הלב, ועל יד שמאל דוקא, ורצועות הראש שהם גילוי המוחין בכלל ומוח הדעת בפרט צריכים להגיע עד הרגלים, שיהיו כל הילוכיו עפ"י התורה שהיא חכמה, וכן בכל מצוה ומצוה יש כוונה פרטית, ויש כוונה כללית, וכאן המכוון בענין הכוונה היא הכוונה אלקית, והיינו ההשגה וההתבוננות אלקי' וכל השגה והתבוננות מולידה התעוררות אהוי"ר, ולזאת כאשר יתבונן היטב בהענין האלקי שהיא מצות ה' הרי יתעורר באהוי"ר, ואזי הנה עשיית המצוה היא ברצון וחשק ובחיות גדול⁴⁴, וכמ"ש בסש"ב⁴⁵ והמקיימן באמת הוא האוהב את שם ה' וחפץ לדבקה בו כו', ובאמת הנה ע"י הקדמת הכוונה זו הכללית הרי ממילא יש שם גם הכוונה פרטית השייך לכל מצוה ומצוה בפרט, וצריך להיות התחברות הכוונה הרוחני' עם המעשה בפו"מ, וכן צ"ל אצלו חיוב המצוה היינו שנפשו ורצונו יחייבו עשיית המצוה, עס דארף זעך בא אים זייער מא נען די עשיית המצוה, דאו הוא מדקדק בעשיית המצוה, ולא רק העשי' בלבד, כ"א דקדוקי מצוה וזהירות יתירה, שזהו דוקא כאשר רצונו מחייב עשיית המצוה, וכמו שנראה במוחש בגשמי' דכאשר האדם צריך לעשות דבר שנצטווה לעשותה ה"ה עושה הדבר שהוא ומקיימה כפי הכרח מילוי הציווי ואינו דומה כלל לכאשר עושה איזה דבר שנפשו ורצונו לזה, דכאשר עושה איזה דבר שרצונו בזה ה"ה מדקדק בזה יותר, ומלבד זאת שמגעגע מאד שיבא הזמן לעשות הדבר ההוא, ומצפה ומייחל על זה בכליון לב ונפש, הנה בבוא זמן עשיית הדבר ההוא חביב ויקר לו במאד מאד כל פרט ופרט כמו הכלל כולו, וטעם וסיבת הדבר הוא מפני גודל חפצו ותשוקתו בהדבר ההוא, וואס די זאך מאנט זעך בא

41 ראה שערי תשובה לשו"ע או"ח סכ"ז סק"ח. וראה הל' תפילין בסידור אדה"ז. הגהות כ"ק אדמו"ר מהורש"ב נ"ע לסידור תורה אור. ועוד.

42 בטושו"ע שם סכ"ז סי"א ודאדה"ז ס"כ דרצועות תפילין של ראש יגיעו עד הטבור. אבל כ"ה כפנים ("מגיעים עד הרגלים") בכ"מ בדא"ח (ספר המאמרים תרח"ץ ע' נו. תרצ"ט ע' 951. תשי"ג ע' 34), ויש לומר שהוא ע"פ מ"ש בטור שם "ויש אומרים .. עד המילה". וממ"ש בפרי עין חיים שער התפילין פ"י "טוב שישים כו' כדי שלא יגיעו לארץ כו'" - משמע, שהדרך לילך ברצועות ארוכות עוד יותר (עפ"י ספר המאמרים מלוקט ח"ב ע' צב).

43 ראה שו"ע או"ח סכ"ה ס"ה. שו"ע אדה"ז שם סי"א. הל' תפילין בסידור אדה"ז. תניא פמ"א (נו, ב).

44 ראה קונטרס העבודה פ"ב (ע' 15). לקו"ש ח"ג ע' 459 ואילך.

45 פ"ד (ת, א). הובא במקומות שצויינו בהערה הקודמת. וראה גם ספר המאמרים תרפ"ט ע' 362 ובהערה שם.

אים זייער, וכמו כן הוא בעשיית המצות דכאשר יש אצלו חיוב המצוה, וענין החיוב אינו שהוא רק מה שמחוייב עפ"י הציווי דאז הנה קיומו את המצוה הוא רק מה שעושה כדי לפטור מחיובו, כ"א כאשר רצונו ונפשו בזה, עס מא נט זעך בא אים זייער די עשיית המצוה אז הוא מחכה ומצפה על זמן חיובה עפ"י התורה, דכל מצוה ומצוה ה"ה קבועה ומוגבלת בהגבלת הזמן ומקום, דמצות הרי עיקר⁴⁶ בהם הוא העשי' והפועל, ועשייתן הוא במקום וזמן מוגבל דוקא, ומפני גודל תשוקתו בחפץ ורצון פנימי בעשיית המצות ה"ה מחכה ומצפה על כל מצוה ומצוה בפרט על זמן חיובה, ובמילא מובן דכאשר עושה את המצוה ה"ה מדקדק בכל פרטי ועניני באהבה וחיבה גדולה. וההתחברות הלואת דכוונה הרוחנית שבמחשבה עם המעשה בפו"מ הוא ע"י הדבור, והיינו דבור דתפלה, ועם היות דתפלה היא כוונה⁴⁷ וכמא⁴⁸ אם כיון לבו יצא, הרי דתפלה היא כוונה, אמנם זהו כמו שהכוונה באה בדבור, ועי"ו נעשה התחברות הכוונה הרוחנית עם מעשה הגשמי, והיינו דבעשי' הגשמי של עשיית המצות, דעיקר מצותן הוא בקיום בפו"מ דוקא, הנה יאיר בהם החיות הפנימי⁴⁹ דהכוונה הרוחנית שבמחשבה, דוהו ע"י הדבור דתפלה, דדבור זה מחבר הכוונה הרוחני עם מעשה הגשמית בעבודתו כל היום אשר יתאימו אל הכוונה הפנימית.

קיצור. יבאר דמחדו"מ בשר גידים ועצמות, מח' עצמות, מצות עיקרם בפועל, והכוונה היא הנשמה, מסביר מצות תפילין לשעבד הלב והמוח, ובפרטיות בקישור היד אל הלב, והשפעת המוח גם על הפועל שיהי' בחיות, ויבאר ענין הקיום בחיבה, הדיבור דתפלה מחבר הכוונה והפועל.

וביאור הענין הוא, דהנה זה דעל ידי הדבור דתפלה נעשה התחברות הכוונה הרוחנית עם העשי' בפועל, והיינו שבעשיית המצוה בפו"מ הנה יהי' בזה חיות פנימי מהכוונה הרוחנית, הוא ע"י העבודה בתפלה דוקא, דהנה התחברות הכוונה עם המעשה זהו דוקא כאשר העבודה היא בהתעסקות עם הנה"ב, והיינו דלבד זאת דתחלה צריך לידע פרטי עניני ציור הנה"ב שלו הנה עוד זאת אשר ההתבוננות שלו תהי' בענינים כאלו שיכולים להיות מושג גם לנה"ב, והיינו שגם השכל הטבעי יבין את הענין וירגישו, דאז הנה מהתעוררות האהבה של הנה"א מתעורר גם הנה"ב וכמ"ס⁵⁰ ואהבת את ה' אלקיך בכל לבבך וארו"ל⁵¹ בשני יצריך ביצ"ט ויצה"ר, ואזי המעשה היא כדבעי. דהנה כאשר העבודה היא בהנה"א בלבד, אז הנה כשמבין ומשיג את הענין בטוב ובהנחה טובה וידוע דבהשגה כשהיא בהנחה טובה (אז עס לייגט זעך אפ בא אים דער ענין) הנה פירושו שמאיר אצלו הענין האלקי מ"מ הרי אחר כל זה

(46) כ"ה בספר המאמרים קונטרסים שבהערה 1. בד"ה ורוח אלקים תרפ"ו הנ"ל: העיקר.

(47) ראה לקו"ת אחרי כה, סע"ד. ספר המאמרים תר"ל ע' שי. תרח"ץ ע' נ. וראה קונטרס

העבודה ספ"א (ע' 10).

(48) ראה משנה וגמרא ברכות יג, א. רמב"ם הל' ק"ש רפ"ב.

(49) כ"ה בספר המאמרים קונטרסים שבהערה 1. בד"ה ורוח אלקים תרפ"ו הנ"ל: והפנימי.

(50) ואתחנן ו, ה.

(51) משנה ברכות נד, א. ספרי ופרשי עה"פ.

דהגם שמאיר אצלו הענין האלקי) יכול להיות שהמעשה בפו"מ תהי' שלא כדבעי, והיינו שאינו בערך כלל לגבי מצבו בהבנה והשגה, וכאשר נראה בחוש בכמה בני אדם שהן יר"א, ועם היותם יר"א הנה מ"מ אינו מקושר ומחובר היראת שמים שלהם עם הפועל ממש, והיינו דיכול להיות שבפו"מ יהי' לא כדבעי למהוי כלל, וכמו עד"מ בענין התפלה, דהנה לבד זאת שחסרים ידיעת ההלכה באסור ומותר, היינו בדיני אמירת ברכו וקדושה ועניית אמן ואיש"ר במקום שצריכים להפסיק או במקום שאין צריכים להפסיק, הנה עוד זאת שאינו נוגע להם הענין בפו"מ, ומקילים ראשם בשיחה, וכן בעניני קריאת התורה⁵² דחסרים פרטי ההלכות שבוה, וישנם המקילים בזה שלא מדעת, (וכמבואר בשו"ע או"ח סי' קמ"ו), וכן בעניני נט"י לסעודה⁵³ שיש בזה כמה דקדוקים בנקיות הידים בכלל, ותחת הצפרנים בפרט מדברים החוצצים לנטילה, ובאופן הנטילה והגעת המים בין האצבעות ופרקי היד וכו' ואינם מדקדקים כ"כ, ובפרט בזהירות הידים בתוך הסעודה מדברים המטמאים את הידים, וכמו בנגיעת הידים בצואת האף וכה"ג, וזה נמצא גם בעובדי ה' בתפלה בהתבוננות והשגה טובה ובהרגש הענין האלקי, ומ"מ אינם יודעים ההלכות בידיעה ברורה בהנוגע למעשה בפו"מ, כי אינם משימים לבם לענינים כאלו, וטעם וסבת הדבר הוא מפני שהתפלה אינה בהתעסקות עם הנה"ב כ"א מצד הנשמה לבד, והגם שהם יראי אלקים, והם עובדי ה' שעוסקים בעבודה שבלב בתפלה, ומ"מ בקיום המעשה בפו"מ אינם כראוי להיות ע"פ ההלכה שבתורה, דהסיבה לזה כי ההתעסקות שלהם הוא מצד הנשמה בלבד, ואין זה עובדי ה' בנשמתן (דעובדי ה' בנשמתם⁵⁴ הרי כל ענינם גם בעניני הגוף הוא כמו שהוא עפ"י תורה) כ"א גם כאשר העבודה היא מצד הנשמה, והיא בעבודה טובה כדבעי, והיינו דהנה"א הוא בהתלבשות בהנה"ט, דאז הרי ההתבוננות והשגה שלו היא בשכל הטבעי, היינו בענינים כאלו שהם מובנים ומושגים גם בשכל הטבעי, והיינו דגם שכל הטבעי מבין אותם ויכול להרגישם, ומ"מ אינו פועל עליו שיהי' המעשה כדבעי, וטעם הדבר הוא לפי שאין ההתעסקות שלו ונתינת נפשו על זה שיהי' מובן בשכל הטבעי, ואשר ההבנה בשכל הטבעי יהי' בשביל הנה"ב דגם הוא יתעורר במדה טובה, כ"א שההתעסקות שלו הוא דע"י שכל הטבעי יבין ויונח בהנה"ב הענין האלקי מצד הנשמה בלבד, והיינו דהנה"ב מבין שהנה"א משיג הענין האלקי, כאחד המבין אשר זולתו יודע את הענין ואליו אין זה נוגע כלל, ואין זה עבודה אמיתית דבעבודה כזו הרי יכול להיות דבעת עמדו בתפלה לא ירגיש כלל שמתפללים ואומרים ברכו וקדושה, כי הוא מסור ונתון כולו בהענין שהוא עוסק בו בשכלו ובהרגשו, ואין שומע ומרגיש דבר, ואחר התפלה הרי יכול להיות דלא ישים לבו לזה כלל וכנ"ל, וכן בעניני עולם הרי יכול להיות שאחר התפלה לא יאכל כלל כי אינו שייך לאכילה שהוא למעלה מהגשם לגמרי, אך כאשר יאכל לא ידקדק על עצמו בזהירות כנ"ל, והוא מפני שהכוונה גבה מעלתה מהמעשה ובעת שהוא

(52) ראה גם ספר המאמרים תרצ"ז ע' 263 ואילך. וש"נ.

(53) ראה תושו"ע ודאדה"ו או"ח סקנ"ח ואילך. סדר נט"י לסעודה בסידור אדה"ו.

(54) ראה לעיל ע' קפ. וש"נ.

בהכוונה אינו שייך להמעשה, ואין אצלו שום חיבור וקישור המחשבה עם המעשה, ולכן הכוונה אינה מביאה אותו לידי זהירות, אבל כאשר העבודה היא בהתעסקות עם הנה"ב, והיינו דלא זו בלבד שהנה"ב יבין ויונח אצלו דהנה"א הוא משיג את הענין האלקי, כ"א זאת היא עבודתו אשר זה שהנה"ב מבין ומשיג יהי אדעתא דנפשי, והוא שמלבד זאת שמתברר ומזדכך ע"ז הנה עוד זאת שמתעורר במדות טובות והנהגות ישרות, דאז הנה נעשה התחברות הכוונה הרוחני עם העשי בפו"מ, והיינו דאחר התפלה ילמוד תורה ולימודו יהי בדיני התורה בהנוגע למעשה בפו"מ, וידקדק בקיומן בזהירות יתירה, וכן בעניני עולם דלאחר התפלה יהי נזהר בכל הדברים, ויתרחק מאד מכל דבר שיוכל להביא לאיזה דבר איסור גם בדקדוק סופרים, ובוה מתחבר הכוונה עם המעשה, וכידוע דתפלה הרי עיקר ענינה הוא ההתעסקות עם הנה"ב ולפעול בו הביטול, ובוה נעשה התחברות הכוונה עם המעשה, וממשיך גילוי אלקות בנפשו ובחלקו בעולם, והוא כמשל הנר שמאיר להאיר את המקום החשך ואפלה ועש"ז נק' הנשמה נר הוי"ט⁵⁵ שיהי הגילוי דשם הוי' בעולם.

קיצור. יבאר דיש אופן בעבודה, בהנה"א מצ"ע שמבין ענין אלקי בטוב, ועניני קיום המצוה בזהירות חסר, ומהם גם מפני העדר ידיעת דיני התורה, ויבאר דהעבודה הוא ההתעסקות בכירור הנה"ב ע"י התבוננות בענינים המובנים גם להנה"ב שאז מתחבר הכוונה והפועל.

והנה⁵⁶ בנר הרי יש בו ג' ענינים⁵⁷, והם השמן ופתילה והאור, דבכללות כולם הו"ע הנר. והנה הפתילה הוא מדבר הנשרף, ועם היות שהפתילה היא מדבר הנשרף ומ"מ הרי אינו מאיר. דישנה פתילה שהיא עוד דוחה את האור והיינו דהגם שהיא בטבעה דבר העולה באש ומ"מ אינה מקבלת אור, וישנה שהיא רק נחרכת באור שהאור מהבהב בה, וישנה שנשרף אבל היא נכלה במהרה ואינו ענין האור כלל, ובכדי שתהי' שריפת הפתילה כראוי שיאיר הוא ע"י השמן, וכנראה במוחש דכאשר טובלים את הפתילה בשמן אז היא מקבלת את האור, והיינו שאינו דוחה אותה לגמרי מכל וכל, אבל יכול להיות שישרף כולו בפעם א' אשר גם זה אינו מענין האור, ובכדי שיהי' אור המאיר הוא דוקא כאשר השמן והפתילה המה בקירוב זל"ז שזהו ע"י הכלי, דהכלי מאחדת הפתילה והשמן ומאיר את החשך. וכמו"כ יובן בנר דנשמה שיש בה ג"כ ג' ענינים אלו שמן ופתילה ואור, דהפתילה הוא הנה"ב דכשם שבגשמי הנה הפתילה עושים מדבר שטבעו להיות שורף כמו"כ הוא ברוחני, דהנה"ב הוא הפתילה להיותו מדות בעצם מהותו והמדות הם בטבע ההתלהבות והשרפה, אמנם הנה בפתילה זו דנה"ב יש בו כמה מינים יש מי שהנה"ב שלו הנה לבד זאת שאינו מקבל את האור, אלא עוד דוחה ר"ל את האור, וכמו שאנו רואים במוחש שיש בנ"א דהגם שהם מתפללים בכל יום ג"פ ושומרים את המצות בדרך הרגיל, אבל כ"ז הוא בדרך מצות

55 משלי כ, כז.

56 בכל הבא לקמן - ראה ספר המאמרים תרנ"ז שבהערה 1. וראה גם לעיל ע' קית. לקמן

ס"ע תקא ואילך.

57 ראה ד"ה כי אתה נרי בתו"א מקץ מ, סע"ב ואילך.

אנשים מלומדה⁵⁸ ואינם מקבלים את אור התורה, דלקבוע עתים לתורה אינם רוצים, וגם אפילו לשמוע השיעורים שלומדים ברבים אינם רוצים, דאור התורה אינו נקלט בהם דר"ל הם דוחים את האור ואינם תפצים בזה, דבענין זה ה"ה כמו ריקים ופוחזים ופחותי ערך ממש, שהוא כדוגמת הפתילה שדוחה את האור, והוא מפני קרירות העולם די קאלטקייט פון וועלט והחלט הרע שמחליטים בעצמם שהם אינם שייכים לזה, ויש מי שטבעו דאובה תורה ואין זה שהוא בעצמו ילמוד רק שמשתדל שאחרים ילמדו, וההשתדלות שלו היא בכמה אופנים שונים ובשימת לבו ודעתו בזה אמנם ללמוד בעצמו אינו חפץ ורק לעת מן העתים הוא מטה און לשמוע בשיעורים, והוא כדוגמת הפתילה שהיא נחרת באור דעכ"פ אינה דוחה את האור, ועם היות דאינו מאיר אבל אינו דוחה את האור לגמרי עכ"פ, ויש מי אשר בזמנים ידועים הוא מתעורר בהתעוררות טובה, און קאכט אין דעם כמו בזמנים דעת רצון כמו בר"ה ויהכ"פ או בזמן הגילויים של שמחה דאו הוא בהתעוררות טובה, אבל הוא רק לשעה, ואח"כ הוא חולף ועובר והי' כל' הי' שזהו כדוגמת הפתילה שהיא נשרפת כולה בפעם א', שאין זה מענין האור כלל, דאור הרי הכוונה בו שיאיר את החשך, והוא דוקא כאשר הפתילה מתאחדת עם השמן דזהו ע"י הכלי דוקא. וכן הוא בנר דנשמה דכאשר הפתילה מתאחדת עם השמן, דשמן הם מעשים טובים, והיינו מעשה המצות וכדאי' בזהר⁵⁹ ושמן על ראשך לא יחסר⁶⁰ אילין עובדין טבין, דזהו ע"י הכלי דוקא, והיינו הקביעות עתים בלימוד התורה, בידיעות ההלכות ובהתעוררות יראת שמים, דזה מאחד השמן והפתילה דאו הוא אור המאיר, וזהו נר ה' נשמת אדם⁶¹ שנקראת בשם נר שהיא מאירה חשכת העולם, וכשם שבגשמי' הרי נר כוללת השמן והפתילה והאור דכללות כולם באים ע"י הכלי שמאחד השמן והפתילה ואו הוא אור המאיר מקום החשך, הנה כמו"כ הוא בנר הוי' דהעיקר הוא הכלי, והיינו הקביעות עתים לתורה, ואו מתאחד השמן והפתילה יחדיו ומאיר חשכת העולם. וזהו דכתיב⁶² כי הוי' אלקיך אש אוכלה הוא, דהאש של הנה"א הוא בחי' אש אוכלה, דבאש זה דנה"א שנתעורר בבחי' רצון ותשוקה לאלקות, נשרף האש זרה דנה"ב ג"כ, והיינו דכשהנה"א עובד עבודתו בהתלבשותו בגוף ונה"ב להשכיל ולהתבונן באלקות שהתבוננות מורגשת בשכל הטבעי דנה"ב, ועם היות דהנה"א והנה"ב ה"ה רחוקים מאד זמ"ז והם ב' הפכים, ונקראים בשם אדם ובהמה דיתרון האדם על הבהמה הוא בדעת, דאדם יש לו דעת ובהמה אין לה דעת, וזה שהבהמה אין לה דעת הרי אין הכוונה שאין לה דעת כלל, כ"א שהדעת שבה הוא דעת הנקבה ע"י אכו"ש והדומה⁶², ואשר כמו"כ הוא הנה"ב דכל רצונו וחפצו הוא רק להתמשך למטה, להתדבק ולהתקשר בדברים גשמיים וחומריים, בכל מיני תאות גשמי' כמו רוח הבהמה ממש, וכשם שהבהמה הרי כל ענינה הוא לאכול ולשתות ושאר צרכי הגוף, הנה כמו"כ הרי ישנם אנשים ר"ל ההולכים בשרירות לבם, והיינו שהם ר"ל

(58) ישע"י כט, יג. וראה תניא פל"ט (נג, ב).

(59) ח"ג קפו, א. נתבאר בתניא פל"ה (מד, א ואילך). פנ"ג (עד, ב ואילך).

(60) קהלת ט, ח (ושם: אל יחסר).

(61) ואתחנן ד, כד.

(62) ראה גם ד"ה רבי אומר תרין. ספר המאמרים ה'ש"ת ע' 72. ע' 96.

ברשות לבם⁶³, וכל ענינם הוא לאכול ולשתות כו', דכ"ז הוא לפי שהם ברשות הנה"ב ר"ל, דגם כח השכל שבנפש זו הטבעי, הוא רק להשכיל בטוב ענינים הגשמי' בתאות ותענוגי העולם, וכמו הבעלי חיים הפקחים הרי חכמתם הוא רק בענינים חומרים, הנה כמו"כ השכל דנה"ט הוא רק להשכיל בטוב ענינים הגשמי' והיינו במה ששייך למדות הטבעי' כו', ואף גם בשכל וחכמה שאינו שייך למדות כמו בלימודי' חיצוני' כחכמת הטבע וחכמת הרפואה והתכונה וכה"ג, הרי ההשכלה היא בגשמי' הדבר ובהטבע שהוטבע בנבראים לאחר שנתהוו, והיינו מה שבא מכח האלקי בבחי' יש דוקא, וההשכלה וההשגה בהתהוות היש מאין היינו איך שהאין האלקי מהווה את היש ה"ה מעט מזעיר מאד מה שהנה"ט עצמה תשכיל בזה, ואף גם זאת בא אצלה בהגשמה מאד, וכמו חכמי אוה"ע דהגם שמתעסקים בהשכלות ומ"מ ה"ז בתכלית ההגשמה, ומכש"כ בעניני אלקות שלמעלה מהתהוות שלא תשכיל ולא תשיג כלל, אבל אדם יש לו דעת.

קיצור. יבאר דבנר יש ג' ענינים השמן פתילה ואור, בפתילה יש כמה אופנים, (א) שדוחה אור, (ב) שנשרף מהרה, פתילה נה"ב שמן מעש"ט, והכלי קביעות עתים לתורה מאחד השמן והפתילה, אש אוכלה, שהאש דנה"א שורף האש דנה"ב, אדם נה"א יש לו דעת, בהמה נה"ב אין לה דעת.

וזהו⁶⁵ דכתיב⁶⁴ רוח האדם העולה היא למעלה, ורוח הבהמה היורדת היא למטה לארץ, דהנה"א הוא כח אלקי בעצם חלק אלקה ממעל⁶⁵ ויש לו המשכה טבעית לאלקות כמ"ש⁶⁶ רשפי' רשפי' אש שלהבת י"ה, כמו הלהב שעולה תמיד למעלה, כמו"כ הנה"א נמשך תמיד לאלקות, והכח השכל שבנה"א הוא רק להשכיל ולהבין באלקות ובכל סודות התורה שנק' חכ' האלקות⁶⁶ בלבד, אבל בשכל וחכמה אחרת הנה נפש זה אינו מסוגל להשכיל ולהבין, כי לא תשכיל ולא תשיג רק בדבר שהוא משרשה ומקורה האלקי' העליון, ולא בשום הגשמה כלל, כ"א בהאלקות כמו שהוא, עד שלא נק' נפש זו המשכלת רק במה שכח השכל שבה אינו רק אלא כח השכל האלקי (בל"א געטליך) וכחות אלקים ממש, להשכיל בכל דבר בבחי' הרוחני' שבה, והוא בבחי' אין האלקי המהווה כל בריאה ובריאה ליש ומציאות דבר, והוא לחקור בטבעו ומהותו ואיך שכל בריאה בטילה במציאותה להאין האלקי המהווה אותה, וגם תשכיל ותשיג במדרי' אלקות שלמעלה מהתהוות, וכללות ההפרש הוא שהנה"א כל השכלתה והשגתה הוא רק באלקות, והנה"ב כל השכלתה והשגתה רק בהגשמה, וטעם וסיבת הדבר הוא מפני שהנה"א הוא חלק אלקה ממעל⁶⁶, לכן ישכיל רק באלקות, והנה"ב הוא גשמי מורכב מד"י גשמי' לכן כל השכלתו הוא בהגשמה דוקא, א"כ הרי הנה"א והנה"ב הם הפכים זמ"ז, ומ"מ אנו רואים דבר פלא שיש חבור וקשור דהנה"א עם הנה"ב, והיינו דהנה"א בהתלבשותו בגוף ונה"ב הרי ישכיל וישג

63 ראה ב"ר פל"ד, י. פס"ז, ה. תניא פי"ז.

64 קהלת ג, כא (בשינוי לשון).

65 תניא רפ"ב.

66 שה"ש ח, ו.

67 כ"ה בספר המאמרים קונטרסים שבהערה 1. בד"ה ורוח אלקים תרפו' הנ"ל: האלקי'.

הנה"א את אלקות בהלבשה בשכל דנה"ט⁶⁸, והוא מה שיכול לקרב כל דבר השגה אלקית בכל פרט ופרט להבינו במשלים ודמיונות בדברים גשמי, ואז כאשר משכיל את ההשכלה האלקית הרי באה ההשכלה האלקית במורגש למטה בענינה כמו שהיא למעלה, ועי"ז ישיג הנה"א את אלקות במוחש ע"י הדברים הגשמיים, מה שא"א להנה"א להשיג באופן כזה אם לא הי' מלובש בהנה"ט, דהנה"א מצ"ע ה"ה מופשט לגמרי מגדר גשמי, ולא יבין כ"א הרוחני לבד וכנ"ל, וע"י התלבשותו בנה"ט, דבשכל דנה"ט משיג הדברים הגשמי, הרי כשהנה"א משכיל בענין אלקי בהתלבשות בשכל דנה"ט ישיג את אלקות במוחש ממש, ועוד זאת דע"י המשלים ודמיונות יבין וישיג הנה"ב ג"כ את אלקות, שהרי המשלים הם דברים גשמי, וע"י המשל בא אל הנמשל להשיג את הענין האלקי, נמצא שהנה"א והנה"ב הגם שהם הפכים זמ"ז, מ"מ ה"ה מתאחדים ומתלבשים זב"ז, דבהתלבשות שכל דנה"א בשכל דנה"ב, הנה נעשה הבריור דשכל דנה"ב, מה שמשיג אלקות ומתאחד ונכלל בהשכל דנה"א, וכן עי"ז מברר ומוזכך הנה"א את חלקו בעולם, והיינו הדברים הגשמי אשר ע"י משיג אלקות, ה"ה רואה בהם ענין האלקי, והיינו מה שרואה פרטי הנמשל בהמשל ואיך שהם דבר אחד ממש, ואז אין הגשמי מעלים ומסתיר עליו, אדרבה שע"י רואה אלקות בגלוי ובמוחש ממש, וזהו שהנה"א ע"י התלבשותו בנה"ב ה"ה מאיר ומוזכך את הנה"ב ואת חלקו בעולם. וכמו"כ הוא בהתעוררות והתפעלות המדות שהרי הנה"א מצ"ע הרי כל מדותיו הם לה' לבדו וכמ"ש⁶⁹ חי ה' אשר עמדתי לפניו, שהוא העמידה דנה"א בבחי' אהוי"ר שמתפעלת על אלקות שמשגת, ונמשכת לאלקות בבחי' אהבה ודביקות, או בבחי' אהבה כרשפי אש כו', ועצם ההתפעלות היא בדקות ורוחני מופשט מכל התפעלות והרגש גשמי, והנה"ב הוא להיפך מזה שכל מדותיו הם בגשמי להתאוות כל תאוה גשמי, וההתפעלות הוא ברעש והגשמה מאד, מ"מ הרי אנו רואים שיש התחברות מדות דנה"א עם המדות דנה"ב, והוא כאשר הנה"א מתבוננת באלקות בהתלבשות בהשכל דנה"ב עד שגם הנה"ב יבין את ההשגה האלקית כו' כנ"ל, הרי בחי' התפעלות המדות דנה"א שנעשה מהתבוננות זאת באה בבחי' התפעלות בהרגש בלב ובשר הגשמי, וכמ"ש⁷⁰ לבי ובשרי ירננו אל אל חי, שהלב ובשר הגשמי דנה"ט, דהדם הוא הנפש⁷¹ מתפעל על אלקות, לצאת מתאוות החומרי ליכלל ולידבק בה' בכל לבו ממש כמ"ש⁷² בכל לבבך בשני יצריך⁷³, שגם היצו"ר שבחלל השמאלי שבלב, שמלא תאוות רעות ואהבות זרות, ה"ה נהפך לקדושה ואהבת את ה', ומתאחד עם האה' דנה"א כו', הרי ע"י אחיזה זו מה שהכחות דשכל ומדות דנה"א נאחזים בהשכל ומדות דנה"ב הרי נעשה הבריור והזיכוך דנה"ב שנהפך ג"כ לאלקות, ועי"ז מברר הנה"א את כל הדברים הגשמי, כאכילה ושתי' וכל ענינים הגשמיים שבעולם,

68 ראה תו"א וישב כט, ב. המשך תרס"ו ס"ע קלה ואילך. ספר המאמרים עת"ר ע' יג. ע' כה. ה'ש"ת ע' 114. לעיל ע' כח. ע' סב. ובכ"מ. ח"ג קפז, א. נתבאר בתניא פל"ה (מד, א ואילך). פנ"ג (עד, ב ואילך).

69 מלכים-א יז, א. וראה זח"ג סח, ב. ועייג"כ זח"א רלג, ב. וראה בארוכה לקוטי שיתות

חכ"ה ע' 147 הערה 53.

70 תהלים פד, ג.

דבזה נשלם הכוונה האמיתית דאנכי עשיתי ארץ⁷¹, שתתברר ותזדכך ע"י עבודת האדם. ולכן האדם נק' בשם נר וכמ"ש נר ה' נשמת אדם, וכמו"כ תומ"צ נק' נר כמ"ש⁷² כי נר מצוה ותורה אור, וכמאמר רז"ל⁷³ נרך בידי ונרי בידך אם אתה משמר את נרי אני משמר את נרך, דנרי בידך הוא נר מצוה ותורה אור, נרך בידי הוא נר ה' נשמת אדם, ואם אתה משמר את נרי בקיום המצות ובקביעות עתים לתורה, הנני משמר את נרך מה שנותנים כח בנשמה שיכולה להאיר ולפעול בעולם, דכמו שהנר מאיר במקום החשך והאפלה, כמו"כ האדם מאיר את חשכת העולם, ולהיות שהעולמות נתהוו ע"י ריבוי צמצומים והעלמות והסתרים, עד שהם בבחי' חשך ואפלה, וכ"ש העוה"ז שהוא בבחי' חשך עב כפול ומכופל, עד שהוא מלא קליפות וסט"א כו' כמ"ש בסש"ב פל"ו⁷⁴, וע"ז הו"ע נר ה' נשמת אדם להאיר את חשך העוה"ז, שע"י ההתבוננות של הנה"א שבאדם שמתבונן בגדולת ורוממות או"ס ב"ה ונתפעל בנפשו על אלקות, הרי בא האור האלקי בבחי' גילוי בנפשו ובחלקו בעולם, ואז הוא התחברות השכל העצמי עם הלבושים החיצונים, והכלי לזה הוא לימוד התורה בקביעות דוקא דכל עבודה היא ביגיעה דוקא, והכח על עבודה זו הוא ע"י התעוררות רחמים דראשי אלפי ישראל אשר באור תורתם ועבודתם מעוררים ומאירים את הנר"ן דנש"י להיות חזק בלימוד התורה וקיום המצות, דזהו יש מפזר ונוסף עוד לארקא ברכאן לעילא ולתתא. וזהו פזר נתן לאביונים דע"י שפזר כחו לסייע לעורר ולהאיר את האביונים, דאביון הוא⁷⁵ מי שתאב⁷⁶, וכמו התלמיד התאב לקבל מרבו, הנה לבד זאת דצדקתו עומדת לעד בעולמות העליונים בעילוי אחר עילוי כנודע, אלא דאשתכח גם בהאי עלמא יתיר מבחיהי. וזהו קרנו דקרן העצמי של הצדיק שהוא העילוי בעילוי אחר עילוי בעולמות העליונים כנ"ל תרום בכבוד שהוא הקביעות עתים לתורה ובפרט לתשב"ר דאין כבוד אלא תורה⁷⁷, וזהו פזר נתן לאביונים הנה צדקתו עומדת לעד דזכות אבות לא תמו⁷⁸ וקרנו תרום בכבוד, דע"י מס"נ על לימוד התורה נמשך הרמת הקרן הן ברוחניות והן בגשמיות וכמ"ש⁷⁹ וירם קרן לעמו, דעם ד' כשמוסרים נפשם על התורה לקבוע עתים לתורה, אשר גם בעת הטרדה שומר הקביעות ומלמד את בנו תורה בלי שום מניעה ומעכב כלל, הנה אז תרום קרנם הן

(71) ישע"י מה, יב.

(72) משלי ו, כג.

(73) ויק"ר פל"א, ד. דב"ר פ"ד, ד. מדרש תהלים יז, ה. יח, כג.

(74) מה, ב.

(75) ראה ד"ה ועדיין צ"ל מ"ש פזר נתן דהג השבועות תרמ"ב פרק טו.

(76) ראה פרש"י דברים טו, ד. כד, יד. ויק"ר פל"ד, ו. מדרש משלי כב. כד הקמח ערך

צדקה.

(77) אבות ו, ג.

(78) מחלוקת בשבת (נה, א), אבל כן הוא המסקנא בויק"ר פל"ו, ו. ועיג"כ ירושלמי סנהדרין

פ"י ה"א. אגדת בראשית פ"י. זח"א קסת, א. זח"ג קעד, א. תקו"ז ת"י כא (נו, ב). תיקונים מזוהר חדש (קיג, ד). תומר דבורה (להרמ"ק) פ"א (עפ"י הערה בספר המאמרים ה'ש"ע ע' 30. תש"ח ע' 192).

(79) תהלים קמח, יד.

ברוחניות והן בגשמיות.

קיצור. יבאר הדנה"א עיקרו שכל אלקי, ומשכיל ומשיג בכל דבר האלקות שבו, וע"י התלבשותו בנה"ט משיג אלקות במוחש ופועל זיכוך הנה"ב, וכשהמדות דנה"א נאחזים בהמדות המבוררים של הנה"ב מאירים גם חשכת העולם, וראשי אלפי ישראל מעוררים רחמים רבים לארקא ברכאן לעילא ולתתא.

ד"ה פוד נתן ב' ניסן תרפ"ז

קסט

וְשָׂרָשׁ ההמשכה הוא מבחי' עצמות א"ס, דבכדי שתהי' ההמשכה למטה מטה צ"ל שרש ההמשכה ממדד' גבוה ביותר, וזהו שממשיכים עכשו בקיום המצות, רק שעכשו א"א שיהי' הגילוי למטה מפני שהעולם אינו מזוכך, רק מעין הארה לבד מאיר על האדם המקיים המצוה בבחי' או"מ, אך כמו"כ אינו מאיר עתה בגילוי גם באצ"י הגם דקיום המצות עכשו הוא להוסיף אורות באצ"י הנה הוא באצ"י ג"כ רק בבחי' מקיף וכמ"ש צדקתו עומדת לעד דבאצ"י ה"ו עומד בפ"ע ואינו מאיד בגילוי בכלים דאצ"י דלהיות שזהו המשכה מבחי' עצמות א"ס ב"ה א"א שיאיר בפנימי' בבליים דאצ"י, ולעתידי יהי' הגילוי למטה, והמשכה זו הוא שהמשיך משה שז"ע שמשא הורידה משמים לארץ.

סה"מ תד"ש ע' 197

כ"ק אדמו"ר מלך המשיח שליט"א

קע

וְזָהַן כי תשא את ראש בני ישראל גו' ואיתא בגמרא אמר משה לפני הקב"ה רבש"ע במה תרום קרן ישראל אמר לו בכי תשא, דיש לומר ששני הענינים בכי תשא - נשיאת והגבהת הראש דבנ"י והרמת קרן ישראל, הם ע"ד שני הענינים דגמ"ח, גמ"ח כפשוטה וגמ"ח דתפלה. והענין הוא, דהחלישות' (ירידה והשפלה) שנעשה ע"י החטא בהראש דהנשמה, שאין ביכלתו להאיר בכחות הפנימיים, הוא ע"ד סילוק האור שנעשה מצד הפגם, שהאור מסתלק לשרשו ואינו מאיר בהכלים. וענין נשיאת והגבהת הראש [שכה הגילוי דבחינת ראש בהנשמה הוא בתוקף כמו שהי' תחלה, להאיר בכחות הפנימיים] שע"י נתינת כופר לצדקה הוא ע"ד הכפרה (מילוי הפגמים והחזרת הרצון) שע"י גמילות חסד כפשוטה. והתמי' של משה היתה במה תרום קרן ישראל, דכיון שהירידה שבדרגת הקרן היא (לא שהחטא פעל בה ירידה, אלא שלא נשלמה הכוונה שבשבילה ירדה למטה, תמה משה איך אפשר לתקן זה. ויש לומר, דזה

(1) ראה דרושים שבהערה 3, שמקשר זה עם (תוקפא דגופא) חולשא דנשמתא.

(2) ראה סה"מ פר"ת ע' עד. קונטרסים ח"א קלד, סע"ב ואילך.

שאמר משה לפני הקב"ה במה תרום קרן ישראל, הוא כי בכדי לתקן זה שלא נשלמה הכוונה הוא ע"י ההמשכה מעצמות אוא"ס בעל הרצון שמובדל מהרצון, ולכן אמר זה משה לפני הקדוש ב"ה שהוא קדוש ומובדל, ויתירה מזה, לפני הקב"ה, בכדי להמשיך משם. אמר לו בכי תשא, בזה שמשא ישא את ראשם בהגבהה, שגם המשכת בחינת לפני הקב"ה צריכה להיות ע"י בחינת חכמה (ענינו של משה), וע"ד הידוע שגם גילוי הסובב הוא ע"י הממלא. ואף שהפעולה דמשה (מצד עצמו) היא כי תשא את ראש, נמשך בזה גם הכח דבחינת לפני הקב"ה, שע"ז נעשה הרמת קרן ישראל.

ובכדי שענין זה יומשך לישראל הוא ע"י שנשיאת והגבהת הראש שלהם הוא ע"י שמשא לוקח מהם כופר, כלשון רש"י קח מהם כופר לצדקה, ענין ההעלאה שבצדקה. וע"ד המבואר לעיל (סעיף ז), שע"י גמ"ח כפשוטה הוא המשכת הרצון מבעל הרצון, ובכדי להגיע לענין זה שבבעל הרצון שהוא מובדל מהרצון הוא ע"י גמ"ח דתפלה, המשכה ששייכת להעלאה, עד"ז הוא בענין כופר נפשו, שע"י נתינת הכופר לצדקה (המשכה) הוא המשכת הרצון, וע"ז נעשה נשיאת והרמת הראש. וע"י שמשא לוקח מהם כופר לצדקה (ענין ההעלאה שבצדקה) הוא המשכת עצמות אוא"ס שמובדל מהרצון, וע"ז תרום קרן ישראל, ובאופן דקרנו תרום בכבוד.

סה"מ מלוקט ח"ה ע' קפה

קצא

בס"ד. ש"פ וישב, כ"א כסלו, ה'תשח"י

פזר נתן לאביונים צדקתו עומדת לעדי. ומבאר בזה אדמו"ר הזקן וז"ל: הענין הוא מעלת נתינת הצדקה וגמ"ח אשר עומדת לעד יותר מכל אהוי"ר ודביקות, וכמה שכתוב³ גופין תקינת לון ואתקריאת בתיקונא דא חסד כו', הענין הוא, כי נגד א"ס גם אצילות בכלל צריך להיות מקודם צמצום ומקום פנוי ואחר כך ע"י דילוג נתגלה הארת קו"ח, כי עצמותו סוכ"ע אף לאצ"י לא הי' יכול לבוא שום התגלות אורו על ידי השתלשלות עו"ע, אשר עצמותו ואורו הוא א"ס ממש ולא שייך שום עשר ספירות, ולבעבור זה נק' כל האצ"י רק בשם אפיקת עשר תיקונין גם בחי' גופין תקינת לון, אשר הם כלים להשראת אוא"ס ב"ה על ידי דילוג אחר ההסתר וצמצום עצמותו, או ע"י דילוג נתגלה הארת קו"ח בע"ס דאצ"י, וע"י אהבה ודביקות מישראל ניתוספו אורות באצ"י, אבל מ"מ השראת אוא"ס הוא בעשר ספירות דאצ"י אשר הם בחי' כלים וגוף נגד אוא"ס ב"ה השורה בתוכם. ולא זהו כוונת וראש"י עלה ברצונו הטוב להטיב לברואיו, שהי' התגלות אורו וזיוו למטה ממש, שהי' חסד דרועא ימינא

(1) תהלים קיב, ט.

(2) בד"ה פזר נתן במאמרי אדה"ז הנחות הר"פ ז"ל [שיצא-לאור ביו"ד כסלו השתא] ע' נז-נח (ד"ה זה עם הגהות הצ"צ נדפס באוה"ת במדבר כרך ד ע' א'תפו ואילך. ביאורי זוהר שלו ח"א ע' תסג). וראה גם ד"ה ולהבין כו' פזר נתן תרמ"ב פ"ו ואילך, פ"ד ט"ו.

(3) תקו"ז בהקדמה (יז, א).

למטה בעולם העשי' ממש, והי' הגוף ודרועא ימינא יהי' כלי למטה ג"כ בעולם עשי' להשראת אורו א"ס. ודבר זה לא יבוא אף ע"י התפשטות הגשמיות, וכל הדביקות שיהי' לא יבוא לידי התגלות כזה ע"י אתעדלת ואהוי"ר, והנשמה קודם בואה לגוף הי' ג"כ דבוק, והאופנים וחיות מתנשאים וכו', ומה שבאה התגלות והוספות אורות באצי' לבד, אין נגמר כוונת המחשבה וטובו שעלה ברצונו להטיב לברואיו דווקא, ובאצי' בלא זה איהו וגרמוהי חד. אכן ע"י חסד וצדקה בארץ, פור נתן לאביונים, ע"י שמשפיע ומחי' למאן דלית לי' מגרמי', ע"י גורם שיומשך וישרה או"ס למטה ממש, ויהי' חסד דרועא ימינא בעולם עשי' ממש. כי להיות תחה"מ שיקום הגוף מהקבר ויחי', צ"ל התגלות למטה ממש, לכן נאמר על זה צדקתו עומדת לעד, כי הצדקה שעושים ישראל עומדת בפ"ע עד לעתיד, ואז יבוא בהתגלות, ע"י הפיזור שנתן לאביונים, יהי' ג"כ למטה חסד דרועא ימינא בגוף גשמי, החסד אלקו' יהי' דרועא ימינא גם למטה, ולא כמו שהוא עד התחי' שיש התגלות אלקות בע"ס דאלקי' דעשי', וזהו אף בלי מעשה התחוננים, אכן שיהי' חסד דרועא ימינא בהתגלות ממש בעולם עשי', זהו א"א להיות בלעדיו, על ידי צדקה וגמ"ח שעושים להחיות למאן דלית לי' מגרמי', ממשכיכם למטה בעולם עשי' התגלות אלקות ממש כו'. וזהו עומדת לעד, כהיום עומדת עד לעתיד שיבא בהתגלות הצדקה וחסד. וזהו סוף מעשה במחשבה תחלה עלה ברצונו הטוב להטיב לברואיו ממש למטה ממש. וזהו זרעו לכם לצדקה, בעת שעושים הצדקה הוא רק כמו זריעה בארץ, שאין בה ההתגלות עד לעתיד, אז יהי' קצרו לכם לפי חסד, כמו בשעת קצירה בא הטוב בהתגלות, כן יהי' לעתיד יבא החסד בהתגלות ממש בעולם העשי' ישכון, ויהי' הגוף כלי לאו"ס, והתהלכתי בתוכם כו', וד"ל. וע' בזהר בהעלותך ושם נתבאר ענין קרנו תרום כו', ועי' לעיל במאמר דקרו' (עכ"ל).

והנה בלקו"ת ד"ה לבאר הדברים ע"פ ונקדשתי מבאר מ"ש פור נתן לאביונים גו' קרנו תרום בכבוד, פי' שהמל' דאצילות נקראת קרן ע"ש שהיא התחברות אצי' עם הבריאה, וזהו עד"מ כמו קרן זוית שהוא התחברות ב' הכתלים [ויש לומר, שהכוונה היא לא רק להתחברות אצילות ובי"ע הפרטים אלא גם לאצילות ובי"ע הכללים, עד למעלה מהצמצום]. ופי' קרנו תרום בכבוד היינו רוממות המלכות כו' בכבוד שהוא הכתר. וזהו הנמשך ע"י פור נתן לאביונים שהוא הצדקה. והענין בזה, שבכדי שיומשך האור למטה צ"ל המשכת הכתר דוקא שלמעלה מהשתלשלות, כי, מצד בחי' ההשתלשלות אי אפשר שיומשך עד למטה, כי אם מצד הכתר דוקא שלמעלה מהשתלשלות, כי, כל הגבוה ביותר יורד למטה יותר. וזהו פור נתן לאביונים גו' קרנו תרום בכבוד, שע"י מעשה הצדקה נמשך הכתר למלכות, היינו, המשכת האור שלמעלה מהשתלשלות עד למטה מטה.

(4) ברכת יוצר.

(5) הושע י, ב.

(6) בחוקותי כו, יב.

(7) קנד, רע"א.

(8) מאמרי אדה"ו שם ע' נב ואילך.

(ב) ויובן זה בהקדים¹⁰ מאמר רו"ל¹¹ הני כ"ו הודו כנגד מי, כנגד כ"ו דורות שברא הקב"ה בעולמו ולא נתן להם תורה וזן אותם בחסדו, והיינו, דאף שדורות אלו היו מכעיסין ובאין, מ"מ, כמה אך אפים לפניו¹², שהי' זן אותם בחסדו. וצריך להבין, מהו ענין אמירת כ"ו הודו ע"י דוד שהי' כו"כ דורות אחרי מ"ת. גם צריך להבין, הלא בין הכ"ו הודו גו' כי לעולם חסדו חשיב גם ענינים שהיו לאחרי מ"ת, לא רק למכה מצרים בבכוריהם וגו', אשר יצי"מ היתה הכנה למ"ת, אלא גם לסיחון מלך האמורי ולעוג מלך הבשן, שהיו זמן רב אחרי מ"ת, ואיך אפשר לומר שהני כ"ו הודו הם כנגד כ"ו דורות שהיו קודם מ"ת. גם צריך להבין דיוק הלשון זן אותם בחסדו, חסדו דוקא.

(ג) ויובן זה בהקדים ההפרש בין מקובלים הראשונים שהיו קוראים החסד שלמעלה בשם גדולה, ובין קבלת האריז"ל¹³, שנקרא בשם חסד. וביאור הענין בקצרה הוא, דבחי' חסד דאריך, שהוא חסד שלמעלה מהשתלשלות, נקרא בשם גדולה, לפי שענין הגדולה הוא למעלה מהשתלשלות דוקא, והיינו, שבסדר השתלשלות לא שייך אמיתית ענין הגדולה, שהרי בכל ענין וענין שייך שיהי' יותר גדול ממנו, וא"כ אין זה ענין הגדלות לאמיתתו, כי אם ענין של קטנות, וענין הגדולה הוא למעלה מהשתלשלות, דהיינו בחי' חסד דאריך. וחסד זה הוא הנקרא בשם חסדו. ומ"מ כתיב¹⁴ לך הוי' הגדולה, היינו, שגם בחי' גדולה (בחי' החסד שלמעלה מהשתלשלות) טפלה ובטלה לך, דכיון שזהו אור וגילוי בלבד, הרי זה טפל ובטל לגבי א"ס, ועל זה אמרו רו"ל¹⁵ במקום שאתה מוצא גדולתו (בחי' גדולה שלמעלה מהשתלשלות) אתה מוצא ענותנותו, שזוהי ענוה והשפלה לגבי' ית' שמשפיל את עצמו בבחי' גדולה. אך כאשר החסד נמשך באצילות, אזי נקרא בשם חסד ולא בשם גדולה. וכמבואר במ"א בפרטיות יותר שהחסד דאצילות נקרא חסד דמ"ה, להיות שהחסד הוא מצד הביטול, וע"ד שאנו רואים באדם למטה שדוקא מצד הביטול נמשך השפעת החסד. והנה, מצד הביטול שבבחי' חסד דמ"ה, נעשה החסד כלי להמשכה הגדולה (חסד דאריך) שלמעלה מהשתלשלות, היינו, שבחי' חסד דאריך נמשכת בחסד דאצילות, מצד הביטול שבה. וזהו שאמר דוד הני כ"ו כי לעולם חסדו, כי דוד המלך הי' בתכלית הביטול, כמ"ש ואנכי תולעת ולא איש¹⁶, כי עני ואביון אני¹⁷, ועד שאמר

(9) אמור לך, ד.

(10) ראה בהשיחה שלאחרי המאמר, שזהו מאמר של אדמו"ר מהר"ש משנת תרל"ז, ד"ה הני כ"ו הודו כו'.

(11) פסחים ק"ה, א.

(12) אבות פ"ה מ"ב.

(13) ראה לקו"ת עקב יז, ד. מאמרי אדה"ז הנחות הר"פ ז"ל ע' קלד. אוה"ת וירא צ, א ואילך. ד"ה אם בחוקותי תשט"ז פ"ד ואילך.

(14) דברי הימים-א כט, יא.

(15) ע"פ מגילה לא, א. יל"ש תהלים רמז תשצד. וראה סה"מ ה'ש"ת ע' 40. וש"נ.

(16) תהלים כב, ז.

(17) שם פו, א.

על עצמו אם לא שויתי ודוממתי¹⁸, שהוא תכלית הביטול, וע"י הביטול שבו נעשה כלי להמשכת בחי' חסדו שלמעלה מהשתלשלות שימושך בהשתלשלות.

(ד) וביאור הענין ע"פ המבואר בלקו"ת¹⁹ על הפסוק²⁰ שימני כחותם על לבך כחותם על זרועיך, שיש ב' בחי' חותם, חותם שוקע וחותם בולט. וכמו עד"מ בחותם למטה, שכאשר מניחים חותם בולט על השעוה נעשה בה שיקוע, וכאשר מניחים חותם שוקע אזי נעשה שם בליטה. ועד"ז יובן בעבודה הרוחנית, שכאשר העבודה היא בבחי' חותם בולט, שהו"ע האהבה כרשפי אש בבחי' רצוא ויציאה מגדר הכלים, שהו"ע הבליטה, הנה עי"ז נמשך מלמעלה בחי' חותם שוקע, שהם האורות השקועים ומלוכשים בכלים, והוא בחי' האור דסדר השתלשלות. אבל כאשר העבודה היא בבחי' חותם שוקע, שהו"ע אהבה כמים ובחי' השוב שבא מצד הביטול, שהו"ע השיקוע, הנה עי"י הביטול נעשה כלי להמשכת בחי' חותם בולט, שהם האורות שבולטים ולמעלה מהכלים, והוא בחי' האור שלמעלה מהשתלשלות. וזהו שמצינו באברהם אבינו, שהי' אוהב הראשון, כמ"ש²¹ אברהם אוהבי, שעבודתו באהבה היתה בבחי' השוב דוקא, כמאמר²² זכור אב נמשך אחריו כמים, שאהבה זו היא מצד הביטול, וגם האהבה שלו היתה באופן שהי' כלול בה גם מדת היראה שהו"ע הביטול, ולכן המשיך עי"ז את האור שלמעלה מהשתלשלות. וכמו"כ יעקב אבינו, בחיר שבאבות²³, הי' עבודתו בתכלית הביטול, כמ"ש²⁴ קטנתי מכל החסדים ומכל האמת, שזהו כמו הביטול דאברהם אבינו. ולהעיר, שבפעם הא' נאמר²⁵ שהביטול דיעקב הוא כמו הביטול דאברהם אבינו. ובפעם הב' נאמר שהביטול דיעקב הוא למעלה יותר מהביטול דאברהם. והיינו, שיעקב הוא בחי' הת"ת, שהוא תכלית הביטול, וזהו קטנתי מכל החסדים ומכל האמת, בחי' חסד דקשוט, שהוא תכלית הביטול. ולכן גם ההמשכה שע"י יעקב קו האמצעי הוא אור עליון יותר, כידוע שקו האמצעי עולה עד הכתר²⁶, היינו בחי' פנימיות הכתר, דשאר הקוין מגיעים רק בחיצוניות הכתר, וקו האמצעי מגיע בפנימיות הכתר.

וזהו ג"כ מה שאמרו רז"ל²⁷ לעולם יהא אדם רך כקנה ואל יהא קשה כארו, דהנה, אדם הוא ע"ש אדמה לעליון²⁸, שמורה על בחי' הקדושה גופא, ובוה גופא יש

(18) שם קלא, ב.

(19) שה"ש מה, א ואילך.

(20) שה"ש ה, ו.

(21) ישעי' מא, ח. וראה רמב"ם הל' תשובה פ"י ה"ב.

(22) נוסח תפלת גשם.

(23) ב"ר פע"ו, א. זח"א קיט, ב. קמז, ב.

(24) וישלח לב, יא.

(25) במאמר ד"ה הני כ"ו הודו תרל"ז (שבהערה 10).

(26) ראה לקו"ת מסעי צו, ב. תו"ח נח סה, ב. המשך תער"ב ח"א פרק קיד. ועוד.

(27) תענית כ, ב. וראה ד"ה לעולם יהא אדם תש"ג (סה"מ תש"ג ע' 72 ואילך). ד"ה והי'

שארית יעקב דש"פ בלק שנה זו.

(28) לשון הכתוב - ישעי' יד, יד. ספר עשרה מאמרות מאמר אם כל חי ח"ב פל"ג. של"ה

ב' אופנים, רך כקנה, וקשה כארו. קשה כארו הם המדות דתהו, דתהו הוא ג"כ קדושה, אבל המדות דתהו הם מדות תקיפות, שכל מדה היא בתקפה ואינה נותנת מקום לזולתה, ולכן בתהו הי' וימלוך וימת וימלוך²⁹. ותכלית העבודה הוא שיהא רך כקנה, שהם המדות דתיקון שיש בהם הביטול, ולכן כל אחד סובל את זולתו. ובפרטיות יותר הוא בחי' ת"ת דתיקון, דבחי' ת"ת הוא עיקר התיקון, ות"ת הו"ע ההתכללות שכולל ב' הפכיים מצד תכלית הביטול, שע"ז נמשך אור נעלה ביותר. וזהו ג"כ מ"ש³⁰ נושא עון ועובר על פשע לשארית נחלתו, למי שמים עצמו כשיריים³¹, דנושא עון ועובר על פשע הם י"ג מדות הרחמים שלמעלה מהשתלשלות, והכלי להמשכת בחי' יגמה"ר שלמעלה מהשתלשלות הו"ע משים עצמו כשיריים, וכנ"ל שהביטול הוא כלי להמשכת האור שלמעלה מהשתלשלות. ואף שהאור שלמעלה מהשתלשלות אין בו מדידה והגבלה כלל, הנה זהו מצד האור עצמו, היינו, שיגמה"ר כמו שהם מצד עצמם אין בהם הגבלות כלל, ויכולים להיות נמשך בכל מקום, אבל מצד המקבל, הרי צריך להיות כלי לזה, שזהו שנקראים בשם י"ג מכילין דרחמי, מכילין מלשון כלים, והכלי לזה הוא הביטול שמים עצמו כשיריים. וזהו ג"כ ענין התשובה, שעל ידה נמשך האור שלמעלה מהשתלשלות לתקן כל מה שנפגם בסדר השתלשלות. דהנה, רמ"ח מ"ע הם רמ"ח אברים דמלכא³², וכאשר האדם עובר עבירה, הנה עז"נ³³ הפושעים בי, בגופא דמלכא, ומ"מ, הנה ע"י התשובה מתקנים כל הפגמים, והיינו, לפי שע"י התשובה נמשך האור שלמעלה מהשתלשלות, והרי ענין התשובה הוא ביטול ושבירה (צוברא כנקייט), שדוקא ע"ז ממשיכים את האור שלמעלה מהשתלשלות, עד שבמקום שבעלי תשובה עומדים אין צדיקים גמורים יכולים לעמוד³⁴, לפי שהצדיקים אין להם כלים לקבל האור שנמשך להבע"ת ע"י הביטול שבהם, שהוא הכלי להמשכת האור.

(ה) אמנם אף שנת"ל שהכלי להמשכת האור שלמעלה מהשתלשלות הוא ענין התשובה, והרי עיקר התשובה היא בלב³⁵, חרטה על העבר וקבלה על ההבא, מ"מ, לא מספיק הביטול שבלב בלבד, אלא צריך שהביטול יהי' במעשה דוקא, דכיון שתכלית הכוונה היא שיומשך האור למטה כנ"ל, לכן הנה גם הכלי להמשכת האור שהוא הביטול, צריך להיות במעשה דוקא, והו"ע הביטול שבעשיית הצדקה, וזהו מ"ש³⁶ וילבש צדקה כשריון וכובע ישועה בראשו, דהנה, כובע ישועה הוא בחי'

ג, א. כ. ב. ועוד.

(29) ראה ל"ת להאר"ז"ל ס"פ וישלח. ובכ"מ.

(30) מיכה ז, יח.

(31) ר"ה יז, ב. סנהדרין קיא, ב. וראה אוה"ת שבהערה 31.

(32) תניא רפכ"ג בשם התיקונים. - ראה תקו"ז ת"ל (עד, סע"א).

(33) ישע"י סו, כד. חז"ב פה, ב.

(34) ברכות לד, ב.

(35) תניא פכ"ט (לו, ב). אנה"ק ס"י (קטו, ב).

(36) ישע"י נט, יז.

תושבע"פ, וכמשנת"ל³⁷ בענין אני חומה זו תורה³⁸, שתושבע"פ היא בחי' בית מקיף הרחוק ששומרת לא רק את ריח בוגדיו, שהו"ע עבודת הבע"ת, אלא גם את ריח בגדיו, שהו"ע עבודת הצדיקים, שהשמירה לכל הענינים היא ע"י תושבע"פ, ובתושבע"פ גופא הרי זה ע"י סדר נזיקין, דרב יודא כולהו תנויי בנזיקין הוה³⁹, וזהו כובע ישועה שהוא סדר נזיקין, כדרשת חז"ל⁴⁰ עה"פ⁴¹ והי' אמונת עתך חוסן ישועות, ישועות זה סדר נזיקין, דלימוד סדר נזיקין הוא בבחי' להושיע משופטי נפשו⁴². אבל אעפ"כ, לא מספיק לימוד תושבע"פ בלבד, אלא צריך להיות מעשה הצדקה, שזהו מש"נ וילבש צדקה כשריון, דאמיתית השמירה לכל הענינים שלא יהי' שום יניקה כו', הרי זה ע"י מעשה הצדקה דוקא, וזהו וילבש צדקה כשריון, שהצדקה נעשית שריון להגן מהחיצונים. ובפרטיות יותר, דהנה⁴³, שריון בגשמיות עשוי קשקשים על נקבים. וכמו"כ יובן בענין מעשה הצדקה, שע"ז נעשים נקבים בלבוש העליון, ועד להמשכת האור כמו שאינו מלובש בלבושים כלל, דכאשר האור מלובש בלבושים הרי הוא בהגבלה, ואז יכול להיות נמשך רק בעולמות הרוחניים ולא בעוה"ז הגשמי, ובכדי שימשך האור למטה הרי זה ע"י מעשה הצדקה דוקא. ולכן לא מספיק האור שלמעלה מהשתלשלות שנמשך ע"י תושבע"פ והביטול דתשובה, כי, להיותו אור המלובש בלבושים, אינו יכול להיות נמשך למטה, ודוקא ע"י מעשה הצדקה נמשך האור ע"י הנקבים, היינו בלא לבושים, שאין בו שום הגבלות כלל, ונמשך עד למטה מטה. אמנם כאשר המשכת האור היא בלי לבושים, אפשר שתהי' מזה יניקה לחיצונים. ועל זה הו"ע הקשקשים, דהיינו שחוזר ומאיר אור המקיף וסותם את הנקבים, שיומשך האור במקום הראוי, בקדושה דוקא. וזהו וילבש צדקה כשריון, שע"י מעשה הצדקה מתחדשים ב' ענינים, המשכת האור למטה בעוה"ז, ושהמשכה תהי' למקום הראוי דוקא.

ו) וזתו ג"כ תוכן בקשת משה זכור לאברהם גו' ולישראל עבדיך⁴⁴, דכיון שמשה פעל המשכת יגמה"ר שלמעלה מהשתלשלות, הרי מצד המשכת האור שלמעלה מהשתלשלות אפשר שיומשך האור גם למקום שאינו ראוי, ועל זה היתה בקשתו, זכור לאברהם ולישראל עבדיך, וכנ"ל שאברהם הי' בתכלית הביטול, וכמ"ש⁴⁵ ואנכי עפר ואפר, שאפר הוא יסוד העפר (דומם) שנשאר אחרי שריפת העין⁴⁶, וגם יעקב הי' בתכלית הביטול, כמ"ש קטנתי מכל החסדים ומכל האמת, וזהו זכור

(37) ד"ה פדה בשלום די"ט כסלו פ"ד ואילך (לעיל ע' 200 ואילך).

(38) פסחים פז, א.

(39) ברכות כ, א.

(40) שבת לא, סע"א.

(41) ישע"י לג, ו.

(42) תהלים קט, לא.

(43) ראה אגה"ק ס"ג ד"ה וילבש צדקה כשריון. וראה גם המשך יונתי הנ"ל ס"ע סב ואילך.

(44) תשא לב, יג.

(45) וירא יח, כו. וראה תניא אגה"ק ס"ו.

(46) חסר קצת (המו"ל).

לאברהם גו' ולישראל עבדיך, שמצד הביטול דאברהם וישראל עבדיך, ועד"ו משה שהי' בתכלית הביטול, כמ"ש⁴⁷ ונחנו מה, הנה עי"ז פועלים שתהי' המשכת האור למקום הראוי, בקדושה דוקא. וזהו ג"כ מ"ש⁴⁸ ונפלינו אני ועמך מכל העם אשר על פני האדמה, דלכאורה אינו מובן תוכן בקשה זו, הרי דבר הפשוט שישראל הם בהבדלה מכל העמים, ובפרט אחרי מ"ת. אך הענין הוא, שתוכן בקשתו הוא שגם בבחי' פלא שלמעלה מהשתלשלות, ששם נאמר⁴⁹ כחשיכה כאורה, שאור הוא כמו חושך וחושך הוא כמו אור, הנה גם בבחי' זו יהי' ונפלינו גו'.

ז זתה ג"כ מה שאמרו רז"ל הני כ"ו הודו כנגד מי, כנגד כ"ו דורות שברא הקב"ה בעולמו ולא נתן להם תורה וזן אותם בחסדו, וחשיב שם ג"כ הענינים שהיו אחרי מתן תורה, והיינו, שגם בחי' חסדו, חסד דאריך שלמעלה מהשתלשלות, יומשך למקום הראוי דוקא, דאע"פ שמצד בחי' חסדו, חסד שלמעלה מהשתלשלות, אפשר להיות ההמשכה גם למקום שאינו ראוי, וכמו כ"ו דורות שהיו ניוזנין בחסדו של הקב"ה שהיו מהם גם עובדי עבודה זרה, מ"מ, פעל דוד, ע"י הביטול שבו, שגם ההמשכה דבחי' חסדו תומשך למקום הראוי, בקדושה דוקא.

ז (ז) זתה ג"כ מ"ש פזר נתן לאביונים צדקתו עומדת לעד, שע"י העבודה דמעשה הצדקה ממשיכים אור הבלי גבול שלמעלה מהשתלשלות שיומשך למטה, והוא ע"י עשיית הצדקה בלי גבול. והיינו שנתנית הצדקה היא לא רק מעשר או חומש ויותר מחומש, אלא כמ"ש⁵⁰ משפט וצדקה, ששופט את עצמו מה שמוכרח לו והשאר נותן לצדקה⁵¹, ולא אמרו חי"ך קודמים אלא כשביד אחד קיתון של מים כו'⁵², אבל כאשר חבירו רעב ללחם כו', אי אפשר שהוא יתענג במעדנים וזבח משפחה כו'⁵³. ובאמת הנה גם ענין המשפט בצדקה אינו מספיק, אלא צריך להיות מעשה הצדקה בלי גבול ממש, שעל זה אמרו רז"ל⁵⁴ בכל מאדך בכל ממונך. וע"י עשיית הצדקה בלי גבול הרי נמשך אור הבל"ג שלמעלה מהשתלשלות, והמשכת האור היא למטה בגשמינות. וזהו שאמרו רז"ל⁵⁵ גדול העושה צדקה יותר מכל הקרבנות, והגם שמעלת הקרבנות גדולה מאוד, וכמ"ש באגה"ק⁵⁶ שכל סדר ההשתלשלות תלוי בדקדוק אחד בענין הקרבנות, ורוא דקורבנא עולה עד רוא דא"ס⁵⁷, וקרבנות מקרבים את הכחות

(47) בשלח טו, ז-ח.

(48) תשא לג, טז.

(49) תהלים קלט, יב.

(50) שם צט, ד. ועוד.

(51) ראה תו"א וישלח סג, ב. סה"מ תרפ"ט ע' 90. וש"נ.

(52) ב"מ סב, א.

(53) תניא אגה"ק סט"ז.

(54) ואתחנן ו, ה ובפרש"י.

(55) סוכה מט, ב.

(56) קו"א קס, סע"א.

(57) ראה זהר ח"ב רלט, א. ח"ג כו, ב.

וחושים לאלקות דעש"ו נקראים בשם קרבן⁵⁸, אבל אעפ"כ, הרי ענין הקרבנות הוא שלוקחים בהמה ומביאים אותה לביהמ"ק ומעלים אותה על גבי המזבח, שהעילוי שבוה הוא ברוחניות, משא"כ נתינת צדקה, הרי ענינה הוא נתינה בגשמיות לעני דלית ל"י מגרמי' כלום, שעיי"ז ממשיכים את האור למטה בגשמיות, והאור שנמשך הוא אור הבלי גבול כנ"ל. וזהו גם החילוק בין מצות צדקה לכל שאר המצוות, דהנה⁵⁹ כל המצוות הם בהגבלה, דהגם ששרשם באור הבל"ג, הנה כפי שניתנו למטה הרי הם בהגבלה דוקא, וכמו ציצית ד' חוטי'ן וה' קשרים, ותפילין אצבעים על אצבעים (אך אין זה מעכב) ומרובעים דוקא, והדס ג' טפחים ולולב ד' טפחים וגם באתרוג יש שיעור, וסוכה ז' טפחים, משא"כ בצדקה, הנה גם כפי שהמצוה ניתנה למטה צריך להיות אופן קיומה בלי הגבלות כלל, ועיי"ז ממשיכים את אור הבל"ג למטה ממש. אמנם מצד המשכת אור הבל"ג הרי אפשר שיהי' מזה יניקה כו', ועל זה הוא ענין המשפט בצדקה, ששופט את עצמו כו', שהו"ע הביטול, שעיי"ז נעשה כלי שתהי' ההמשכה למקום הראוי דוקא, וכמשנת"ל בענין הקשקשים שעל הנקבים.

וזהו פור נתן לאביונים צדקתו עומדת לעד קרנו תרום בכבוד, דכאשר הצדקה היא בדרך פיזור, היינו בלי גבול, אזי ממשיכים את אור הבל"ג למטה, אלא שעכשיו הוא בהעלם, ויתגלה לעתיד, וזהו עומדת לעד, שעכשיו היא עומדת ואינה נמשכת להתגלות, עד לעת"ל, בעולם התחי', לנשמות בגופים בעוה"ז, שאז יתגלה האור. ומסיים קרנו תרום בכבוד, קרנו קאי על כנסת ישראל ועל כאו"א מישראל בפרט, אשר רק הקרן דישראל ירום, היינו שלא תהי' יניקה לחיצונים, אלא ההמשכה תהי' במקום הראוי, לישראל דוקא.

ד"ה פור נתן תשח"י

קעב

מיט דעם וועט מען אויך פארשטיין וואס עס שטייט אין זהרי, אז מען האט געפרעגט ביי ר' אלעזרין, פארוואס זיינען יעקב'ס ברכות ניט מקוים געווארן און עשוי'ס ברכות זיינען יא מקוים געווארן? האט ר' אלעזר געענפערט: יעקב נטל לעילא, עשו נטל לתתא (יעקב האט גענומען לעמלה און עשו האט גענומין למטה).

וועט מען דאס פארשטיין מיט דעם וואס עס שטייט צדקתו עומדת לעד. צדקה, חסד או מצוות בכלל וואס מען איז איצטער מקיין (וואס דאס איז דער ענין פון עבודת הבירורים) - איז עומדת לעד. דורך קיום המצוות ווערט נמשך אור אין אצילות אבער דער אור איז כמונה בקופסא (ווי באהאלטן אין א קעסטל), אזוי ווי ווערטפולע שטיינער און פערל וואס מען באהאלט זיי אין א קאסטן, און דער גילוי פון דעם וועט זיין לעתיד - עומדת לעד.

58) ראה המשך באתי לגני השי"ת פ"ב (סה"מ השי"ת ע' 113). וש"נ.

59) ראה תניא אגה"ק סימן יו"ד.

1) זהר ח"א קמג, ב.

2) תהלים קיב, ט. אגה"ק סל"ב

וויבלאד אז די ברכות קומען מצד דעם קיום פון די מצוות, דערפאר איז אזוי וי אין דעם גילוי אור וואס טוט זיך אויף דורך די מצות, אין דאס דערוייל בהעלם - כמונה בקופסא, אזוי איז אויך אין די ברכות, אז איצטער איז דאס בהעלם.

אבער לעתיד לבוא, פירט אויס דער זהר, וועט יעקב נעמען אויך לתתא. יתאביד עשו מכולא און יעקב וועט נעמען לעילא ותתא עלמא דין ועלמא דאתי. ומתאים ג"כ להנ"ל: אזוי ווי דער גילוי אור וואס ווערט אויפגעטאן דורך די מצות, וועט לעתיד לבוא נתגלה ווערן אפילו אין גשמיות, וואס דאס איז דער אויפטו פון לע"ל אז גשמיות וועט ניט מעלים זיין, ואדרבה, אזוי איז אויך אין דעם ענין פון די ברכות, שיתאביד עשו מעלמא תתאה, און ברכת יעקב וועלן מקוים ווערן אויך בעולם הזה אין גשמיות.

לקו"ש ח"א ע' 58 ואילך

קעג

עס שטייט אין קבלה (ס' הליקוטים עה"פ פזר נתן לאביונים. ובכ"מ) אז "פזר" עם הכולל איז בגי' רפ"ח, וואס אין דעם ווערן נכלל אלע עניני בירוים וואס נעמען זיך פון רפ"ח ניצוצין וואס לאחרי השבירה - נפלו למטה,

און וויבלאד אז צדקה איז שקולה כנגד כל המצות, ובפרט ווען ס'איז אין אן אופן פון "פזר נתן לאביונים", איז זי מעלה הניצוצות וכו'.

לקו"ש ח"ד ע' 405

קעד

דוהו מעלת מצות מעשיות בכלל ובפרט מעשה הצדקה ששקולה כנגד כל המצות. וזהו מ"ש פזר נתן לאביונים צדקתו עומדת לעד, שע"י עבודת מעשה הצדקה, פזר נתן לאביונים, איז מען ממשיך דעם אור הבלי גבול, צדקתו עומדת לעד, לעד הוא נצחיות א"ס, בחי' סלה. והיינו שע"י הצדקה תופסים את העצמות.

שיחת פ' וישב תשח"י

קעה

נתינת צדקה ניכרת במצח

א. איתא בגמרא "שאלו את שלמה בן דוד עד היכן כוחה של צדקה, אמר להן צאו וראו מה פירש דוד - אבא, פזר נתן לאביונים צדקתו עומדת לעד קרנו תרום בכבוד". היינו, שכוחה של נתינת צדקה היא שעומדת לעד ולעולמי עולמים.

עד"ז מובא בכתבי האר"ז² בנוגע להשפעה הרוחנית של מצוות הצדקה "כל המצות שאדם עושה, הם נרשמים באות אחד של כ"ב אתון המיוחד לאותה המצווה.

(1) ב"ב י, ב.

(2) ספר הליקוטים תהלים קיב. וראה גם זח"א רח, א.

והנה אותו מאיר במצחו, וזה הוא בזמן שעושה המצווה, ותכף מסתלק ונבלע בפנים, אבל אם עשה מצווה של הצדקה, הנה האות שלה מאיר במצחו כל אותו השבוע. וזהו וצדקתו עומדת לעד, כי אינה נבלעת תיכף כמו שאר האותיות של שאר המצות. או יאמר באופן אחר, והוא אם תחליף אותיות של צדקה בא"ת ב"ש, חוזרים להיות אותיות צדקה ממש, לרמוז כי היא עומדת לו לעד במקומה³.

תהלות מנחם עה"פ ע' נ

(3) מלקוש חי"א ע' 203 בהערה (ממכתב לחברת גמילות חסדים, פ' משפטים ה'תשל"ד). וראה לקו"ש ח"ה ע' 444. הועתק לעיל אות קד.

קעו

נתינת צדקה מוסיפה חיות למעלה

ב. איתא בזהרי "פזר נתן לאביונים, מאי פזר, כמה דאת אמר² יש מפזר ונוסף עוד . . . האי קרא (ד"יש מפזר וגו") הכי מבעי לי (הרי כך הי' צריך להיות), יש מפזר עוד (בלשון עתיד, ע"ד³ "עשר בשביל שתעשר"), מאי ונוסף (בלשון עבר), אלא ההוא אתר דשרי בי' מיתה (אותו המקום ששורה בו המיתה), הוא גרים לי' דיתוסף מחיים דלעילא (הוא גורם שיתוסף מחיים למעלה)".

היינו⁴, שע"י "פזר נתן לאביונים", שהמשכה היא למטה מטה ביותר, נעשה "עלי' למעלה ומתוסף חיות לא רק מבחי' "עץ החיים"⁵, שעז"נ⁶ "ואכל וחי לעולם", אלא גם מ"אילנא דמותא", ע"ד הענין ד"ודונות נעשו לו כוכיות"⁷.

[ולהעיר ש"ונוסף" בנו"ן מורה על מה שנפל לקליפות, כדאיתא בגמרא⁸ "מפני מה לא נאמר נו"ן באשרי, מפני שיש בה מפתן של שונאי ישראל, דכתיבי נפלה לא תוסיף קום בתולת ישראל", ומסיים שם: "אפילו הכי חזר דוד וסמכן ברוח הקודש, שנאמר⁹ סומך הוי' לכל הנופלים"¹⁰].

תהלות מנחם עה"פ ע' נ ואילך

(1) ח"ג קנג, ב.

(2) משלי יא, כד.

(3) שבת קיט, א. וש"נ.

(4) ראה מאמרי אדה"ז הנחות הר"פ ז"ל ע' נז-ח (ועם הגהות הצ"צ - באוה"ת במדבר ח"ד ע' א'תפו ואילך). ביאורי הזהר ח"א ע' תסג. הועתק לקמן אות קנו.

(5) בראשית ג, כב.

(6) שם.

(7) יומא פו, ב.

(8) ברכות ד, ב.

(9) עמוס ה, ב.

(10) תהלים קמה, יד. ראה "תהלות מנחם" עה"פ.

(11) מד"ה רני ושמהי ה'תשכ"ז.

קעז

נתינת צדקה ממשיכה אור שלמעלה מהשתלשלות

ג. מבואר בחסידות: שבת יבית "עד" יש ג' פירושים: א) "עד" מלשון נצחיות.² ב) עד מלשון גבול, כמו "עד פה תבוא"³ (ובזה גופא יש ב' אופנים: עד ועד בכלל, או עד ולא עד בכלל). ג) מלשון עדי וקישוט.⁵

ומבואר שג' הפירושים שייכים לבחי' הכתר: ענין הנצחיות שלמעלה מהגבולות הזמן ומקום, שייך לבחי' הכתר שלמעלה מסדר ההשתלשלות, בחי' אין סוף. וכן הענין ד"עד פה תבוא" שייך לבחי' הכתר, שלא שייך בו כלל ענין ההבנה וההשגה (ולגביו עשר ספירות נחשבים לגבול). וכן הענין עדי וקישוט שייך לבחי' הכתר, שהוא עטרה ע"ג הראש.

מכל זה מובן מעלת הצדקה, שנאמר בה "וצדקתו עומדת) לעד". שעל ידה נעשה המשכה למטה ביותר (בחי' "אביונים"), באופן של "לעד", וכג' הפירושים שב"עד", שנמשך מבחי' הכתר, ובזה גופא, מפנימיות הכתר,⁸ עד למטה מטה ביותר.

וזהו גם הביאור בסיום הפסוק "קרנו תרום בכבוד": "קרנו" - הו"ע ה"קרן", נקודה שאינה תופסת מקום כלל, ע"ד קרן זוית שאין לה כלום מצד עצמה, כי אם לחבר ב' הכתלים. וענינה בספירות הוא ספירת המלכות, דלית לה מגרמה כלום. וע"י ההמשכה בה, נעשה עלי' - "תרום" לבחי' הכתר, ועד לפנימיות הכתר, שזהו"ע ה"כבוד". ובזה גופא "בכבוד" - ב' כבוד¹⁰, דקאי על בחי' כבוד נברא וכבוד נאצל¹¹.

תהלות מנחם עה"פ ע' נא

(1) לקו"ת פקודי ד, ד.

(2) מצו"ד כאן.

(3) איוב לח, יא.

(4) ראה ביאורו וראו - לאדמו"ר האמצעי לו, ד ואילך. ולאדמו"ר הצ"צ ח"א ס"ע קפא ואילך. המשך תרס"ו ע' יז ואילך.

(5) ראה מצו"צ מלכים-ב יא, יב. תשא ל ג, ד. ה, ו.

(6) ראה שעהיוה"א פ"ז. ובכ"מ.

(7) שלמטה מעני (כפרשי"פ ראה טו, ד. תצא כד, יד "אביון תאב לכל דבר").

(8) ראה גם אוה"ת ויגש ח"ה תתקפה, ב.

(9) ראה לקו"ת אמור לד, ד. נשא כט, ב.

(10) ראה לקו"ת שה"ש מזו, ב.

(11) מד"ה רני ושמחי ה'תשכ"ו.

קצט

מעלת נתינת הצדקה

א. מעלת נתינת הצדקה בגשמיות מבוארת בחסידות בכמה מקומות: ומהם אדמו"ר הזקן מבאר¹ שהיא "עומדת לעד - יותר מכל אהבה ויראה ודביקות . . . אשר עצמותו ואורו הוא א"ס ממש, ולא שייך שום עשר ספירות, ולבעבור זה נקרא כל האצילות רק בשם אפיקת עשר תיקוניו² . . . אשר הם כלים להשראת אוא"ס ב"ה ע"י דילוג אחר ההסתר וצמצום עצמותו . . . וע"י אהבה ודביקות מישראל גיתוספו אורות באצילות, אבל מ"מ השראת אוא"ס הוא (רק) בעשר ספירות דאצילות . . . ולא זהו כוונת וראשית, עלה ברצונו הטוב להטיב לברואיו, שהי' התגלות אורו וזיוו למטה ממש, שהי' חסד דרועא ימינא למטה בעולם העשי' ממש, ויהי' הגוף כלי . . . בעולם עשי' להשראת אוא"ס.

אכן ע"י חסד וצדקה בארץ - פזר נתן לאביונים, שמשפיע ומחי' למאן דלית לי' מגרמי, עי"ז גורם שיומשך וישרה אוא"ס למטה ממש, ויהי' חסד דרועא ימינא בעולם עשי' ממש. כי להיות תחיית המתים שיקום הגוף מהקבר ויחי, צריך להיות התגלות למטה ממש, לכן נאמר על זה צדקתו עומדת לעד - כי הצדקה שעושים ישראל עומדת בפ"ע עד לעתיד, ואז יבוא בהתגלות".

עוד ענין מבואר בלקו"ת³ מעלת נתינת הצדקה: שעל ידה זוכים ל"קרנו תרום בכבוד" - דקין היא בדוגמת קרן זוית שמחברת ב' כתלים, וכמו"כ מלכות דאצילות נקראת קרן ע"ש שמחברת אצילות עם בריאה (הפרטיים והכללים, ועד למעלה מהצמצום). והפירוש "תרום בכבוד" - שהמלכות תתרום ותקבל מהכתר. היינו, מאוא"ס שלמעלה מהשתלשלות. כי מצד סדר השתלשלות אי אפשר שיומשך עד למטה, כי אם מצד הכתר דוקא שלמעלה מהשתלשלות, דכל הגבוה ביותר יורד למטה יותר.

ב. עוד מבואר במאמר מאדמו"ר מהר"ש⁴, שגילוי "חסדו" של הקב"ה שנפעל ע"י נתינת צדקה, הוא מחמת הביטול שנעשה בהאדם. ועפ"ז מבאר מ"ש בגמרא⁵ "הני עשרים וששה הודו, כנגד מי, כנגד עשרים וששה דורות שברא הקב"ה בעולמו, ולא נתן להם תורה, וזן אותם בחסדו". דלכאורה אינו מובן, למה "כ"ו הודו" שכנגד "כ"ו דורות" שקודם מ"ת נאמרו ע"י דוד שהי' כמה דורות אחרי מ"ת? ומבאר שמכיון שהמשכת "חסדו" בסדר ההשתלשלות באה ע"י המשכה שלמעלה מסדר השתלשלות,

(1) הנחות הר"פ ז"ל ע' נז-ח (ד"ה פזר נתן). אוה"ת במדבר כרך ד ע' איתפו ואילך. ביאורי זוהר לצ"צ ח"א ע' תסג. וראה גם ד"ה ולהבין כו' פזר נתן תרמ"ב פ"ו ואילך. פ"ד-ט"ו.

(2) תקו"ז בהקדמה (יז, א).

(3) אמור לד, ד.

(4) ד"ה הני כ"ו הודו תרל"ז.

(5) פסחים קיח, א.

חסד דאריך שנקרא בשם "הגדולה", ונמשכת ע"י ביטול המציאות, לכן דוקא דוד המלך שהי' בתכלית הביטול, כמ"ש "ואנכי תולעת ולא איש", "אם לא שוויתי ודוממת"⁸, אמר "כ"ו הודו".

ונמצא שכדי לפעול גילוי "חסדו" שלמעלה מהשתלשלות, צריך ב' ענינים: א) ביטול במציאות (כנ"ל בדברי אדמו"ר מהר"ש). ב) נתינת צדקה בגשמיות ממש (כנ"ל בדברי אדה"ו).

ג. והטעם בזה שצריך לב' ענינים אלו (ואינו מספיק אחד מהם), כי צריך לפעול ב' ענינים: א) להמשיך ההמשכה ממקורה. ב) שההמשכה תגיע למטה, לעוה"ז הגשמי. ולכן צריך ב' הענינים הנ"ל: א) ביטול במציאות. ב) פעולה גשמית.

ויובן זה בהקדים המבואר בחסידות⁹ עה"פ¹⁰ "שימני כחותם על לבך כחותם על זרועך", שיש ב' בחי' חותם, חותם שוקע וחותם בולט. וכמו שבגשמיות הנה כאשר חותמים בחותם בולט על השעוה נעשה בה שיקוע, וכאשר מניחים חותם שוקע נעשה שם בליטה. כמו"כ בעבודה הרוחנית, כאשר עבודת האדם היא בחותם בולט, שהו"ע האהבה כרשפי' אש בבחי' רצוא ויציא מהגדר הכלים, הנה עי"ז נמשך מלמעלה בחי' חותם שוקע, שהם האורות השקועים ומלוכשים בכלים, בחי' אור דסדר השתלשלות. וכאשר עבודתו היא בבחי' חותם שוקע, שהו"ע אהבה כמים ובחי' שוב שמצד הביטול, עי"ז נעשה כלי להמשכת חותם בולט, שהם האורות שבולטים ולמעלה מהכלים, בחי' האור שלמעלה מהשתלשלות.

היינו, שע"י ענין הביטול נמשך אור שלמעלה מהשתלשלות, ובכדי שהמשכה זו תומשך בעולם העשי', צריך שזה יתבטא במעשה בפועל, והוא כאשר האדם נותן בפועל ממש צדקה למאן דלית לי' מגרמי'. ועי"ז נמנע יניקה לחיצונים, כי המשכת הגילוי היא רק במקום שיש כלים לגילוי זה. וכמ"ש¹¹ "וילבש צדקה כשריון", שע"י נתינת צדקה נעשה "שריון" להגן מהחיצונים¹².

ובפרטיות, מצד אחד ה"שריון" הוא לבוש שמכסה את האדם המוגבל, ומצד שני יש בו נקבים שפתוחים לחוץ ומכוסים ע"י הקשקשים. וכמו"כ פעולת הצדקה, מצד אחד היא ממשכה גילוי אור שלמעלה מסדר השתלשלות בתוך סדר השתלשלות כנ"ל (ס"א), בדוגמת לבוש שמקיף את האדם. ומצד שני הגילוי הוא באופן שסותם את הנקבים, שההמשכה תיהי' רק במקום הראוי, בקדושה דוקא (מחמת ענין הביטול כנ"ל).

6) ל' הפסוק דברי הימים-א כט, יא.

7) תהלים כב, ז.

8) שם קלא, ב. וראה "תהלות מנחם" עה"פ.

9) לקו"ת שה"ש מה, א ואילך.

10) שה"ש ה, ו.

11) ישעי' נט, יז.

12) בהבא לקמן - ראה אגה"ק ס"ג ד"ה וילבש צדקה כשריון.

ד. ומוסיף בזה אדמו"ר מהר"ש, שמכיון שענין הנ"ל "עומדת לעד", לכן גם עבודות האדם צריכה להיות באופן של "עומדת לעד". היינו, שנתנית הצדקה תהי' לא רק ממצער¹³ או מחומש ויותר מחומש, אלא כמ"ש¹⁴ "משפט וצדקה" - שישפוט את עצמו מה מוכרח לקיומו ואת השאר ייתן לצדקה. וכמ"ש אדה"ז¹⁵ "ולא אמרו חייך קודמין¹⁶", אלא כשביד אחד קיתון של מים וכו', שהוא דבר השווה לשניהם בשווה לשתות להשיב נפשם בצמא. אבל אם העני צריך לחם לפי הטף ועצים וכסות בקרה וכה"ג, כל דברים אלו קודמין לכל מלבושי כבוד וזבח משפחה בשר ודגים וכל מטעמים של האדם וכל בני ביתו, ולא שייך בזה חייך קודמין מאחר שאינן חיי נפש ממש כו".

ובאמת הנה גם ענין המשפט בצדקה אינו מספיק, אלא צריך להיות מעשה הצדקה בלי גבול ממש, שע"ז אמרו חז"ל¹⁷ "בכל מאדך - בכל ממונך". ועי"ז נמשך למטה בגשמיות גילוי אוא"ס שלמעלה מהשתלשלות.

וזהו שאמרו חז"ל¹⁸ "גדול העושה צדקה יותר מכל הקרבנות", הגם שמעלת הקרבנות גדולה מאוד, וכמ"ש באגה"ק¹⁹ שכל סדר ההשתלשלות תלוי בדקדוק אחד בענין הקרבנות, ו"רוא דקורבנא עולה עד רוא דא"ס"²⁰, וקרבנות מקרבים את הכוחות והתחושים לאלקות, וע"ש זה נקראים בשם קרבן²¹, אעפ"כ העילוי בזה הוא רק בנוגע לקירוב הגשמיות לרוחניות, אבל לא בענין ההמשכה בגשמיות ממש. משא"כ ע"י צדקה נמשך גילוי אוא"ס בגשמיות ממש (אלא שעתה בזמן הגלות זהו בהעלם, ולעתיד לבוא יאיר בגילוי)²².

תהלות מנחם עה"פ ע' נב

קס

צדקה בלי גבול

ה. ולכאורה צריך להבין, מ"ש לעיל (אות ד') בשם אדמו"ר מהר"ש ש"צריך להיות מעשה הצדקה בלי גבול ממש", הרי נתינת צדקה היא נתינת ממון או דבר השווה לממון, וכיצד שייך בזה ענין ה"בלי גבול"?

בשלמא כאשר מדובר על "בכל מאדך" בנוגע לענין האהבה, שצריכה להיות אהבה

(13) ראה רמב"ם ה' מתנות ענים פ"ז ה"ה. טושו"ע יו"ד ר"ס רמט.

(14) תהלים צט, ד. וראה "תהלות מנחם" עה"פ.

(15) אגה"ק סט"ז.

(16) ב"מ סב, א.

(17) ואתחנן ו, ה ובפרש"י.

(18) סוכה מט, ב.

(19) קו"א קס, סע"א.

(20) ראה זח"ב רלט, א. ח"ג כו, ב.

(21) ראה המשך באת לגני ה'שית פ"ב (סה"מ ה'שית ע' 311) וש"נ.

(22) מד"ה פזר נתן לאביונים ה'תשח"י.

רבה בלי גבול, מובן, שהואיל וזהו רגש רוחני, שייך בזה ענין הבלי גבול, עכ"פ ביחס ליכולות שלו, כמבואר בחסידות: בענין "בכל מאדך - מאד שלך". אך בנוגע לנתינת צדקה בגשמיות, אינו מובן, הרי כל סכום שייתן, גם אם זה כל מה שיש לו, ה"ו עדיין מוגבל, ואפשר למנות אותו ביד, וכיצד שייך בזה ענין הבלי גבול?

ואי אפשר לומר שהכוונה ב"מעשה הצדקה בלי גבול ממש" הוא לרגש שמביא לנתינת צדקה, כי מלשון אדמו"ר מהר"ש משמע שהצדקה עצמה היא בלי גבול.

ו. והביאור בזה, בצדקה יש ב' ענינים: (א) הנתינה. (ב) הפיוס. כמארז"ל: "כל הנותן פרוטה לעני מתברך בשש ברכות, והמפייסו בדברים מתברך ב"א ברכות", ועל ענין הפיוס, שזהו ענין הרגש, שייך לומר שהוא בלי גבול.

ואין זה דומה להרגש שמביא לנתינת צדקה, כי הוא רק הקדמה, משא"כ הפיוס הוא בכלל הצדקה, שהרי העני מקבל את המעות ואת הפיוס ביהד. וכאשר הפיוס הוא בלי גבול, ה"ו פועל שגם הצדקה עצמה תהי' בלי גבול.

ובפרטיות יותר, ההנחה הראשונה שצריכה להיות כאשר רואים עני, היא שעליו למלאות מחסור העני ככל הדרוש, מבלי לחשוב אם יש בידו את הסכום הזה אם לאו. ורק לאחר החלטה זו, צריך לחשוב איך לתת הכסף להעני, והרי אין ברשותו סכום כזה? ואז מתחיל ענין היגיעה בהשגת הכסף, וכיון שהובטחנו "יגיעת ומצאת תאמינ", בודאי הקב"ה יסייע לו לקיים את מצוות הצדקה.

כלומר, הגם שבפועל הוא ייתן סכום מוגבל של כסף (מצד שמדובר בממון גשמי ששייך בזה מדידה והגבלה), מ"מ מכיון שבענין הפיוס והרגש צער העני (שהוא חלק מנתינת הצדקה) הוא משתתף באופן בלתי מוגבל, ויוצא מכל החשבונות, הנה זהו האופן המעולה ביותר במצוות הצדקה, "בכל מאדך" ממש.

ז. אך ענין זה צריך הבהרה ברורה, שלא יטעה ויאמר, שהואיל והוא מפיוס בדברים, "והמפייס בדברים מתברך ב"א", א"כ לשם מה עליו לתת לעני את הפרוטה בפועל, הוא ייצא ידי חובה בפיוס בלבד? ואפילו לדעה בגמרא ש"המפייס בדברים" הוא הוספה על נתינת הפרוטה. הנה הוא יכול ל"פייסו בדברים" וליתן פרוטה אחת, או ח"י פרוטות, ויזכה לכל הברכות, וגם הממון יישאר ברשותו! . . .

אבל באמת זהו חשבון מרומה ("א גענארטער חשבון"), וזה גופא שחסר בנתינת צדקה, מוכיח שחסר גם בפיוס דברים. שהרי הובא לעיל (ס"ו) שהפיוס בדברים צריך להיות באופן בלתי מוגבל, בלי שום חשבונות, וכיצד הגיע האדם למסקנה הפוכה כזו? אלא שזהו חשבון מרומה, הבא מצד היצר הרע, שרוצה לדחותו מלקיים מצווה זו. וכאשר יתבונן בזה, יתפוס מיד את עצמו, וימלא את רצון הקב"ה מתוך שמחה

(1) ראה תו"א מקץ לט, ד. ובכ"מ.

(2) ב"ב ט, ב.

(3) מגילה ו, רע"ב.

(4) הובא בתוד"ה והמפייסו - ב"ב ט, ב.

(5) שם י, א.

וטוב לבב. ובפרט שלצדקה יש סגולה מיוחדת שאמרו עליה⁵ "גדולה צדקה שמקרב את הגאולה", הנה בוודאי יעשה את המוטל עליו, ובקרוב ממש נזכה לגאולה האמיתית והשלימה ע"י משיח צדקנו".

תהלות מנחם עה"פ ע' נד ואילך

(6 משיחת ש"פ וישב ה'תשח"י).

קסא

מעלת הצדקה מתוך יגיעה

א. איתא בזהרי "פזר נתן לאביונים - דא (והו) צדיק (בחי) היסוד שמפזר את השפע לאביונים ע"י המלכות, ולכן) צדקתו עומדת לעד - דא (והו) כנסת ישראל (שנקראת מלכות), דבגין כך (בגלל שהיא מקבלת השפע מהיסוד כדי להחיות התחתונים) איהי קיימא (היא עומדת) ברזא דשלם (כסוד השלום), בקיומא שלים (בקיום שלם כדי להשפיע לתחתונים)".

ומבאר אאמו"ר² הענין ד"רזא דשלם" - סוד השלום: "היינו כשיסוד הנקרא שלום משפיע לה איהי קיימא ברזא דשלם, וכמ"ש³ ונתתי שלום בארץ (דהיינו, מלכות). ויסוד נקרא רזא כידוע, והיינו כשאין יסוד משפיע ומזין לה, אז נקראת ריב ה", ריב הוא היפך השלום, כי אימתי יש מריבה ותגרא הוא כשאין מזון ושפע⁴, משא"כ כשיש מזון ושפע אז יש שלום, היפך דריב כו".

ולאח"ז מוסיף, שהטעם שהזרה נקט לשון כפולה "איהי קיימא ברזא דשלם, בקיומא שלים", לרמוז על ב' דרגות: "וי"ל עוד מה שהיא קיימא ברזא דשלם הוא כמ"ש⁵ והי' מעשה הצדקה שלום, בקיומא שלים הוא כמו ועבודת הצדקה השקט ובטח עד עולם, ועיין באגה"ק פ"ב עה"פ הוזה".

ב. והענין בזה, מבואר באגה"ק שם החילוק בין "מעשה הצדקה" ל"עבודת הצדקה": "מעשה הצדקה" - הוא נתינת צדקה מצד הטבע, ש"ישראל בטבעם הם רחמנים וגומלי חסדים, מפני היות נפשותיהם נמשכות ממידותיו ית' אשר החסד גובר בהן", ו"הצדקה הנמשכת מבחי' זו נקראת בשם מעשה הצדקה, כי שם מעשה נופל על דבר שכבר נעשה או שנעשה תמיד ממילא והיא דבר ההווה ורגיל תמיד, ואף כאן הרי מדת החסד והרחמנות הוטבעה בנפשות כל בית ישראל מכבר בעת בריאתן

(1 ח"א רח, א.

(2 לקוטי לוי"צ ויגש ע' קצר.

(3 בחוקותי כו, ו.

(4 ישע"י ג, יג.

(5 ב"מ נט, א.

(6 ישע"י לב, יז.

והשתלשלות ממידותיו ית".

משא"כ "עבודת הצדקה" הוא נתינת צדקה "הרבה יותר מטבע רחמנותו ורצונו", ד"לשון עבודה אינו נופל אלא על דבר שהאדם עושה ביגיעה עצומה נגד טבע נפשו, רק שמבטל טבעו ורצונו מפני הרצון העליון ב"ה".

וצריך להבין, אם עיקר המעלה היא "בקיומא שלים" שהיא "עבודת הצדקה", למה זוהר מביא גם את המעלה של "קיימא ברוא דשלם" שהיא "מעשה הצדקה"?

ג. והביאור בזה, כוונת זוהר בהביאו תחילה שע"י "מעשה הצדקה" נפעל "קיימא ברוא דשלם", היא לבאר שלמרות ש"שם מעשה נופל על דבר שכבר נעשה או שנעשה תמיד ממילא והיא דבר ההווה ורגיל תמיד", בכ"ז גם בו יש את ענין העבודה והיגיעה. כי למרות שמדובר על נתינת צדקה מצד טבע נפש האלקית, בכ"ז כיון שהנפש האלקית התלבשה בנפש הבהמית, והיא מעלימה ומסתירה עלי, צריכים עבודה ויגיעה כדי להסיר הכיסוי, ולכן גם על ידה נפעל "קיימא ברוא דשלם".

וזה מרומזו בלשון זוהר "רוא", שמורה על דבר נעלם, שבכדי לגלותו צריך ליגיעה גדולה. וכן מובן, שזהו באופן אחר לגמרי, מאחר שזהו נגד הטבע (אפילו של הנפש האלקית), וזהו הלשון "מעשה הצדקה", הוא מלשון? "מעשין (כופין) על הצדקה"⁸.

ש"פ ויגש ה'תשמ"ז

קסב

ויש לקשר זה מיט דעם מאמר פון בעל השמחה והגאולה אויף דער היינטיקער הפטורה - די הפטורה פון דעם ערשטן שבת חנוכה - רני ושמחי בת ציון (וואס איז שוין געדרוקט אין תורה אור).

וואס דארטן שטעלט ער זיך אויף דעם כפל הלשון פון פסוק, "רני" און "שמחי". און אויך אויף דעם וואס ער רופט דא אין פסוק די אידן מיטן נאמען "בת ציון", און ניט מיט קיין אנדער נאמען,

און ער ברענגט דארט דאס וואס עס שטייט אין מדרש (שמו"ר נב, ד) "לא זו מחבבה עד שקראה בתי, לא זו מחבבה עד שקראה אחותי, לא זו מחבבה עד שקראה אמי", און ער איז דארט מבאר, אז תכלית החביבות דריקט זיך אויס אין דעם שם פון "בתי", שזהו "בת ציון".

די דריי ענינים פון בתי אחותי און אמי, קען מען פארבינדן מיט דעם פסוק פון פדה בשלום, וואס די גמרא דרש'נט אויף אים "כל העוסק בתורה ובגמ"ח ומתפלל עם הצבור מעלה אני כאלו פדאני לי ולבני מבין האומות", אז די דריי ענינים פון תורה גמ"ח און תפלה זיינען די זעלבע דיי ענינים פון בתי אחותי און אמי.

(7) ראה ב"י לטור יו"ד סרמ"ח. לקו"ת בחוקותי מח, א. מאמרי אדהמ"צ ויקרא ח"ב ע' תשסא. סה"מ תרל"ח ח"ב ע' רפט. תרע"ח ע' קכא. סה"מ תרצ"ט ע' 191-7. תש"ח ע' 722.

ואע"פ אז ס' זיינען פאראן ג' קוין: גמ"ה - קו הימין, תפלה (עבודה) - קו השמאל, און תורה - קו האמצעי, אעפ"כ איז דער עיקר שבהם דער קו פון גמ"ה. ווארום כללות כל המצות ווערן דאך אנגערופן בשם צדקה, וואס דערפאר זאגט מען אויך ועמך כולם צדיקים - שקאי גם על פושעי ישראל שמלאים מצות כרמון, מען רופט אן אידן בשם צדיקים, מצד דעם וואס צדקות אהב; ניט קוקנדיק אויף דעם וואס א חוץ צדקה זיינען דאך פאראן נאך מצות, רופט מען א אידן בשם צדיקים, ווייל כללות המצות ווערט אנגערופן בשם צדקה.

קומט אויס, אז אעפ"י וואס גמ"ה צדקה - איז דאך נאר איין קו, איז עך אבער אויך כלול פון די אנדערע קוין, ווארום אין אים איז דאך פאראן כללות המצות.

וואס מער די המשכה איז מטה מטה אלץ גרעסער איז דער ענין הצדקה. וואס דערפאר איז דאך עיקר ענין הצדקה - צו אן אביון, וואס ענינו של אביון איז וואס ער איז תאב לכל דבר. ווארום אין עניות איז דאך פאראן כמה דרגות, ביז ווי עס שטייט אז אין עניות איז פאראן עשרה דרגות, עני דל וכו', וואס די נידעריקסטע שבהם איז אביון, שתאב לכל דבר. וואס פון דעם זעט מען אז ער האט גארניט, ווארום אויב מ'האט עפעס, איז מען ניט תאב לכל דבר, וויבאלד אבער ער איז תאב לכל דבר, איז א סימן אל ער האט גארניט. משא"כ אויף אן עני זאגט מען ניט אד ער איז תאב לכל דבר, ווארום עפעס האט ער, איז ער דאך דערצו ניט תאב אן אביון אבער האט אינגאנצן גארניט.

איז דער עיקר ענין הצדקה ממשיך זיין לאביונים, ווי עס שטייט אין פסוק פזר נתן לאביונים צדקתו עומדת לעד קרנה תרום בכבוד. וואס דער פסוק רעדט דאך במעלת הצדקה, ווי די גמרא זאגט שאלו את שלמה עד היכן כחה של צדקה, אמר כבר פירשה דוד אבא, פזר נתן לאביונים צדקתו עומדת לעד קרנו תרום בכבוד.

דער ענין אז אביון איז נאך נידעריקער פאר דל זעט מען אויך דערפון וואס עס שטייט אין פסוק (און מ'זאגט עס אויך אין הלל) מקימי מעפר דל מאשפות ירים אביון. וואס אויף דל זאגט מען נאר "מקימי מעפר", ער איז אבער ניט באשפות. משא"כ אויף אביון זאגט מען "מאשפות ירים אביון", אז מ'דארף אים ארויסנעמען פון אשפות, דרגא הכי תחתונה, אעפ"י אז עפר איז אויך א נידעריקע דרגא, קומט עס אבער ניט צו אשפות.

אויף דעם זאגט מען, אן דער עיקר ענין הצדקה דריקט זיך אויס אין פרוי נתן לאביונים, ממשיך זיין לדרגא הכי תחתונה, אויפטאן עס זאל ווערן "מאשפות ירים אביון".

וואס דאס איז אויך ווי פריער דערמאנט, אז הפצת המעיינות דארף זיין אין חוצה, ווארום דאס איז דער עיקר כוונה אויף ממשיך זיין די מעיינות אז זיי זאלן דערגיין ביז חוצה, שזהו דרגות הכי תחתונות.

דאס איז אויך וואס דער צ"צ בהגהותיו אויפן מאמר וישב יעקב וגו' פון תו"א - וואו ער רעדט וועגן יש מפור ונוסף עוד - שיקט ער אפ צו דעם מאמר פזר נתן

לאביונים. ווארום פזר נתן לאביונים איז פארבונדן מיט וישב יעקב וגו' בארץ כנען. ווי עס האט זיך גערעדט (בש"פ וישב, כ' כסלו ש.ג.), אז דעד ענין פון כנען איז דאס מל' מסחר, כמ"ש כנען בידו מאוני מרמה. עד"ו איז די ירידת הנשמה למטה. אויך אן ענין פון מסחר, וואס ענינו איז דאך כמ"ש יש מפזר ונוסף עוד, אז דורך דעם וואס מ'איז מברר דעם מטה קומט צו.

אין זוהר פרעגט ער אויף דעם לשון הפסוק "יש מפזר ונוסף עוד אז לכאורה וואלט געדארפט שטיין ויוסיף עוד בלשון עתיד, ווארום די הוספה קומט דאך לאחרי הפיזור, און ניט בעת הפיזור, וע"ד ווי דער לשון "עשר בשביל שתעשר", וואס דא שייט דאך בלשון עתיד.

ענטפערט ער אויף דעם אין זוהר, אז דער דיוק הלשון "ונוסף" מיט א נו"ן, איז עס ווייל נו"ן ווייזט אויף נפילה. ווי די גמרא זאגט אין ברכות (ד, ב) מ"ט לא כתי' נו"ן באשרי, און ענטפערט ווייל דער אות נו"ן ווייזט אויף ענין הנפילה. נאר שפעטער האט עס דוד מרמו געווען ברוה"ק, ווי עס שטייט סומך ה' לכל הנופלים.

און דאס איז די כוונה - צו ממשיך זיין ומפזר זיין אין דעם מטה מטה ביותר (שו"ע הנו"ן) און דורך דעם טוט זיך אויף, אז דערנאך ווערט "ונוסף עוד", אז אויך דער מטה מטה ווערט נתהפך לקדושה, און במילא גיט ער חיות.

וואס דאס איז דאך די כוונה, אז מ'זאל האבן חיות ניט נאר פון אילנא דחיי, דער וואכל וחי לעולם, נאר מ'זאל אויך מהפך זיין דעם אילנא דמותא, און פון אים קריגן חיות. שזהו"ע זדונות נעשו כזכיות,

אז די זדונות וואס זיינען פריער געווען היפך הקדושה, ווערן נתהפך און ווערן זכיות, קדושה, אילנא דחיי.

עד"ו איז אויך דער ענין פון פדה בשלום נפשי מקרב לי כי ברבים היו עמדי, אז פון דעם "רבים" מאכט מען "עמדי". וואס דאס איז אויך דער ענין פון "גם אויביו ישלים עמו", וואס אין "ישלים" זיינען דאך פאראן צוויי, פירושים: א) מל' שלום, ב) מל' שלימות, וכמבואר, אז "אויביו" גייט עס אויף דעם נחש דחויא דגרים מיתה בעלמא, שזהו"ע מקור החטאים, איז אויך מיט אים קען זיין "ישלים", אז מ'איז אים מהפך און ער העלפט משלים זיין די עבודה פון דירה בתחתונים.

דאס איז אויך דער ענין פון בכל לבבך - בשני יצריך, אז מ'איז מהפך אויך דעם יצה"ר. וכמבואר בירושלמי די מעלה פון אברהם אויף דוד, אז ביי אברהם'ען שטייט "ומצאת את לבבו (בשני בית"ן) נאמן לפניך", אז אויך דער יצה"ר איז ביי אים געווארן קדושה, משא"כ ביי דוד'ן שטייט "ולבי חלל בקרבי", וכמו שארז"ל שהרגו בתענית, אבער ניט אז ער האט פון אים געמאכט אן ענין של קדושה.

וכמו שנת"ל במעלת הצדקה, וואס פזר נתן לאביונים, די נידעריקסטע דרגא, און דאס איז מען מהפך, אז דורך דעם טוט זיך אויף "צדקתו עומדת לעד קרני תרום בכבוד".

דער פירוש פון לעד כפשוטו איז, אז עס איז אן ענין לעד ולעולמי עולמים. דאס

הייסט - אן ענין נצחי.

עס איז אבער פאראן אין דעם ווארט "עד" דריי פירושים: א) כנ"ל, נצחית, אן קיינע הגבלות, למעלה מן הזמן. ב) ווי דער לשון "עד פה תבוא ותו לא", נאר אין דעם גופא זיינען פאראן צוויי אופנים, צי עד ועד בכלל, צי עד ולא עד בכלל, כמבואר במקום אחר. ג) מלשון "עדי וקשוטין". וכמבואר די אלע דריי פיררשים אין לקו"ת פ' פקודי.

און ער איז מבאר דארט אין לקו"ת, אז די אלע דריי ענינים זיינען פאראן אין כתר:

דער ערשטער ענין פון עד - נצחי; לעד ולעולמי עולמים - איז דאס ווי כתר איז העכער פון השתל' און פון אלע הגבלות;

אזוי אויך דער צווייטער ענין פון "עד פה תבוא ותו לא", איז עס אויך פאראן אין כתר, ווארום כחות פנימיים קענען דאס ניט נעמען, עס איז למעלה מהבנה והשגה, ווי מ'זעט אז די כחות פנימיים שבאדם זיינען מוגבלים. אזוי אויך למעלה (ווארום דאס וואס איז אזוי למלה איז עס ווייל נשתלשלו מהם (מלמעלה)) זיינען די ע"ס מוגבלים און האבן ניט קיין הבנה והשגה אין כתר, וואס איז העכער פון השתל'. אפילו חכמה;

וואס זי איז דאך ראשית הספירות, האט אויך ניט קיין הבנה והשגה אין כתר, וואס דאס איז דער פירוש פון "סייג לחכמה שתיקה", וואס "סייג לחכמה" גייט אויף כתר, און דאס איז בבחי' שתיקה, אז עס איז ניטא אין דען קיין הבנה והשגה; אויך דער דריטער ענין פון "עדי וקשוטין" איז פאראן אין כתר, ווארום ענין הכתר איז דאך וואס ער איז א תכשיט על הראש.

- אויף דעם זאגט מען "צדקתו עומדת לעד", אז דורך ענין הצדקה נעמט מען בחי' "לעד", כתר. און ניט נאר חיצוניות הכתר, וואס איז שייך צו חכמה, נאר אויך פנימיות הכתר, וואס אויף איר זאגט מען, כנ"ל, "סייג לחכמה שתיקה", נעמט מען דאס אויך ע"י הצדקה.

און דאס איז דער ענין פון וצדקתו עומדת לעד, אז בחי' "עד", ג' ענינים הנ"ל שבכתר - ענין התכשיט שע"ג הראש, וענין עד פה תבוא כו' שלמעלה מהגילוי וחכמה, וענין הנצחיות שלמעלה מהזמן, ובמילא גם למעלה מהמקום (כי זמן ומקום שייכים זל"ז) - ווערט נמשך ע"י הצדקה.

דער ביאור אין סיום הפסוק "קרנו תרום בכבוד" איז:

ענינו של קרן איז, וואס ער איז קיין מציאות ניט פאר זיך ע"ד וול מ'זאגט "קרן דרומית מזרחית" וכיו"ב, איז דאך דער קרן ניט תופס קיין מציאות מקום. ווארום אויב נאר ער פארנעמט. א מציאות,

איז עס ניט קיין קרן, נאר ער איז אדער אויף דעם צד פון מזרח אדער אויף דעם צד פון דרום. עס איז נאר א נקודה בציור במחשבה, בגשמיות אבער פארנעמט עס

קיינ ארט ניט, וכמבואר בביאורו"ז פ' במדבר,

אין ספירות איז עס ספירת המל', וואס לית לה מגרמה כלום. (ווארום דל, וואס האט יא עפעס, איז ספירת היסוד, כמבואר אין די מאמרים עה"פ העשיר לא ירבה והדל לא ימעט). און דאס איז אויך דער ענין הצדקה - ממשיך זיין אין אזא ארט וואס לית לי' מגרמי' כלום, שזהו ע"ד פזר נתן לאביונים.

וע"י ההמשכה לבחי' זו - ספי' המל', דלית לה מגרמה כלום קומט מען צו קרנו תרום בכבוד, אז מ'איז מעלה ספי' המל' - קרן - "בכבוד". וכמבואר במ"א דער דיוק פון בכבוד (ב כבוד), אז דורך די עבודה נעמט מען סיי כבוד נברא און סיי כבוד נאצל, וויבאלד אז ער דערלאנגט אין פנימיות הכתר, כמשנת"ל בפי' צדקתו עומדת לעד, אז ער איז מעלה מלך אין כתר און דאס איז אויך דער ענין פון רני ושמחי בת ציון. עס זיינען דאך פאראן די דריי בחי' פון בתי אחותי און אמי, זאגט מען אז תכלית החביבות דריקט זיך אויס אין ענין הבת, אעפ"י אן בתי איז דאס ספירת המל', ספירה היותר אחרונה - ווייל זי ווערט נתעלה (ע"י הצדקה, קו האמצעי) אין פנימיות הכתר, און עס ווערט די בחי' פון "רני" און "שמחי", וואס דאס איז ווי ער זאגט דארט, רננא ברמשא ושמחה בצפרא, וואס דאס זיינען די צוויי קוין, קו השמאל און קו הימין. דערנאך קומט דער ענין פון "בת ציון", די חביבות פון "בת", מלכות, שזהו תכלית החביבות. וואס דאס איז דורך די עבודה פון צדקה, קו האמצעי, שע"ז מתעלית בפנימיות הכתר, כנ"ל, וואס איז העכער פון חיצוניות הכתר.

ובדוגמת ווי ס'ועט זיין לע"ל; אז ניט נאר וועט זיין די בחי' פון אשת חיל עטרת בעלה, וואס דאס איז אויך א דרגא נעלית, נאר אויך די בחי' פון נקבה תסובב גבר. ווארום די בחי' פון עטרה הגם ס'איז מקיף על הראש, איז עס אבער בסמוך אל הראש, בבחי' מקיף הקרוב, כמ"ש ועטרותיהם בראשיהם. אבער דער ענין פון "תסובב גבר" קען דאך זיין אויך בריחוק מן הראש, בבחי' מקיף הרחוק, וואס דאס איז א גרעסערע מעלה ווי די בחי' פון עטרת בעלה. ועד"ז בנדו"ד קומט מען צו ניט נאר צו חיצוניות הכתר, נאר אויך צו פנימיות הכתר.

און דאס איז ע"י ענין הצדקה, דורך דעם וואס ס'איז דא דער פזר נתן לאביונים, צו מלכות דלית לה מגרמה כלום, און ער איז איר מעלה, איז וויבאלד אז מל' איז בקו האמצעי, איז עס עולה עד לפנימיות הכתר, שזהו"ע צדקתו עומדת לעד קרנו תרום בכבוד.

דאס איז אויך וואס מ'האט מבאר געווען אין דעם וואס די גמרא זאגט אויף פדה בשלום נפשי וגו' - כל העוסק בתורה ובגמ"ח ומתפלל עם הצבור כאלו פדאני כו', אז אעפ"י עס זיינען פאראן ג' ענינים פון תורה גמ"ח און תפלה, איז אבער דער עיקר הענין טוט זיך אויף ע"י גמ"ח דוקא, דורך דעם ענין הצדקה. אז מ'איז ממשיך ביז אין מטה מטה, וכנ"ל פזר נתן לאביונים, שז"ע צדקה בגשמיות, נעמט מען דורך דעם, דעם כתר המלך, דהיינו אז מ'קומט צו ביז פנימיות הכתר.

כ"ק הרה"ג הרה"ח וכו' המקובל מוהר"ר לוי יצחק

קסג

אגפ"ק אגב"ג גימט' פז"ר. הוא מה שנו"ה מריקים השפע ליסוד. שיסוד נק' אנטל שנוטל מהם. כמו גבאי צדקה שקאי על יסוד הוא גובה הצדקה מהחסדים המגולים דנצח והוד. ואח"כ הוא מפזר אותם לאביונים כמ"ש פזר נתן לאביונים שקאי על יסוד בחי' צדיק בזהר פ' ויגש דר"ח ע"א. ובחולין דק"ז אתקין רב יעקב מנהר פקוד נטלא בת רביעתא. שנטלא הוא אנטל כמ"ש ברשב"ם בב"ב שם.

לקלו"י ח"ב ע' ט

קסד

מד"ר, ובנו ממך הרבות עולם מופדי דור ודוד תקומם. ר' טרפון יהב לרי' עקיבא שית מאה קונטרין דכסף א"ל אזיל זבין לי הדא אוסיא דנהווין לעין באורייתא ומתפרנפין מנה. נסב יתהון ופלג יתהון לספרייא ולמתנייא ולאלין דלעין באורייתא. לבתר יומין קם עמי א"ל זבנית לן להדיא סוסיא דאמריית לך, א"ל אין, א"ל אית כך מחמי לה לי, א"ל אין וחמאי לי ספרייא ומתנייא ולאלין דלעין באורייתא. א"ל אית בר נש יהב מגן אפוכי ידיה הן היא, א"ל גבי דוד מלך ישראל דכתיב ביה פזר נתן לאביונים צדקתו עומדת לעד. עכ"ל המד"ר. ועיין בילקוט רמז תצ"ה:

והנה במס' כלה פ"א יש גירסא אחרת, והוא אמרו עליו על ר"ט שהי' עשיר גדול ולא הי' נותן מתנות לאביונים, פ"א מצאו ר"ע א"ל רבי רצונך שאקח לך עיר אחת או שתיים אמר לו הן מיד עמד ר"ט ונתן לו ארבעת אלפים דינרי זהב נטלן ר"ע חלקן לעניים. לימים מצאו ר"ט א"ל היכן העיירות שלקחת לי תפסו בידו והביאו לבהמ"ד כו' עד והיו הולכין וקורין עד שהגיעו לפסוק זה פזר נתן לאביונים וגו', א"ל זו העיר שקנתי לך, עמד ר"ט ונשקו על ראשו ואמר לו רבי אלופי, רבי בחכמה ואלופי בדרך ארץ, והוסיף לו ממון לבזבו ע"ש. הרי יש כמה שנויים בהנוסחא שבכאן. הענין י"ל, כי המעשה שבמס' כלה רומז על ענין אחר, והיינו ר"ט רומז על בינה בכלל כנ"ל, ור"ע רומז על ז"א בכלל כנ"ל. וידוע שבבינה הוא שם אהי', שיש ד' שמות אהי', קס"א קס"א קמ"ג קנ"א, וזהו הארבעת אלפים דינרי זהב שנתן ר"ט, היינו הד' אלפי"ן דהד' שמות אהי'. וזהו שהם ארבעת אלפים ודינרי זהב דוקא, בחי' גבורות, (כי דינר הוא בחי' גבורות, דין ר', ומכ"ש דינרי זהב, שזהב הוא ג"כ בחי' גבורות) והיינו כי השמות אהי' דבינה הם בחי' גבורות כידוע. ובהד' אלפי"ן דשמות אהי' יקנו עיר אחת או שתיים, היינו עיר שהוא מכמה בתיים, ובית הוא מכמה אבנים, הוא בחי' אותיות. ויש אותיות המח' היינו לאה, ואותיות הדבור הוא רחל, ובהד' אלפי"ן דשמות אהי' יקנו עיר א', היינו מה שלאה נבנית ומקבלת מהד' אלפי"ן. כידוע שלאה נקראת

מדת מפני שמקבלת מהד' אלפי"ן אלו. שעז"נ ומדת ימי מה היא, ועיין בע"ח שער לאה ורהל פ"א, ובפע"ח בכוונת ק"ש בענין הד'. רבתי דאחד. והנה בתחלה לוקחת לאה את הד' אלפי"ן, כי היא למעלה קרובה אל מוחין דו"א המלובשים בנה"י דתבונה שהם הד' שמות אהי, אח"כ יורדין ברחל, והיינו כי נחלקת ההארה הזאת, דהד' אלפי"ן, שבמספר ג"ם ממד"ת לוקחת לאה, וא"ת ממד"ת לוקחת רחל. כי לאה ורחל הם ג"ם א"ת, וכמ"ש בע"ח שער לאה ורחל פ"ח, וע"ש ג"כ בפ"ד. וזהו עיר א', היינו מה שמתחלה לוקחת לאה כל הד' אלפי"ן, או שתים, היינו מה שאח"כ נחלקת ההארה ג"ם מהמספר דהד' אלפי"ן ללאה, וא"ת ממספרם לרחל, וזהו שתים היינו שתי ערים, עיר דלאה ועיר דרחל. והקונה העיירות הי' ר"ע, אם שהמעוה היו של ר"ט, היינו כי ר"ע הוא ז"א שם מ"ה והוא המוציא את לאה ורחל, כמ"ש בע"ח שם פ"א ע"ש. וקונים את העיירות בהד' אלפי"ן דד' שמות אהי' דבינה, היינו מה שלאה ורחל מקבלים הארה מהד' אלפי"ן אלו. והנה ר"ע לא לקח בהן ערים גשמיות אך חלקן לעניים, העניים ואביונים הם לאה ורחל, (כי מל' בכלל, דהיינו לאה ורחל, הנה סיהרא ל"ל מגרמא כלום, ודוד שהי' מרכבה למדת המל' אמר על עצמו כי עני ואביון אני) והיינו הערים דרוחניות למעלה. לאה עיר מוקפת חומה ורחל עיר פרוי כמ"ש ברשימה על המשנה כיצד מעברין את הערים ע"ש. וענין מה שר"ט לא הי' נותן מתנות לאביונים, ובמס' כלה רבתי הגירסא לא הי' נותן מתנות מרובות, מרובות דוקא, משמע שמתנות מועטות הי' נותן. היינו כי לאה ורהל נקראות ג"כ, א"ך ר"ק שהם מיעוטים, והיינו שמקבלים מהש"ך דינים כמ"ש בע"ח שם פ"ח, ושרש הש"ך דינים ג"כ הוא מבינה, כי ש"ך גימט' ה"פ דין, דהיינו ה' גבורות דבינה. וזהו שר' טרפון הי' נותן מתנות מועטות, היינו שהי' משפיע רק הש"ך דינים ללאה ורחל שהם האביונים, א"ך ללאה, ור"ק לרחל, וזהו מתנות מועטות, מועטות דוקא, היינו שהשפיע א"ך ללאה ור"ק לרהל, שא"ך ור"ק הם מיעוטים. ולא הי' נותן מתנות מרובות היינו שלא השפיע הד' אלפי"ן ללאה ורחל, שאז היו בבחי' רבוי. כי ג"ם וא"ת הם רבויים. זה לא השפיע. ור"ע התחכם שישפיע ר"ט ד' אלפי"ן ג"ם א"ת שהם רבויים, והיינו שיהיו לאה ורחל בבחי' רבויים ג"ם א"ת ולא בבחי' מיעוטים א"ך ר"ק. והגה כשעשה זה ר"ע שאלו ר"ט היכן העיירות בו'. תפסו כו', והיו הולכין וקורין עד שהגיעו לפסוק פזר נתן לאביונים כו' ועמד ר"ט ונשקו וקראו רבו אלופו. והנה לכאורה אינו מובן הלא ר"ט הוא חו"ב, ישסו"ת, בינה בכלל, ור"ע הוא ז"א, וא"כ ר"ט הוא רבו דר"ע, כי בינה היא המלמדת לז"א וכמ"ש ומלמד לאנוש בינה, פירוש בינה היא המלמד לאנוש דז"א. אבל איך שיד לומר שר"ע ז"א יעשה רבו ואלופו דר"ט חו"ב, ולמה ע"י דבר זה דוקא מה שר"ע חלק המעות לעניים, והביא הפסוק דפזר נתן בו' נעשה רבו ואלופו. והענין יובן ע"פ מארו"ל א' ב' אלף בינה, ג' ד' גמול דלים כו', ואם אתה עושה כן כו' הי' זה שמו של הקב"ה זן אותך וזן אותך (בשבת פ' הבונה). והנה אלף בינה הוא לימוד התורה שע"י נעשה יחוד חו"ב כי אלפים שנה קדמה תורה, דהיינו אאלפך הכ' אאלפך בינה. גמול דלים הוא מצות צדקה שז"א ניתן למל', והיינו יחוד זו"ג. והשכר בעד אלף בינה, לימוד התורה, הוא זן אותך, ההמשכה מח"ס, כי או"א במזלא איתכללן. והשכר בעד גמול דלים מצות צדקה הוא חן אותך, המשכה מגלגלתא, כי

ז"א בעתיקא אחיד ותליא וכמ"ש ברשימה על מארז"ל הוה ע"ש היטב. והנה ר"ט הי' עיקר עסקו בתורה, אלף בינה, כי ר"ט הוא חו"ב כנ"ל. ואם שבדאי קיים מצות צדקה ג"כ, אך זה הי' במיעוט כנ"ל, דהי' נותן מתנות מועטות. והיינו שר"ט חו"ב נמשך לו רק מח"ס שארא במזלא איתכללן. וזהו שהצדקה שנתן הי' במיעוט שנתן א"ך ר"ק שהם מיעוטים, שענין מיעוט הוא מצד הגבורות, זהו א"ך ר"ק גימט' ש"ך, היינו הש"ך דינים שבח"ס, כי ח"ס הוא שרש הגבורות. והיינו שאם שר"ט מצד עצמו, גם בלי ר"ע, נתן צדקה שהמשיך ללאה ורחל, אך נתן במיעוט, שהמשיך רק מח"ס שהיא שרש הגבורות, אך ר"ע בחי' ז"א שחלק מעותיו של ר"ט לעניים, הרי קיים במעותיו של ר"ט, גמול דלים, יחוד זו"נ. שהשכר בעד זה הוא חן אותך, המשכה מגלגלתא, שגלגלתא הוא שרש החסדים, וזהו שנתן ברבוי שחלק כל המעות לעניים, שענין רבוי הוא מצד החסדים (כי חסד הוא חד אריך דהיינו רבוי, וגמרה הוא חד קציר דהיינו מיעוט). זהו גם את שהם רבויים היינו מהחסדים שבגלגלתא. וזהו שע"ז נעשה ר"ע רבו ואלופו של ר"ט, כי גלגלתא הוא למעלה מח"ס. כי אם שבגלוי ז"א הוא למטה מחו"ב והוא מקבל מחרב שזהו שר"ע קראו לר"ט רבי, כמו שאמר רבי רצונך כו', אך בשרש ז"א הוא למעלה מחו"ב ונעשה משפיע לחו"ב, וע"ד יפה כח הבן מכח האב וכמ"ש בתו"א פ' יתרו בד"ה האבות הן הן המרכבה ע"ש היטב, ועיין בתו"א בד"ה השמים כסאי, שע"י מעשה המצות, מעשה הצדקה, נעשה מוחו ולבו זכים אלף פעמים ככה, הרי שמעשה הצדקה נעשה משפיע ורב להמוח והלב שהם בחי' חו"ב, חכ' מוחא, בינה, ליבא, ועיין באגה"ק בד"ה ויעש דוד שם, ובלקו"ת בד"ה שלח לך ע"ש. והוא ע"ד והי' שו"ה קודמין ליה, והשיב כו' לב בנים על אבותם, שו"ה זו"נ, הבנים, משפיעים ליה, האבות, חו"ב וכמובן. וזהו שהביא לו ר"ע את הפסוק דפור כו' שכתוב שם קרנו תרום בכבוד, קרנו דוקא, שקרן הוא בחי' כתר גלגלתא.

לקלו"י ח"ג ע' קרנ קצ ואילך

קיי"ב, י – רשע יראה וכעס שניו יחרק ונמס תאות רשעים תאבד.

האריז"ל

קסה

זך, יתבאר, במ"ש בפסוק פצו עליך פיהם כל אויביך ע"ש. והענין הוא, כי הקב"ה בעצמו החריב ביהמ"ק, כמשי"ה ממרום שלח אש בעצמותי. ואומות העולם הרשעים קמחא טחינא טחנו, ואעפ"י שנחרב הבית, לא נתרצו בוה, כי תאותם היתה להחריבו בידם. וזש"ה רשע יראה החרבן שכבר נעשה מאליו, וכעס, שינוי יחרוק ונמס, על כי תאות הרשעים להחריבו ביד עצמם נאבדה מהם:

שער הפסוקים 199 תהלים

קסו

שרקו ויחרקו שן. חריקת שיניים הוא סימן שלא עלה בידם מה שרצו לעשות כנודע מפסוק שיניו יחרוק ונמס כו' אך הענין כי הלא ממרום שלח אש וכו' וירדנה כי קמחא טחינא טחנו. אמנם הרשעים האלו היו רוצים לעשות הדבר ע"י עצמן ממש להנקם מישראל אמנם לזה שרקו ויחרקו שן והטעם כי אמרו אלו הרשעים בלענו פי' אמת שכבר השחתנו את המקדש ובלענוהו אך זה שאנו חורקים שן הוא על זה היום שקוינוהו לעשות ע"י עצמינו הנה מצאנו את הדבר כבר וראינו מה שנעשה מעצמו וזהו מצאנו פי' מעצמו וזה אך שמורה מיעוט וע"ו הדרך גם פי' שיניו יחרוק ונמס פי' כי הרשע לראותו שכבר נעשה הרע ולא ע"י עצמו ואז חורק את שיניו וכועס וזהו רשע יראה וכעס פי' יראה מה שקוה הוא לעשות שנעשה שלא ע"י עצמו לכן וכעס שיניו יחרוק ונמס כי כל תאות רשעים שהיו מתאווים לעשות ע"י עצמם נאבד.

פ"ד לקוטי תורה מגילת איכה

קסז

הנה חריקת השיניים, יורה על כי לא נעשתה רצונה. וכמש"ה, שיניו יחרוק ונמס, תאות רשעים תאבד. והענין הוא, כי אמר למעלה, ממרום שלח אש בעצמותי וירדנה, וכאשר באו האויבים, היו רוצים לשלוח אש במקדש, להנקם בידיהם. וכשראו כי קמחא טחינא טחנו, ולא עשו נקמה בידי עצמם, שרקי ויחרקו שן, כי לא נעשתה רצונם, ונתנו טעם לחריקת שיניהם, באמרם בלענו, כלומר אמת הוא כי החרבנו בית המקדש, אבל מה שאנו חורקים שן, הוא לפי שזה היום שקוינוהו להנקם ע"י עצמנו, מצאנו ראינו, שכבר נעשה מעצמו.

שער הפסוקים מגילת איכה

ספר זה נדפס לזכות
כל המתעסקים והמסייעים בעריכת
והדפסת ספר זה

מתנה לכ"ק אדמו"ר מלך המשיח שליט"א לכבוד י"א ניסן, תחילת שנת ה-1121

מנחם מענדל בן שטערנא שרה	סימון בן חי' צבי'
שלום בן ליאורה	מאיר שלמה בן חוה
מנחם מענדל בן מרים	מנחם מענדל שלמה בן רחל
מנחם מענדל בן חנה חי' פרידה דבורה	אברהם בן זלאטה
אברהם ישעי' בן סלוח	משה יצחק בן טילא העניא
זלמן שמעון בן דבורה	יחיאל בן חיה טובה
ישראל בן שרה	מנחם מענדל בן דאבא
מנחם מענדל בן מרים	

יה"ד שיזכו להוסיף בפעולות לנחת רוח כ"ק אדמו"ר מלך המשיח שליט"א
ולזירוז התגלותו תיכף ומיד ממש
יחי אדוננו מורנו ורבינו מלך המשיח לעולם ועד

לזכות

מרת חנה ציונה בת אסתר שתחי'
ר' רחמים בן חנה ציונה שיחי'
מרת רחל בת איילה שתחי'
מנחם מענדל שלמה בן רחל שיחי'
חיה מוסיא בת ברכה שתחי'
שלום דובער בן חיה מוסיא שיחי'
דבורה לאה בת חיה מוסיא שתחי'
שיינא בת חיה מוסיא שתחי'
מנוחה בת חיה מוסיא שתחי'
שניאור זלמן בן חיה מוסיא שתחי'
חיים הלל בן רחל שיחי'
צפרה חנה לבנה בת מכנתני שתחי'
מנחם מענדל בן חיה צפרה חנה לבנה שיחי'
יוסף צמח בן חיה צפרה חנה לבנה שיחי'
ישראל גבריאל נח בן חיה צפרה חנה לבנה שיחי'
חיה שרה בת חיה צפרה חנה לבנה שיחי'
שלמה ניסן בן חיה צפרה חנה לבנה שיחי'
בתיה עזיזה בת חיה צפרה חנה לבנה שיחי'
שטערנא שרה בת רחל שתחי'
מנחם מענדל בן יוכבד שיחי'
שמואל יוסף יצחק בן שטערנא שרה שיחי'
משה דוד בן שטערנא שרה שיחי'
אברהם אלכסנדר בן שטערנא שרה שיחי'
שניאור זלמן בן רחל שיחי'
שטערנא שרה בן רוזה שתחי'
חיה מושקא בת שטערנא שרה שתחי'
מנחם מענדל בן שטערנא שרה שתחי'
ביילא אילה בת שטערנא שרה שתחי'
רבקה בת רחל שתחי'
פנחס מנחם מענדל בן לבנה שיחי'
דובער יעקב בן רבקה שיחי'
יוסף יצחק פרדזי בן רבקה שיחי'
יהודה לייב בן רבקה שיחי'
שמואל בן רבקה שיחי'
חי' מושקא בת רחל שתחי'
מנחם מענדל בן סופה שתחי'
יוסף יצחק בן חיה מושקא שתחי'
אסתר הדסה בת רחל שתחי'
דבורה לאה בת רחל שתחי'
חיים בצלאל בן אסתר שיחי'
רפאל מענדל אשר בן דבורה לאה שיחי'
בנימין שלמה בן דבורה לאה שיחי'
משה בן רחל שיחי'
ישראל נצח בן רחל שיחי'
שיינא ברכה בת רחל שתחי'

לע"נ

ר' משה ב"ר שלום ע"ה

נלב"ע כ"ג אייר ה'תשנ"ב

וּזִוגְתּוֹ מֵרַת אֵילָה בַּת רַחֵל ע"ה

נפטרה ביום ב' דראש השנה ה'תשע"ב

נרפס ע"י יוצאי חלציהם

והקיצו ורננו שוכני עפר, והוא בתוכם תיכף ומיד ממש

בהתגלות כ"ק אדמו"ר מלך המשיח שליט"א

יחי אדוננו מורנו ורבינו מלך המשיח לעולם ועד

לע"נ

הרה"ת ר' שמעון בהרה"ח ר' רחמים ז"ל

נפ' ה' אייר ה'תשס"ד

והקיצו ורננו שוכני עפר, והוא בתוכם תיכף ומיד ממש

בהתגלות כ"ק אדמו"ר מלך המשיח שליט"א

מוקדש על ידי יוצאי חלציו שיחיו

יחי אדוננו מורנו ורבינו מלך המשיח לעולם ועד

לע"נ

מרת שרה טובה בת יבלחט"א ר' שבת ישיחי

הוקדש ע"י

ולזכות בני משפחתה

בעלה ר' דובער שי

בנה ר' מרדכי יוסף שי

וזוגתו מרת חיה תחי

וילדיהם:

מתתיהו אריה ליב,

יצחק אלחנן,

מאריאשא מרים,

שרה טובא,

חווה יהודית,

שניאור זלמן יהושע,

שיחיו

לייט

לזכות הילד חייל בצבאות ה' מנחם מענדל שי'
לרגל יום הולדתו - י"א ניסן תשס"ג
יה"ר שיגדל להיות חסיד ירא שמים ולמדן ושיגרום
רוב נחת להוריו שיחיו ולכל משפחתו
לב"ק אדמו"ר מלך המשיח שליט"א

ולזכות אחיותיו החיילת בצבאות ה'
נחמה דינה, חנה, חיה מושקא, מנוחה רחל, ושיינא
שיחיו

נדפס ע"י הוריהם
ר' לוי יצחק וזוגתו מרת מירב שבית שיחיו הלל

* * *

לזכות
חי' מוסיא בת ברכה
לרגל יום הולדתה
כ"ה אדר
לשנת הצלחה
בגשמיות וברוחניות וכל טוב סלה

לע"נ הרה"ח הו"ח הרה"ת

הרב ר' **ישראל שמעון שו"ב** ע"ה

בן הרה"ח ר' **שניאור זלמן** ע"ה

נפטר יום חמישי, אדר"ח אדר ה'תשע"ב

ת.נ.צ.ב.ה.

לעילוי נשמת האשה החשובה הצנועה

וחסידה מנשים באוהל תבורך

מרת **חי' שרה** בת הרה"ח ר' **משה מאניע** ע"ה

נפטרה יום ו', ז' מנחם-אב

ערב שבת קודש פרשת חזון ה'תשס"א

והובאה למנוחות באותו יום לאחר חצות

ת.נ.צ.ב.ה.

נדבת בני משפחתם שיחיו

קלמנסון

לע"נ

ר' ישראל פייוול ע"ה

ב"ר אריה לייב הכהן

נלב"ע ח"י כסלו ה'תש"ע

נדפס ע"י בני משפחתו

והקיצו ודננו שוכני עפר, והוא בתוכם תיקף ומיד ממש
בהתגלות כ"ק אדמו"ר מלך המשיח שליט"א

* * *

לע"נ

ר' מנחם ב"ר מרדכי ע"ה

נלב"ע ט"ז אייר ה'תשס"ט

נדפס ע"י בני משפחתו

והקיצו ודננו שוכני עפר, והוא בתוכם תיקף ומיד ממש
בהתגלות כ"ק אדמו"ר מלך המשיח שליט"א

לעילוי נשמת
ר' משה ע"ה
בן מרווארי ואליהו ע"ה
יששכר

נלב"ע א' טבת ה'תשס"ד
"והקיצו ורננו שוכני עפר" לחיי עולם והוא בתוכם
לאחר לגאולה האמיתית והשלימה כיד המלך העוטה אור כשלמה
לזכות אורה בת נעמי תחי' בתוך כלל ישראל
ולזכות פנינה בת אורה תחי' בתוך כלל ישראל

* * *

לעילוי נשמת

מרת רחל בת הרה"ח הרה"ת אבישי ואסתר ע"ה
אשת הרה"ח הרה"ת שמואל ע"ה צדק-שניאורסון
ולע"נ
בתה מרת יוכבד בת הרה"ח הרה"ת שמואל ורחל ע"ה
אשת יבדלחט"א הרה"ת הרה"ח ר' אהרן שיחיו חן
שליח כ"ק אדמו"ר מה"מ שליט"א בקווינס, נ.י.

נלקחו לבית עולמם
יום ועש"ק פ' תשא י"ט אדר ה'תשס"ז

ספר זה נדפס
לזכות
כ"ק אדמו"ר מלך המשיח
שליט"א
לרגל שנת המאה ואחד עשר

* * *

ולע"נ

הרה"ת הרה"ח הרב הגאון ר' זלמן לייב ב"ר יצחק ע"ה

וזוגתו מרת רייזל ב"ר חיים בנימין ע"ה

ובנם בכורם הילד ישראל נח ב"ר זלמן לייב ע"ה

עסטולין

והקיצו ורננו שוכני עפר, והם בתוכם תיכף ומיד ממש

בהתגלות כ"ק אדמו"ר מלך המשיח שליט"א

נדפס ע"י יוצאי חלציו

ר' נפתלי הערץ ומשפחתו שיחיו

יחי אדוננו מורנו ורבינו מלך המשיח לעולם ועד

ספר זה נדפס
לזכות
כ"ק אדמו"ר מלך המשיח
שליט"א
לרגל שנת המאה ואחד עשר

* * *

לזכות
שלוחי כ"ק אדמו"ר מלך המשיח שליט"א בס. פאלו, ברזיל
הרה"ח ר' ירחמיאל וזוגתו חנה שיחיו
וילדיהם: חי' מושקא, דבורה לאה, שיינא, מנחם מענדל, חוה
רבקה, דוד, שיינדל גיטל, ומנוחה סימא שיחיו
בעלינאוו

להצלחה רבה ומופלגה בקיום השליחות היחידה
"קבלת פני משיח צדקנו" מתוך הרחבה בגו"ר
ושיגרמו נחת רוח רב לכ"ק אד"ש מה"מ

יחי אדוננו מורנו ורבינו מלך המשיח לעולם ועד

ספר זה נדפס
לזכות
כ"ק אדמו"ר מלך המשיח
שליט"א
לרגל שנת המאה ואחד עשר

* * *

לזכות הרה"ת אלימלך בן חנה
וזוגתו מרת שיינא מושקא בת חיענא
לחזיוק ההתקשרות
ולהצלחה בכל עניניהם בגשמיות וברוחניות ובהרחבה
ויזכו לרוות רוב נחת חסידותי מיוצאי חלציהם:
חיענא בת שיינא מושקא
ובעלה הרה"ת שלום דובער בן רייזל רבקה
וילדיהם מאיר אליעזר, צבי'ה ליבא, ודבורה לאה
שמוקלער
שלוחי כ"ק אדמו"ר מה"מ שליט"א לאס קרוסעס, ניו מקסיקו
להצלחה רבה ומופלגה בגו"ר
יוסף יצחק בן שיינא מושקא
ברכה בת שיינא מושקא
ובעלה הרה"ת שניאור זלמן בן ראשא רחל שפריצער
מנחם מענדל בן שיינא מושקא
שטערנא שדה בת שיינא מושקא
פייגא רבקה בת שיינא מושקא
שיחיו

טיפענברון

ולזכות הורינו הקרים
הרה"ח אלעזר קלמן בן שיינדלוחנה בת פייגא ריבא שיחיו

לזכות

כ"ק אדמו"ר מלך המשיח שליט"א

לרגל מאה ואחד עשר עשר שנה להולדתו

יה"ר שיראה הרבה נחת

משלוחיו, חסידיו, וכלל ישראל

ויגאלנו ויוליכנו קוממיות לארצנו

וישמיענו תורה חדשה מפיו

בגאולה האמיתית והשלימה

תיכף ומיד ממ"ש

יחי אדוננו מורנו ורבינו מלך המשיח לעולם ועד